

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI  
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA  
KATEDRA PASTORÁLNÍ A SPIRITUÁLNÍ TEOLOGIE  
OBOR: PRAKTICKÁ TEOLOGIE

*Mystagógiá krstu a formácia animátorov na Slovensku  
s prihliadnutím na krstnú mystagógiu svätého Ambróza  
v „De sacramentis“ a „De mysteriis“*

ThLic. Andrej Darmo

Dizertačná práca

Vedúci práce:  
Prof. Pavel Ambros, Th.D.

Olomouc 2012

*Túto prácu venujem všetkým mladým, aby objavili to, k čomu sú Bohom pozvaní,  
ako aj tým, ktorí s nimi pracujú.*

*Rovnako s láskou a vďakou ju venujem svojim rodičom*

*Evke a Miroslavovi Darmovcom,*

*ktorí mi dali to najcennejšie – život, výchovu a vieru.*

Čestne prehlasujem, že som záverečnú dizertačnú prácu vypracoval samostatne a všetky použité pramene a literatúru som uviedol v záverečnom zozname.

V Olomouci 15.5.2012

Chcel by som vyjadriť veľkú vďačnosť všetkým, ktorí mi pomáhali pri napísaní tejto práce. V prvom rade ďakujem profesorovi Pavlovi Ambrosovi, vedúcemu mojej práce, za mnohé hodnotné metodologické a obsahové pripomienky. Taktiež ďakujem Centru Aletti a komunite jezuitov v Olomouci za prijatie a vytvorené zázemie.

Rovnako sa chcem poďakovať mojim rodičom a súrodencom, kaplánovi Petrovi Sekerešovi i celému tímu SPM a DCM, všetkým priateľom a mladým za každú pomoc, obeť a modlitbu.



## OBSAH

Úvod.....	8
1. Mystagógia ako téma sviatostnej pastorácie a kresťanskej formácie .....	13
1.1. Mystagógia ako téma pastorálnej teológie .....	13
1.2. Reflexia mystagógie po Druhom vatikánskom koncile .....	15
1.2.1. Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života .....	16
1.2.2. Obrad krstu detí.....	18
1.2.3. Katechizmus katolíckej cirkvi.....	19
1.3. Pohľady niektorých pastorálnych teológov na mystagógiu .....	20
1.3.1. Mystagogická teológia Odo Casela a Romana Guardiniho.....	20
1.3.2. Nová mystagógia Karla Rahnera.....	21
1.4. Záujem o mystagógiu v kresťanskej formácii.....	23
2. Synopsa biblických a dogmatických východísk kresťanskej mystagógie .....	26
2.1. Sviatosť krstu a iniciácia v tradícii.....	26
2.1.1. Starozákonná snaha o dosiahnutie tajomstva milosti .....	26
2.1.2. Krst Krista ako zjavenie výkupného božieho tajomstva .....	28
2.1.3. Apoštoli – ohlasovatelia tajomstva krstu .....	30
2.1.4. Patristická tradícia.....	35
2.1.5. Od patristiky po scholastiku.....	37
2.1.6. Od scholastiky po Trident .....	38
2.1.7. Od Tridentského koncilu po Druhý vatikánsky koncil .....	39
2.2. Teológia sviatosti krstu .....	40
2.2.1. Kristologicko-soteriologická dimenzia krstu .....	40
2.2.2. Pneumatologická dimenzia krstu .....	42
2.2.3. Ekleziologická dimenzia krstu .....	44
2.2.4. Eschatologická dimenzia krstu.....	46
2.2.5. Sakramentálna dimenzia krstu .....	46
2.2.6. Nutnosť krstu k spáse a rozličné typy krstu .....	48
2.3. Krstná milosť ako ovocie krstu v iniciácii cirkvi.....	48
2.3.1. Odvrátenie sa od hriechu a odpustenie hriechov.....	49
2.3.2. Nový život v Kristovi.....	50
2.3.3. Začlenenie do Cirkvi.....	52

2.3.4.	Nezmazateľný charakter.....	53
2.3.5.	Ovocie krstu – prijatie ďalších sviatostí obnovujúcich, rozvíjajúcich a zachovávajúcich prijatú krstnú milosť.....	54
2.3.6.	Odpoveď človeka na darovanú milosť.....	56
3.	Pojem a obsah mystagógie svätého Ambróza v „De sacramentis“ a „De mysteriis“ ako východisko súčasnej obnovy krstnej mystagógie .....	58
3.1.	Patristický pojem mystagógie .....	58
3.1.1.	Patristický kontext.....	59
3.1.2.	Metóda mystagógie .....	60
3.1.3.	Protagonisti patristickej mystagógie .....	61
3.2.	Kontext a obsah mystagógie svätého Ambróza v De sacramentis a De mysteriis.....	64
3.2.1.	Svätý Ambróz, jeho kultúra a význam.....	65
3.2.2.	Kresťanská iniciácia v milánskej Cirkvi .....	68
3.2.3.	Mystagogické homílie svätého Ambróza.....	73
3.2.4.	Základné body mystagógie v De sacramentis a De mysteriis .....	74
3.2.5.	Syntéza základných aspektov.....	88
3.3.	Otázka prenosu antickej mystagógie svätého Ambróza do dnešnej praxe Cirkvi.....	91
3.3.1.	Analógia postupu uvádzania do tajomstiev.....	92
3.3.2.	Obsah mystagógie .....	93
3.3.3.	Mystagogická metóda .....	93
3.3.4.	Inkulturačný, osobitý a osobný charakter mystagógie .....	96
3.3.5.	Sila života mystagogického spoločenstva .....	97
3.3.6.	Ambrózova silná viera vo veľkú moc konajúcej Božej milosti vo sviatostiach a osobné svedectvo života.....	97
3.3.7.	Základné možné problémy realizácie mystagógie v súčasných podmienkach ...	97
4.	Formácia animátorov a obnovená mystagógia krstu .....	98
4.1.	Kontext, pojem a ciele formácie animátorov na Slovensku.....	99
4.1.1.	Východiská formácie mládeže .....	99
4.1.2.	Kontext formácie mládeže na Slovensku .....	102
4.1.3.	Diecézne animátorské školy.....	107
4.2.	Vedomie kresťanskej existencie ako východiskový bod identity: analýza predpokladov a cieľov mystagogického modelu animátorov na základe orientačného výskumu a zhodnotenie návrhu formačného modelu .....	116
4.2.1.	Orientačný výskum – predpoklady a ciele mystagogického modelu formácie.	117

4.3. Zhodnotenie návrhu mystagogického modelu formácie na základe výsledkov orientačného výskumu .....	144
4.4. Obnovená mystagógia ako forma formácie animátorov v rozmere „byt“ .....	146
4.4.1. Teologicko-pastoračné východiská .....	147
4.4.2. Podstatné prvky mystagogickej formácie animátorov .....	149
4.4.3. Metóda mystagogickej metódy formácie animátorov a jej dimenzie.....	159
4.4.4. Základná tematizácia a štrukturalizácia mystagogickej formácie animátorov..	161
4.4.5. Prechod od koncepcie mystagogickej formácie animátorov k pastoračnému imperatívu.....	171
4.4.6. Syntéza mystagógie v kaplnke Najsvätejšej Trojice v DCM na Španej Doline	172
Záver .....	177
Summary .....	181
Zusammenfassung .....	182
Anotation .....	184
Bibliografia .....	185
Zoznam skratiek.....	205
Zoznam príloh.....	208

## ÚVOD

*Otvorte teda uši a vychutnávajúce dobrú vôňu večného života,  
ktorá je na vás vdychovaná z daru sviatostí.<sup>1</sup>  
svätý Ambróz*

Predkladaná dizertačná práca sleduje tému krstnej mystagógie ako spôsobu uvádzania do tajomstiev krstu, cez ktoré sa formuje kresťanská identita. Vychádza z krstných katechéz svätého milánskeho biskupa Ambróza a svojím jasne vymedzeným spôsobom ju aplikuje do súčasného procesu formácie animátorov na Slovensku ako ich formáciu v rovine identity (bytia).

Voľba témy práce u autora vychádza z dlhoročnej praxe formácie animátorov na Slovensku, z jeho aktívneho tvorenia osnov týchto animátorských škôl, prípravy akreditácií ako aj jeho úlohy ich supervízora v Rade pre mládež a univerzity Konferencie biskupov Slovenska. Je ovocím jeho dlhoročnej osobnej i spoločnej reflexie a štúdiá na úrovni medzinárodnej, národnej i diecéznej. Táto dizertačná práca je teoretickým východiskom i praktickou odpoveďou na stále kladenú otázku po formácii kresťanskej identity u tých, ktorí sa majú stať formátormi mladých vo farnostiach. Táto aspirácia novým spôsobom definovať formáciu kresťanskej identity v situácii zásadných kultúrnych a sociálnych zmien vyvstala z rozboru formačného systému animátorov na Slovensku a jeho efektivity zameraného v prevažnej miere na odovzdanie vedomostí a zručností, nereflektujúc až tak rovinu identity. Tento dlhodobý trend sa prejavoval v nestálosti života animátorov po absolvovaní formácie, ako aj z neustále chýbajúceho jednotiacieho prvku celého formačného procesu. Pôvodne bola formácia kresťanskej identity očakávaná ako samozrejмый predpoklad vstupu do formačného projektu. V priebehu času sa však ukázala ako nedostačujúca, čím narástla potreba jej prehĺbenia. Základ pre tento proces práca nachádza v krstnej udalosti a mystagógii.

Z širšieho hľadiska možno celý zápas o formáciu animátorov a hľadania jej obsahových jadier vidieť v kontexte nezvyčajného pastoračného dynamizmu v Cirkvi po Druhom vatikánskom koncile, ako to zhodnocuje v apoštolskom liste *Novo millennio ineunte* blahoslavený pápež Ján Pavol II.<sup>2</sup> Reflexia pastoračného dynamizmu a prinášanie inšpirujúcich výziev na Slovensku našli svoje miesto v pastoračnom plánovaní a boli konkretizované zatiaľ v dvoch pastoračných plánoch Konferencie biskupov Slovenska. Prvý 2001-2006 dáva akcent na tri priority – dôraz na obrátenie

---

<sup>1</sup> AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,3; in OOSAM 17, s. 136.

<sup>2</sup> Porov. *NMI* 1-3.

a svätosť; spiritualitu spoločenstva; komunikáciu a spoluprácu pastierov s veriacich. Pri objasňovaní situácie mládeže spomína organizovanie kurzov animátorskej školy v banskobystrickej diecéze a vo svojich odporúčaní nabáda k dbaniu na výber a formáciu animátorov, čo má byť úlohou diecéznych centier pre mládež v každej diecéze.<sup>3</sup> Vo vzťahu k spomínanej mystagógii nič nehovorí, iba ak by sa za zmienku považovala poznámka o obnovení liturgickej katechézy a spojenie liturgie so životom.<sup>4</sup> Druhý plán 2007-2013 definuje tri prioritné pastoračné skupiny – rodina, mládež, sociálne núdzni. V oblasti mládeže tento plán uvádza ako prvoradý projekt systematickej pastorácie mládeže „Formáciu lídrov mládežníckych spoločenstiev - Animátorská škola“, cez ktorú chce dosiahnuť zintenzívnenie pastorácie mládeže. V nej dáva dôraz na povzbudzovanie k angažovanosti a na duchovné a metodické sprevádzanie.<sup>5</sup> K samotnej mystagógii sa vyjadruje iba vo vzťahu k mládeži ako o forme starostlivosti o aktívnych veriacich s ich nárokom na duchovný rast. Má sa odohrávať cez spiritualitu spoločenstva, katechézu, službu a prehlbovanie sviatostného života. Bližšie sa však nešpecifikuje.<sup>6</sup>

V teologickej reflexii pred Druhým vatikánskym koncilom ako aj po ňom možno badať znovu objavenie a rozvoj témy mystagógie, ako spôsobu uvádzania do božieho tajomstva ako i prehĺbenie a reflexiu kresťanskej skúsenosti, charakterizované rôznymi spôsobmi prístupu. A to v zmysle najširšieho chápania ako transcendentálnu mystagógiu vychádzajúcu z transcendentálnej skúsenosti, alebo ako mystagógiu v užšom zmysle, teda liturgickú – ako špecifický výklad liturgického diania majúceho za cieľ priviesť k pochopeniu a zakúšaniam mystéria alebo ako najužšie chápanú mystagógiu, ktorá je viazaná na okruh iniciácie ako jej vrchol. Rovnako sa objavuje téma mystagógie aj v oblasti kresťanskej výchovy ako priestor pre potvrdenie a budovanie kresťanskej identity, pričom je spájaná s liturgickým slávením.

V tomto kontexte sa práca zamýšľa nad formáciou animátorov v rovine ich identity, pričom jej cieľom je priniesť nový projekt formácie identity vyložiteľný do súčasného modelu formácie. Preto si kladie otázku: Čo je tou metódou alebo spôsobom, ktorým je možné v dnešnej dobe mladým vytvoriť priestor a pomôcť budovať pevnú kresťanskú identitu? Na akých východiskách postaviť celý formačný projekt, aby sa dotýkal dimenzie identity, ako toho podstatného a vlastného v človeku? Kde nábrať inšpiráciu k tejto odpovedi? Aká je situácia mladého človeka, ktorý vstupuje do formačného procesu, a čo v skutočnosti potrebuje v tejto oblasti?

Ako už bolo spomenuté, základ pre formáciu kresťanskej identity práca našla

---

<sup>3</sup> Porov. PEP, s. 68–69.

<sup>4</sup> Porov. PEP, s. 55.

<sup>5</sup> Porov. PP 76.

<sup>6</sup> Porov. PP 48.

v krstnej udalosti a jej mystagógii. Krstné zasvätenie ako trvalý znak a realita nového človečenstva prijatého od Boha. Teda základným prameňom pre prácu je krstná udalosť a jej ovocie. Pri spracovaní tejto časti sa práca opiera o Božie slovo, učenie Otcov a koncilov, dokumenty pápežov a uznávaných teológov. Inšpiračný základ pre mystagógiu sa koncentruje na svätého Ambróza, cirkevného Otca kresťanského Západu v 4. storočí. Na jeho mystagogický model a špeciálne na je ho mystagogické katechézy pre neofitov *De sacramentis* a *De misteriis*, v ktorom nachádza bohatý obsah pre vlastnú mystagogickú formáciu animátorov. Jeho voľba bola ovplyvnená jemu vlastným spôsobom realizácie mystagógie po samotnej iniciácii, čo bude mať vplyv na spôsob prenosu mystagógie, ďalej jeho koncentráciou obsahu mystagógie do dvoch uvedených dopĺňajúcich sa diel, a rovnako aj pre jeho osobnú blízkosť a jazykovú prístupnosť, nakoľko písal v latinčine. Pre zaručenie a overenie adekvátnosti prenosu antickej mystagógie do súčasnosti bola zvolená a práci veľmi nápomocná realizácia vlastného orientačného výskumu v oblasti vedomia kresťanskej existencie, ktorý umožnil potrebný náhľad do situácie a pomohol definovať predpoklady a ciele mystagogickej formácie. Výskum bol uskutočnený na študentoch prvých ročníkov animátorských škôl na Slovensku v januári 2012. Významným prameňom pre prácu bola aj samotná skúsenosť autora ako aj jeho kolegov a spolupracovníkov na poli formácie animátorov.

Práca rozvíja svoje uvažovanie v štyroch kapitolách. V základnej línii prechádza cez kontext súčasného chápania mystagógie, cez teologickú reflexiu jej krstného základu v tradícii. V obsahovom a metodickom prístupe svätého Ambróza nachádza bohatý základ pre jej obnovenie ako formácie krstnej identity koncentrovanej na prepojenie viery so životom. Odhaľuje stav doterajšej formácie a cez orientačný výskum a reflektovaný model prináša návrh konkrétneho riešenia v obnovenom modeli mystagógie.

V prvej kapitole (*Mystagógia ako téma sviatostnej pastorácie a kresťanskej formácie* /s. 13/) vychádza z vymedzenia pastorálneho chápania mystagógie a prechádza cez jej rôzne pochopenia, pričom najskôr reflektuje obnovenie katechumenátu a celého okruhu iniciácie po Druhom vatikánskom koncile, postupne sa dostáva k jej rôznym pochopeniam u teológov 20. storočia ako Odo Casel, Romano Guardini a Karl Rahner. Záver prvej kapitoly sa zaoberá vnímaním mystagógie v kresťanskej formácii. Týmto spôsobom načrtáva základný pojmový kontext ďalšej rozpravy.

V druhej kapitole (*Synopsa biblických a dogmatických východísk kresťanskej mystagógie* /s. 26/) práca hľadá a definuje podstatu krstnej udalosti ako tej, na ktorej je celá mystagógia postavená, vychádzajúc z biblických prameňov, cez vývoj jej slávenia a pochopenia v minulosti, až k definovaniu dogmatického obsahu v podkapitolách *Teológia sviatosti krstu* /s. 40/ a *Krstná milosť ako ovocie krstu v iniciácii Cirkvi* /s. 48/. Vytvára takto obsahovú bázu pre mystagogické konanie, určenú jej realizátorom, ako aj

základný materiál k orientačnému výskumu.

Tretia kapitola (*Pojem a obsah mystagógie svätého Ambróza v „De sacramentis“ a „De mysteriis“ ako východisko súčasnej obnovy krstnej mystagógie* /s. 58/) je ponorením sa do obdobia patristiky ako zlatého obdobia mystagógie. Prvá podkapitola je odkrytím situácie 4. storočia a mystagogickej metódy vo všeobecnosti, ako i predstavením jej protagonistov. Druhá časť je zameraná na samotnú mystagogickú metódu svätého Ambróza, iniciáciu v milánskej cirkvi a mystagogické katechézy *De sacramentis* a *De mysteriis*. Analyticky sleduje ich obsahovú štruktúru a zjavuje bohatstvo ich obsahu, pričom na konci prináša syntézu základných aspektov. Koniec tejto kapitoly je venovaný jednej zo základných otázok práce tkvejúcej v prenose antickej mystagógie svätého Ambróza do dnešnej praxe Cirkvi. Odpoveď nachádza v analógii postupu uvádzania do tajomstiev, obsahu, metóde, spoločenstve, inkulturácii, osobnom a osobitom charaktere mystagógie, svedectve a Ambrózovej viere v silu sviatostí. Táto posledná časť je východiskovým rámcom pre spracovanie poslednej kapitoly tejto práce.

Štvrtá kapitola (*Formácia animátorov a obnovená mystagógia krstu* /s. 98/) sa koncentruje na formáciu animátorov a obnovenú mystagógiu krstu s návrhom konkrétneho modelu realizácie. V prvej podkapitole sa snaží predstaviť stav formácie animátorov. Jej východiská, relevantné subjekty pracujúce s mládežou. Pri opise diecéznych animátorských škôl sa zaoberá vymedzením používaných pojmov, sleduje vývoj škôl, definuje ich východiská, ciele, cieľovú skupinu, metódy a uvádza ich pozitíva i negatíva, a potrebu formácie identity. Druhá podkapitola má výskumný/overovací a reflektívny charakter. Prvá časť prináša orientačný výskum, ktorého hlavným cieľom bolo na základe uskutočnenej analýzy charakterizovať prežívanie kresťanskej identity u animátorov, identifikovať základné predpoklady a ciele pre budúcu formáciu animátorov a navrhnúť model mystagogickej formácie animátorov, prihliadajúc na krstnú mystagógiu svätého Ambróza. Podkapitola obsahovo prináša charakteristiku výskumu, jeho analýzu a zhodnotenie i jeho základné výzvy, vyjadrené v predpokladoch a cieľoch mystagogickej formácie. V druhej časti práca opisuje testovanie a reflexiu prvého predloženého návrhu modelu formácie dvoma expertnými skupinami<sup>7</sup> zabezpeču animátorské školy na Slovensku. Oblasti ich hodnotenia sú predpoklady a ciele, obsah a forma a kritické body modelu. V tretej podkapitole práca prináša konkrétny model mystagógie krstu pre formáciu animátorov. Definuje jeho východiská, podstatné prvky, metódu, tematizáciu a štrukturalizáciu, pričom vychádza z mystagógie svätého Ambróza. Predposledná podkapitola načrtáva

---

<sup>7</sup> Prvou skupinou sú „animačné“ tímy dobrovoľníkov realizujúcich animátorské školy a druhou kňazi zodpovední za animátorské školy.

konkrétnu budúcu cestu od koncepcie mystagogickej formácie animátorov k pastoračnému imperatívu. Záver je venovaný umeleckej syntéze mystagógie v zariadení kaplnky Najsvätejšej Trojice v DCM Maják na Španej Doline.

Metodologicky práca pracuje v dvoch tematických okruhoch. Jedným je okruh mystagógie krstu a druhým okruh formácie animátorov. V poslednej kapitole dochádza k ich syntéze. V prvý okruh (kap. 1–3) vychádza z analýzy praxe a pochopenia mystagógie v súčasnosti (1 kap.), prechádza k analýze vývoja krstného slávenia v dejinách a krstnej teológie (2 kap.) a modelu mystagógie svätého Ambróza ako prototypu mystagogického projektu (3 kap.). Na konci tretej kapitoly navrhuje na základe analógie zásady prenosu jeho mystagógie do súčasnej praxe Cirkvi (kap. 3.3). V druhom okruhu (4 kap.) práca vychádza z analýzy stavu formácie animátorov na Slovensku a z orientačného výskumu uskutočneného na podklade teológie krstnej milosti a pochopenia prenosu Ambrózovej mystagógie s animátormi. Cez orientačný výskum prichádza k predpokladom a cieľom mystagogickej formácie. Následne na základe obsahových jadier získaných v prvom okruhu a informácii z analýzy v druhom okruhu, na konci štvrtej kapitoly (4.3), práca prináša prostredníctvom syntézy konkrétny projekt mystagogickej formácie animátorov.

Možno teda predpokladať, že na základe analógie postupu uvádzania do tajomstiev u svätého Ambróza práca prináša nový projekt mystagogickej formácie animátorov (s vlastnou metódou, obsahom, štruktúrou predpokladmi a cieľmi) a vkladá ho do súčasného systému formácie animátorov na Slovensku ako formáciu kresťanskej identity. Tým obohacuje a kompletizuje formáciu animátorskej školy a dáva jej formačnú kostru. Základný prínos nového formačného projektu postaveného na krstnej mystagógii spočíva v premene mentality formovaného s cieľom premeny mentality celého ekleziálneho spoločenstva.

Teraz práca pozýva čitateľa objaviť nový projekt mystagogickej formácie animátorov ako projekt formácie identity, ktorý ašpiruje byť „novou formačnou katedrálou“, do ktorej sú mladí pozvaní vstúpiť, aby boli premenení Bohom, a tak potom premieňali svet okolo seba.



# 1. MYSTAGÓGIA AKO TÉMA SVIATOSTNEJ PASTORÁCIE A KREŠŤANSKEJ FORMÁCIE

Pojem mystagógie predstavuje základný pojem predloženej štúdie. Prax uvedenia do kresťanského života je chápaná v najužšom zmysle slova ako postiniciačné obdobie po krste, najčastejšie vo veľkonočnej dobe. Skôr, ako sa bude hovoriť o tomto klasickom chápaní mystagógie ako o metóde a forme katechézy na základe vysvetlenia liturgických obradov v antickej dobe, predovšetkým u svätého Ambróza v druhej a tretej kapitole vlastnej práce, sa chcú ukázať jej nové významy v súčasnej diskusii v pastorálnej teológii ako vlastný kontext teologického zakotvenia predloženej tézy. Táto diskusia ukazuje, že mystagógii je možné rozumieť i v širšom zmysle (transcendentálne). Vychádza sa pritom z výrazného podnetu teológie Karla Rahnera, ktorý v tomto zmysle nadväzuje na teologický prínos Odo Casela a Romana Guardiniho. Ich vplyv sa nachádza aj v chápaní mystagógie po Druhom vatikánskom koncile v jednotlivých základných dokumentoch Magistéria a v prácach niektorých pastorálnych teológov, ktoré sú pre prácu významné. Preto práca najskôr ukáže na mystagógiu ako vlastnú tému pastorálnej teológie. Navyše sa venuje reflexii mystagógie po Druhom vatikánskom koncile v jednotlivých základných dokumentoch Magistéria. Ďalej predstaví tri rozličné teologické prístupy k téme mystagógie a konečne posledná podkapitola reflektuje mystagógiu vo vzťahu ku kresťanskej formácii.

## 1.1. Mystagógia ako téma pastorálnej teológie

Potreba skúsenosti toho, čo človeka presahuje, vychádza z jeho samej podstaty. Je to boží odtlačok v človeku, ktorý ho pozýva k onomu viac. Pozýva ho ku kontextualite jeho bytia, pozýva ho vychádzať a smerovať ku eschatologickej vízii seba samého. Je to zámer sebazdieľajúceho Boha, ktorý ho pozýva do vzťahu. Tak je človek chápaný ako dialogická bytosť, nachádzajúca v ňom svoje miesto, určenie a realizáciu.<sup>8</sup> Človek je vťahovaný do komunikácie s Otcem v Ježišovi Kristovi skrze Ducha Svätého, ktorý mu je daný a ktorý predchádza jeho bytie. Ako to povedal Karl Rahner: „Človek je udalosťou slobodného, nezaslúženého a odpúšťajúceho absolútneho sebazdieľania Božieho.“<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup> Porov. CAMPATELLI, M., La forza creativa e formativa della liturgia, in ŠPIDLÍK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005, s. 402 (ďalej len CLit) (český preklad Tvůrčí a utvářející síla liturgie, in *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Refugium, Olomouc 2008, s. 488–523).

<sup>9</sup> Porov. RAHNER, K., *Základy křesťanské víry. Uvedení do pojmu křesťanství*, Trinitas – Křesťanská akademie, Svitavy – Řím 2004, s. 175 (ďalej len RZv).

Boh sa zdieľa človeku bez výnimky, najevidentnejším spôsobom sa toto sebazdieľanie koná vo sviatostiach, ktorých účinné prejavenie závisí od slobodnej odpovede človeka. Úlohou mystagógie je pomôcť osobe, aby sa v nej a ňou prijatá sviatosť stala naplno účinnou tým, že je uvádzaná do vnútra tajomstiev, dostáva nové poznanie, nové príležitosti, novú identitu, ktoré boli predtým pre ňu nedostupné.<sup>10</sup> Pojem *mystagógia*<sup>11</sup> vychádza z pôvodne gréckeho slova *myeo* a je vždy spájaný so sakrálnym kontextom, vo význame „vyučovanie náuky“ – „vovádzanie do tajomstiev“.<sup>12</sup>

„Základným kľúčom pre mystagógiu je hermeneutika založená na tajomstve Krista a cirkvi, ktorá otvára hlbší zmysel Starého zákona, hermeneutika vychádzajúca z tajomstva duchovného života, ktorá odhaľuje zodpovedajúce výzvy k rozhodnutiam, ktoré sa nám otvárajú na základe toho, čomu veríme a čo v liturgii konáme, a konečne založená na tom, čo môžeme už teraz z toho, čo slávime, prežívať z budúcej slávy, ktorá je otvorená našej nádeji.“<sup>13</sup>

Ide tak o typologickú metódu, kde liturgia je vysvetľovaná skrze Božie slovo a naopak. Tento kľúč je rovnako kľúčom pre čítanie konkrétnej ľudskej existencie.<sup>14</sup> Mystagógia vyrastá z presvedčenia, že Biblia a liturgia má význam pre ľudský život v každej dobe. Osoba sa v liturgii nachádza v strede dejín skrze spojenie so spásnou udalosťou Krista, v ktorom všetko konverguje. Je spojená s cirkvou a jej udalosťou vyvierajúcou z Krista, v ktorej sa toto božie tajomstvo slávi a stáva viditeľným.<sup>15</sup> Ide o ponorenie do Božieho konania v celej šírke dejín spásy vyjadrených v dejinách Izraela a cirkvi, ako aj do jeho konkrétneho konania voči osobe, ktoré sa uskutočňuje tu a teraz a má svoje zavŕšenie v eschatológii, v Kristovi a podľa vzoru Krista. V tomto kontexte čítania (i zakúšania) udalostí ľudskej osoby a Cirkvi a jej dialógu s Bohom v liturgii sa

---

<sup>10</sup> Porov. VOPŘADA, D., *Mystagogie jako uvedení do tajemství Krista v rané církvi*, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 6.

<sup>11</sup> V predkresťanskej dobe sa pod pojmom mystagógia chápalo uvedenie do tajomstiev rozličných mystérií. Konal ju mystagóg ako vodca spoločenstva, aby uvádzaný prežil intenzívny zážitok a porozumel kultickému daniu. Mystagóg bol v prenesenom význame chápaný ako ten, ktorý učil umeniu žiť alebo odhaľovať tajomstvo života (porov. HASLINGER, H., *Was ist Mystagogie*, in KNOBLOCH, S., – HASLINGER, H., *Mystagogische Seelsorge. Eine lebensgeschichtlich orientierte Pastoral*, Matthias Grünewald, Mainz 1991, s. 20 /ďalej len HMys/).

<sup>12</sup> Porov. AUGÉ, M., *L'iniziazione cristiana. Battesimo e Confermazione*, LAS, Roma 2010, s. 68 (ďalej len AuIn).

<sup>13</sup> Porov. AMBROS, P., *Zbožnost, iniciace a mystagogie. Poznámky k fundamentální strategii pastorače svátostmi*, in *Studijní texty ze spirituální teologie. V. Duchovní život a liturgie*, Refugium, Olomouc 2011, s. 59 (ďalej len AZim).

<sup>14</sup> Porov. CLit, s. 416.

<sup>15</sup> Bez mentality objektivity, teda bez mentality realizmu, v ktorej sa hodnoty subjektivity a interiority neuskutočňujú ináč ako cez symfóniu subjektu s inými skutočnosťami, ktoré sú odlišné a nezávislé, nie je možné preniknúť do sveta liturgie (porov. *tamže*, s. 423).

ona (liturgia) stáva normatívom cirkevného života<sup>16</sup> a formatívom duchovného života<sup>17</sup> a nesie so sebou morálny záväzok konania z nej vyplývajúci. Kresťan vovedený mystagógiou nemôže nežiť to, čo videl, cítil a čoho sa dotýkal. Žije život v Kristovi, v zmysle Pavlovho „obliecť si Krista“, ide jeho cestou.

Pohľadom na korene mystagógie možno hovoriť o antickej mystagógii, ktorá vychádza z troch základných porozumení. Prvé sa vzťahuje u katechézom Cyrila Jeruzalemského alebo Ambróza, ktorí mystagógiu chápu ako katechézy v okruhu slávenia iniciačných sviatostí, buď pár dní pred alebo po prijatí iniciácie, ako systematickú reflexiu prežitej skúsenosti. Druhé chápanie vyrastá z pochopenia Jána Zlatoústeho, ktorý chápe pojem mystagógie v samotnom slávení sviatostí, teda sviatosti ako také. Tretie porozumenie vychádza z Dionýza Areopagitu, ktorý mystagógiu chápe ako ucelenú teológiu skúseností duchovných plodov vyrastajúcich zo sviatostí.<sup>18</sup>

Pod pojmom mystagógie sa dnes všeobecne chápe predovšetkým označenie katechézy o sviatostiach, ktorá sa koná po ich prijatí, so zámerom týkajúcim sa prevažne duchovnej hĺbky vysvetlenia liturgie, vychádzajúcej najviac z tretieho predloženého porozumenia.<sup>19</sup> Naproti tomu však možno uviesť tri druhy rozšíreného chápania pojmu mystagógie, ktoré budú reflektované v ďalšej časti textu. V najširšom zmysle možno chápať novú mystagógiu Karla Rahnera ako transcendentálnu mystagógiu vychádzajúcu z transcendentálnej skúsenosti. Je možná každému človeku a môže sa stať nástrojom pastorácie a evanjelizácie. Mystagógia v užšom zmysle je liturgická – je špecifickým výkladom liturgického diania majúceho za cieľ priviesť k pochopeniu a zakúšaniu mystéria. Táto mystagógia je možná tým, ktorí už slávia liturgiu. Najvyššie chápanie mystagógie je viazané na okruh iniciácie ako jej vrchol, ktorého cieľom je jednak socializácia neofitov do cirkevného spoločenstva ako aj reflexia prežitého slávenia s možnosťou jeho zakúšania a života z neho.<sup>20</sup>

## 1.2. Reflexia mystagógie po Druhom vatikánskom koncile

Téma iniciácie dospelých je reflektovaná<sup>21</sup> už pred Druhým vatikánskym

---

<sup>16</sup> Porov. TAFT, R.F., *Lo Spirito della liturgia Christiana orientale*, in TAFT, R.F., *Oltre l'oriente e l'occidente. Per una tradizione liturgica viva*, Lipa, Roma 1999, s. 153–171.

<sup>17</sup> Porov. CLit, s. 410–411, 421.

<sup>18</sup> Porov. MAZZA, E., *All'origine della catechesi mistagogiche*, in *Notitiae*, 23/9–10 (2006), s. 491–492.

<sup>19</sup> Porov. *tamže*.

<sup>20</sup> Porov. KUNETKA, F., *Podněty systematické liturgiky pro liturgickou mystagogii*, in *Liturgia*, 2 (2011), s. 134–136.

<sup>21</sup> Jednak z pohľadu budovania samotnej cirkvi, prípravy osoby a spoločenstva na sviatosti a ich mystagógie, ako aj vo vzťahu k danostiam a výzvam doby, ktorej je aktuálne súčasťou (porov. TOMKA, F., *Sviatostná pastorácia a „nová evanjelizácia“*. *Sebarealizácia Cirkvi vo sviatostiach*, Viena, Košice 2009, s. 11).

koncilom, keď sú vnímateľné tendencie k obnoveniu katechumenátu ako modelu prípravy v prvotnej cirkvi – v 16. storočí pápežom Piom V., nechávajúcim preskúmať kresťanskú iniciáciu rannej cirkvi a neskôr aj v 19. storočí v Afrike, kde sa praktizovalo uvedenie dospelých cez rôzne etapy. Po druhej svetovej vojne s množstvom konverzií vo Francúzsku sa otvoril úplne nový priestor pre pastoráciu týkajúcu sa uvádzania dospelých do kresťanského života. Tejto problematike sa venoval aj Druhý vatikánsky koncil, ktorý v apoštolskej konštitúcii *Sacrosanctum Concilium*<sup>22</sup> a v dekrété *Ad gentes*<sup>23</sup> hovorí o ustanovení katechumenátu pre celú Cirkev.

Kresťanská iniciácia je teologicky reflektovaná v súvislosti s obnovou katechumenátu, čo sa prejavilo v dvoch rozličných prístupoch – v obrade krstu dospelých a v obrade krstu detí, pričom ich logika je opačná. Krst dospelých nesie so sebou logiku konverzie, teda začína katechumenátom a vrcholí slávením iniciačných sviatostí a krst detí logiku výchovy, kde katechumenát prichádza po krste skrze tých, ktorí dieťa obklopujú, nesený ich vierou.<sup>24</sup>

### ***1.2.1. Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života***

Nový obrad iniciácie dospelých<sup>25</sup> je výsledkom ako pred, tak aj pokoncilovej diskusie. Je zaujímavým a dôležitým etablovaním antickej iniciácie do súčasnej praxe cirkvi. Prináša nový život tým, že sa snaží vidieť obrad v bohatosti obradov celej iniciácie a obnovenej pokoncilovej liturgie a v komplexe ostatných sviatostí. Pre tému práce je významným, nakoľko na úrovni celosvetovej cirkvi definuje prijatie sviatostí s jej prípravou a mystagógiou ako cestu.<sup>26</sup> Nie iba ako jednorazový cieľový úkon, v ktorom sa separátne krstná udalosť napĺňa a zároveň vyčerpáva. To umožňuje stále novým spôsobom reflektovať rast v krstnej milosti ako osobné putovanie a stále hlbšie vnikanie do tajomstva. Túto skutočnosť jasne vyjadruje v realizácii iniciácie prostredníctvom štyroch období uvedenia do kresťanského života. Predkatechumenát ako obdobie charakterizované prvou evanjelizáciou, katechumenát ako úplná katechéza, obdobie očisťovania a osvecovania ako čas hlbkej duchovnej prípravy a mystagógiu

---

<sup>22</sup> Porov. SC 64–65.

<sup>23</sup> Porov. AG 14.

<sup>24</sup> Porov. AZim, s. 52; NEWMAN, J.H., Křest dětí, in *Communio*, 2 (2004), s. 163–171.

<sup>25</sup> Nový Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života prišiel do platnosti 6. januára 1972. Prináša obnovenie katechumenátu ako viacstupňového obdobia, pričom jednotlivé obdobia na seba nadväzujú a sú spojené náležitými obradmi. Prináša prepracovaný slávnostný i jednoduchý obrad krstu dospelých.

<sup>26</sup> Obrad sa prispôbuje duchovnej úrovni uvádzaných a má tri základné stupne. 1. Začiatkové rozhodnutie obrátiť sa a stať sa kresťanom a prijatie Cirkvou za katechumena. 2. Po určitom pokroku nasleduje intenzívnejšia príprava na prijatie sviatostí, čo sa uskutoční na konci katechumenátu. 3. Prijatie sviatostí uvedenia do kresťanského života (porov. OICA 6).

ako obdobie získavania nových skúseností zo sviatosťného života v spoločenstve veriacich.<sup>27</sup> Miestom uvádzania do kresťanského života je miestna kresťanská komunita, čo je jej neodvolateľnou úlohou, čím obrad silne zdôrazňuje ekzeziologický charakter iniciácie a podčiarkuje význam spoločenstva pri raste vo viere, čo je dôležitým aspektom pri samotnej pastorácii mládeže.

Mystagógia v Obrade uvedenia dospelých do kresťanského života<sup>28</sup> je charakterizovaná ako pokračovanie v hlbšom chápaní veľkonočného tajomstva a ako uvádzanie do života cez rozjímanie o evanjeliu, účasť na eucharistii a skutkoch lásky, pričom pokračuje stále nové ohlasovanie pre hlbšie pochopenie tajomstiev a prežívanie prijatých sviatostí. Obrad sa v mystagógii odvoláva na skúsenosť uvedenia, ktoré je potrebné zveľaďovať. Ako konkrétne prostriedky uvádza: účasť na sviatosťiach pomáhajúcich objasňovať zmysel Písma a socializáciu v kresťanskom spoločenstve. Kontakt neofitu s miestnym spoločenstvom je priestorom sprevádzania a rastu vo viere, ako prinášanie obnoveného pohľadu na veci, pričom novokrstenec je ponorený do skúsenosti života viery celého spoločenstva. Tak má možnosť reflektovaného prežívania vlastnej novej skúsenosti viery.<sup>29</sup> Účinnosť mystagógie vidí Obrad v osobnej a novej skúsenosti sviatosťného života a v spoločenstve, pričom koncentruje svoju pozornosť na prax osobitných omší pre novokrstencov, počas veľkonočných nediel. Opakovanie prijímania sviatostí novokrstencom s ich následnou reflexiou je spôsobom prehlbovania, rozširovania a zakúšania plodov sviatostí. Sviatosť môže byť tak vnímaná ako vždy nová a zároveň vždy tá istá, rovnako ako vzťah s osobou rastie opakovaným stretaním sa a reflexiou stretnutia. Reflexii prijatých sviatostí napomáhajú čítania veľkonočných nediel cyklu A na to určených.<sup>30</sup> Na týchto omšiach majú novokrsteneci prejavovať svoju aktívnu účasť spolu s krstnými rodičmi. Na konci veľkonočného obdobia má byť spravená slávnosť pre celé spoločenstvo a po roku stretnutie na výročie krstu spojené so zdieľaním. Z uvedených inštrukcií obradu jasne vyplýva veľký a starostlivý záujem o iniciovaných, ktorí ako mladé rastlinky potrebujú špeciálnu

---

<sup>27</sup> Porov. *OICA* 7.

<sup>28</sup> Porov. *tamže*, 37–40.

<sup>29</sup> Úlohu kresťanského spoločenstva pri mystagógii možno definovať ako prijatie, budovanie vzťahov, svedectvo, sprevádzanie, povzbudzovanie vo viere, účasť na omšiach pre novopokrstených. Samozrejme, úloha spoločenstva nezačína mystagógiou, ale už predkatechumenátom.

<sup>30</sup> Porov. *OICA* 40. Druhé čítania týchto nediel sú z Prvého Petrovho listu, ktorý, ako pripomína Ludvík Dřímál, je vhodný pre mystagogickú katechézu novokrstencov, nesie v sebe témy ako: Identita veriaceho kresťana; Ako svedčiť o viere v každodennom živote; Dozrievanie v službe podľa obrazu Ježiša Krista, nového človeka; Identita kresťanského spoločenstva; Ľudia nádeje, eschatologická dimenzia kresťanského spoločenstva; Kresťanský život ako život v Duchu Svätom (porov. DŘÍMAL, L., Žít velikonoce křesťanů. Náměty k průběhu mystagogie, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 /2010/, s. 22–23).

starostlivosť, na ktorú sa v okruhu Veľkej noci ako i inokedy zväčša zabúda.<sup>31</sup> Táto starostlivosť je inšpiratívna aj pre krstnú formáciu animátorov. Každoročné alebo aj menej frekventované opakovanie celého itinerára iniciácie cirkevným spoločenstvom je príležitosťou k jeho formácii v oblasti identity.

Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života tak predstavuje ucelený systém formácie, pričom však vo vzťahu k mystagógii sa koncentruje hlavne na kresťanskú prax a začlenenie do spoločenstva, nič výslovne nehovorí o typologickej mystagogickej katechéze reflektujúcej prijaté sviatosti, vlastnej Otcom. Významnou skutočnosťou je odporúčaný čas realizácie katechumenátu a slávenia iniciácie, ktorý zvyrazňuje mystagogickú dimenziu, keď ich spája s veľkonočnou vigíliou, čím jasne vyjadruje spojenie s Kristovou smrťou a zmŕtvychvstaním, a ktorá má sama mystagogický charakter. V obrade krstu tiež vystupuje mystagogický ráz modlitieb,<sup>32</sup> ponúkajúcich materiál pre mystagogickú formáciu animátorov. Taktiež spojenie iniciačnej formácie z liturgickým rokom dáva cirkevným spoločenstvám a jednotlivcom každoročnú príležitosť novej a novej reflexie tajomstva, čím sa stáva celoživotnou mystagógiou. Daná skutočnosť sa stáva inšpiračnou pre každý nový pastoračno-formačný projekt. Avšak naproti tomu možno povedať, že viac ako na mystagógiu sa pozornosť Obradu uvedenia koncentruje na katechumenát, čím sa sviatosť nechtiac môže stávať iba cieľom prípravy a nie začiatkom života.

### **1.2.2. Obrad krstu detí**

Samotný obrad sa k mystagógii nevyjadruje. Je v stratégii základného pastoračného prístupu nahradená rodinnou katechézou. Preto obrad viackrát odkazuje na povinnosť rodičov, krstných rodičov a celého spoločenstva veriacich vychovávať dieťa vo viere.<sup>33</sup> Úvodné slová k obradom<sup>34</sup> a aj niektoré obrady<sup>35</sup> sú koncentrované na záväzok vydávania svedectva slovom i životom smerom k rodičom. Najjasnejšie je povinnosť kresťanskej výchovy rodičmi a krstnými rodičmi vyjadrená v otázke

---

<sup>31</sup> Porov. HÖDL, P., Křest dospělých – katechumenát rozvržený do stupňů, in *Theophil.cz. Revue pro život víry* [online], [cit. 2012-05-21], dostupné z WWW: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1758>>.

<sup>32</sup> Například modlitba svätenia krstnej vody (porov. *OICA* 215).

<sup>33</sup> Porov. Uvedení do křesťanského života, 7 a 10,3, in *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství – Liturgický institut, Kostelní Vydří – Praha 1999, s. 10–11; Křest malých dětí, 5,5, in *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství – Liturgický institut, Kostelní Vydří – Praha 1999, s. 18.

<sup>34</sup> Úvod ku zrieknutiu sa Zlého ducha a vyznaniu viery, úvod k Otčenášu (porov. *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství – Liturgický institut, Kostelní Vydří – Praha 1999).

<sup>35</sup> Odovzdanie bieleho rúcha a zažatej sviece (porov. *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství – Liturgický institut, Kostelní Vydří – Praha 1999).

o záväzku výchovy dieťaťa na úvod krstu.<sup>36</sup> Ako je zrejmé, potreba krstných rodičov dejinne vystupuje do popredia práve pri praxi krstu detí, dávajúc tak do pozornosti potrebu osobného sprevádzania a vovádzania do tajomstiev. Toto sprevádzanie nemá byť iba akousi formálnou prítomnosťou, ale je záväzkom verejne vyjadreným zodpovednosťou pomáhať. Tým krst detí svojou explicitnosťou vyjadrenia spomenutého akcentuje podstatný osobný nárok mystagogickej formácie. Obrad často odkazuje na vieru, život a krst rodičov, čo je tiež pre uvedenú formáciu dôležité; tým pre nich samých iniciácia im zverených má a môže mať mystagogický charakter.<sup>37</sup> Krst detí je síce všeobecnejšie rozšírenejší, ale vzhľadom na prax Písma, chápaný ako výnimka.<sup>38</sup>

### 1.2.3. *Katechizmus katolíckej cirkvi*

Katechizmus katolíckej cirkvi opakuje informácie prítomné v Obrade uvedenia dospelých do kresťanského života.<sup>39</sup> Pripomína výrok Druhého vatikánskeho koncilu o možnosti pri realizácii mystagógie prihladiť na zvyky jednotlivých národov,<sup>40</sup> a tak zvýrazňuje jej inkulturačný a diferencovaný prístup.<sup>41</sup> Svojím poňatím mystagógie sa identifikuje s jej liturgickým chápaním, keď vysvetľuje jednotlivé obrady a gestá samotného krstného slávenia a používa k nim súhrnný názov „mystagógia slávenia.“

---

<sup>36</sup> Porov. *Křestní obřady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství – Liturgický institut, Kostelní Vydří – Praha 1999, s. 39–40.

<sup>37</sup> V Taliansku pokračujú v reflexii iniciácie troma pastorálnymi smernicami. Jedna bola vydaná v roku 1997 (L' iniziazione cristiana 1. Orientamenti per il catecumenato degli adulti), druhá v 1999 (L' iniziazione cristiana 2. Orientamenti per l' iniziazione dei fanciulli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni) a tretia v roku 2003 (L' iniziazione cristiana. 3. Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell' iniziazione cristiana in età adulta). Ich základnými témami je mystagógia ako nutné zakončenie iniciácie; obsah mystagógie – následná katechéza o vysvetlení sviatostí, zvlášť sviatosti zmierenia; poznanie spoločenstva a včlenenie sa do neho, úloha svedectva, a to aj v účasti na živote spoločnosti, slávenie Turíc; čas mystagógie chápu ako limitovaný – buď počas veľkonočného obdobia, alebo ako celý rok od slávenia iniciácie; úlohy miestneho spoločenstva – sprevádzanie a priateľská pomoc; pri mládeži hovoria o formačnom prístupe zodpovedajúcom veku neofitov, aby boli schopní objaviť miesto sviatostí v živote a rásť v stále väčšej vernosti Kristovi, obnovujúc ju milosťou sviatostí a o zapojení do konkrétnych úloh. (porov. TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L' iniziazione cristiana. 3. Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell' iniziazione cristiana in età adulta* [online], [cit. 2012-02-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/cgi\\_new /pagine/1655/Notiziario%205\\_2003.pdf](http://www.chiesacattolica.it/cgi_new /pagine/1655/Notiziario%205_2003.pdf)>.

<sup>38</sup> Porov. AMBROS, P., *Křest dětí v současné pastoraci*, in *Fórum pastorálních teologů. VIII. Křest a iniciace*, Refugium, Olomouc 2011, s. 46; MRÁZEK, J., *Křest dětí z pohledu Nového zákona*, in *Teologická reflexe*, 2 (1996), s. 10–16; ROSKOVEC, J., *Problém křtu ve světle Nového zákona*, in *Teologická reflexe*, 4 (1998), s. 32–53.

<sup>39</sup> Hovorí o postupnej iniciácii pozostávajúcej z viacstupňového katechumenátu, platného pre celú cirkev, s možnosťou Definuje základné prvky cesty ako: ohlasovanie slova, prijatie evanjelia, ktoré vedie k obráteniu, vyznanie viery, krst, vyliatie Ducha Svätého a pristúpenie k eucharistickému prijímaniu (porov. *KKC 1229–1255*).

<sup>40</sup> Porov. *SC 65*.

<sup>41</sup> Porov. *KKC 1229*.

Posúva sa vo vnímaní oproti Obradu uvedenia tým, že naznačuje mystagogickú metódu Otcov, charakterizujú ju ako liturgickú katechézu uvádzajúcu do Kristovho tajomstva, prechádzajúcu od viditeľného k neviditeľnému, od označujúceho k označovanému, od „sviatostí“ k „tajomstvám“.<sup>42</sup> Pre mystagogickú formáciu animátorov je to ďalšie etablovanie mystagógie, podčiarknutie jej inkulturačného a diferencovaného prístupu a prechodu od viditeľného k neviditeľnému, ako to často v mystagogických katechézach zdôrazňuje svätý Ambróz.

### **1.3. Pohľady niektorých pastorálnych teológov na mystagógiu**

Pozornosť nasledujúcej časti sa sústreďí na tri významné teologické osobnosti nemeckej jazykovej oblasti: na vedúcu postavu liturgického hnutia v Nemecku Odo Casela (1886–1948), na dlhoročného vedúceho katedry kresťanského svetonázoru v Berlíne Romana Guardiniho (1885–1968) a na jedného z najvplyvnejších katolíckych teológov 20. storočia - Karla Rahnera (1904–1984). Pozornosť upriamená na troch uvedených teológov nie je náhodným výberom, pretože každý z nich predstavuje jednak určitú etapu vývoja ako i charakter chápania mystagógie, a tým aj spôsob prístupu k liturgickému sláveniu ako jej prameňu.

#### **1.3.1. *Mystagogická teológia Odo Casela a Romana Guardiniho***

Na kresťanskom Východe vzniká na základe mystagogických katechéz mystagogická teológia ako úsilie porozumieť zmyslu liturgie. Skrze objasňovanie a obhajovanie kresťanskej symboliky privádzala k odhaľovaniu tajomstiev.<sup>43</sup> S novým pohľadom na mystagógiu prichádzajú *Odo Casel* a *Romano Guardini*.

Casel, ako zakladateľ *Mysterientheologie*, sa snaží nájsť praktickú podobu „uvedenia do živej skúsenosti kresťanských tajomstiev v liturgii a v cirkvi.“ Vychádza z vyššieho poznania, ktorým je mystérium na základe božskej sily pochopené. *Mysterium* chápe ako kultické jednanie, v ktorom je prostredníctvom obradu sprostredkovaná skutočnosť spásy. Keď kultové spoločenstvo tento obrad koná, má účasť na spáse, a tým ju získava.<sup>44</sup> Kult sa pre neho stáva centrálnym miestom a je dôležitejší ako kresťanská prax, pretože iba v liturgii kresťan spolu-zomiera a spolu-

---

<sup>42</sup> Porov. KKC 1075.

<sup>43</sup> Porov. HMys, s. 23–24.

<sup>44</sup> Porov. CASEL, O., *Das christliche Kultmysterium*, Pustet, Paderborn 1948, s. 102 (citované podľa KUNETKA, F., *Liturgika. Úvod do liturgie svätostí*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 110).



vstáva s Kristom v krste.<sup>45</sup> Casel tak koncentruje stretnutie so spásanosným tajomstvom iba do roviny sakrálnej, čím ho uzavrel normálnemu životu.<sup>46</sup> Stráca sa vzťah Božieho života so životom obyčajným. Mystagógia v tomto pohľade stráca svoju šírku, hoci mnohí dnes nachádzajú v takomto prístupe svoj spôsob náboženského prežívania, ktorý je nezriedka poznačený únikom z reality.

Guardini naproti tomu hovorí o „uvádzaní do živej a chápacej účasti na oficiálnom kulte cirkvi, o nájdení kulticky situovanej skúsenosti božieho tajomstva a jeho spásneho činu v Kristovi.“<sup>47</sup> Hovorí o mystagógii ako o vytvárajúcej postoj, v ktorom môže veriaci správne prežívať liturgiu. Základom je mystagogická katechéza (kázanie), ktorá vedie k posvätnému jednaniu, k liturgii, kde sa navzájom prenikajú božie tajomstvá a ľudský život. Guardini vychádza z konkrétnej situácie človeka, z toho, čo prežíva, a tak sa liturgia stáva pre neho cestou Bohu.<sup>48</sup> Z Guardiniho vychádza aj Benedikt XVI.<sup>49</sup> tým, že sa snaží o nové pochopenie viery, o správne uskutočňovanie jej ústredných vyjadrovacích foriem, ktorými je práve liturgia. Rovnako chápe v duchu Guardiniho myšlienok liturgiu ako „hru“, ktorá má anticipovať, predvídať večný život.<sup>50</sup> Sám pápež Benedikt vo svojich príhovoroch často vstupuje do konceptu typ a antityp, vychádzajúc z biblie vo vzťahu k liturgii a konkrétnemu životu.

### **1.3.2. Nová mystagógia Karla Rahnera**

Úplne novým prístupom v otázke mystagógie je prístup nemeckého teológa Karla Rahnera, ktorý postuluje požiadavku *novej mystagógie*. Ide mu o pomoc človeku v objavení jeho vlastnej osobnej skúsenosti s Bohom vo všetkom, čo stretá, v ktorej bude schopný vnímať vzťah Boha a seba samého, ako hovorí: „...nejde o import Boha do života človeka prostredníctvom cirkvi, ale o to, že Cirkev privádza človeka pred toho Boha, ktorý bol v jeho živote od počiatku prítomný.“<sup>51</sup> Týmto spôsobom sa stáva inšpirátorom rozšíreného pohľadu na mystagógiu, ktorá sa aj vo formácii animátorov môže stať jedným zo základných východísk, pretože tajomstvo Boha je kladené do

---

<sup>45</sup> V Caselovom živote sa to potvrdilo v jeho smrti na veľkonočnú nedeľu ráno (porov. HÖDL, P., Křest dospělých – katechumenát rozvržený do stupňů, in *Theophil.cz. Revue pro život víry* [online], [cit. 2012-05-21], dostupné z WWW: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1758>>.

<sup>46</sup> Porov. HMys, s. 24–26.

<sup>47</sup> Porov. SCHILSON, A., *Theologie als Mystagogie. Der theologische Neuaufbruch nach der Jahrhundertwende*, in SCHILSON, A. (ed.), *Gottes Weisheit im Mysterium. Vergessene Wege christlicher Spiritualität*, Matthias Grünewald, Mainz 1989, s. 221.

<sup>48</sup> Porov. HMys, s. 27–28.

<sup>49</sup> Porov. RATZINGER, J., *Duch liturgie*, Dobrá kniha, Trnava 2005, s. 5.

<sup>50</sup> Porov. GUARDINI, R., *Vom Geist der Liturgie*, Herder, Freiburg 1961, s. 89–105; RATZINGER, J., *Duch liturgie*, Dobrá kniha, Trnava 2005, s. 9.

<sup>51</sup> Porov. ZULEHNER, P., *Rozhovor s Karлом Rahnerom o pastorálnej teológii dnes*, Serafín, Bratislava 2005, s. 65.

stredú človeka, a tak z neho nikto nie je vyňatý, čo je zvlášť dôležité pre tých mladých, ktorí seba vzhľadom na svoje pocity a skúsenosti chápu ako menejcenných a nehodných božej lásky a konania.

Pri formulovaní spomínanej mystagógie Rahner vychádza z presvedčenia, že človeka možno chápať ako nadprirodzenú udalosť Božieho sebazdieľania, Boh nie je človeku vzdialený a nedosiahnuteľný, ale je človeku blízko<sup>52</sup> a pohyb človeka k Bohu zodpovedá dokonale predchádzajúcemu Božiemu pohybu k človeku.<sup>53</sup> Boh sa zdieľa veľmi individuálnym a osobným spôsobom každému, preto nárokuje rôznorodosť mystagogického sprevádzania.<sup>54</sup> Človek môže sebazdieľanie Boha vrcholne vidieť a rozpoznať v inkarnácii Slova v Kristovi, čím sa prichádza ku kristocentризmu mystagogického jednania. On je dejinnou reálnou prítomnosťou eschatologického božieho zmilovania vo svete.<sup>55</sup> Rozdielom od predchádzajúcich konceptov miesto Rahnerovej mystagógie a spásneho konania Boha nie je výlučne a úplne identické s miestom, kde sa praktizuje kresťanská viera,<sup>56</sup> čím vystupuje mimo rámca sakrálneho chápania. Možno tak hovoriť o mystike všednosti alebo mystike všedného dňa, určenej obyčajnému človeku.<sup>57</sup> Cirkev je pre neho miestom, kde sa pôvodný vzťah Boha k človeku stáva vedomým a spája ľudí v jedno spoločenstvo. Je miestom, kde človek môže zakúsiť Boha a jeho lásku ako skutočnosť a nechať ju pôsobiť vo vlastnom živote.<sup>58</sup> Vo vzťahu k liturgii sa individuálna subjektívna skúsenosť človeka s tajomstvom života a sveta stretáva v liturgickom úkone s objektívnou skutočnosťou slobodného transcendentálneho Božieho sebazdieľania.<sup>59</sup> Samotným kritériom mystagogickej liturgie je možnosť účastníkov vyjadriť v rítoch a symboloch svoju existenciálnu skúsenosť ako skúsenosť vlastného života.<sup>60</sup> Hlbšie pochopenie liturgie predpokladá hlbšie pochopenie viery. Skúsenosť viery a liturgická skúsenosť sa

---

<sup>52</sup> Porov. KUNETKA, F., Karl Rahner SJ a jeho poděty pro liturgickou teologii, in *Všechno je milost. Sborník k počtě 80. narozenin Ludvíka Armbrustera*, Karolinum, Praha 2008, s. 126.

<sup>53</sup> Porov. AZim, s. 87.

<sup>54</sup> Porov. *tamže*, s. 86.

<sup>55</sup> Porov. RAHNER, K., *Kirche und Sakramente*, Herder, Freiburg – Basel – Wien 1960, s. 15.

<sup>56</sup> Porov. AZim, s. 95.

<sup>57</sup> „Kladením skúsenosti s Bohom iba do oblasti mimoriadneho, môže byť hlboko narušená kresťanská skúsenosť s Bohom. Marginalizácia kresťanského do pochybných priestorov sakrálneho či pseudosakrálneho je výslovne nekresťanská. Výslovným miestom skúsenosti absolútneho tajomstva, priestorom mystiky sú skúsenosti lásky, strachu, samoty, radosti, [...] v nich sa človek navracia sám k sebe.“ (HMys, s. 54–55).

<sup>58</sup> Porov. RZv, s. 517–518.

<sup>59</sup> Porov. KUNETKA, F., Karl Rahner SJ a jeho poděty pro liturgickou teologii, in *Všechno je milost. Sborník k počtě 80. narozenin Ludvíka Armbrustera*, Karolinum, Praha 2008, s. 133.

<sup>60</sup> Porov. AZim, s. 107.

navzájom v tomto ohľade podmieňujú.<sup>61</sup>

Kresťanská mystagógia je snaha pomôcť konkrétnemu človeku pochopiť, že jeho vlastná duchovná skúsenosť má vzťah k celej tradícii duchovnej skúsenosti dejín a spoločenstva a je súčasťou vykupiteľského diela Krista, a má v ňom svoju hodnotu.

Mystagógia v teologickej reflexii, ako je možné vidieť, prináša vzhľadom na rôznych autorov rôzne akcenty. Pre mystagogickú formáciu možno zhrnúť niekoľko impulzov, pričom základným sa javí božie sebazdieľanie v živote každej osoby, ktorá skrze existenciálnu skúsenosť prostredníctvom viery prichádza do kontaktu s tajomstvom transcendentného Boha. Toto stretnutie sa špecifickým a deklarovateľným spôsobom uskutočňuje v liturgickom slávení, ktoré cez symboly, gestá a texty umožňuje vstup do komunikácie s božím tajomstvom i tajomstvom osoby ako takej. Ukazujú sa tak tri potrebné roviny reflexie, a to dôraz na liturgické slávenie ako miesto premeny; porozumenie symbolov a vzťahu liturgie so životom ako jeho existenciálneho vyjadrenia; bežný život ako miesto existenciálnej skúsenosti a stretnutia s božím tajomstvom. Vzhľadom na jedinečnosť osoby je každá z uvedených rovín určitou cestou vstupu do tajomstva, pričom ani jednu nie je dobré chápať ako výlučnú, ale ako komplementárnu k ostatným. Preto by mystagogická formácia mala reflektovať svojím spôsobom každú z nich, nezabúdajúc na rôznorodosť človeka, ktorého má pred sebou, a na cieľ, ku ktorému smeruje.

#### **1.4. Záujem o mystagógiu v kresťanskej formácii**

Do mystagogickej diskusie sa zapája aj kresťanská výchova (formácia) v súčasnosti. Analyzujúc dnešné formačné prostredie, vníma tlak spoločnosti na kvalitu kresťanského života. U mnohých veriacich sa dnes objavuje túžba po potvrdení a budovaní kresťanskej identity, po odlíšení sa od okolitého sveta, po čerpaní a živote z tajomstva.<sup>62</sup> Preto možno sledovať napríklad vo Francúzsku zvýšený záujem o mystagógiu ako cestu prehĺbenia viery, keď v roku 1996 francúzski biskupi pozývajú k hlbšiemu prežívaniu viery v rovine ohlasovania, slávenia a služby, ktorého základom a zdrojom je liturgia, ako koncentrované tajomstvo viery. Ďalší ich dokument „Íst

---

<sup>61</sup> Porov. KUNETKA, F., Karl Rahner SJ a jeho poděty pro liturgickou teologii, in *Všechno je milost. Sborník k počtě 80. narozenin Ludvíka Armbrustera*, Karolinum, Praha 2008, s. 127.

<sup>62</sup> Dôvodmi oslabenia identity môže byť: náboženský pluralizmus; pokušenie skepticizmu; prechod od kresťanskej praxe k putovnému kresťanstvu – z akcie na akciu; rozpad vplyvu kresťanstva v spoločnosti, prežívané ťažkosti života. (Porov. CHAUVET, L.-M., Kam až vede cesta mystagogie dnes?, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 /2010/, s. 10). Toto sa ukazuje aj u niektorých mladých ľudí zvýšeným záujmom o tridentskú omšu, s popieraním reforiem Druhého vatikánskeho koncilu, akoby sami hľadali podstatu nezriedeného tajomstva, avšak nesprávnym spôsobom. (porov. ZIMMERMANNOVÁ, M., Je za pět minut dvanáct, nebo pět minut po dvanácté?, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 /2010/, s. 5).

k jadrú viery“ má priamo mystagogický charakter.<sup>63</sup>

Luis-Maria Chauvet vidí výzvu pre mystagógiu v návaznosti na náboženskú skúsenosť prežitú cez liturgické slávenie, ktorá sa tak stáva začiatkom mystagógie. Potreba zažiť, zdieľať a reflektovať sa ukazuje ako signifikantná. Hovorí o liturgii nie ako o spôsobe špekulácie, ale konania Boha k človeku a naopak, pričom liturgia sa neobracia až tak na intelekt, ale na celú osobu: na telo (postoje, gestá), túžbu, pamäť. Týka sa samej osoby v jej spoločenskom rozmere. Každá kresťanská liturgia je podstatne prežívaná skrze „my“ cirkvi, chápanej teologicky ako „my“ Tela, v ktorom a pre ktoré jeho hlava – Kristus vykonáva svoje výlučné kňazstvo. Tak skrze predchádzajúcu skúsenosť možno prísť k rozumovému nahliadnutiu tajomstva.<sup>64</sup>

Paul De Clerck upozorňuje na chybu konaní v pastorácii sviatostí, kde sa sviatosť chápe ako konečné štádium prípravy, ako cieľ, ktorý treba dosiahnuť, pričom sviatosť je začiatok nového života. Preto mystagógiu chápe ako výzvu pre zmenu tohto chápania, a to nie len pri sviatostiach iniciácie. Tak definuje úlohu mystagógie – „vpísať“ veľkonočné sviatosti do každodenného života, s dôrazom na život z nich.<sup>65</sup> Tento názor zdieľa v talianskom prostredí Salvatore Barbeta a podáva zásady mystagógie.<sup>66</sup> Svoju pozornosť koncentruje na mystagogickú katechézu u mladých po sviatosti birmovania, inšpirovanú cirkevnými Otcami, aj Giuseppe Cavallotto.<sup>67</sup>

V českom katechetickom prostredí sa výchova k liturgii definuje ako jedna zo základných úloh katechézy, pričom má mať mystagogický charakter.<sup>68</sup> Katechéta má starostlivo študovať a správne vysvetľovať často skrytý, avšak nevyčerpatel'ný a živý zmysel liturgických symbolov a znamení,<sup>69</sup> aby bolo možné s nimi spájať ľudskú existenciu.

Ludvík Dřímál chápe mystagógiu ako zvlášť aktuálnu požiadavku v prípade „hromadného“ udeľovania sviatostí zvyčajne spojeného s dosiahnutím určitého veku;

---

<sup>63</sup> Porov. CHAUVET, L.-M., Kam až vede cesta mystagógie dnes?, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 11.

<sup>64</sup> Porov. *tamže*, s. 12.

<sup>65</sup> Porov. CLERCK, P. de, Mystagógie – postupné uvádění do tajemství, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 9.

<sup>66</sup> Porov. BARBETTA, S., «Il bello viene dopo». Una comunità cristiana per la catechesi mistagogica, in *Catechesi*, 5 (2008–2009), s. 4.

<sup>67</sup> Hovorí o katechéze, ktorá má dať solídne základy a motivácie pre rozhodovanie adolescentov; má byť charakterizovaná ako učeníctvo kresťanského života inšpirované modelom katechumenátu; má dať poznať bohatstvo a krásu tajomstva spásy; má pomôcť objaviť to, čo je za obradmi a symbolmi; má poskytnúť podporu a duchovné sprevádzanie; má vytvárať miesto pre stretnutie s Pánom a má mať náležitú dĺžku trvania (porov. CAVOLLOTTO, G., La catechesi mistagogica. Suggestioni dai Padri edlla Chiesa, in *Catechesi*, 5 (2008–2009), s. 42–61).

<sup>68</sup> Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L., *Katechetika*, Portál, Praha 2008, s. 169.

<sup>69</sup> Porov. KUNETKA, F., *Slavnost našeho vykoupení*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, s. 61–62.

d'alej pre tých, ktorí nežijú v kresťanskom prostredí; prípadne pre tých, ktorých motivácie ku prijatiu sviatostí nevychádzali z ich osobnej viery.<sup>70</sup>

Kresťanská formácia zhodnocuje mystagógiu vo vzťahu k formácii kresťanskej identity. Vo svojom pohľade sa upriamuje viac na liturgickú katechézu, konanú po udelení sviatostí alebo vo vzťahu k sláveniu liturgie prinášajúc rôzne konkrétne itineráre jej realizácie. Čo môže byť pre nový projekt mystagogickej formácie inšpiračným obohatením. Rovnako už spomínaný záujem o formáciu identity skrze mystagógiu je dôležitým potvrdením správnej intuície tejto práce vzhľadom na jej cieľ a tému.

### ***Neokatechumenátna cesta***

Konkrétnym dlhodobým formačným projektom v cirkvi po Druhom vatikánskom koncile so vzťahom ku sviatosti krstu je aj neokatechumenátna cesta, ktorá je metódou postupnej a intenzívnej evanjelizácie. Pripomína a obnovuje istým spôsobom katechumenát. Sama seba definuje ako spôsob diecéznej aktualizácie kresťanskej iniciácie a permanentnej výchovy viery podľa smerníc Druhého vatikánskeho koncilu a Magistéria.<sup>71</sup> Je viazaná na štruktúru miestnej cirkvi a farností. Formácia trvá 14 až 20 rokov<sup>72</sup> a prebieha v šiestich krokoch.<sup>73</sup> Je určená primárne pre tých, ktorí sú vzdialení od cirkvi, tých, ktorí neboli dostatočne evanjelizovaní a katechizovaní, tých, ktorí majú túžbu prehľbiť svoju vieru, a tých, ktorí prichádzajú z iných kresťanských vyznaní, nemajúcich plné spoločenstvo s katolíckou cirkvou.<sup>74</sup> Realizuje sa vo farnostiach počas dlhodobej katechumenátnej formácie v malých spoločenstvách. Pozornosť je koncentrovaná na Božie slovo, liturgiu a spoločenstvo.<sup>75</sup> Čo sa týka samotného pojmu mystagógie, tak sa nikde v štatúte nenachádza, hoci možno hovoriť o mystagogickom ráze katechumenátu. Mystagogická formácia animátorov nemá tendenciu byť konkurenciou neokatechumenátnej cesty ani jej satelitom, hoci má rovnako svoj základ v sviatosti z krstu. Avšak jej kontext, čas, priebeh, metóda, cieľová skupina a organizácia sú odlišné.

---

<sup>70</sup> Porov. ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L., *Katechetika*, Portál, Praha 2008, s. 168.

<sup>71</sup> Porov. *Il cammino neocatechumenale. Statuto*, Centro neocatechumenale di Roma, Roma 2002, s. 17.

<sup>72</sup> Porov. GUAZZELLI, V., Neokatechumenát, in *Teologické texty*, 6 (1995), s. 192.

<sup>73</sup> Etapa kerygmy, predkatechumenát prechod ku katechumenátu, katechumenát, vyvolenie, obnova krstných sľubov (porov. VRABLEC, J., *Pastorálka pre kresťanských laikov*, III/2, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 1993, s. 16).

<sup>74</sup> Porov. *Il cammino neocatechumenale. Statuto*, Centro neocatechumenale di Roma, Roma 2002, s. 21.

<sup>75</sup> Porov. *tamže*, s. 26–33.

## **2. SYNOPSIS BIBLICKÝCH A DOGMATICKÝCH VÝCHODÍSK KREŠŤANSKEJ MYSTAGÓGIE**

Ak sa chce práca venovať otázke nového pastoračného a formačného programu animátorov na Slovensku na základe kresťanskej mystagógie, tak je vhodné predstaviť jej základné biblické a dogmatické východiská. Vychádza z predpokladu, že predstavená metodika a obsah prispôsobenej kresťanskej mystagógie musí vychádzať z prehľadného usporiadania a klasifikácie náuky o krste. Kompiláciou chce práca v tejto časti dosiahnuť predstavenie jednoduchých, úplných a centrálnych prvkov, objasňujúcich znalosti tým, ktorým bude celá práca určená, a zároveň koncentrovať podklady k výskumu. Z toho dôvodu sa práca zameriava najprv na biblické pramene hovoriace o krste a skúma vývoj chápania krstnej premeny a jej dôsledkov. V pohľade na cirkevnú tradíciu sleduje vývoj praxe slávenia a jej zmeny v Západnej cirkvi. Synopsa zahŕňa i nutný prehľad diskusie, v ktorej sa venuje teológii sviatosti krstu, reflektujúc krst v rôznych dimenziách. To bude však dôležité – vzhľadom na navrhnutie postiniciačnej mystagógie – presné pochopenie, toho, čo je ovocie krstu v krstnej milosti, ktorá je prítomná v živote pokrsteného a má sa v ňom aj navonok prejavovať, čo je cieľom každého mystagogického snaženia. Tým sa vytvorí dostatočná dogmatická a biblická báza ako základ pre mystagogickú formáciu, ktorú chce práca predstaviť ako riešenie zásadnej premeny pastorácie mládeže na Slovensku.

### **2.1. Sviatosť krstu a iniciácia v tradícii**

Prítomné vyrastá z predchádzajúceho smerujúc k budúcemu. Vyvíja sa v kontexte prítomnej skutočnosti stále viac odhaľujúc svoj obsah. Dejiny božieho dotyku sú tiež podobnými dejinami, kedy človek stále viac s Jeho pomocou odhaľuje, k čomu je pozvaný. Od aktivity očistenia k vydanosti a prijatiu. Od oslobodenia „od“ k oslobodeniu „k“ v Božom priestore darovania.<sup>76</sup>

#### **2.1.1. Starozákonná snaha o dosiahnutie tajomstva milosti**

Starý zákon vyjadruje túžbu po očistení človeka v zápase o rituálnu čistotu, možnosti konať kult, mať vzťah s Bohom. Nečistota prichádza u Židov pravidelne so životnými udalosťami mimo ich vôle.<sup>77</sup> Existovali tri základné spôsoby, ako obnoviť

---

<sup>76</sup> Skrze Neho, s Ním a v Ňom alebo skrze Krista s Kristom a v Kristovi ku vzťahu s Otcem.

<sup>77</sup> Kontakt s mŕtvymi (porov. *Nu* 5,2), menštruácia (porov. *Lv* 15,19–24) alebo výtok semena (porov. *Lv* 15,16–18; *Dt* 23,10), nečistota malomocného (porov. *Lv* 13–14), narodenie dieťaťa, kontakt s nečistými jedlami a vecami (porov. *Lv* 11–15), (porov. *Výklady ke Starému zákonu. I. Zákon*, Evangelické nakladateľství, Praha 1991, s. 351, 358–371).

rituálnu čistotu: a) doba, v ktorej sa človek podriadil rituálnej nečistote s vedomím, že musí čakať na to, že znečistenie stratilo na svojej sile (Lv 15,7.13), b) prinášanie sakrálnych obetí (Lv 14,10–13) a c) prax očistných kúpeľov (krvou, Lv 14,25; alebo vodou, Lv 15,16). Na očistenie osoby sa užíva pokropenie, umytie alebo umytie celého tela, ponorenie do vody. Izraelita vykonáva očisťovanie sám, teda ide o určitý typ „autokrstu“. Rituálna čistota chápaná výlučne iba ako činnosť človeka nie je identická s čistotou morálnou, nakoľko sa neodpúšťajú hriechy. Často tak dochádza k nebezpečenstvu miešania takto chápanej rituálnej čistoty s morálnou, skrze stále precíznejšie očisťovanie.<sup>78</sup> Proroci posúvajú vnímanie významu očisťovania, keď ho chápu v zmysle metaforickom ako nutnosť očistenia existencie – života<sup>79</sup> a ako ohlásenie budúceho božieho očisťovacieho zásahu.<sup>80</sup>

Od 1. storočia po Kristovi je známy kúpeľ očisťovania prozelitov<sup>81</sup> ako iniciácia do judaizmu nasledujúci po obriezke, týkajúci sa rituálnej čistoty – možnosť sláviť kult a byť začlenený do svätého ľudu, bez vzťahu k morálnej čistote. Má formu auto-očistenia, bez božej intervencie.<sup>82</sup>

Posun vidieť vo vnímaní kumranskej komunity, kde sa v Komunitnej regule hovorí o potrebe obrátenia pred očistným kúpeľom, aby bolo možné dosiahnuť požadovaný efekt: „A duchom svätým Jednoty skrze pravdu jeho je očistený od všetkých vín svojich. A duchom úprimnosti a pokory bude zahladený hriech jeho. A pokorou jeho duše voči všetkým predpisom Božím bude očistené telo jeho, pokropením vodou očisťovacou a posvätením vodou očistnou.“<sup>83</sup> Kúpeľ mohli vykonať len považovaní za hodných. Zvláštny význam mal kúpeľ konaný denne pred spoločným jedlom (obraz hostiny), chápaný ako náboženský rítus. Očisťovanie bolo chápané v zmysle chápania prorokov.<sup>84</sup>

Jánov krst predstavuje ďalší posun k chápaniu krstu v Novom zákone. Dáva akcent na morálnu stránku očistenia, hoci ju nedosahuje, lebo nie je možná iba z ľudskej strany, a je zameraný eschatologicky.<sup>85</sup> O Jánovi hovoria pramene ako o krsťiteľovi na

---

<sup>78</sup> Porov. MEYER, R., „καθαρός“, in *ThW*, III, s. 424.

<sup>79</sup> Porov. *Iz* 1,16–17.

<sup>80</sup> Porov. *Ez* 36,25.

<sup>81</sup> Porov. OEPKE, A., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in *ThW*, I, s. 553–554; LIMBECK, M., *Evangelium sv. Marka*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, s. 20.

<sup>82</sup> Porov. CASPANI, P., *Rinascere dall'acqua e dallo Spirito. Battesimo e cresima sacramenti dell'iniziazione cristiana*, EDB, Bologna 2009, s. 30.

<sup>83</sup> *Rád Jednoty*, 1QS, 3,7–9, in *Die Texte aus Qumran. Hebräisch und Deutsch*, Lohse (ed.), Kösel, München 1971, s. 11.

<sup>84</sup> Porov. ELIADE, M., *Dějiny náboženského myšlení. II. Od Gautamy Buddhy k triumfu křesťanství*, Oikoymenh, Praha 1996, s. 315.

<sup>85</sup> Porov. OEPKE, A., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in *ThW*, I, s. 535.

„obrátenie“ a na „odpustenie hriechov.“<sup>86</sup> Na prvom mieste Ján požaduje *obrátenie*, ktorého znakom je ovocie hodné pokánia.<sup>87</sup> Na druhom mieste sa spomína *na odpustenie hriechov*, čo je možné vnímať v dvoch interpretáciách. Ako uvedenie si hriechu a hriešnosti, vyjadrené viditeľným spôsobom v jeho krste, silno odkazujúce na potrebu odpustenia.<sup>88</sup> A ako uvedenie Krista, ktorý už prichádza – je tu,<sup>89</sup> od ktorého Ján odvodzuje svoju činnosť, jeho krst je oznámením Kristovho vykúpenia.<sup>90</sup> Ďalším aspektom, ktorý je podtrhnutý u Jána a vyjadruje zásadnú novosť jeho krstu, oproti predchádzajúcim praktikám očisťovania, je strata autoočistovacieho charakteru samozáchranu. Ján je ten, kto krstí – ponára, intervencia prichádza k osobe zvonka.<sup>91</sup>

### 2.1.2. *Krst Krista ako zjavenie výkupného božieho tajomstva*

Všetky synoptické evanjeliá prinášajú správu o Ježišovom krste, pričom Lukáš túto udalosť stavia do kontextu svetových dejín ako udalosť spásy – tajomstvo záchranu.<sup>92</sup> Keďže Jánov krst bol koncentrovaný na vyznanie hriechov, tak aj Ježiš prichádza konať to, čo je človeku spravodlivé – konať božiu vôľu – vyznať hriech, vziať ho na seba a prijať zaň smrť. Pokrstenie Krista v Jordáne zvestuje a pripravuje jeho *krst v smrti*, tým je Ježišov život podobne ako život človeka umiestnený medzi dva krsty.<sup>93</sup> Ak je krst obrazom Ježišovej smrti, tak Otcov hlas je znakom Ježišovho vzkriesenia. Otvorené nebo je obrazom nového poriadku milosti, ktoré sa otvára poslušnosťou Krista a láskou Otca. Výraz „toto je môj milovaný syn“ (*ho hyios mú ho agapetós*)<sup>94</sup> odkazuje aj na vzťah Abraháma s Izákom a odkazuje na obeť Izáka ako na anticípáciu Kristovej obety.<sup>95</sup> Východná ikonografia často zobrazuje krst v Jordáne ako hrob. Ježiš je ten, ktorý vo vode zápasí so Zlým a premáha ho.

Zaujímavé je spojenie tejto udalosti s výrokom Jána Krstiteľa v Jánovom

---

<sup>86</sup> Porov. *Mk* 1,4; *Lk* 3,3.

<sup>87</sup> Porov. *Lk* 3,7–8; porov. MÜHLLER, P.-G., *Evangelium podle Lukáše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998, s. 44–45.

<sup>88</sup> Porov. MÜHLLER, P.-G., *Evangelium podle Lukáše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998, s. 46.

<sup>89</sup> Profetický charakter Jánovej činnosti (porov. AMMASSARI, A. /ed./, *Il vangelo di Matteo nella colonna latina del Bezae Codex Cantabrigiensis*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996, s. 41).

<sup>90</sup> Porov. OEPKE, A., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in *ThW*, I, s. 535.

<sup>91</sup> Porov. LIMBECK, M., *Evangelium sv. Marka*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, s. 20.

<sup>92</sup> Porov. MÜHLLER, P.-G., *Evangelium podle Lukáše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998, s. 42.

<sup>93</sup> Porov. AMIOT, F., „Krst“, in LÉON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krščanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 483.

<sup>94</sup> Porov. *Gn* 22,2.12.16; FAUSTI, S., *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu*, Paulínky, Praha 2009, s. 42–46.

<sup>95</sup> Porov. POSPÍŠIL, C.V., *Ježiš z Nazareta. Pán a Spasitel*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006, s. 86.



evanjeliu: Baránok boží, ktorý sníma hriechy sveta.<sup>96</sup> Vyjadruje oslobodzovaciu úlohu Krista, čo je alúzia na baránka izraelskej paschy,<sup>97</sup> a zároveň Krista, ktorý počas židovskej paschy zomiera ako baránok vedený na zabitie, ako aj božieho služobníka (*sluha, chlapec – talia – baránok*)<sup>98</sup>, ktorý je poslušným Izaiášovým služobníkom.<sup>99</sup> Vrátiac sa ku krstu Krista, synoptici v ňom zjavujú dielo celej Najsvätejšej Trojice.<sup>100</sup> Podľa cirkevných Otcov je ponorenie Ježiša znakom posvätenia vody, ktorá sa stáva schopnou prinášať očistenie od hriechov. Táto téza je však mimobiblická. V Lukášovom a Markovom evanjeliu<sup>101</sup> hovorí Ježiš aj o svojom krste ohňom utrpenia a svedectva lásky, uskutočňujúc sa v hodine kríža, keď odovzdáva svojho Ducha,<sup>102</sup> ku ktorému sú pozvaní svojím životom všetci pokrstení.

### *Chápanie krstu v Jánovom evanjeliu*<sup>103</sup>

Ján v udalosti stretnutia Nikodéma, popredného muža<sup>104</sup> zastupujúceho všetkých Židov očakávajúcich presné naplnenie Zákona a neotvorených novému pôsobeniu Ducha uviaznuc pritom v určitom skepticizme stále nerozlučne spojenom s minulosťou,<sup>105</sup> s Ježišom<sup>106</sup> upozorňuje na tri podstatné aspekty krstu. V krste ide o nezaslúžiteľný a nevlastiteľný dar narodenia zhora, čo je radikálny obrat k systému očisťovania v Starom zákone. Nové narodenie je vec moci Ducha. Človek tak vychádza zo situácie a podmienenosti telesnosti do situácie a podmienenosti Ducha,<sup>107</sup>

---

<sup>96</sup> Porov. *Jn* 1,36.

<sup>97</sup> Porov. BOISMARD, M.-E., „Baránok boží“, in *Slovník biblickej teológie*, LÉON-DUFOUR, X. (ed.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 57.

<sup>98</sup> Jeden z možných aramejských prekladov (porov. ZEVINI, G., *Commenti spirituali del Nuovo testamento. Vangelo secondo Giovanni*, Città Nuova, Roma 2009, s. 86).

<sup>99</sup> Porov. JEREMIAS, J., „ἀμνός, ἄρνις, ἀρνίον“, in *ThW*, I, s. 342.

<sup>100</sup> Porov. RATZINGER, J. (BENEDIKT XVI.), *Ježiš Nazaretský. I. Od krstu v Jordáne po premenenie*, Dobrá kniha, Trnava 2007, s. 27–41.

<sup>101</sup> Porov. *Lk* 12,9–50, *Mt* 10,28–39.

<sup>102</sup> Porov. *Mt* 27,50; *Jn* 19,30; (porov. ZEVINI, G., *Commenti spirituali del Nuovo testamento. Vangelo secondo Giovanni*, Città Nuova, Roma 2009, s. 529).

<sup>103</sup> Čo týka spomienky krstu v Jánovom evanjeliu, tak niektorí teológovia nepovažujú iné texty okrem tohto za esenciálne výpovede k téme krstu. Ani umývanie nôh v *Jn* 13,8–10, ani krv a voda, ktorá vytryskuje z Kristovho boku v *Jn* 19,34 (porov. MANNUCCI, V., *Giovanni il vangelo narrante. Introduzione all'arte narrativa del quarto vangelo*, EDB, Bologna 1993, s. 290–291; VIGNOLO, R., *Personaggi del quarto vangelo. Figure della fede in San Giovanni*, Glossa, Milano 1994, s. 100–114). Iní naopak hovoria aj o samaritánke (porov. ZEVINI, G., *Commenti spirituali del Nuovo testamento. Vangelo secondo Giovanni*, Città Nuova, Roma 2009, s. 171).

<sup>104</sup> Porov. preklad angličtina „leader“ – vodca; taliančina – „capo“ – vodca.

<sup>105</sup> Porov. MATEOS, J. – BARRETTO, J., *Il vangelo di Giovanni. Analisi linguistica e commento esegetico*, Cittadella Editrice, Assisi 1990, s. 180.

<sup>106</sup> Porov. *Jn* 3,1–21.

<sup>107</sup> Dualizmus *sarx – pneûma* je pre Jána charakteristický. Telo (*sarx*) – symbol slabosti človeka určeného k smrti bez vnútorného života. Duch (*pneûma*) – symbol života pochádzajúceho z Boha a trvajúceho (porov. ZEVINI, G., *Commenti spirituali del Nuovo testamento. Vangelo secondo Giovanni*, Città Nuova, Roma 2009, s. 153).

čoho prameňom je vyvýšenie Syna človeka. A podmienkou k prijatiu nezaslúženého daru znovuzrodenia v krste je viera. Na tomto mieste, ako aj v celom Jánovom evanjeliu je vyjadrený prechod z tmy do svetla<sup>108</sup> – z hriechu do novej reality, poznania, života, ktorým je Kristus.

### 2.1.3. *Apoštolí – ohlasovatelia tajomstva krstu*

Apoštolí, verní príkazu Krista a posilnení Duchom na Turíce, ohlasujú tajomstvo jeho vykúpenia. Novozákonné texty zjavujú tri momenty tvoriace základnú štruktúru kresťanskej iniciácie: ohlasovanie, viera a sviatostná celebrácia.<sup>109</sup>

Celebráciu kresťanského krstu odlišuje od Jánovho krstu krst „v mene Ježiš“ a jeho spojenie s darom Ducha. V kresťanských komunitách sa krstilo „v mene Ježiš“, čo bol istý druh užívanej krstnej formule, vyjadrujúcej teologickej chápanie obradu.<sup>110</sup> Pokrstený „v mene“ (*eís tò ónoma*)<sup>111</sup> znamenalo v obchodnom chápaní doby vlastníctvo – pokrstení sa stávali vlastníctvom Krista – dostali sa do jeho príslušenstva.<sup>112</sup> Rovnako to odkazuje na fakt pokrstenia v celú udalosť spásy Ježiša Krista, byť do nej ponorený, mať na nej účasť.<sup>113</sup> Špecifickosť kresťanského krstu je aj v jeho spojení s prijatím daru Ducha Svätého.<sup>114</sup> Ono je v úzkom vzťahu s *ohlasovaním evanjelia a krstom vodou*, v poradí však jasne nedefinovanom.<sup>115</sup> Peter ho v profetickej kázni na Turíce uvádza ako dôsledok krstu<sup>116</sup> a realizuje sa ako naplnenie prísľubov.<sup>117</sup> Duch zostupuje aj počas jeho kázne v Cezareí<sup>118</sup> na pohanov pred krstom, čo je dôvodom, aby krst prijali. V Samárii po krste, ktorý vykonal Filip, vkladajú Peter a Ján ruky na prijatie daru Ducha. Miestom prežívania krstnej milosti bola kresťanská komunita opísaná v druhej kapitole Skutkov.<sup>119</sup> Možno zhrnúť, že náuka o krste sa

---

<sup>108</sup> Porov. PANIMOLLE, S.A., *Lettura pastorale del vangelo di Giovanni*, I, Bologna 2002, s. 308–310.

<sup>109</sup> Porov. *Mk* 16,15–16; *Sk* 2,38.41; *Ef* 1,13. Ohlasovanie pozýva a sprevádza človeka k obráteniu, vyjadrenie viery – ako prijatie posolstva v zmysle pozitívnom a v zmysle negatívnom – metanoia – pokánie – overiteľné v prítomnosti.

<sup>110</sup> Porov. KLIESCH, K., *Skutky apoštolů*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 74.

<sup>111</sup> Porov. ΟΕΡΚΕ, Α., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in *ThW*, I, s. 537.

<sup>112</sup> Porov. AMIOT, F., „Krst“, LÉON-DUFOUR, X. (ed.), in *Slovník biblickej teológie*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 485.

<sup>113</sup> Mnohí dnes uvažujú nad pozadím rabínskeho jazyka, kde grécke vyjadrenie by mohlo byť prekladom hebrejskej predložky *l'shém*, ktorej zmysel sa mení podľa kontextu, tak ono „v mene“ môže znamenať aj „z dôvodu“; „v – uvažovaní o, povšimnutí, prihliadnutí k“; „vo vzťahu k“; alebo jednoducho „pre“.

<sup>114</sup> Porov. SCHWEIZER, E., „πνεῦμα, πνευματικός“, in *ThW*, VI, s. 410–411.

<sup>115</sup> Porov. CASPANI, P., *Rinascere dall'acqua e dallo Spirito, Battesimo e cresima sacramenti dell'iniziazione cristiana*, EDB, Bologna 2009, s. 37.

<sup>116</sup> Porov. *Sk* 2,38.

<sup>117</sup> Porov. BOSSUYT, P. – RADERMAKERS, J., *Lettura pastorale degli Atti degli Apostoli. Testimoni della Parola di grazia*, EDB, Bologna 2001, s. 236.

<sup>118</sup> Porov. *Sk* 10,44–48.

<sup>119</sup> Porov. *tamže*, 2,43–47.

v Novom zákone vždy viaže k nejakej ďalšej téme, často ako povzbudenie, preto je náročné vypracovať jej organickú syntézu zjednocujúcu rozličné perspektívy.

### ***List Galat'anom 3,26–27***

Apoštol Pavol tu približuje vzťah Krista a ospravedlnenia. Vyslovuje sa v tom zmysle, že pohania sa stávajú Abrahámovým potomstvom nie na základe obriezky a zákona – „telesnosti“, ale na základe viery v Krista. To je dôvodom ich slobody. On radikálne mení všetky vzťahy, či už na úrovni náboženskej (Žid / Grék), sociálnej (slobodný / otrok), sexuálnej (muž / žena). Každý má rovnakú dôstojnosť v Kristovi. Vzniká nový človek (*ántropos*) neexistujúci nezávisle od Krista, ktorý je jedno so svojím bratom.<sup>120</sup> Viera v Krista a krst vytvárajú silnejšie puto s Abrahámom a prisľúbeniami ako obriezka, lebo Kristus je ten, skrze ktorého sa naplňajú prisľúbenia dané Abrahámovi.

### ***Prvý list Korint'anom***

V prvom texte, spomínajúcom krst v liste Korint'anom (1,11–17), Pavol rieši napätia ohrozujúce puto jednoty medzi skupinami korintského spoločenstva odvolávajúcimi sa na svoju autoritu a pravovernosť od konkrétnej osoby (Pavol, Apollo, Peter, Kristus), majúcej v ňom nejakú úlohu.<sup>121</sup> Poukazom na Krista a jeho dielo Pavol definuje kríž ako jediný prameň spásy. Skrze krst sú do tohto tajomstva veriaci uvedení a tí, ktorí sú pokrstení v mene Ježiš, mu aj úplne patria, nie osobe (apoštolovi, ...). Krst viaže na Krista, jediný zdroj jednoty.<sup>122</sup> Pavol pritom nepopiera cirkevnú rozmanitosť. Túto tému rozvíja v 12,12–13, kde hovorí o tele Krista s rozličnými charizmami a bez múrov rozdelenia, napojených a zjednotených tým istým Duchom.<sup>123</sup>

V *IKor* 6,11 Pavol, hovoriac o novej situácii života pokrstených, ich pozýva, aby neupadali do predchádzajúcich nerestí, čo sa dialo, pričom ich vyratúva, ale aby žili podľa toho, čo Boh v nich navždy vykonal. Zdôrazňuje morálnu konzekvenciu ospravedlneného života v Bohu.<sup>124</sup>

---

<sup>120</sup> Porov. MATERA, F.J., *Galatians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1992, s. 146–147; RADL, W., *List Galat'anum*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 52.

<sup>121</sup> Pavol bol priekopníkom a ohlasoval v Korinte evanjelium, sám však krstenie prenechal iným. Asi najskôr Apollovi, ktorý po Pavlovi učí veriacich a zakončuje ich vyučovanie vyslúžením krstu. Iní sa odvolávajú na Petra ako na vedúceho zbor apoštolov a niektorí na Krista, ktorých je ťažko definovať (porov. *IKor* 3,7).

<sup>122</sup> Porov. ORTKEMPER, F.-J., *První list Korint'anum*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 21–25.

<sup>123</sup> Porov. BARBAGLIO, G., *La Teologia di Paolo. Abbozzi di forma epistolare*, EDB, Bologna 1999, s. 167; CONZELMANN, H., „χάρισμα“, in *ThW*, IX, s. 395.

<sup>124</sup> Porov. COLLINS, R.F., *First Corinthians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1999, s. 230–231.

Typologickú exegézu k Starému zákonu používa Pavol v *IKor* 10,1–5 a ňou vystríha Korint’anov pred ich sebaistotou<sup>125</sup> a magickým chápaním krstu a eucharistie, ktoré im automaticky zaručia spásu.<sup>126</sup> Oni poskytujú spojenie a stretnutie s Kristom ako prameňom života viery, ale ich príbeh vzťahu s Bohom je stále otvorený. Prechod cez Červené more – predobraz krstu, oblak – znak božieho pohľadu a ochrany, manna a voda zo skaly<sup>127</sup> – Kristus, eucharistia. V obraze skaly, ktorá išla za Izraelitmi sa odzrkadľuje Božia vernosť a prítomnosť. Boh vo svojej preexistencii a postexistencii je stále s človekom – stály prameň. Daný text má aj silnú eschatologickú referenciu.<sup>128</sup>

### **List Rimanom 6,1–14**

Úryvok je považovaný za klasické miesto Pavlovej krstnej teológie. Ani tu neponúka ucelenú teológiu krstu. V piatej kapitole rieši vzťah hriechu, zákona a milosti, pričom vyhrocuje odpoveď smerom ku žido-kresťanom uviaznutým neustále v spravodlivosti zachovávaní zákona.<sup>129</sup> V šiestej kapitole charakterizuje novú existenciu veriacich z pozície krstu, vrcholiacej v poslušnosti spravodlivosti – evanjelia slobody. Kristovou smrťou a kresťanovou smrťou v krste (ukrižovaním spolu s ním)<sup>130</sup> sa radikálne a definitívne končí nadvláda hriechu (vzťahov so zlom)<sup>131</sup> v zmysle moci nad človekom, akoby personifikovanej,<sup>132</sup> ktorý ho robil otrokom, a začína nový život s Kristom. Smrť v helénskom kontexte je tým najsilnejším výrazom pre koniec minulej reality starého človeka – radikálny obrat.<sup>133</sup> Nový život je vo vzkriesení s Kristom a rastom slobody v Bohu, keď sa Duch stáva hybnou silou obnovy.<sup>134</sup> Plné vzkriesenie nastane po smrti, avšak pokrstený ho už teraz vlastní.<sup>135</sup> Pavol končí výzvou, aby

---

<sup>125</sup> *Kto si myslí, že stojí, nech si dá pozor, aby nepadol.* (*IKor* 10,12).

<sup>126</sup> Porov. OEPKE, A., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in *ThW*, I, s. 540.

<sup>127</sup> Skala u Filóna Alexandrijského je obrazom stále prítomnej Božej múdrosti v Izraeli (porov. ORTKEMPER, F.-J., *První list Korint’anům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 89).

<sup>128</sup> Porov. CULLMANN, O., „πέτρα“, in *ThW*, VI, s. 96.

<sup>129</sup> Porov. BARBAGLIO, G., *La Teologia di Paolo. Abbozzi di forma epistolare*, EDB, Bologna 1999, s. 613–614.

<sup>130</sup> Podľa Bartha Pavol pripomína a spracováva predchádzajúce tradície tvrdiac, že krst robí veriacich účastnými na osude Ježiša Krista, na jeho smrti a zmŕtvychvstaní. Tento základný koncept reprezentuje krstnú koncepciu prítomnú v kresťanských helénskych komunitách vychádzajúcich z mystických kultov predchádzajúcich a súčasných Pavlovi (porov. BARTH, G., *Il battesimo in epoca protocristiana*, Paideia, Brescia 1987, s. 119).

<sup>131</sup> Porov. RUOTOLO, D., *La Sacra Scrittura. Psicologia, commento, meditazione*, 22/a, Apostolato Stampa, Napoli – Riano – Sessa Aurunca 1980, s. 92.

<sup>132</sup> Pavol nehovorí o hriechoch v množnom čísle, ale v jednotnom, čo potvrdzuje túto skutočnosť. Veriaci sa stávajú v Kristovi slobodní od nadvlády. On premohol smrť, ktorá je mzdou hriechu a tá už nemá nijakú moc (porov. BYRNE, B., *Romains*, The Liturgical Press, Collegeville /Minnesota/ 1996, s. 193.198).

<sup>133</sup> Porov. JEREMIAS, J., „ἄνθρωπος, ἀνθρώπινος“, in *ThW*, I, s. 365.

<sup>134</sup> Porov. *Rim* 7,1–8,17.

<sup>135</sup> Porov. OEPKE, A., „ἀνίστημι, ἐξάνίστημι“, in *ThW*, I, s. 372.

kresťania žili to, čím sú, životom pre Boha,<sup>136</sup> inak sa klamú.<sup>137</sup> Morálny život veriacich sa stáva viditeľným v prekonaní hriechu, čo sa udialo prostredníctvom pripodobenia sa Kristovi v smrti a neustále sa aktualizuje v konkrétnych rozhodnutiach.

### ***Krst v listoch Kolosanom a Efezanom***

V liste Kolosanom autor vyzýva, aby sa veriaci nedali miast' všelijakými náukami,<sup>138</sup> ktoré ich odvádzajú od podstaty – Krista,<sup>139</sup> ale žili podľa toho, čo je hore,<sup>140</sup> kde je On. Nový život (oblečenie v Krista) vychádzajúci zo smrti, ako ho list predstavuje, tkvie v nasledovaní, ku ktorému dáva etické zásady v celom texte v kristologickej centralite.<sup>141</sup>

Podobnú štruktúru ako list Kolosanom má aj list Efezanom.<sup>142</sup> Priame vyjadrenie o krste je v ňom iba jedno (4,5), ale celý list je preniknutý reflexiami ľahko spojitelnými s krstom. Autor pozýva veriacich ku kresťanskému spôsobu života podľa viery.<sup>143</sup> Niektorí komentátori tvrdia, že text 4,4–6 obsahuje časť vyznania viery, uskutočňovanú krstencami pri slávení krstu, iní oslavné výroky kresťanského zhromaždenia.<sup>144</sup> Kontext textu javí snahu autora o jednotu všetkého v kozmickej vízii<sup>145</sup> uskutočniteľnej už tu na zemi prostredníctvom cirkvi.<sup>146</sup> Obidva listy majú ekleziologický charakter so zámerom podpory viery a jednoty spoločenstva ako dôležitého výrazu a platformy.<sup>147</sup>

### ***Krst v pastorálnych listoch***

V pastorálnych listoch je krst spomínaný iba v Títovi 3,4–7, pozývajúci žiť kresťanov povinnosti v sociálnej oblasti. Autor listu prechádza v tretej kapitole od hriešnej minulosti k očisteniu (znovuzrodeniu – z gréckej filozofie) skrze krst až

---

<sup>136</sup> Porov. *Rim* 16,12–14.

<sup>137</sup> Porov. THEOBALD, M., *List Římanům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 162.

<sup>138</sup> Porov. *Kol* 2,8.20.

<sup>139</sup> Porov. MACDONALD, M.Y., *Colossians and Ephesians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 2000, s. 126–133; podľa telesnej ješitnosti, skrývajúcej sa za náboženský výkon (porov. HOPPE, R., *List Efezanům; List Kolosanům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000, s. 113).

<sup>140</sup> Porov. *Kol* 3,1.

<sup>141</sup> Porov. JEREMIAS, J., „ἄνθρωπος, ἄνθρώπινος“, in *ThW*, I, s. 366.

<sup>142</sup> Porov. HOPPE, R., *List Efezanům; List Kolosanům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000, s. 14–15.

<sup>143</sup> Porov. *Kol* 4,1.

<sup>144</sup> Porov. POKORNÝ, P., *List Efezským*, Centrum biblických studií, Praha 2005, s. 54; *...usilujte sa zachovať jednotu ducha vo zväzku pokoja. Jedno je telo a jeden Duch, ako ste aj povolání v jednej nádeji svojho povolania. Jeden je Pán, jedna viera, jeden krst. Jeden je Boh a Otec všetkých, ktorý je nad všetkými, preniká všetkých a je vo všetkých.* (Ef 4,3–6).

<sup>145</sup> Porov. RŽV, s. 457.

<sup>146</sup> Porov. POKORNÝ, P., *List Efezským*, Centrum biblických studií, Praha 2005, s. 55.

<sup>147</sup> Porov. LACAN, M.-F., „Jednota“, LÉON-DUFOUR, X. (ed.), in *Slovník biblickej teológie*, Krščanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 396.

k eschatologickému završeniu v dedičstve večného života, ukazujúc logiku spásy účinnú skrze nezaslúžený dar božieho milosrdenstva v Duchu skrze Ježiša Krista možnú cez inkarnáciu.<sup>148</sup> Odpoveďou je rozumný život.<sup>149</sup> Nárok ohlasovateľov evanjelia na zmenu života od adresátov tkvie v obrátení ich samých, keď autor listu hovorí, že *aj my sme boli kedysi nerozumní, [...] ale zachránil nás, ...*<sup>150</sup> Opakuje Pavlovu koncepciu ospravedlnenia a zrejme vychádza ako z predlohy z ďakovného chválospevu na milosť krstu.<sup>151</sup>

### ***Krst v liste Hebrejom***

List Hebrejom začína ako homiletický text a končí ako epištola.<sup>152</sup> Kristus je predstavený ako kňaz, ktorý raz a navždy priniesol obeť na zmierenie s Bohom, vstúpil (*eis-erchesthai*) do veľsvätyne so svojou vlastnou krvou, čím otvoril veriaciim prístup (pristúpenie – *pros-erchesthai*) k jeho tajomstvu, čo nebol schopný poskytnúť Starý zákon.<sup>153</sup> Nárokom uskutočnenia je otvorené a očistené srdce, čo sa uskutočňuje skrze krst, očišťujúci srdce<sup>154</sup> od zlého svedomia, obmytím tela čistou vodou. Pristúpenie v istote viery vyviera z božej vernosti. Jedinečnosť, stálosť, veľkosť božieho dotyku v krste je podčiarknutá v 6,4–6, kde autor predstavuje nádheru okúsenia nebeského daru, moc budúceho veku, božieho slova, Ducha, ... a postuluje nárok vernosti a života podľa prijatého podľa zverenej nádeje,<sup>155</sup> inak sa Kristova smrť stáva odsúdením.<sup>156</sup> Text teda hovorí o vernosti s nárokom neopakovateľnosti, pretože Kristus zomrel výkupne raz, a toto nie je možné opakovať.<sup>157</sup> Zvýrazňuje na mnohých miestach novosť života s Kristom spočívajúceho v charaktere novej zmluvy.<sup>158</sup> Táto novosť života je atribútom prechodu v krstnej premene.

### ***Prvý Petrov list***

Niektorí z interpretátorov listu uvádzajú, že ide o krstnú homíliu, alebo že

---

<sup>148</sup> Porov. *Tít* 3,3–7; porov. FARMER W.R. (ed.), *The international Bible Commentary. A Catholic and Ecumenical Commentary for the Twenty-First Century*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1998, s. 1757–1758.

<sup>149</sup> Porov. *tamže*, 3,3.

<sup>150</sup> *Tamže*, 3,3–4.

<sup>151</sup> Porov. BORSE, U., *První a druhý list Timoteovi; List Titovi*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 112.

<sup>152</sup> Porov. STROBEL, A., *La Lettera agli Ebrei*, Paidea, Brescia 1997.

<sup>153</sup> Porov. *Hebr* 10,19–22; HAUCK, F., „καθάρσις“, in *ThW*, III, s. 29; LAUB, F., *List Židům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 110.

<sup>154</sup> Srdce miesto pudov, vôle, rozhodovania.

<sup>155</sup> Rovnako porov. *Hebr* 10,22.

<sup>156</sup> Porov. LAUB, F., *List Židům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 60.

<sup>157</sup> Porov. LANE, W.L., *Hebrews 1–8*, Word Books, Dallas (Texas) 1991, s. 132.

<sup>158</sup> Porov. BEHM, J., „καίνότις“, in *ThW*, III, s. 452.

obsahuje mnohé odkazy na krst či dokonca časti krstnej liturgie.<sup>159</sup> Ide o povzbudenie kresťanov žijúcich v diaspore ohrozených prenasledovaním<sup>160</sup> a je krátkou syntézou kresťanskej viery a etiky.<sup>161</sup> Autor im pripomína smrť a zmŕtvychvstanie Krista ako oznámenie spásy, používa typ potopy a viaže ho s krstom<sup>162</sup> ako miestom záchranu, ktorý veriacim „vyprosuje u Boha čisté svedomie“.<sup>163</sup> V gréckom texte *eperótema* prináša dvojznačnosť. V prvom prípade hovorí o efekte krstu, o vnútornom očistení. Slovo *eperótema* je chápané v zmysle prosby, žiadosti. V druhom prípade je chápané ako požiadavka či prísľub alebo skúška. Veriaci prosí Boha a zaväzuje sa nevrátiť po krste k starému životu.<sup>164</sup> Teda sa zaväzuje k poslušnosti, nakoľko neposlušnosť bola dôvodom potopy a potreby očistenia.<sup>165</sup> Základným problémom sodomčanov je neposlušnosť. Opakuje sa aj téma znovuzrodenia skrze vzkriesenie Ježiša a viera v neho.<sup>166</sup> Vzkriesenie a znovuzrodenie sú v priamom vzťahu.

#### 2.1.4. *Patristická tradícia*

Patristická tradícia uchováva a rozvíja biblické chápanie krstu s ohľadom na nové situácie cirkvi – vnútorné i vonkajšie. Krátky prehľad má ukázať na dogmatickú, spirituálnu kontinuitu.<sup>167</sup>

##### *Didaché a Prvá Justínova apológia*

Didaché, dokument asi z konca 1. storočia<sup>168</sup> ako kompilácia pochádzajúca zo žido-kresťanského prostredia, prináša predovšetkým liturgicko-kanonické usmernenia

---

<sup>159</sup> Porov. AuIn, s. 49.

<sup>160</sup> Porov. SEETHALER, P.-A., *První a druhý list Pertův; List Judův*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 12.

<sup>161</sup> Porov. DRÍMAL, L., Žít velikonoce křesťanů. Náměty k průběhu mystagogie, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 23.

<sup>162</sup> Porov. 1Pt 3,22.

<sup>163</sup> Porov. taliansky: *ma la richiesta di una buona coscienza verso a Dio* alebo *ma é la invocazione di salevzza rivolta a Dio da parte di una buona coscienza*, in *virtù della risurrezione di Gesù Cristo*; anglicky: *by the examination of a good conscience in God, through the resurrection of Jesus Christ*.

<sup>164</sup> Porov. CASPANI, P., *Rinascere dall'acqua e dallo Spirito. Battesimo e cresima sacramenti dell'iniziazione cristiana*, EDB, Bologna 2009, s. 56.

<sup>165</sup> Porov. ELLIOTT, J.H., *1 Peter. A new Translation with Introduction and Commentary*, Doubleday, New York – London – Toronto – Sydney – Auckland 2000, s. 658–664.

<sup>166</sup> Porov. SEETHALER, P.-A., *První a druhý list Pertův; List Judův*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 19–20.

<sup>167</sup> Porov. KELLY, J.N.D., Křest v prvních stoletích, in *Communio*, 2 (2004), s. 128–135; KOŠÍČKOVÁ, S., Chápání a prožívání křtu v prvokřesťanské době, in *Teologické texty*, 2 (1996), s. 41–44.

<sup>168</sup> Mienky vzniku sa rôznia. Sú v časovom rozpätí roku 60–190 po Kristovi (porov. DRÁPAL, D., Úvod k Učení dvanácti apoštolů. Didaché, in *Spisy apoštolských otců*, Kalich, Praha 2004, s. 12–14).

týkajúce sa kvality krstnej vody, text krstnej formuly<sup>169</sup> a pripomína prípravu krstenca, krstiaceho a krstného spoločenstva na krst prostredníctvom pôstu.<sup>170</sup>

Justín hovorí o prijatí ohlasovania viery krstencom, o jeho záväzku žiť v súlade s ňou. Príprava na krst sa deje prostredníctvom pôstu a modlitby ako znaku obrátenia v spoločenstve a so spoločenstvom cirkvi. Pri krste sú krstenci privádzaní k vode a krstení ponorením a vyrieknutím trinitárnej krstnej formuly. Spomína termín znovuzrodenia.<sup>171</sup>

### ***Traditio apostolica Hypolita Rímskeho***

Text spomína viacstupňový charakter iniciácie. Trojročný katechumenát s prípravnými obradmi.<sup>172</sup> Krstná liturgia sa slávila raz do roka na Veľkú noc v bezprostrednej náväznosti na slávenie zmŕtvychvstania. Predstavuje ju s konkrétnymi úlohami. Krstilo sa trojitým ponorením a vyznaním viery. Po krste nasledovali ešte dve krstné pomazania, jedno presbyterom a druhé biskupom, spojené s modlitbou a vkladáním rúk. Slávnosť vyvrcholila slávením Eucharistie. Spomína skúmanie úmyslov a života katechumenov, krst detí a nemluvniat a krstných rodičov.<sup>173</sup>

### ***Obdobie mystagógie***

Zmena situácie v 4. storočí prináša so sebou mnohé ťažkosti a výzvy, na ktoré reaguje aj cirkev tohto obdobia úpravou chápania katechumenátu a vznikom mystagogických katechéz. Tejto téme sa obšírnejšie venuje tretia kapitola tejto práce.

Čo sa týka prípravy detí na krst v tomto období, tak išlo o rodinnú katechetickú prípravu pred prijatím iniciálnych sviatostí, k ich prijatiu sa osoba rozhodovala v zrelšom (dospelom) veku (ako Ambróz, Gregor Naziánsky, Ján Zlatoústý,...), keď prešla katechumenátnou prípravou, krstom a mystagógiou. Druhá forma iniciácie začínala krstom dieťaťa a pokračovala výchovou v rodine. Táto druhá forma praxe bola

---

<sup>169</sup> Porov. *Didaché*, 7,1–3, in SCh 248, Cerf, Paris 1978, s. 170–172 (slovenský preklad Učenie dvanástich apoštolov (*Didaché*), 7,1–3, in *Spisy apoštolských otcov*, Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 2004, s. 72).

<sup>170</sup> Porov. *Didaché*, 7,3, in SCh 248, Cerf, Paris 1978, s. 172; porov. MIKOLAJCZUK, K., Sviatosti kresťanskej iniciácie v učení apoštolských otcov, in *Duchovný pastier*, 8 (2004), s. 496–502; KÁČERIK, A., Aká je štruktúra krstného rítu na podklade správ patristiky?, in *Duchovný pastier*, 9 (2001), s. 418–426.

<sup>171</sup> JUSTÍN, *Apologia*, I,61, in PG 6,420–421b (český preklad Obrana I. k Antoniovi Piovi, in *Spisy sv. otcův apoštolských otců a Justina mučeníka*, Dědictví sv. Prokopa, Praha 1874, 61, s. 290).

<sup>172</sup> Exorcizmy, zriekania sa diabla a predkrstné pomazanie. V piaty deň týždňa (štvrtok) sa krstenci mali vykúpať, ďalšie dni držali pôst (piatok a sobota) a v sobotu večer bolo zhromaždenie, kde sa až do rána čítalo božie slovo a nad ránom bol krst (porov. HYPOLIT RÍMSKY, *Traditio apostolica*, 19–20, in SCh 11bis, Cerf, Paris 1984, s. 76–80 /český preklad *Apoštolská tradice*, Refugium, Velehrad 2000/).

<sup>173</sup> Porov. HYPOLIT RÍMSKY, *Traditio apostolica*, 19–21, in SCh 11bis, Cerf, Paris 1984, s. 76–94.



rozšírená v 3. storočí najmä v Ríme, Alexandrii, Kartágu.<sup>174</sup>

V otázke krstnej praxe sa v prvotnej cirkvi riešili dva problémy. Prvý sa týkal opakovania krstu heretikov, ktorý niektorí vnímali ako neplatný. Problém sa vyriešil na koncile v Arles (314), kde sa krst uznal, ak bol udeľovaný v mene Najsvätejšej Trojice. Rovnako to potvrdil v roku 866 aj pápež Mikuláš I.<sup>175</sup> Tak sa pomaly začína definovať „ex opere operato“ a krst konaný vo viere cirkvi. Druhý problém vzťahujúci sa na donucovanie ku krstu vzhľadom na chybnú interpretáciu *Lk 14,23*,<sup>176</sup> odsúdil pápež Inocent III. v prospech rešpektovania ľudskej slobody.<sup>177</sup>

Významným z tohto obdobia je vklad svätého Augustína, definujúceho validitu krstu nezávislú od svätosti vysluhovateľa, ale od Krista. Rozlišuje medzi platnosťou a účinnosťou krstu, závisiacou od stavu príjemcu. Dáva základ aj pre rozvinutie doktríny o nezmazateľnom charaktere.<sup>178</sup>

### 2.1.5. *Od patristiky po scholastiku*

Dané obdobie je charakterizované značnými zmenami v realizácii kresťanskej iniciácie. Od 6. storočia sa vytráca katechumenát a rozpadá sa jednotné slávenie iniciácie v slede *krst – birmovanie – eucharistia*.<sup>179</sup> Malo na to vplyv postupné oddeľovanie pokrstených obradov od spoločnej celebrácie krstu. Spomínané obrady katechumenátu sa stávajú iba vysvetľujúcimi obradmi, čím strácajú zásadný význam. Po 7. storočí sa postupne stráca aj katechetické vyučovanie a asketicko-penitenciálna formácia, pričom zostáva iba skúsenosť obradu. Začal sa proces ritualizácie a abstraktualizácie pôvodného pastorálneho obsahu jednotlivých obradov. Deti sa

---

<sup>174</sup> Porov. TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L'iniziazione cristiana. 2. – Orientamenti per l'iniziazione dei fanciuli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni. Nota pastorale del Consiglio Episcopale permanente* [online], [cit. 2012-03-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/cc\\_i\\_new/documenti\\_cei/2012-02/13-1047/Nota\\_iniziazione\\_cristiana\\_1999.pdf](http://www.chiesacattolica.it/cc_i_new/documenti_cei/2012-02/13-1047/Nota_iniziazione_cristiana_1999.pdf)>.

<sup>175</sup> Porov. MIKULÁŠ I., *Ad consulta vestra*, in DH 644–646.

<sup>176</sup> *Vyjdi na cesty a k ohradám a donúť vojsť všetkých, aby sa mi naplnil dom.* (*Lk 14,23*).

<sup>177</sup> Porov. INOCENT III., *Maiores Ecclesiae causas*, in DH 781.

<sup>178</sup> Porov. AuIn, s. 79.

<sup>179</sup> Vzhľadom na rozširujúcu prax krstenia detí a na zväčšujúci sa počet krstencov sa druhé pokrstené pomazanie spojené s vkladáním rúk vyhradené biskupovi, z ktorého sa vyvinulo birmovanie, oddeľuje od krstu. Dôkazom toho je list pápeža Inocenta I. biskupovi Decenciovi z Gubbia z roku 416. „Vzhľadom na pomazanie detí je jasné, že ho nemôže vykonávať nik iný, iba biskup. Presbyteri, aj keď sú kňami druhého stupňa, nemajú totiž biskupskú čapicu. Že biskupská moc patrí iba biskupom, že teda označujú a prenášajú Ducha Utešiteľa, to ukazuje nielen cirkevný zvyk, ale aj správa zo Skutkov apoštolov, že Peter a Ján boli poslaní, aby udelili Dar Ducha Svätého už pokrsteným (porov. *Sk 8,14–17*). Presbyterom totiž, ktorí krstia za neprítomnosti biskupa, je dovolené pomazať pokrstených krizmou, ktorá však bola pred tým konsekrovaná biskupom. Nemôžu však pomazať tým istým olejom na čelo, lebo je to dovolené iba biskupom, keď títo prenášajú Ducha Utešiteľa“ (porov. INOCENT I., *Si instituta ecclesiastica*, in DH 215).

stávajú jedinými prijímateľmi krstu, tým už adresátmi prípravy nie sú dospelí katechumeni, ale rodičia a krstní rodičia. Postupne sa oddeľuje birmovanie od krstu čo do rítu, účinkov a vysluhovateľa.

### 2.1.6. *Od scholastiky po Trident*

V tomto období sa definitívne separuje birmovanie od krstu.<sup>180</sup> V pochopení sviatostí a ich významu sa prechádza z biblického textu k teologickým úvahám, ktoré majú prevažne špekulatívny charakter. Je potrebné vyzdvihnúť prínos *Tomáša Akvinského*, ktorý koncentruje svoju snahu na pochopenie sakramentálnej skutočnosti spôsobom filozoficko-teologickej reflexie, prinášajúc jej komplexnú a systematickú štruktúru.<sup>181</sup> Scholastika sa zameriava na jednotlivé elementy krstu,<sup>182</sup> čo sa stáva užitočným v diskusiách s protagonistami reformácie.

Napriek spomínanej systematizácii učenia možno vnímať stratu vzťahu sviatosti so širším kontextom ekleziálneho a kresťanského života v snahe dodržať nutné k platnosti a účinku. Napríklad ekleziologický rozmer sa prakticky redukoval na úmysel vysluhovateľa konať to, čo koná cirkev. Tým sa vytratilo bohatstvo slávenia sviatosti vlastné Otcom.

*Florentský koncil (1439–1445)* v dekrétu pre Arménov určuje miesto krstu medzi ostatnými sviatosťami a jeho účinky. Krst je bránou do duchovného života, pričom jeho účinky sú: stávanie sa Kristovými údmi, začlenenie do Cirkvi a vstup do nebeského kráľovstva,<sup>183</sup> opustenie každej viny, dedičnej, osobnej, a každého trestu a po krste okamžitý vstup do neba pred spáchaním viny.<sup>184</sup> Taktiež sa venuje definovaniu sakramentálnej povahy krstu.<sup>185</sup>

*Martin Luther* chápe krst ako úkon človeka dejúci sa v Božom mene, majúci od Krista. Hovorí, že krst sprostredkuje človeku všetku Božiu milosť, ktorá je

---

<sup>180</sup> V stredovekých pontifikáloch nachádza birmovanie svoj vlastný rítus slávenia.

<sup>181</sup> Tomáš Akvinský rozlišuje v krste *sacramentum tantum* – obmytie vodou v krstnom kúpeli, *res et sacramentum* – krstný charakter alebo stále pripodobnenie Kristovi kňazovi, a *res tantum* – vnútorné ospravedlivenie. Účinok krstu spája s Paschou Krista. Subjektom a základnou príčinou krstu je Najsvätejšia Trojica. Nástrojovou príčinou je vysluhovateľ. Ďalej pripomína potrebu viery pre dosiahnutie účinkov krstu, pričom krst sa deje vo viere Cirkvi. Účinky krstu definuje ako: odpustenie hriechov, začiatok nového života v milosti, inkorporácia do Krista ako člena jeho tela. Od Krista prijíma pokrstený osvietenie pre poznanie pravdy a stáva sa schopným konať dobro prostredníctvom daru milosti (porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III,q.66–69).

<sup>182</sup> Ustanovenie, subjekt, matéria, forma, účinky, nevyhnutnosť a platnosť (porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III, q.60–83).

<sup>183</sup> Porov. *Exsultate Deo*, in DH 1314.

<sup>184</sup> Porov. *tamže*, in DH 1316.

<sup>185</sup> Rozlišuje materiu a formu krstu, rozlíšenie medzi hlavnou a nástrojovou príčinou krstu a základné podmienky k platnosti krstu (porov. *tamže*, in DH 1314). Hovorí aj o vysluhovateľovi sviatosti a jeho úmysle (porov. *tamže*, in DH 1315).

neodvolateľným Božím prísľubom. Kresťan celý život žije iba z tejto milosti, ktorú aktivuje a privlastňuje vierou<sup>186</sup> a ani hriech mu milosť nemôže odňať.<sup>187</sup> Krst podľa neho nemá účinnosť skrze obrad (skutok), ale len skrze vieru, na ktorej stavia svoju reflexiu, ostro kritizujúc štrukturalizáciu sviatosti scholastikmi.<sup>188</sup> Milosť krstu je prežívaná v individualistickom chápaní viery a slobody ako denno-denné umieranie a vstávanie z mŕtvych cez krst viery, bez akýchkoľvek ekleziologických referencií.<sup>189</sup>

*Tridentský koncil (1545–1563)* nepredložil nijaké vieroučné vysvetlenie o krste, iba odsúdil rozšírené bludy.<sup>190</sup> Jeho kánony napriek tomu majú zásadný význam pre katolícke učenie o krste vyjadrené v 14 kánonoch.<sup>191</sup> Venuje sa aj otázke základnej formácie viery detí, ktorá má byť kontinuálna a integrovaná, konaná počas nediel a sviatočných dní so zapojením rodičov.<sup>192</sup>

### **2.1.7. Od Tridentského koncilu po Druhý vatikánsky koncil**

Vydaním *Rituale romanum* 1614<sup>193</sup> pre krst sa jeho rituálna časť fixuje až do Druhého vatikánskeho koncilu. V medzikoncilovom období možno sledovať tri veľké obdobia. Prvé ako obdobie obrany sviatostí pred Reformáciou,<sup>194</sup> druhé ako prehĺbenie histórie sviatostí, teda ich biblických, patristických a liturgických prameňov (19.–20. storočie) a tretie obdobie ako znovuobjavenie krstu, birmovania a eucharistie ako sviatostí kresťanskej iniciácie.<sup>195</sup> Druhý vatikánsky koncil dovŕšil zápas o iniciačnú

---

<sup>186</sup> Porov. LUTHER, M., Babylonské zajetí, in *Lutherův odkaz*, Jan Laichter, Praha 1935, s. 288–289.

<sup>187</sup> Porov. *tamže*, s. 292.

<sup>188</sup> Porov. *tamže*, s. 302–305.

<sup>189</sup> Porov. *tamže*, s. 306–328.

<sup>190</sup> Porov. NEUNER, J. – ROSS, H., *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, Dobrá kniha, Trnava 1995, s. 296.

<sup>191</sup> Porov. *Decretum de sacramentis*, in DH 1614–1627.

<sup>192</sup> Porov. *Decreto di riforma*, kán. IV. (citované podľa TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L'iniziazione cristiana. 2. – Orientamenti per l'iniziazione dei fanciuli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni. Nota pastorale del Consiglio Episcopale permanente* [online], [cit. 2012-03-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/cc\\_i\\_new/documenti\\_cei/2012-02/13-1047/Nota\\_iniziazione\\_cristiana\\_1999.pdf](http://www.chiesacattolica.it/cc_i_new/documenti_cei/2012-02/13-1047/Nota_iniziazione_cristiana_1999.pdf)>.

<sup>193</sup> Prináša dvojité rítus krstu: pre deti a pre dospelých. Rítus pre deti je redukciou rítu pre dospelých. Nesie nejasné zmiešanie rozličných elementov. Napríklad krstné otázky sú smerované k deťom, pričom na ne odpovedajú rodičia. Nejasné je aj slávenie skrutíní a modlitieb v ríte dospelých. Tento rituál bol prijatý celou cirkvou. (Porov. *Rituale Romanum Pauli V pontificis maximi jussu editum, aliorumque pontificum cura recognitum, atque ad normam codicis iuris canonici accomodatum, Ssmi D. N. Pii Papae XII auctoritate ordinatum et auctum*, Typis Polyglottis Vaticanis, Roma 1954, s. 5–105).

<sup>194</sup> To sa dialo obranou tomisticko-tridentského systému teológie sviatostí, teda formy, kauzality, povahy, ustanovenia, vysluhovateľa sviatostí.

<sup>195</sup> Diskusia 20. storočia sa dotýkajú hlavne vzťahu krstu a birmovania. V anglikánskom prostredí G. Dix tvrdí, že krst spôsobuje iba odpustenie hriechov a birmovanie daruje posvätenie a Ducha Svätého. G. W. H. Lampe zase, že krst daruje aj dary Ducha. Vkladanie rúk a pomazanie sú ríty historicky vyvinuté z krstu. Katolík L. Bouyer, pôvodne protestant, hovorí o jednote iniciačných sviatostí tvoriacich jednotný krstný rítus, pričom krst a birmovanie sú iniciáciou k eucharistii a sú

jednotu sviatostí v zmysle teologickom a celebratívnom.<sup>196</sup>

Po Druhom vatikánskom koncile vychádza *Ordo baptismi palvulorum* (15. 5. 1969), *Ordo confirmationis* (15. 8. 1971) a *Ordo initiationis adultorum* (6. 1. 1972). Viac sa tejto téme venuje prvá kapitola tejto práce. Čo sa týka teológie sviatostí<sup>197</sup>, tak sa jej venuje priestor v nasledujúcej podkapitole.

## 2.2. Teológia sviatosti krstu

Reflektovaním krstu ako podstatnej skutočnosti kresťanského života cez jeho vývoj v dejinách sa práca teraz pokúsi načrtnúť skratke jeho základné obsahové jadrá, ktoré spolu s materiálom mystagogických katechéz svätého Ambróza budú tvoriť dogmaticko-biblický základ novej mystagogickej formácie. Umiestnenie tejto časti do predloženej štúdie má za cieľ jednak podať ucelený materiál jeho adresátom, ako aj dať im koncepčný nástroj na čítanie ďalšieho obsahu práce. V zásade sa snaží jednoducho definovať prítomnú krstnú skutočnosť, do ktorej sú veriaci ponorení v jej rôznych dimenziách.

### 2.2.1. Kristologicko-soteriologická dimenzia krstu

Ako je známe, krst má základ v udalosti Ježiša Krista, v jeho inkarnácii, živote, umučení, smrti a zmŕtvychvstaní.<sup>198</sup> Pokrstený *skrže, s a v* Kristovi vstupuje do vzťahu s Duchom Svätým a s Otcom. Ide o prechod z jednej reality do druhej.<sup>199</sup> Inkarnáciou

---

neoddeliteľné. Pre protestanta K. Bartha má skutočnú spásnu hodnotu iba krst v Duchu Svätom, krst vodou je pre neho iba úkonom človeka a ako odpoveď na slovo/činnosť Boha, ale nemá soteriologickú hodnotu. K. Rahner pripomína, že človek je včlenený do božieho ľudu prostredníctvom krvi Krista, ktorá odpúšťa hriechy a daruje Ducha Svätého. Táto udalosť sa môže naplniť prostredníctvom dvoch rítov, ktoré reprezentujú dva aspekty jednej udalosti, smrť starého človeka a nový život. Milosť obidvoch sviatostí je jedinečná. Aj v jednej aj druhej sviatosti je osoba včlenená do cirkvi a prijíma dar Ducha, ale rozličným spôsobom (porov. AuIn, s. 128–129).

<sup>196</sup> Druhý vatikánsky koncil zavádza v *Sacrosanctum Concilium* katechumenát dospelých rozdelený do niekoľkých stupňov (porov. SC 64) a prispôbuje rítus krstu detí ich situácii (porov. SC 66). Zdôrazňuje vzťah birmovania k celej kresťanskej iniciácii (porov. SC 67). Rovnako sa katechumenátu venuje v *Ad Gentes*, ako uvádzaniu do tajomstiev a praxe (porov. AG 14). V *Lumen Gentium* sa koncentruje na ekleziologickú dimenziu sviatostí. Iniciácia ako prameň a základ všeobecného kňazstva, ostatné sviatosti ako jej rozvinutie a prax (porov. LG 11). V *Unitatis Redintegratio* hovorí o krste ako o sviatostnom zväzku jednoty, ktorý jestvuje medzi všetkými, čo sa ním preporodili. Ale krst sám osebe je iba začiatkom na dosiahnutie plnosti života v Kristovi, teda krst smeruje k plnému vyznaniu viery, k úplnému začleneniu do spásy podľa vôle samého Krista a konečne k plnej spoluúčasti na Eucharistii (porov. UR 22).

<sup>197</sup> Porov. BROŽ, P., Křest jako účast na Kristu v jeho mystickém těle Církvi, in *Communio*, 2 (2004), s. 136–158; RATZINGER, J., Křest, víra a náležitost k církvi, in *Communio*, 2 (2004), s. 111–127; ŠTEFAN, J., Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů, in *Teologická reflexe*, 3 (1997), s. 145–165. Příspěvek se tématem zabývá příliš zešíroka, než aby mohl důkladněji pojednat o jednotlivostech; DANÍELOU, J., Evangelizace a křest, in *Communio*, 2 (2004), s. 159–162; *Naděje na spásu pro děti, které umírají jako nepokřtěné*, Krystal OP, Praha 2008.

<sup>198</sup> Porov. OICA 6.

<sup>199</sup> Porov. Kol 1,13.

Boh v Kristovi vstupuje do sveta podmieneného telesnosťou, v Jordáne sa identifikuje s človekom v stave hriechu a na kríži ide až do situácie zatrateného v opustenosti Otcom, z ktorej ho Otec sám kriesi svojou láskou. Vydanosť Krista je kontrapozíciou nevydanosti (samovlády, samouskutočiteľnosti) Adama. Otec ukazuje nevysloviteľnú lásku k človeku v záchrane zatrateného (opusteného) Syna, ktorej absolútne nič nie je prekážkou.

### ***Pascha – veľkonočná vigília – krst***

Ako sa Pascha Izraela napĺňa v Kristovi, tak sa obidvoje pripomína a sprítomňuje v slávení Veľkej noci a nadobúda svoju účinnosť v krste.<sup>200</sup> Vo veľkonočnej vigílii sa všetko konverguje a aktualizuje. Človek si pripomína udalosti spásy a má na nich aktuálnu účasť.<sup>201</sup> Krst je Paschou pokrstených, je antitypom biblických udalostí,<sup>202</sup> ktoré sú predobrazom a prorocťom o Pasche Krista.<sup>203</sup> Gesto ponorenia a vynorenia je znakom a realitou prechodu pokrsteného, je sakramentálnym obrazom smrti a zmŕtvychvstania Krista, tajomstvom do ktorého je krstený ponorený a z ktorého sa vynára vzkriesený. Spojenie krstu a Veľkej noci – tajomstva Krista, potvrdzuje aj čas jeho slávenia už od čias rannej cirkvi.<sup>204</sup> Poriadok liturgie veľkonočnej vigílie je svojím spôsobom krstne-mystagogický. Rovnako krstné slávenie nesie jej fyziognómiu, preto sa o iniciačných sviatostiach hovorí ako o „paschálnych sviatostiach“. Tak ako Kristus je prvotinou Paschy, kedy začínala židovská žatva, tak je pokrstený prvotinou veľkonočnej Paschy Krista skrze krst a je darovaný ako neporučený Otcovi.<sup>205</sup>

### ***Spojenie s Kristom***

Tajomné pôsobenie Ducha v krste spája osobu s tajomstvom Krista a prechodu a robí ju jeho neoddeliteľnou súčasťou. Pokrstenému sú v krste vtláčené črty Krista (kristologický charakter) a menia sa definitívnym spôsobom zákony jeho existencie.<sup>206</sup>

---

<sup>200</sup> Porov. DANÉLOU, J., *The Bible and the Liturgy*, University of Notre Dame Press, Notre Dame (Indiana) 2009, s. 287 (ďalej len DbiLit).

<sup>201</sup> Veľkonočný chválospev – Exultet, prednášaný počas veľkonočnej vigílie, je anamnézou dejín spásy, prechodu zo smrti do života.

<sup>202</sup> Potopa, prechod cez Červené more, krst Ježiša v Jordáne, atď.

<sup>203</sup> Už samotný krst Krista evokuje celú jeho drámu vykúpenia a dovoľuje aj kresťanom vidieť vo vode krstu drámu ich vykúpenia a eschatologickú prípravu smrti a zmŕtvychvstania (porov. DURRWELL, F.X., *La Risurrezione di Gesù, mistero di salvezza. Teologia biblica della Risurrezione*, Paoline, Roma 1962, s. 455).

<sup>204</sup> Porov. SEETHALER, P.-A., *První a druhý list Pertův; List Judův*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, s. 25.

<sup>205</sup> Porov. DbiLit, s. 323.

<sup>206</sup> Porov. Gal 3,27.

Mení sa hodnota vzťahu s Bohom, ktorého volá Otcom, a preto ako pokrstený sa môže modliť Otčenáš,<sup>207</sup> s ľudstvom, stvorenstvom. Osoba sa stáva božím synom. Zraníť seba alebo človeka znamená zraníť Boha. Milovať seba a človeka znamená milovať Boha<sup>208</sup> Vo vzťahu k možnosti a realizovateľnosti odpovede lásky sa Boh pre každého konkretizuje v stretajúcom „ty“.<sup>209</sup>

### ***Nová zmysluplná skutočnosť***

Krstom je prekonaná kontrapozícia medzi smrťou a životom, smrť je vyústením do života, nie zničením, ale odovzdaním sa do rúk Otca, ktorý je život. Je prekonaná nezmyselnosť. Nič nie je stratené, lebo aj tie najnezmyselnejšie veci a momenty sa skrze Krista<sup>210</sup> stávajú dejinami spásy. Sú prechodom od vzkrieseného už cez ešte nie k osobnému vzkrieseniu.<sup>211</sup> To sa deje aj prostredníctvom krstu ohňa, cez ktorý bude veriaci pripodobnený oslávenému Kristovi.<sup>212</sup>

### **2.2.2. Pneumatologická dimenzia krstu**

Kristov prísľub Ducha Svätého a jeho krstu<sup>213</sup> apoštolom sa uskutočňuje na Turíce. Premenení sa stávajú živými svedkami paschálneho tajomstva, idúc v línii svojho Majstra po vyliatie svojej vlastnej krvi vedení Duchom. Katechizmus katolíckej cirkvi hovorí, že „svätý krst je základom kresťanského života a predsieňou vstupu do života v Duchu Svätom.“<sup>214</sup> V tomto zmysle možno Turíce chápať ako čas od zoslania Ducha po eschatológiu, ako paschálny čas, ktorého obsahom je vzkriesenie,<sup>215</sup> dotýkajúce sa každého pokrsteného a implicitne každého.

### ***Duch Svätý činiteľ a dar krstu a božie synovstvo***

Duch Svätý je základným činiteľom krstu prostredníctvom služby cirkvi a znaku. Je jeho darom a ovocím. Je jeho predchodcom privádzajúcim človeka ku krstnému prameňu. Osoba je celá ponorená do života v Duchu.

---

<sup>207</sup> V iniciácii v prvotnej cirkvi modlitba Otčenáša bola vyhradená až pokrsteným (porov. CAMPATELLI, M., *Il battesimo. Ogni giorno alle fonti della vita nuova*, Lipa, Roma 2007, s. 150–151 /ďalej len Cbat/ /český preklad *Křest. Každý den u pramenů nového života*, Refugium, Olomouc 2010/).

<sup>208</sup> Porov. Mt 25,31–46.

<sup>209</sup> Porov. RZv, s. 421.

<sup>210</sup> Porov. Jn 12,32.

<sup>211</sup> ...aby som poznal jeho, moc jeho zmŕtvychvstania a účasť na jeho utrpení tým, že sa mu pripodobním v smrti, aby som tak nejako dosiahol aj vzkriesenie z mŕtvych. (Flp 3,10–11).

<sup>212</sup> Porov. DANIÉLOU, J., *From Shadows to Reality. Studies in the Biblical Typology of the Fathers*, Newman Press, Westminster 1960, s. 95.

<sup>213</sup> Porov. Sk 1,5.

<sup>214</sup> Porov. KKC 1213.

<sup>215</sup> Porov. DBiLit, s. 319.

Skrze moc Ducha Svätého prítomného cez epiklézu vo vode sú krstenci ponáraní do Kristovej smrti a ňou vzkriesení. Sú plní Ducha, ktorý má v nich príbytok.<sup>216</sup> Ide o kompletnú premenu zvonka i zvnútra, o nové stvorenie, chrám Boha.<sup>217</sup> Pozvanie k životu Ducha a krstu ohňom svedectva života a utrpenia z lásky *pre (k/s/za)* Boha a človeka. Stať sa nevinným baránkom v dôvere a láske Otca, stále viac nezávislým na zlobe človeka. Žiť božie synovstvo, ovocie krstu, umožňujúce obrátiť sa na Boha ako Otca, ktorého stretnúť už neznamená smrť, ale komunikáciu o živote. Ísť cestou jeho Syna – Krista a dýchať jeho dychom/Duchom. Duch Svätý uvádza veriaceho do neustále intímnejšieho dialógu s Otcem v Synovi, vedie a uschopňuje ho, aby vedel žiť a žil život synovstva v Kristovi – trinitárna dimenzia: trojičné prebývanie.

Z krstu prýštiacim božím synovstvom sa pokrstený stáva súčasťou života Najsvätejšej Trojice, dedičom Boha a spoludedičom Krista.<sup>218</sup> Zdieľa s Bohom ten istý domov. Otec miluje nekonečnou láskou Syna a Syn nekonečnou láskou Otca, takže ich vzájomná láska je treťou božskou osobou – Duchom Svätým. Boh miluje človeka a vovádza ho do vzťahu so sebou samým v dynamike kvality trojičnej lásky. Ján z Kríža pripomína: „... svojim božským dychom veľmi vznešene pozdvihuje dušu, (robí ju vedomou) uvedomuje (ju) a uschopňuje, aby i ona dýchala v Bohu tým istým dychom lásky, ktorým Otec dýcha v Synovi a Syn v Otcovi a ktorým sám Duch Svätý, ktorý na ňu dýcha v Otcovi a Synovi v zmienenom pretvorení, aby ju zjednotil so sebou.“ Dodáva: „Pretože to je to, ako sa domnievam, čo chcel povedať svätý Pavol, keď povedal: pretože ste Boží synovia, poslal Boh do vašich srdc Ducha svojho Syna, ktorý volá k Otcovi (Gal 4,6)“<sup>219</sup> Trojica prebýva vo vnútri človeka, človek je ponorený do života Trojice.

Otec je tým, kto posielal a dáva, čo má, aby zachránil človeka.<sup>220</sup> Syn je poslaný a v jeho poslaní je vytvorené miesto pre život a poslanie každého človeka. Duch Svätý je ten, kto pôsobí vo vode cirkvi, ktorá vytekla z Kristovho boku. Je to On, kto vedie do ohniska Kristovho poslanca a spája s ním každého. Človek je tak ponorený do pohybu

---

<sup>216</sup> Porov. *A všetci sme boli napojení jedným Duchom.* (1Kor 12,13).

<sup>217</sup> Porov. 1Kor 3,16; 6,19–20; Ján Zlatoústý v krstných katechézach, hovorí: keď sa bozkáme navzájom na ústa, bozkáme s láskou dvere chrámu (porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Le Catechesi battesimali*, 4,10, in *Collana di testi patristici*, 31, Città Nuova, Roma 2001, s. 85). Práca používa tento taliansky text krstných katechéz Jána Zlatoústeho, pretože je v ňom 12 doposiaľ objavených katechéz a pre jeho dostupnosť. Patrologia graeco-latina – J.P. Migne – uvádza dve predkrstné katechézy (porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Catechesis ad illuminandos*, in PG 49,223–232.231–240) a Sources chrétiennes – A. Piédagnel – prináša tri katechézy (porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Trois catéchèses baptismales*, in SCh 366, Cerf, Paris 1990).

<sup>218</sup> Porov. *Rim* 8,17.

<sup>219</sup> Porov. JÁN Z KRÍŽA, *Duchovní píseň*, 39,3–4, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000, s. 242.

<sup>220</sup> Porov. *Jn* 3,16.

týchto troch osôb, je ponorený a začlenený do vzťahu, ktorý je život, a v tomto vzťahu môže prijať seba ako dar od milujúceho Otca.

### 2.2.3. *Ekleziologická dimenzia krstu*

Cirkev je objekt a aj subjekt lásky a života. V nej je Božia milosť v Kristovi fakticky prítomná vo svete ako trvalá, dejinne uchopiteľná udalosť, vtelená a telesná.<sup>221</sup> Boh do nej sústreďuje svoju lásku ako do svojej nevesty, kriesi ju k životu. V nej sa aktualizuje udalosť spásy, až dokým Pán nepríde.<sup>222</sup>

#### *Krst vytvára – tvorí cirkev*

Ako sa skrze krst deje vertikálne zjednotenie človeka s Bohom, tak sa deje aj horizontálne. Kristológia a ekleziológia sa podstatne stretávajú a prekrývajú.<sup>223</sup> Vtelenie do Krista je vtelením do cirkvi jeho tela,<sup>224</sup> ktorá ako duchovná matka<sup>225</sup> skrze krst privádza na svet znovuzrodených členov cirkvi. Je plodná skrze Ducha Svätého, ktorého dostáva od Krista.<sup>226</sup> Krstný prameň je chápaný ako lono cirkvi.<sup>227</sup> Práve preto, že Duch Boží prebýva v Kristovi (v Synovi), tak je prítomný aj vo všetkých veriacich na základe ich participácie na božom synovstve a Boh z nich vytvára spoločenstvo vo svojom Duchu.<sup>228</sup>

#### *Veriaci krstení vo viere Cirkvi*

Krstený nie je krstený vo vlastnej viere, ktorá je odpoveďou na ohlasovanie viery, ale vo viere cirkvi. Jeho vyznanie viery pri krste je vyznaním poznanej viery cirkvi,<sup>229</sup> spojené s osobným vnútorným aktom viery.<sup>230</sup> Nový zákon vyjadruje nutnú

---

<sup>221</sup> Porov. RZv, s. 549.

<sup>222</sup> Porov. *IKor* 11,26.

<sup>223</sup> Porov. SMIDT, K.L., „ἐκκλησία“, in *ThW*, III, s. 515.

<sup>224</sup> „...boli pokrstení v jednom Duchu, aby sme tvorili jedno telo. (*IKor* 12,13; *Ef* 4,4–5). „Veriaci sú začlenení krstom do Cirkvi“ (*LG* 11). Do Cirkvi „ľudia vstupujú krstom akoby bránou.“ (*LG* 14; *AG* 7); (porov. *Exsultate Deo*, in *DH* 1314).

<sup>225</sup> Porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Le Catechesi battesimali*, 8,1, in *Collana di testi patristici*, 31, Città Nuova, Roma 2001, s. 135–136.

<sup>226</sup> „Nuž aj Cirkev, ktorá kontempluje jej tajomnú svätosť, nasleduje jej lásku a verne plní vôľu Otcovu, stáva sa matkou tým, že verne prijíma slovo Božie; lebo kázaním a krstom rodí pre nový a nesmrteľný život dieťky počaté z Ducha Svätého a splodené z Boha. A je aj pannou, čo zachováva neporušenú a čistú vernosť svojmu Ženíchovi; a nasledujúc Matku svojho Pána, mocou Ducha Svätého zotrúva v panensky neporušenej viere, pevnej nádeji a úprimnej láske.“ (*LG* 64).

<sup>227</sup> Porov. *DBiLit*, s. 184.

<sup>228</sup> Porov. *CBat*, s. 148.

<sup>229</sup> Tomáš Akvinský uvádza, že je potrebné mať jasnú a formovanú vieru (porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologiae*, III,q.68,a.8).

<sup>230</sup> „Preto je krst predovšetkým sviatosťou viery, ktorou ľudia osvietení milosťou Ducha Svätého odpovedajú na Kristovo evanjelium. Cirkev teda považuje za prvotné a najvlastnejšie poslanie vzbudzovať vo všetkých – katechumenoch, v rodičoch a krstných rodičov krstníatok – pravú a činnú



potrebu viery pre spásu, spájajú ju s krstom, pričom tieto dve skutočnosti sú v jednote.<sup>231</sup> Aj keď na niektorých miestach sú obe skutočnosti oddelené, vytvárajú organickú jednotu tej istej skutočnosti. Možno hovoriť o analógii zjavenie – inkarnácia a viera – krst. Skrže inkarnáciu sa stáva viditeľným božie slovo a skrže krst sa stáva viditeľným viera.<sup>232</sup> Pre prílišnú pozornosť na účinok sviatostí, aj vďaka Tridentu, pôsobiacich *ex opere operato* sa dostal do úzadia vzťah medzi osobnou vierou a krstom, ktorý sa súčasne teologická reflexia snaží vyvážiť citlivosťou na individuálne svedomie, slobodu a osobnú zodpovednosť.

### ***Krst, všeobecné kňazstvo veriacich a puto jednoty***

Krstiaci pomazáva krstencov na hlave krizmou, ktorá je znakom prijatia kňazského, kráľovského a prorockého úradu od Krista. Apoštol Peter hovorí: *...vy ste vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo, aby ste zvestovali slávne skutky toho, ktorý vás z tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla. Kedysi ste ani ľuďom neboli, a teraz ste Boží ľud; vy, čo ste nedosiahli milosrdenstvo, teraz ste milosrdenstvo dosiahli.*<sup>233</sup> Nehovorí sa o vlastníctve kňazstva jednotlivého veriaceho v zmysle individualistickom, ale o vlastníctve kňazstva všetkými veriacimi v zmysle organickom.<sup>234</sup> Boží ľud je v jednote spojený putom jednoty,<sup>235</sup> v ktorom sa nachádza a má prejavovať plnosť božieho pomazania vo všetkých duchovných daroch,<sup>236</sup> prejavujúc sa navonok ako oslava Boha.<sup>237</sup> To sa napríklad v rannej cirkvi ukazovalo vo veľkej ministeriálnej kreativite, nemysliac primárne na ministerialitu sakramentálnu, ale ministerialitu neordinovaných členov cirkvi. V prvom rade je myslené na služby týkajúce sa usmernenia účasti a spoluzodpovednosti laikov na poslaní cirkvi a v druhom rade na vitalitu rozličných cirkevných komunít a ich služieb. Zároveň možno pripomenúť, že život v Kristovi prináša vo vzťahu k eklezialite

---

viery, ktorou v spojení s Kristom uzavierajú alebo potvrdzujú novú zmluvu.“ (Porov. Všeobecný úvod, 3, in *OICA*, s. 13–14).

<sup>231</sup> Porov. *Rim* 3,25.28; 10,9–10; *Hebr* 11,6; *Mk* 16,16; *Kol* 2,12.2; *Sol* 2,13.

<sup>232</sup> Bazil vysvetľuje, že viera a krst sú dva spôsoby spásy, jeden s druhým spojené a neoddeliteľné, viera sa zdokonaľuje krstom a krst je postavený na viere (porov. BAZIL VEĽKÝ, *Liber de Spiritu Sancto*, 12,28, in PG 32,117b).

<sup>233</sup> *IPt* 2,9–10.

<sup>234</sup> Porov. Všeobecný úvod, 4, in *OICA*, s. 14.

<sup>235</sup> Svätý Ambróz hovorí, že všetci sme zjednotení duchovnou milosťou pre božie kráľovstvo a kňazstvo (porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 6,3, in OOSAM 17, s. 150).

<sup>236</sup> Ján Zlatoústý uvádza, že Boh nás v rovnakom čase urobil prorokmi, kňazmi a kráľmi. Podobne ako tieto tri hodnosti v staroveku prijímali prostredníctvom pomazania, tak aj my dnes ale nemôžeme prijať jednu alebo druhú z týchto hodností, ale všetky tri naraz spolu a v priam v mimoriadnom stupni (porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Homiliae in 2 Epist. ad Corinthos*, 3,5, in PG 61,411).

<sup>237</sup> „Pokrstení sa totiž preporodením a pomazaním Ducha Svätého posväcujú v duchovný dom a vo sväté kňazstvo, aby ako kresťania celou svojou činnosťou prinášali duchovné obete a zvestovali slávne skutky Toho, ktorý ich zo tmy povolal do svojho predivného svetla.“ (*LG* 10).

zodpovednosť za brata vedľa, ktorým je Kristus, za spoločenstvo a komunitu. Život jednoty v Kristovi sa odráža v liturgii.<sup>238</sup>

Potrebné je spomenúť spojenie pokrsteného okrem cirkvi putujúcej aj s cirkvou oslávenou a trpiacou vo vzájomnej výmene dobier a pomoci na ceste k úplnému stretnutiu s Kristom. Príhovor a sprevádzanie veriaceho spoločenstvom svätých, bohatstvom ich príkladu života a náuky je pri nasledovaní Krista veľkou devízou. Rovnako zodpovednosť za pomoc dušiam zosnulých predkov nachádzajúcich sa v očistci je pre neho úlohou a školou pre jeho život v dimenzii eschatológie.

#### **2.2.4. Eschatologická dimenzia krstu**

Sila Ducha Svätého vedie Cirkev smerom k božiemu kráľovstvu. Pokrstený nežije iba v očakávaní božieho kráľovstva, nakoľko *už* je medzi nami, ale ho *ešte* neprežíva v jeho definitívnom zavŕšení. Kristova smrť je symbolom konca tohto sveta a oznámením jeho vzkriesenia. Jeho život je predobrazom rastu veriaceho od počiatočného vzkriesenia v krste do plnosti života v eschatologickej vízii a realite. V Kristovi ukrytý v Bohu. Keď sa zjaví Kristus, váš život, tak sa aj vy zjavíte s ním v sláve.<sup>239</sup> Ide o zacielenie a naplnenie života človeka, po ktorom je túžba v srdci každého. Je odpoveďou na otázky, kam, prečo, načo, ... Osoba je cez krst pozvaná, aby sa stala viac človekom, je pozvaná k podobnosti obrazu, podľa ktorého bola stvorená. Prísľuby života sú koncentrované do budúcnosti a vyžadujú zo strany človeka plán života (projektualitu) ako odpoveď na ich pozvanie, v ktorom má zmysel aj ten najmenej dôležitý moment, pretože posúva človeka k plnému prežívaniu oslávenej budúcnosti.<sup>240</sup> Stálym rozpamätávaním sa na Boha a cvičením sa v tom Duch prerastá do života pokrsteného a stále viac divy, ktoré sa už udiali v minulosti, a prísľuby, ktoré odkazujú na budúce, sa zbiehajú v jednom božom dnes.<sup>241</sup> Silným obrazom toho je práve liturgia.

#### **2.2.5. Sakramentálna dimenzia krstu**

Sakramentálnu povahu krstu konštituuju viditeľné elementy tvoriace jeho existenciu a účinky, teda prvky, ktoré kvalifikujú celebráciu krstu, neopomínajúc účinnú

---

<sup>238</sup> Porov. CBat, s. 150.

<sup>239</sup> Porov. Kol 3,3–4.

<sup>240</sup> Eschatologickú dimenziu krstu vyjadrovali aj oktagonálne nádoby na krst. Číslo osem v biblickej tradícii, ako číslo dokonalosti, invokuje plnosť budúceho sveta, do ktorého je krstený uvádzaný. Obrad krstu sám odkazuje skrze použité symboly na eschatologickú rovinu či už odovzdaním bieleho rúcha, alebo zažatej sviece.

<sup>241</sup> Porov. CBat, s. 173.

Božiu milosť. Scholastika ich charakterizuje ako matériu a formu. Matéria primárna – voda, sekundárna – *obmytie vodou*. Forma – *slová sprevádzajúce úkon krstu*. Symbolika a dynamika spomenutých elementov sú jedným zo základov krstnej mystagógie. Práca ich uvádza preto aspoň vo veľmi skrátenej forme.

*Voda* je symbolom vo všetkých náboženstvách a kultúrach.<sup>242</sup> V kresťanstve má svoje symbolické vysvetlenie ako komunikovanie nového života, oslobodenie od moci temnoty, ponorenie do smrti Krista a vstanie s ním z mŕtvych, ... V Starom zákone je symbolom života,<sup>243</sup> smrti,<sup>244</sup> očistenia.<sup>245</sup> V Novom zákone je podobná symbolikou Starého zákona. Často je smerovaná na Krista ako prameň živej vody<sup>246</sup> a na dar Ducha Svätého.<sup>247</sup>

*Krstné gesto ako ponorenie a obmytie* sa spomína po Druhom vatikánskom koncile v obradoch krstu s tým, že ponorenie viac vyjadruje dynamiku krstu, smrť – zmŕtvychvstanie.<sup>248</sup> Tertulián hovorí o veriacich ako o rybičkách, ktoré sa podľa našej *ichtys*, Ježiša Krista, rodia vo vode.<sup>249</sup> Obmytie vždy vykonáva služobník cirkvi, je to akcia zvonka smerom k človeku, ktorý prijíma krst a jeho účinky ako nezaslúžený dar.

*Slovo viery sprevádzajúce krstné gesto* je krstná formula, ktorá ohlasuje to, čo sa stáva v krste skutkom.<sup>250</sup> Je ohlásením moci božieho slova a vyjadreným trinitárneho znovouzrodzujúceho konania.<sup>251</sup>

---

<sup>242</sup> Porov. BOISMARD, M.-E., „Voda“, LÉON-DUFOUR, X. (ed.), in *Slovník biblickej teológie*, Krščanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 1400–1406.

<sup>243</sup> Voda ako život (porov. *Gn* 2,5–6), je prítomná na začiatku stvorenia (porov. *Gn* 1,2), znak požehnanja prislúbenej zeme (porov. *Nm* 24,5–6; *Dt* 11,11) a Jeruzalema (porov. *Ž* 46,5), znak mesiánskeho času (porov. *Iz* 41,17–18; 44,3–4). Voda ako občerstvenie putujúcich Izraelitov na púšti (porov. *Ex* 17,5–7), ktorá je schopná zmeniť púšť na úrodnú zem (porov. *Ž* 107,35). Voda vychádzajúca z chrámu je požehnaním pre všetko, kam sa dostane a všetko skrze ňu je uzdravené (porov. *Ez* 47,9). U Siracha je voda symbolom múdrosti (porov. *Sir* 24,20).

<sup>244</sup> Prejavuje sa tak vo vlnách potopy (porov. *Gn* 7,17–23), v prechode cez Červené more (porov. *Ex* 14,27). U prorokov sa ničiaci sila vody prirovnáva k riekam, kde veľké národy ničia tie menšie, Asýria – Eufrat, Egypt – Níl (porov. *Iz* 8,7; *Jer* 46,7–8). Rovnako mnohé osoby poznajú úzkosť z vôd (porov. *Ž* 18,5; 69,16).

<sup>245</sup> Kňazského (porov. *Ex* 29,4; 40,12; *Nm* 8,2–22; *Lv* 16), obetného (porov. *Lv* 1,1–17), zákonného (porov. *Lv* 14,1–32). Proroci ohlasujú očistenie, ktorým Boh očistí všetko od modloslužby a dá Izraelu nového ducha (porov. *Iz* 44,3–4; *Jer* 31,9; *Zach* 13,1–2; *Ez* 36,25–27). Ezechiel vodu viaže k symbolike budúcej hojnosti, uzdravenia a požehnanja (porov. *Ez* 47,1–2). Často je očišťovacia úloha vody spájaná s vodou živou alebo niekedy aj s ohňom. (porov. *Lv* 14,1–8; *Nm* 31,23).

<sup>246</sup> Porov. *Jn* 19,34; 10,11; 15,13, *Zjv* 22,1, atď.

<sup>247</sup> Porov. *tamže* 3,5; 4,10–14; 7,37–39.

<sup>248</sup> Porov. Všeobecný úvod, 4, in *OICA*, s. 14; *KKC* 1239.

<sup>249</sup> Porov. TETRULIÁN, *De baptismo*, I,1, in PL 1,1198a–1199a.

<sup>250</sup> Porov. ROCCHETTA, C., *Sacramentaria Fundamentale. Dal «Mysterion» al «Sacramentum»*, EDB, Bologna 2007, s. 409.

<sup>251</sup> Florenský koncil ustalať používanie trinitárnej krstnej formuly v dekréte pre Arménov, na „ja ťa krstím v mene Otca, Syna i Ducha Svätého“, pričom nevyklučuje aj iné zaužívané formuly. Napríklad: „Nech je pokrstený tento služobník Kristov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“ alebo „tento prostredníctvom mojich rúk je krstený v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“ (porov. *Exsultate Deo*, in DH 1314).

*Vysluhovateľ* je chápaný v dvojakom zmysle, pričom samotným a najvlastnejším vysluhovateľom je sama Najsvätejšia Trojica, a jej nástrojovou príčinou je človek majúci v úmysle konať to, čo robí Cirkev, s použitím príslušnej formy.<sup>252</sup> Ten, kto uvádza do tajomstva a zaručuje jeho kvalitu, je sám Boh, nie svätosť vysluhovateľa. Každý pokrstený sa má možnosť dotýkať najhlbšej podstaty tajomstva.

### **2.2.6. Nutnosť krstu k spáse a rozličné typy krstu**

Problematika nutnosti krstu je úzko spojená s univerzálnou spásnou božou vôľou,<sup>253</sup> čo na mnohých miestach potvrdzujú novozákonné texty<sup>254</sup> a vyjadrujú v misijnom príkaze krstiť všetky národy.<sup>255</sup> Krstu predchádza ohlasovanie a viera ako jeho základná podmienka.<sup>256</sup> Viera v Krista a krst sa preto nemôžu chápať ako výhradne vylučujúce zo spásnej vôle Boha.<sup>257</sup> Samozrejme, pre tých, ktorým bol Kristus ohlásený, nárok nutnosti zostáva. Teologická reflexia nutnosti krstu sa viaže k slobodnému prijatiu a deklarovaniu (prostredníctvom krstu) poznaného daru plnosti božieho života (v Kristovi) a následnému životu z neho. Iba Kristus otvoril bránu neba. Preto je človek spasený iba skrze veľkonočnú udalosť Krista, do ktorej je ponorený rozličným spôsobom. Cirkev okrem krstu vodou rozoznáva krst krvi (mučeníctva)<sup>258</sup> a krst túžby,<sup>259</sup> majúcich rovnaké účinky napriek rozdielnosti znakov.

### **2.3. Krstná milosť ako ovocie krstu v iniciácii cirkvi**

To, že strom poznať po ovocí, sa stáva základným východiskom nasledujúceho textu, pretože sám Boh si vyvolil človeka a ustanovil ho, aby išiel a prinášal ovocie,

---

<sup>252</sup> Porov. *Exsultate Deo*, in DH 1316.

<sup>253</sup> Porov. *1Tim* 2,4–6.

<sup>254</sup> Porov. *Mk* 16,16; *Jn* 3,5; *Sk* 2,38.

<sup>255</sup> Porov. *Mt* 28,19.

<sup>256</sup> Porov. *Rim* 10,14. „Sám Pán Ježiš tvrdí, že krst je nevyhnutne potrebný na spásu. Preto prikázal svojim učeníkom, aby ohlasovali evanjelium a krtili všetky národy. Krst je nevyhnutne potrebný na spásu pre tých, ktorým bolo ohlasované evanjelium a ktorí mali možnosť požiadať o túto sviatosť. Cirkev nepozná okrem krstu iný prostriedok, aby zaistila vstup do večnej blaženosti. Preto sa vystríha zanedbávať poslanie, ktoré prijala od Pána, aby umožnila znovu sa zrodiť „z vody a Ducha“ všetkým tým, ktorí môžu byť pokrstení. Boh spojil spásu so sviatosťou krstu, ale on sám nie je viazaný na svoje sviatosti.“ (*KKC* 1257).

<sup>257</sup> „Boh však nie je ďaleko ani od ostatných, čo v tieňoch a obrazoch hľadajú neznámeho Boha, veď On dáva všetkým život, dýchanie a všetko (porov. *Sk* 17,25–28). A Spasiteľ chce všetkých ľudí spasiť (porov. *1Tim* 2,4). Lebo tí, čo bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo evanjelium a jeho Cirkev, ale hľadajú Boha úprimným srdcom a usilujú sa pod účinkom milosti plniť jeho vôľu, ktorú poznávajú z hlasu svedomia, môžu dosiahnuť večnú spásu.“ (*LG* 16).

<sup>258</sup> V rannej Cirkvi sa považuje krst krvi za jeden zo spôsobov pričlenenia sa ku Kristovmu tajomstvu. Tertulián hovorí o druhom kúpeli (porov. TERTULIÁN, *De baptismo*, XVI, in PL 1,1217a–1217b).

<sup>259</sup> Biblický text potvrdzujúci účinnosť krstu túžby je udalosť odpustenia kajúcemu zločincovi na kríži (porov. *Lk* 23,43).

a aby jeho ovocie zostalo.<sup>260</sup> V tomto zmysle sa chce práca zamyslieť nad témou krstu s tým, že sumarizované poznatky využije pri koncipovaní výskumu medzi animátormi, a následne ako základ pre neskoršiu verifikáciu úspešnosti projektu, ako je náčrt základnej problematiky pre realizátorov projektu. Čo teda krst prináša iniciovanému a čo mu otvára? Aké má dôsledky pre jeho konkrétnu existenciu? K čomu ho pozýva a k čomu ho zaväzuje?

### **2.3.1. Odvrátenie sa od hriechu a odpustenie hriechov**

Katechizmus katolíckej cirkvi hovorí v bode 1263, odvolávajúc na Florentský koncil, že „krstom sa odpúšťajú všetky hriechy: dedičný hriech i všetky osobné hriechy, ako aj všetky tresty za hriechy.“<sup>261</sup> Rovnako celý Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života pripomína v modlitbách a symboloch oslobodzovanie sa od hriechu a potvrdzuje, že prostredníctvom krstu človek stvorený na obraz Boží je obmytý od každej poškvرنy hriechu. V aktívnej rovine je odvrátenie od hriechu vyjadrené v obrade vyzlečením zo šiat, zo starého človeka a jeho predchádzajúcich názorov a skutkov, teda ide o zmenu mentality, odpoveď človeka na Božie pozvanie, a v pasívnom zmysle vo vzťahu k človeku ide o Božie očistenie v ponorení a vynorení.<sup>262</sup>

Oslobodenie od dedičného hriechu možno schematicky sledovať v troch rovinách:

V *teologickej* ako neschopnosť vzťahu človeka s Bohom, neschopnosť volať Boha Otcom, milovať ho nadovšetko a podriaďiť sa jeho Slovu dávajúcemu život.

V *psychicko-dynamickej* ako tendenciu k hriechu – *concupiscentia*, ktorú má každá osoba v sebe a je spojená s dvojakosťou túžob a hlbokých tendencií v srdci. Vytváranie si bohov z vecí, majúcich hodnotu prostriedku.

V *historicko-sociálnej* ako v situácii človeka, žijúceho v prostredí, kultúre ťahanej k zlému, smerom od Boha. To sa deje skrze hriechy konané ľudstvom či už v minulosti alebo v prítomnosti.<sup>263</sup>

Krst prináša ozdravenie vo všetkých troch rovinách. V *prvej rovine* tým, že Kristus cez svoju udalosť smrti a zmŕtvychvstania tvorí most medzi človekom a Bohom. Je vzorom vzťahu s Otcom a učí človeka, ako má v Duchu volať k Bohu, Abba Otče! Celý Kristov život je zjavením lásky Boha Otca k človeku. V *druhej rovine* tým, že

---

<sup>260</sup> Porov. Jn 15,16.

<sup>261</sup> KKC 1262; *Exsultate Deo*, in DH 1316.

<sup>262</sup> Porov. DBiLit, s. 37–38.

<sup>263</sup> Porov. PADOIN, G., «*Battezzati in un solo Spirito per formare un solo corpo*». *Teologia del Battesimo e della Confermazione*, EDB, Bologna 2008, s. 109.

skrze Ducha Svätého a Božie slovo sú osvietené túžby človeka a rozsudzované myšlienky srdca. Zároveň veriaci dostáva silu Ducha žiť novú identitu. A v *tretej rovine* tým, že na základe krstu sa vytvára nové spoločenstvo (cirkvi – putujúcej, oslávenej a trpiacej), ktoré svojím novým životom vytvára atmosféru nasledovania a obnovy. Spája históriu života s Bohom s prítomnosťou a budúcnosťou.

V osobnej rovine ide o odvrátenie sa od hriechu a prijatie reality božieho dotyku minulosti, ktorá viac nemá moc, hoci náklonnosť k hriechu a zranenia ostávajú ako skúška pre duchovný zápas<sup>264</sup> a božiu uzdravovaciu pedagogiku. Odvrátenie samotné nestačí, musí byť stálym obracaním sa ku Kristovi.<sup>265</sup>

### 2.3.2. *Nový život v Kristovi*

#### *Nový život*

Očistenie a odpustenie hriechov sú ovocím milosti. Robí z pokrstených účastníkov božieho života a božích adoptívnych synov. Otrok je oslobodený a dostáva reálny dar božieho života, je transformovaný na Neho. Prijíma novú identitu. Identitu predmilovaného božieho dieťaťa, ktoré nachádza svoju stratenú podobnosť,<sup>266</sup> ktorú mal Adam v raji,<sup>267</sup> a je pozvané k životu s Ním a určené pre večnosť s Ním. Nový život je charakterizovaný novou kvalitou života a vzťahov, novými prioritami a zmyslom. Prechodom z tmy do svetla, žijúc v moci, poznaní Boha ako nová generácia.<sup>268</sup> „On prichádza k ľuďom, aby ich obmyl vodou a Duchom. Aby nás znovuzrodil pre neporušiteľnosť duše a tela, vdýchol do nás dych života a obliekol nás do neporušiteľnej výzbroje.“<sup>269</sup>

---

<sup>264</sup> „V pokrstenom však zostávajú niektoré časné následky hriechu, ako utrpenie, choroba, smrť alebo krehkosti spojené so životom, ako sú charakterové slabosti a pod., a aj náklonnosť k hriechu, ktorú Tradícia nazýva žiadostivosť (*concupiscentia*) alebo metaforicky *ohnisko hriechu* (*fomes peccati*)...“ (KKC 1264).

<sup>265</sup> Porov. CYRIL JERUZALEMSKÝ, *Mystagogica catechesis*, I,4–11, in PG 33,1068c–1076a (český preklad *Mystagógické katecheze*, Refugium, Velehrad 1997).

<sup>266</sup> Porov. TERULIÁN, *De baptismo*, XX, in PL 2,1224a.

<sup>267</sup> Porov. DBiLit, s. 53.

<sup>268</sup> Porov. „Prišlo kráľovstvo života, bola zlomená vláda smrti. Zjavilo sa nové pokolenie, nový život, iný spôsob života, zmenila sa sama naša prirodzenosť. Aké pokolenie? Také, čo sa nenarodilo ani z krvi ani z vôle muža ani z vôle tela, znovuzrozením prichádza na svetlo, jeho dojkou je Cirkev, jej učenie a zásady saje ako prsia a nebeský chlieb má za pokrm. Jeho vekovou zrelosťou je svätý spôsob života, svadbou dôverné spoločenstvo s múdrosťou, deťmi nádej, domovom Kráľovstvo, dedičstvom a bohatstvom rajskej slasti. Jeho koncom nie je smrť, ale ten blažený a večný život, ktorý je pripravený pre tých, čo sú ho hodni.“ (GREGOR NYSENSKÝ, *Oratio 1 in Christi resurrectionem*, in PG 46,603–606).

<sup>269</sup> HYPOLIT RÍMSKY, *Sermo in Sancta Theophania*, 8, in PG 10,859a.

### **Božie synovstvo**

Božie adoptívne synovstvo<sup>270</sup> tkvie v účasti na Božej prirodzenosti<sup>271</sup> a na božom dedičstve<sup>272</sup> vlastnom pokrsteným skrze krstné spojenie s Kristom v jednote jeho božskej a ľudskej prirodzenosti v inkarnácii. Osoba je oblečená do Krista a on sa s ňou identifikuje.<sup>273</sup> Kristus vlastní božskosť z prirodzenosti a pokrstení z milosti. Cez inkarnáciu dáva možnosť zbožštenia.<sup>274</sup>

„Kristovi vyznávači od Boha povolani a v Pánu Ježišovi ospravedlnení, nie podľa svojich skutkov, ale podľa jeho vôle a milosti, stali sa krstom viery naozaj dietkami Božími a účastnými Božej prirodzenosti, a teda tým sa vskutku stali svätými.“<sup>275</sup>

Pokrstený je v strede božieho života a záujmu, Boh na neho pozerá ako na vlastného syna/dcéru so všetkou dynamikou absolútnej lásky a sebazdieľania.

### **Zaštepnie do Krista**

*Ako ste teda prijali Krista Ježiša, Pána, v ňom žite: v ňom „zakorenení“ a na ňom „postavení“*,<sup>276</sup> Použitie pasívum vyjadruje božie darujúce sa konanie,<sup>277</sup> viac ako nárok na etickú nutnosť nasledovať Krista, ide o spojenie s Jeho existenciou. Vtelenie v Krista sa nedeje iba v zmysle vonkajšom, právnom, ale v reálnom a ontologickom, a teda definitívnom.<sup>278</sup> Pokrstený je zaštepnený do nového, zdravého božieho kmeňa, z ktorého môže vyrásť zdravý strom ľudského života, rastúci podľa nového zákona božej existencie. Povzbudenie apoštolov k životu podľa Krista sú fundamentálnou konzekvenciou tohto spojenia. Pokrstený sa stáva obrazom samotného Krista a má prejsť rovnakou cestou.<sup>279</sup> Žiť jeho tajomstvo na svojom vlastnom tele.<sup>280</sup> V tomto zmysle sa proroctvá a výroky božieho slova o Kristovi stávajú proroctvami

---

<sup>270</sup> Porov. Rim 8,15; *Decretum de iustificatione*, in DH 1524.

<sup>271</sup> *Tým nám daroval vzácné a veľmi veľké prisľúbenia, aby ste sa skrze ne stali účastnými na božej prirodzenosti a unikli porušeniu, ktoré je vo svete pre žiadostivosť.* (2Pt 1,4).

<sup>272</sup> Porov. Rim 8,17.

<sup>273</sup> Porov. MATERA, F.J., *Galatians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1992, s. 145.

<sup>274</sup> Liturgia Vianoc – Božieho narodenia – je plná odkazov na toto tvrdenie. Napríklad Tretia vianočná prefácia; Prvá antifóna druhých vešpier 1. januára: „Aká obdivuhodná výmena! Stvoriteľ ľudského pokolenia si vzal ľudskú dušu i telo a narodil sa z Panny; bez pričinenia človeka sa stal človekom a dal nám účasť na svojom božstve.“

<sup>275</sup> LG 40; porov. LG 7; AG 3.

<sup>276</sup> Kol 2,7.

<sup>277</sup> Porov. BENEDIKT XVI., Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k 26. svetovému dňu mládeže, in *Oficiálna stánka katolíckej cirkvi na Slovensku* [online], [cit. 2012-03-29], dostupné z WWW: <www.kbs.sk/?cid=1288084581>.

<sup>278</sup> Porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III,q.69,a.2.

<sup>279</sup> Porov. SCHRENK, G., „ἀρχιτερέυς“, in *ThW*, III, s. 276.

<sup>280</sup> Napríklad telo svätého Františka sa po prijatí stigmami v La Verna stáva telom Krista. Dochádza k mystickému zjednoteniu.

o pokrstenom.

### 2.3.3. *Začlenenie do Cirkvi*

#### *Krst je vtelením – začlenením do cirkvi*

Cirkev ako obraz trojičného života,<sup>281</sup> bohatstva zdieľania darov<sup>282</sup> a rastu, ako cesta nasledovania a prítomnosti božieho kráľovstva, je miestom prežívania a uskutočňovania kresťanskej existencie. Boh v cirkvi vychádza naproti opustenosti človeka a spája ho s ňou zásadným spôsobom a poskytuje mu všetky prostriedky k rozvinutiu božieho obrazu v ňom. Stáva sa súčasťou skúsenosti a života putovania človeka a spoločenstva s Bohom, smerujúc k eschatologickému naplneniu.<sup>283</sup> Napriek božiemu podielu v cirkvi sa v nej nachádza mnoho slabostí, ktoré sú v procese očisťovania nástrojmi a miestami božej epiklézy.

Modlitba *Otčenáš*, ako modlitba cirkvi, sa stáva jednak vyjadrením Kristovho spoločenstva s veriacim/veriacimi smerom k Otcovi, ako aj spoločenstva veriacich navzájom, kde Boh je jeho tvorcom. Najviac sa jednota stáva viditeľnou a prežívateľnou v liturgii.

Vychádzajúc zo všeobecného (základného, krstného) kňazstva veriacich, možno hovoriť o troch dimenziách charakterizujúcich život pokrsteného v cirkvi a spoločnosti.

#### *Kňazská dimenzia*

Kňazstvo veriacich je zamerané na posväcovanie prostredia kultúry, v ktorej žijú. Nie je oddelené od profánneho, pričom Kristus prináša jeho nové pochopenie oproti klasickej koncepcii kňazstva, ako niečoho vyčleneného z bežného sveta,<sup>284</sup> keď obsahom jeho obety je on sám, jeho život, v skutku lásky Otcovi a bratom.<sup>285</sup> Tak každá vec či udalosť života veriaceho je miestom stretnutia neba so zemou, komunikácie s Bohom, premeny a oslavy.<sup>286</sup> Je šancou dať všetkému oslávený zmysel a spraviť zo života modlitbu.

---

<sup>281</sup> Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Novo millennio ineunte*, hovorí v tejto súvislosti o spiritualite spoločenstva (porov. *NMI* 43–45).

<sup>282</sup> Skutky hovoria o prvej kresťanskej komunite, ktorá sa schádza, aby počúvala učenie apoštolov... (porov. *Sk* 2,37–42; 8,13n; 10).

<sup>283</sup> V Novom zákone sa stretáme s mnohými pojmami a symbolmi Cirkvi ako tela (porov. *IKor* 12; *Rim* 12; *Ef* 2,11–22; *Kol* 1,2); spoločnej smrti v Kristovi a so spoločným vstaním zmŕtvych (porov. *Gal* 3,26–29; *Ef* 1,11); novým Exodom, ktorý koná nový Izrael (porov. *IKor* 10,1n); novou obriezku; potomstvom Abraháma (porov. *Gal* 3,3.7.27–29; *Rim* 4,11.13.16–24); svätým kňazstvom, svätým ľudom a chrámom (porov. *IPt* 2,1–10); stavbou (porov. *Ef* 2,20).

<sup>284</sup> Sväté miesta, časy, osoby a dary.

<sup>285</sup> Porov. *Hebr* 9,13–14; 10,11–23; 13,9–16.

<sup>286</sup> Porov. GEORGE, A., „Kňazstvo“, in LÉON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krščanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 448.



### ***Prorocká dimenzia***

Kristus prichádza na svet ako Slovo o Otcovi, Slovo Otca, Slovo lásky a pravdy. Aj Cirkev a jej členovia majú byť týmto slovom, byť jeho inkarnáciou. Cez ich život a slovo má mať každý možnosť uveriť a byť spasený. To predpokladá ich vlastné rozoznanie a vnímanie božieho hlasu, božieho konania a vedieť naň odpovedať a hovoriť o ňom iným.<sup>287</sup> Prorocká dimenzia zasahuje aj oblasť poznania pravdy, videnia podstaty vecí a rozlišovania ako prejav života v Duchu.<sup>288</sup> Nejde v cirkvi iba o udržiavanie vedomia očakávanej živej parúzie, ale aj vhl'ad do konkrétnych udalostí v prítomnosti, čo Boh chce od človeka.<sup>289</sup>

### ***Kráľovská dimenzia***

Veriaci sú povolani a uschopneni byť pánmi nad vlastným telom a mať moc nad svojimi vášňami.<sup>290</sup> Pokrstným pomazaním sú Duchom intronizovaní a vyhlásení za božích synov, ako Kristus pri krste v Jordáne.<sup>291</sup> Sú povolani, aby umožnili celému vesmíru vstup do duchovného sveta. Hriech koncentruje človeka na seba samého a potápa ho do priepasti ničoty. „Jedine človek navrátený svojej prirodzenosti, ktorá tkvie v tom, že je božím obrazom, jedine človek uvedený do spoločenstva s božskými energiami svojho Vzoru, iba taký človek môže byť kráľom, tým, ktorý vládne, teda tým, kto ako Boh slúži spoločenstvu a má tak moc zbožstviť svet.“<sup>292</sup> Všetko má vážiť na váhach kríža.<sup>293</sup> Vôňa oleja, ktorú majú krstenci na hlave skrze krizmáciu, má byť ich špecifickou vôňou svätosti, ktorá všetko naplňa.

#### **2.3.4. *Nezmazateľný charakter***

##### ***Duchovný nezmazateľný znak alebo sviatosťný charakter***

Nezmazateľný znak<sup>294</sup> ako vyjadrenie jedinečnosti, stálosti a existenciality

<sup>287</sup> Porov. KKC 1270.

<sup>288</sup> Porov. *V posledných dňoch, hovorí Boh, vylejem zo svojho Ducha na každé telo: vaši synovia a vaše dcéry budú prorokovať, vaši mladíci budú mať videnia a vaši starci budú snívať sny.* (Sk 2,17).

<sup>289</sup> Porov. FRIEDRICH, G., „προφήτης κτλ“, in *ThW*, VI, s. 850.

<sup>290</sup> Porov. AuIn, s. 189.

<sup>291</sup> Porov. DBiLit, s. 118.

<sup>292</sup> Lumen Gentium pozýva veriacich dobre rozlíšiť medzi ich povinnosťami a právami, ktoré majú ako členovia Cirkvi, a ktoré majú ako členovia ľudskej spoločnosti pamätajúc, že sa i v každej časnej veci majú dať viesť kresťanským svedomím, keďže nijaká ľudská činnosť, a to ani v časných záležitostiach, sa nemôže vymknúť spod Božej moci (porov. *LG* 36).

<sup>293</sup> Porov. CBat, s. 156.

<sup>294</sup> Starý zákon pozná termín *znak* alebo *označenie* v zmysle náboženskom. Kain je značený Bohom, aby ho nikto nezabil. Ezechiel má poznačiť mužov písmenom tau, ktorí nesúhlasili s ohavnosťami v Jeruzaleme a tí nebudú zabití (porov. *Ez* 9,4). Podobne je chápaný znak krvi baránka na dverách Izraelitov v Egypte, ktorý je pre nich znakom záchrany (porov. *Ex* 12,7–13). V Novom zákone slovo (sfraghzein) je substantívum (sfraghís) a používa sa v kontexte krstu (porov. *2Kor* 2,22; *Ef* 1,13–14; 4,30; *Zjv* 7,2–4) a označuje prechod zo stavu hriechu do stavu blízkosti vlastníctva božieho. Za znak je

božieho dotyku človeka v krste. Vychádza z neodvolateľnosti jeho lásky a bláznovstva kríža. Je stálym božím *áno* voči človeku, znakom o neodstúpiteľnosti Boha a ľudskej prijímajúcej odpovedi, z čoho vychádza nárok neopakovateľnosti krstu. Je pečaťou stretnutia. Osoba sa krstom stáva vedomým a slobodným božím vlastníctvom.<sup>295</sup> Nezmazateľný znak ju charakterizuje ako člena cirkvi v organickom a vitálnom vzťahu s ekleziálnou komunitou. Osoba má v Bohu a cirkvi svoj stály a neodvolateľný domov a je schopná účasti na božom kulte.<sup>296</sup> Tento znak nie je iba čisto vnútorný alebo vonkajší, ale zasahuje celú osobu veriaceho premenenú Duchom v bytí a konaní, vo vzťahu k Bohu a k iným, v prítomnosti a budúcnosti.<sup>297</sup>

### ***2.3.5. Ovocie krstu – prijatie ďalších sviatostí obnovujúcich, rozvíjajúcich a zachovávajúcich prijatú krstnú milosť***

Krst ako *nové narodenie* a *brána k sviatostiam* orientuje celý život človeka a ponára ho definitívne do tajomstva vykúpenia, z ktorého prameňa aj ostatné sviatosti. Je miestom, kde začína možnosť vždy obnovenej komunikácie s Bohom a bratmi. Ostatné sviatosti realizujú nové stretnutia s Kristovým tajomstvom, či už individua alebo celej cirkvi, a tak sú priestorom neustálej mystagógie. Rozvíjajú a završujú prijatú krstnú milosť.

---

považovaná aj obriezka, ktorá je pečaťou, vonkajším znakom toho, čo sa udialo prostredníctvom viery – ospravedlnenie (porov. *Rim* 4,11). List Korint'anom hovorí o obriezke Kristovej, vyzlečením hrišneho tela. Patriť Kristovi je skutočnou obriezku. Písmo nehovorí výslovne o sviatostnom charaktere alebo nezmazateľnom znaku, hoci jasne podtrhuje nenahraditeľný význam krstu pre terajší a budúci život veriaceho. Svätý Augustín vo svojej polemike proti donatistom hovorí, že krstná udalosť má svoju nezávislú platnosť a nesie fundamentálny a permanentný účinok. Tento stály účinok Augustín raz volá „sacramentum“ a inokedy „character“. Slovo *charakter* prebral z gréckej antiky, ktorá ho spájala s niečím trvalým ako pečať, opečatenie. Polatinčením slovo získalo význam vlastníckeho znamenia, vypaľovaného otrokom, vojacom a zvieratám pre identifikáciu – nazývalo sa tiež *character dominicus* (porov. MIKLUŠČÁK, P., *Teológia sviatostí*, I, Teologický inštitút v Spišskej Kapitule, Spišské Podhradí 1995, s. 56).

Základom tohto charakteru podľa neho je konskrácia (zasvätenie), ktoré vteľuje veriaceho do Krista a Cirkvi, vtlačá nezmazateľný znak, vtlačený Kristom, ktorý ho autorizuje (uvádza) ako člena a disponuje ho prijatú milosť. Udalosť lásky Krista a jej neodvolateľnosť vytvára základ pre jedinosť a neopakovateľnosť krstu. Pre Tomáša Akvinského krst garantuje základný účinok, ktorý nazýva „charakter“ a považuje ho za stály účinok, pričom ho odlišuje od krstného úkonu (*sacramentum tantum*), ako aj od *res* – milosti a Ducha Svätého (porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III,q.63). Na základe krstného charakteru sa deje u krsteného duchovné znovuzrodenie (porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III,q.69,a.10). Koncil v Tridente hovorí jasne o duchovnom a nezmazateľnom znaku, pričom tento znak nešpecifikuje. A podľa neho nie je možné sviatosť krstu opakovať (porov. *Decretum de sacramentis*, in DH 1609).

<sup>295</sup> Pre Otcov patristiky bol pečaťou kríž, ktorým značili čelo krstenca a ktorý bol vyjadrením duchovenej pečate a vlastníctva božieho ako ovca, vojak a otrok (porov. DBiLit, s. 56–60).

<sup>296</sup> Porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III,q.63,a. 3.

<sup>297</sup> „Veriaci, včlenení krstom do Cirkvi, prijali sviatostný charakter, ktorý ich určuje pre kresťanský náboženský kult. Krstný charakter uschopňuje a zaväzuje kresťanov, aby slúžili Bohu živou účasťou na posvätnnej liturgii Cirkvi a vykonávali svoje kňazstvo pokrstených svedectvom svätého života a čínorodou láskou.“ (KKC 1273).

*Birmovanie* má priamy vzťah ku krstu v zmysle dovŕšenia krstnej milosti. Krst a birmovanie je akýmsi negatívnym a pozitívnym aspektom toho istého deja avšak v časovom odstupe.<sup>298</sup> Krst zmýva hriech a včleňuje do cirkvi. Birmovanie robí pobirmovaného dokonalým kresťanom, nie však v zmysle morálnom, ale ontologickom.<sup>299</sup> Je milosťou rastu a dáva pokrstenému plnosť Ducha Svätého (*sedem darov*) a silu (*robur spirituale*)<sup>300</sup> bojovať v duchovnom boji a vydávať svedectvo o Kristovi, mať účasť na misijnom poslaní cirkvi, pričom ho hlbšie k nej pričleňuje<sup>301</sup> a zjednocuje s Kristom. Robí ho účastným na poslaní a pomazáva ho pre verejnú službu podľa jeho chariziem a povolania, čím má schopnosť a povinnosť zapojiť sa do života cirkevného spoločenstva v jeho rozmeroch – koinonia, liturgia, diakonia, martyria. Dar Ducha v birmovaní je závdavkom konečnej spásy, ktorá sa má na veriacich zjaviť.

Vzťah krst a *eucharistia* je charakterizovaný polaritou v zmysle počiatku a vrcholu. Spoločne pramenia v paschálnom tajomstve Krista.<sup>302</sup> Eucharistia je kulminačným bodom hlbokého zjednotenia s Bohom a bratmi – tvorí cirkev.<sup>303</sup> Ako krst je narodením, tak Eucharistia je pokrmom na ceste k finálnemu zavŕšeniu a je aj samým cieľom putovania.<sup>304</sup> Má obetný a premieňajúci charakter, čím je odkazom a realitou premenenia človeka a celého stvorenia na udalosť lásky. Je sprítomnením celej iniciácie a jej mystagogizujúcou prítomnosťou. V nej sa odzrkadľuje jednota eklaziálneho spoločenstva a bohatstvo jeho darov, pričom je všetko posväcované a stvárnované ako súčasť dejín spásy.

*Sviatosť zmierenia a pomazania* chorých ako obnova krstnej milosti má základ v nekonečnej a neodvolateľnej láske Boha k človeku, ktorá je vždy ochotná prijať márnotravného syna. Je dotknutím sa slabosti a pozvaním k vykúpeniu. Boh ako Emanuel sa skláňa ku každej bolesti. Výrok chromého pri rybníku Betsata: „nemám človeka“<sup>305</sup> je neplatný, lebo je tu bohočlovek – Kristus, ktorý má stále vystretú ruku k tomu, kto ho prosí, aby ho neustále uviedol do tajomstva vykúpenia.

*Sviatosť manželstva* špecifikuje krstnú milosť v kreatívnych vzťahoch „domácej cirkvi“, pričom sa stáva prezentáciou a sprítomnením Božej lásky. Jej jednota a milosť vyrastá z toho istého základu ako jednota cirkvi.<sup>306</sup> Sama nadprirodzená milosť

---

<sup>298</sup> Porov. RZv, s. 550.

<sup>299</sup> Porov. AuIn, s. 291.

<sup>300</sup> Porov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologiae*, III,q.72,a.2 a 5.

<sup>301</sup> Porov. LG 11; AG 11.

<sup>302</sup> Porov. EE 3.

<sup>303</sup> Porov. *tamže*, 21–25.

<sup>304</sup> Porov. DBiLit, s. 160–161.

<sup>305</sup> Porov. Jn 5,7.

<sup>306</sup> Porov. RZv, s. 554.

pripodobňuje manželov Kristovi, ktorý tak miloval ľudstvo, že sa mu úplne daroval. Dar Krista ženícha<sup>307</sup> tvorí v tom, kto je ženatý/vydatá, schopnosť interpersonálneho spoločenstva, kde Boh zadarmo a kreatívne koná a kde sa spoločne realizuje plodnosť muža a ženy vo vzájomnosti domácej cirkvi.<sup>308</sup> Rodina je prvým miestom prežívania a overovania ovocia života zo sviatostí.

Krst daruje pokrsteným kňazskú, prorockú a kráľovskú moc. *Služobné kňazstvo*, z neho vychádzajúce, je orientované na službu spoločenstvu veriacich – služba jednoty, autenticity viery, lásky a apoštolskej vernosti celej cirkvi. Je pomocou pre veriacich, aby naplno rozvinuli krstnú milosť a dosiahli eschatologický cieľ, pričom sám konsekrovaný služobník nesmie zabudnúť na rozvinutie vlastnej krstnej milosti. Je závislý na Kristovi – hlave, učiteľovi a kňazovi v jednote cirkevného spoločenstva. Čo sa týka dôstojnosti, tak krstná milosť má svoju prioritu.<sup>309</sup>

### **2.3.6. Odpoveď človeka na darovanú milosť**

Konanie Krista sviatosť predchádza. On zveruje človeku realizáciu vlastnej identity, robí ho schopným stať sa partnerom (protagonistom) vlastnej spásy, otvára ho oslobodeniu z hriechu a ponoreniu do Boha, prostredníctvom slobodnej otvorenosti stvoriteľskému daru Boha vo svojom Synovi. Kristus je projektom pre človeka, vyvádza ho z temnoty na svetlo. Z Krista vychádza, s ním kráča a k nemu smeruje. Celé dejiny, v ktorých individuum prežíva svoje osobné dejiny, sú koncentrované okolo paschálneho tajomstva Krista. Sú priesečníkom slobody človeka a konania Boha a sú stálym miestom riešenia osobnej alternatívnej voľby medzi Kristom a nepriateľom spásy. Sú aj miestom dejín spoločenstva, či už Izraela alebo Cirkvi ako tela Krista. Z hľadiska tajomstva dialógu sú nezmiešateľné dve skutočnosti. Božie zjavenie dané zadarmo a neredukovateľne a historická dynamika prijatia tohto zjavenia. Cirkev je zviditeľnením milosti Krista<sup>310</sup> a skrze sviatosť umožňuje a odhaľuje sebazjavenie Boha človeku. Viera ako dar otvára ľudskú slobodu Božiemu konaniu, ktorá naň odpovedá na základe milosti, ktorá umožňuje človeku už teraz vojsť do božieho jasu a robí ho časťou slávy, ktorá sa zjaví, keď Pán príde. Pokiaľ by neexistovalo slobodné prijatie daru, tak by sa sviatosť ako priestor komunikácie stala mágiou.<sup>311</sup> Odpoveď milosti je overovaná v praktickom živote životom ovocia krstu. V stálom zriekaní sa toho, čo od Krista

---

<sup>307</sup> Porov. Ef 5,25–33.

<sup>308</sup> Porov. PADOIN, G., « *Battezzati in un solo Spirito per formare un solo corpo* ». *Teologia del Battesimo e della Confermazione*, EDB, Bologna 2008, s. 121.

<sup>309</sup> Svätý Augustín hovoril veriacim: „S vami som kresťanom, pre vás som biskupom.“

<sup>310</sup> Porov. RZV, s. 549.

<sup>311</sup> Porov. CBat, s. 167.

odvádza, v stále hlbšom zakoreňovaní sa v Ňom a v Cirkvi, podľa nároku kňazského, prorockého a kráľovského úradu. Cez slovo zverené spoločenstvu a zároveň jednotlivcovi s ním spojenému sa všetko oslobodzuje od uväznenia pozemskosti. Pokrstený neveriaci neprestáva byť zahrnutý do výkupnej aktivity Krista v cirkvi. Ak však pokrstený neprijme dar Spasiteľa vo viere a nerozvíja potencialitu duchovného a ekleziálneho života, tak nesie v sebe protirečenie medzi božou pravdou, ktorá daruje spásu a odmietnutím človeka, ktorý sa rozhodol realizovať sa bez Boha. Jeho obnovenou odpoveďou viery sa všetko aktivizuje.

Mystagógia ako téma tejto práce je snahou o poskytnutie novej možnosti a spôsobu *premyslenia, reflexie, prijatia a zakúsenia* bohatstva reality krstu nakrátko predstavenej v tejto kapitole. Je pozvánkou vstúpiť do tajomstva života, aby osoba s krstným znamením, existujúc v živote, nebola bez života.

### 3. POJEM A OBSAH MYSTAGÓGIE SVÄTEHO AMBRÓZA V „DE SACRAMENTIS“ A „DE MYSTERIIS“ AKO VÝCHODISKO SÚČASNEJ OBNOVY KRSTNEJ MYSTAGÓGIE

Po sústredení pozornosti na biblické a dogmatické základy krstu, ktoré ukazujú bohatosť historickej reflexie a vývoja chápania i slávenia krstnej udalosti, sa práca zameriava na obdobie patristiky, reflektujúc špeciálne mystagógiu latinského otca – svätého Ambróza. Prvé tisícročie pochopenie sviatostí odvodzuje z *lex orandi*, čím udržiava kompaktnosť slávenia ako celku, a z nej sa snaží zachytiť Ducha a obsahy viery,<sup>312</sup> naproti tomu druhé tisícročie odvádza pochopenie sviatostí z *lex credendi*,<sup>313</sup> pričom používa opačný postup a člení sakramentálnu skutočnosť. Tak nastáva na jednej strane užitočné vyjasnenie a systematizácia teológie sviatostí, na strane druhej je náboženské, spirituálne často obmedzované /vytláčané racionálne systematickým, čím sa vytráca zmysel pre živý vzťah a tajomstvo. Práca týmto vyjadrením samozrejme vôbec nechce poprieť hodnotu a potrebu systematizácie. Návratom k chápaniu sviatostí prvotnej cirkvi je vyjadrenie pápeža Pia XII. V encyklike *Mediator dei*, keď hovorí „Lex credendi legem statuat supplicandi.“<sup>314</sup> Práca cez Otcov patristiky, teda osobitne svätého Ambróza, podniká výskumnú cestu k objaveniu bohatstva chápania krstu. Jeho metóda, obsah a spôsob mystagógie budú určujúce pre navrhnutie mystagogickej formácie animátorov s tým, že na záver tejto podkapitoly je daná odpoveď na otázku prenosu antickej mystagógie do súčasnosti, vychádzajúc aj práve z *lex orandi*. Preto ponára svoju pozornosť do tejto oblasti.

#### 3.1. Patristický pojem mystagógie

Mystagógia sa stáva iniciačnou metódou patristiky, tak kresťanského Východu ako aj Západu. Vzniká ako reakcia na vzniknutú situáciu vyprázdnenia sily katechumenátu. Každý z Otcov ju poníma sčasti vlastným spôsobom spracovania a umiestnenia. Základ všetkých tvorí jej vzťah ku kresťanskej iniciácii, uvedenie do zmyslu obradov: „Kňazstvo Ježiša Krista je neustále v toku času činné, pretože

---

<sup>312</sup> Možno povedať, že veriaci sa najprv sa modlia, potom veria. Modlia sa, aby verili. Modlia sa, aby poznali ako a čo majú/musia veriť.

<sup>313</sup> Tu je zase možné zhrnúť, že veriaci najprv študujú, a potom sa modlia. Modlia sa v tej miere, v akej študovali, a modlia sa, ako študovali.

<sup>314</sup> PIUS XII., *Encyklika Mediator Dei. O posvätné liturgii*, Sušilova literárni jednoty bohoslovců, Brno 1948, 47; známa axioma vychádza z výroku pripisovanému Prosperovi z Akvitánie († 463): „*Legem credendi lex statuat supplicandi*“ (porov. PROSPER Z AKVITÁNIE, *De Gratia et Libero voluntatis Arbitrio*, in PL 51,209–210); porov. „Lex orandi — Lex credendi“, in O’COLLINS, G. – FARRUGIA, E.G., *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002, dostupné i z WWW: <[http://www.opoka.org.pl/sloownik/ltk/lex\\_orandi.html](http://www.opoka.org.pl/sloownik/ltk/lex_orandi.html)>.

posvätná liturgia nie je nič iné ako vykonávanie jeho kňazského úradu. A ako jej božská Hlava, tak i cirkev je stále so svojimi synmi, pomáha im a povzbudzuje ich k svätosti, aby ozdobení touto nadprirodzenou dôstojnosťou sa raz vrátili k nebeskému Otcovi.“<sup>315</sup> Kňazstvo je tu prítomné ako činnosť cirkvi, ktorá prináša spásu. Práca sa pre kontextualitu videnia Ambrózovej mystagógie najprv venuje jej patristickému poňatiu ako takému.

### 3.1.1. *Patristický kontext*

Milánskym ediktom dostáva cirkev slobodu a veriaci môžu verejne vyznávať vieru. Cisár Teodozius v roku 392 zakazuje v celom impériu uctievať pohanské božstvá.<sup>316</sup> Kresťanstvo sa má stať zárukou socio-politickej jednoty heterogénnych národov impéria, a tým má plniť úlohu pohanstva. Začína obdobie bohatého života cirkvi charakterizované aj bohatou teologickou, exegetickou, katechetickou tvorbou Otcov.<sup>317</sup> Rovnako vieroučné spory tohto obdobia podporujú širokú spisbu definujúcu základné pojmy kresťanskej náuky.<sup>318</sup> Čo sa týka kresťanskej iniciácie, tak sa masy zapisujú do katechumenátu, z ktorého plynú výhody, ale odkladajú samotný krst, kvôli požiadavke náročného kresťanského života a prípadného verejného pokánia po krste. Nastáva rozlišovanie medzi katechumenmi na celý život a tými, ktorí chcú skutočne prijať krst. Tí sú nazývaní vyvolení – *electi* (Rím), spolu-žiadajúci – *competentes* (ostatný Západ), osvietení – *photizómenoi (illuminati)* (Východ). Ich intenzívna príprava sa koncentruje na obdobie pôstnej doby, začínajúc prvou pôstnou nedeľou a končiac slávením krstu na veľkonočnú vigíliu alebo na Turíce. Týmto spôsobom cirkev na Východe a na Západe začína s mystagogickými katechézami. Ide o katechézy pre novokrstencov vo veľkonočnom týždni prednášané biskupom s cieľom uviesť ich hlbšie do tajomstva sláveného počas krstu. Ide o vysvetlenie už prežitého na základe liturgických symbolov ako vyjadrenia tajomstiev pásy. Jasne vystupuje úzky vzťah medzi vierou, sviatosťou a životom. Katechézy sú dôležité pre lepšie pochopenie sviatosti krstu. Ich najvýznamnejšími autormi sú *Cyryl Jeruzalemský* (cca 315–387), *Mystagogické katechézy*; *Ján Zlatoústý* (340/350–407), *Krstné katechézy*; *Teodor z Mopuestia* (cca 350–428) *Katechetické homílie*; *Ambróz* (339–397), *De sacramentis*,

---

<sup>315</sup> PIUS XII., *Encyklika Mediator Dei. O posvätné liturgii*, Sušilova literární jednota bohoslovců, Brno 1948, 22.

<sup>316</sup> Porov. HAMMAN, A., La svolta del IV secolo, in *Patrologia. III. Dal concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini*, Bernardino (ed.), Marietti, Roma 1978, s. 3.

<sup>317</sup> Porov. CAVALLOTTO, G., *Catechumenato antico. Diventare cristiani secondo i Padri*, EDB, Bologna 2005, s. 79.

<sup>318</sup> Porov. BOSIO, G., *Iniziazione ai Padri. La dottrina della Chiesa negli scritti dei Padri postniceni*, II, Società editrice internazionale, Torino 1964, s. 8.

### 3.1.2. *Metóda mystagógie*

Mystagogické katechézy využívajú v metóde dva aspekty. Vysvetlenie rítov, ktoré sami neofiti práve na sebe prežili, a interpretáciu pomocou biblických textov na základe typológie a perspektívy dejín spásy.<sup>320</sup> Cieľom metódy typológie aplikovanej na liturgiu je upevniť a zdôrazniť ontologické spojenie medzi obradom a udalosťou spásy a rovnako potvrdiť a zachovať nadradenosť ontologickej udalosti nad obradom, v ktorom sa daná udalosť vyjadruje. Patristická teológia vyjadruje biblickú víziu krstu, rozvíjajúc niektoré témy a udalosti vyvierajúce z božej lásky, zamýšľanej Bohom od počiatku, ktorá sa uskutočňuje počas celých dejín. V tomto hermeneutickom prístupe historické udalosti hovoria o udalostiach súčasnosti, pričom majú svoje naplnenie v Kristovi, z neho vychádzajú a majú svoju novozákonnú interpretáciu. Tak prichádzame k schéme *typ* a *antityp*, *typ* ako predobraz a *antityp* ako realizácia a naplnenie typu. Tento prístup často používa aj Nový zákon. Napríklad apoštol Peter vo svojom prvom liste hovorí o krste, ako antitype potopy sveta.<sup>321</sup> Možno povedať, že medzi Starým a Novým zákonom je nestála korelácia. V tomto vzťahu spočíva inteligencia tajomstva.<sup>322</sup> Napríklad u Cyrila Jeruzalemského v mystagogických katechézach nachádzame nasledovnú schému:<sup>323</sup>

---

<sup>319</sup> K nim niektorí autori pridávajú ešte na Východe Gregora z Nyssy, ktorý sa tejto téme venuje v Katechetickej reči (porov. GREGOR NYSSENSKÝ, *Oratio catechetica magna*, in PG 45,9–116) a na Západe Augustína, venujúceho sa tajomstvu krstu v rečiach veľkonočného cyklu. Veľkonočnej vigílie, veľkonočnej nedele a osem rečí nasledujúcich dní a o nedeli vo veľkonočnej oktáve. Reč veľkonočnej nedele vysvetľuje tajomstvo eucharistie, ďalšie dni tajomstvá prežitého krstu, nového života, nevyhnutnosti milosti (porov. AuIn, s. 69).

<sup>320</sup> „Cirkev už v apoštolskej dobe a potom ustavične vo svojej Tradícii vysvetľovala jednotu Božieho plánu v oboch Zákonoch vďaka typológii. Táto rozoznáva v Božích dielach Starého zákona predobrazy toho, čo Boh uskutočnil v plnosti časov v osobe vteleného Syna.“ (KKC 128); v typológii pri čítaní Písma ide o snahu prekročiť literu a prísť k jeho zmyslu, k samotnému Duchu, ktorý stojí za ňou, ktorý oživuje a zjednocuje. Tento oslobodzujúci Duch nie je iba vlastná idea, osobná vízia toho, kto interpretuje. Ten Duch je Kristus, ktorý udáva cestu. Tomuto oslobodzovaniu sa od litery sa učil svätý Augustín práve do svätého Ambróza, a tento presah za literu urobil samu literu pre Augustína vierohodnou a umožnil mu nájsť odpoveď na hlboký nepokoj jeho ducha túžiaceho po pravde. Ide taktiež o *kristologické čítanie* Starého zákona, ktorý je predobrazom novozákonných udalostí, čím sa stáva Starý zákon nevyčerpatelným prameňom vo vzťahu k Novému zákonu, čo je dôvodom prečo naň sa prvokresťanská katechéza neustále odvoláva. Samozrejme aj Nový zákon je možné plnšie pochopiť iba vo svetle zjavenia Starého zákona (porov. VD 38 a 41).

<sup>321</sup> Porov. *IPt* 3,21.

<sup>322</sup> Z exegézy je zjavné, že nie každý *typ* má za sebou skutočnú historickú udalosť, teda je iba literárnym *typom*, ako napríklad kniha proroka Jonáša.

<sup>323</sup> Porov. CYRIL JERUZALEMSKÝ, *Mystagogica chatechesis*, I,2–3, in PG 33,1068a–1068c.



	<i>Iniciatíva otca</i>	<i>Predmet oslobodenia</i>	<i>Spôsob oslobodenia</i>	<i>Nepriateľ</i>	<i>Miesto oslobodenia</i>
Starý zákon	poslanie Mojžiša	z egyptského otroctva	krvou baránka	faraón	voda Červeného mora
Nový zákon	poslanie Krista	z otroctva hriechu	krvou Krista	diabol	voda krstu

Tak aj vo sviatosťiach ako účinných znakoch sa naplňajú a uskutočňujú dejiny spásy, stávajú sa realitou typu Starého a Nového zákona. To, čomu sa neofita učil veriť v príprave, to prežil v slávení krstu. V slávení spoznáva aktuálnosť božieho milosrdenstva prenikajúceho jeho život a dejiny. Typológia obradov sa vysvetľuje biblickou typológiou. Písmo je zároveň vysvetľované a komentované obradmi prostredníctvom vzájomného súvisu a vzťahu medzi rozličnými fázami dejín spásy. Typológia nehovorí iba o tom, čo sa deje v súčasnosti, ale je aj prorocťvom o budúcnosti, o eschatologickom naplnení.

Mazza podčiarkuje schopnosť patristickej mystagógie prispôbiť sa auditóriu, nie ešte celkom schopnému hlbokého pochopenia tajomstva, pričom využíva naratívnu metódu odpovedajúcu potrebám adresátov bez zbytočných ťažkých teologických špekulácií, pričom neumenšuje teologickú hĺbku posolstva. Používa symboly na vyjadrenie pravdy spirituálnej reality tajomstva, ktoré je dotknuteľné a zakúsiteľné práve skrze ne. Číta špecifickú situáciu mystagogizovanej skupiny a používa adekvátne spôsoby a symboly vzhľadom na kresťanskú iniciáciu a formáciu.<sup>324</sup>

V období patristiky je všetko v službe konkrétnej pastorácii. Diferenciácia teológie (liturgika, pastorálka, exegéza, katechetika...) nie je ako dnes, preto je nemožné striktné definovanie mystagógie ako konkrétnej odbornej metódy, ale je potrebné čítať ju organicky a kontextuálne. Čo sa týka itineráru samotnej mystagógie, možno ho rozčleniť na: 1. interpretáciu obradov vo svetle udalostí spásy; 2. uvedenie do zmyslu znakov a symbolov; 3. význam obradov v súvislosti s kresťanským životom.<sup>325</sup>

### **3.1.3. *Protagonisti patristickej mystagógie***

#### ***Cyril Jeruzalemský***

Katechézy, základné dielo Cyrila Jeruzalemského, obsahujú 24 homílií. Vďaka tomuto dielu vošiel Cyril do dejín ako mystagóg a katechéta. Prvou časťou diela sú

<sup>324</sup> Porov. MAZZA, E., *La mistagogia. Una teologia della liturgia in epoca patristica*, C.L.V. – Edizioni Liturgiche, Roma 1988, s. 14–15 (ďalej len MMis).

<sup>325</sup> Porov. ESC 64.

Prokatechézy a 18 krstných katechéz.<sup>326</sup> Predkrstné katechetické reči sú pripisované Cyrilovi – venujú sa vysvetleniu viery (Boh, Ježiš Kristus, Duch Svätý, Cirkev), ale o piatich mystagogických katechézach je pochybnosť. Niektorí autori ich pripisujú skôr Jánovi Jeruzalemskému, jeho nástupcovi.<sup>327</sup> Boli prednášané počas týždňa po veľkonočnej vigílii neofitom, teda po slávení krstu, pretože ako hovorí Cyril, neofiti boli viac disponovaní pre pochopenie zmyslu tajomstiev, lebo každý viac verí tomu, čo vidí, ako tomu, čo počuje,<sup>328</sup> čím sa ľahšie naplnil vlastný cieľ mystagógie. Z piatich mystagogických katechéz sú dve venované krstu. Prvá podrobne vysvetľuje zrieknutie sa Satana a prihlásenie sa ku Kristovi prostredníctvom proklamácie viery v Trojicu. Druhá sa sústreďuje na vyzlečenie šiat, predkrstné pomazanie a trojité ponorenie. Pomazanie krizmou, ktoré nasleduje po krste, je vysvetlené v tretej katechéze. Posledné dve sú venované eucharistii.

### ***Ján Zlatoústý***

Nie je jednoduché určiť mystagogické texty Jána Zlatoústeho. Pomocou je objav kódexu, ktorý obsahuje krstné katechézy Jána Zlatoústý, knižnicou kláštora Stavronikita na vrchu Athos Antonom Wengerom.<sup>329</sup> Ide o jednu kompletnú sériu obsahujúcu tri predkrstné homílie a päť pokrstných.<sup>330</sup> Aldo Ceresa-Gastaldo uvádza existenciu dvanástich krstných katechéz (šesť predkrstných a šesť pokrstných).<sup>331</sup> Zdá sa, že pre lingvistickú blízkosť s 32 homíliami ku knihe Genesis mohli byť tieto katechézy prednesené po roku 388.<sup>332</sup> Jeho katechézy sú viac morálnymi katechézami ako mystagogickými. Nie sú mystagogické v zmysle katechéz Cyrila alebo Ambróza. Zlatoústý sa venuje vysvetleniu sviatostí pred slávením krstu. Po krste, ktorý nazýva „duchovné manželstvo“,<sup>333</sup> neofiti navštevujú katechézy, koncentrované na morálnu stálosť a na život koherentný s prijatým darom. Pripomína, že život podľa krstu sa nevyčerpáva počas pôstu alebo týždňa po Veľkej noci, ale je záväzkom na celý život

---

<sup>326</sup> Datujú sa do prvej časti jeho episkopátu, medzi roky 348–350.

<sup>327</sup> Porov. MMis, s. 169.

<sup>328</sup> Porov. CYRIL JERUZALEMSKÝ, *Mystagogica chatechesis*, I,1, PG 33,1066a.

<sup>329</sup> Porov. MMis, s. 124–126.

<sup>330</sup> Porov. DANÍELOU, J., *La chatechesi nei primi secoli*, Elle Di Ci, Torino 1970, s. 24.

<sup>331</sup> Porov. CERESA-GASTALDO, A., Introduzione, in GIOVANNI CRISOSTOMO, *Le catechesi battesimali*, Quacquarelli (ed.), Città Nuova, Roma 2001, s. 10.

<sup>332</sup> V tom čase bol Zlatoústý ordinovaný na kňaza a dostal na dvanásť rokov úlohu oficiálneho kazateľa. Počas toho ako kázal v Antiochii, sa zaoberal formáciou katechumenov. Potom sa stáva biskupom a patriarchom v Konštantinopole (porov. MMis, s. 127).

<sup>333</sup> Porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Le Catechesi battesimali*, 5,1–18, Quacquarelli (ed.), Città Nuova, Roma 2001, s. 87–95.

a týka sa nielen novopokrstených, ale všetkých veriacich.<sup>334</sup> Zlatoústeho úvahy sa týkajú iba krstu, nedotýkajú sa birmovania a eucharistie, iba ak v náznakoch. Čo sa týka dogmatických otázok, tak sú roztratené a vo vysvetlení Otčenáša chýbajú. V katechézach vystupuje prax vyzliekania šiat, predkrstné pomazanie, trojité ponorenie. Venuje sa aj bozku pokoja nasledujúcemu po Otčenáši a eucharistickej participácii.

### ***Teodor z Mopsuestia***

Teodor bol vynikajúcim exegetom Antiochijskej školy a priateľ Jána Zlatoústeho. Najnovšie výskumy musia Teodora rehabilitovať, nakoľko bol Druhým konštantinopolským koncilom (553) odsúdený pre stratu jeho textov ako „nestorián pred Nestóriom“. Dnes je možné potvrdiť, že bol iba učiteľom Nestoria a vo svojej dobe váženým pre svoju pravovernosť.<sup>335</sup> Pôvodné odsúdenie spôsobilo, že všetky jeho originálne diela boli zničené, avšak v prvých desaťročiach 20. storočia boli nájdené niektoré z nich vo východných prekladoch. Manuskript Mingana obsahuje 16 katechetických homílií v sýrskom preklade.<sup>336</sup> Prvých desať homílií obsahuje vysvetlenie Symbolu viery a ďalšie obsahujú vysvetlenie Otčenáša a tri homílie sú venované krstu a dve eucharistii.<sup>337</sup> Súhlasne je možné potvrdiť, že Teodorove katechézy majú spoločné časti s ostatnými mystagogickými katehézami. Ich originalita je v eschatologickej dimenzii, ktorú podčiarkujú. Krst je chápaný ako nové narodenie prijaté ako záruka svojho finálneho zavŕšenia. Kresťanská iniciácia je vnímaná ako začiatok, ktorý sa naplní v nebeskom Jeruzaleme, kde nastane reálne znovuzrodenie a vzkriesenie.<sup>338</sup> Rovnako ako Zlatoústý, tak aj Teodor dal dôraz na kresťanské konanie, pretože ovocie krstu je prijaté v živote.

### ***Ambróz vo vzťahu k ostatným mystagogickým autorom***

Svätý Ambróz vo svojich textoch zanecháva množstvo teologického materiálu západnej cirkvi prvých storočí, pričom svojou znalosťou gréčtiny a poznaním diel

---

<sup>334</sup> Porov. JÁN ZLATOÚSTY, *Le Catechesi battesimali*, 9,24–28, Quacquarelli (ed.), Città Nuova, Roma 2001, s. 162–164.

<sup>335</sup> Porov. DROBNER, R.H., *Patrologia*, Piemme, Casale Monferrato 1998, s. 431–433 (ďalej len DPat) (český preklad *Patrologie. Úvod do studia starokresťanské literatury*, Oikoymenh, Praha 2011).

<sup>336</sup> Porov. MMis, s. 60–62.

<sup>337</sup> Tri krstné katechézy boli prednesené kňazmi pred vigíliou a dve biskupom po vigílii, týkajúce sa eucharistie. Katechumenom bolo venované špeciálne vyučovanie, pričom ale nemožno vylúčiť aj prítomnosť ostatných veriacich. Prvá katechéza vysvetľuje zapísanie mena a exorcizmy. Druhá komentuje zrieknutie sa Satana, vyznanie viery v Krista a pomazanie na čelo, tretia hovorí o krste ako o novom narodení, vysvetľuje význam vody, ponorenia a pomazanie po krste. Dve homílie týkajúce sa eucharistie sledujú rovnaký poriadok ako obrady Cyrilove: príprava darov, bozk pokoja, prefácia, konsekračná modlitba, prijímanie (porov. DPat, s. 436–437).

<sup>338</sup> Porov. CAVALLOTTO, G., *Catechumenato antico. Diventare cristiani secondo i Padri*, EDB, Bologna 2005, s. 128.

východných autorov v sebe prepája skúsenosť Východu a Západu.<sup>339</sup> Jeho mystagogické katechézy tvoria poslednú čas kresťanskej iniciácie. Sú zozbierané v *De sacramentis a De misteriis*. Obidve predstavujú dôležité pramene milánskej liturgie, z ktorých je možné sledovať postup iniciácie počas Veľkej noci a zmysel rozličných obradov.<sup>340</sup>

Najprv je potrebné pozastaviť sa nad názorom o závislosti Ambrózových mystagogických katechéz od ostatných autorov. Najviac sa diskutuje o podobnosti s katechézami Cyrila Jeruzalemského, v otázke štýlu a tém. Táto hypotéza je kategoricky odmietnutá B. Bottem. Podľa neho by bola zaujímavá konfrontácia medzi Ambrózom a Cyrilom Jeruzalemským, ale z hľadiska prameňov ich nemôžeme považovať za závislých. Skutočné derivácie z Cyrilových katechéz boli odmietnuté aj ďalšími autormi ako A. Piédagnel a O. Faller.<sup>341</sup> S významnými závermi prichádza E. Mazza, študujúci každého z veľkých autorov mystagogických katechéz, ktorý potvrdzuje, že mystagogická metóda je odlišná u každého autora, aj keď sa nachádza v okruhu rovnakého projektu iniciácie. Každý z nich sa snaží dať pokrstným adekvátnu formáciu vzhľadom na teológiu liturgie, ktorá je pre neofitov prameňom nového života. Každý z Otcov, s ohľadom na mystagogické katechézy, zdieľa základné elementy, hlavne biblickú typológiu, ale vlastným a odlišným spôsobom. Tak aj mystagógia každého z nich je poznačená originalitou ich osobnosti a pastoračnou potrebou, na ktorú sa snažia odpovedať.<sup>342</sup> Rovnako možno vidieť, že napríklad Ambróz a Cyril Jeruzalemský sa venujú mystagógii po udelení iniciácie, pokiaľ druhí dvaja uprednostňujú vysvetlenie krstu pred jeho slávením. Ako spoločného menovateľa možno u všetkých štyroch vidieť úzke spojenie mystagogickej katechézy a kresťanskej iniciácie. Samozrejme, podľa niektorých autorov nie je možné vylúčiť, že existuje tradičné pochopenie kresťanskej iniciácie, ktorú ani Ambróz nemohol odmietnuť.<sup>343</sup>

### **3.2. Kontext a obsah mystagógie svätého Ambróza v *De sacramentis* a *De misteriis***

Kontext a obsah mystagógie sú dve spojené nádoby, ktoré sa ovplyvňujú, pretože

---

<sup>339</sup> Porov. FRANCESCONI, G., *Storia e simbolo. «Mysterium in figura». La simbolica storico – sacramentale nel linguaggio e nella teologia di Ambrogio di Milano*, Morcelliana, Brescia 1981, s. 36–37.

<sup>340</sup> Porov. SCHMITZ, J., Einleitung, in AMBROSIUS, *De sacramentis = Über die Sakramente; De misteriis = Über die Mysterien*, Herder, Freiburg im Breisgau 1990, s.7.

<sup>341</sup> Porov. BONAVENTURA AB ARENZANO, *La catechesi di Sant’Ambrogio. Studio di pedagogia pastorale*, dizertačná práca, Pontificia Universitas Gregoriana, Genova 1957, s. 24.

<sup>342</sup> Porov. MMis, s. 185–187.

<sup>343</sup> Porov. BONAVENTURA AB ARENZANO, *La catechesi di Sant’Ambrogio. Studio di pedagogia pastorale*, dizertačná práca, Pontificia Universitas Gregoriana, Genova 1957, s. 25.

sama mystagógia je uvedením do tajomstva, tých ktorí sú súčasťou konkrétnej kultúry a dejinnej situácie. Inicializovaný zasa sú tí, ktorí tvoria kultúru samu. Inak tomu nebolo ani v Milánskej cirkvi. Je známe, že sám Ambróz mal vplyv na niektoré záležitosti politického, ale aj kultúrneho života, čo ovplyvňovalo aj jeho pastoračné pôsobenie. Kontextom práce uvádza reflexiu mystagogického prístupu svätého Ambróza ako aj samotných katechéz, ktorých analýzu končí predstavením syntézy základných aspektov mystagógie.

### 3.2.1. Svätý Ambróz, jeho kultúra a význam

Ambróz sa narodil v roku 337/339 v Trevíri (Trieri) v kresťanskej aristokratickej rodine ako tretie dieťa prefekta – (*praefectus pretorio Galliarum*). Po náhlej otcovej smrti odchádza s matkou a súrodencami do Ríma, kde dostáva najkvalitnejšie vzdelanie tej doby<sup>344</sup> a chystá sa na verejnú jurisdikčnú činnosť. Po rýchlom kariérnom raste okolo roku 370 je menovaný Valentiniánom I. miestodržiteľom *Emilie (Aemilie)* a *Ligurie* so sídlom v Miláne.<sup>345</sup> V roku 374 po smrti ariánskeho biskupa Auxentia, v dobe sporov medzi katolíkmi a ariánmi, sa stáva milánskym biskupom ako katechumen.<sup>346</sup> Následne prijíma krst a svätenia. Svoju bohatú pastoračnú činnosť koná do svojej smrti na Bielu sobotu v roku 397.

Ambróz žije v spoločnosti, kde je ešte relevantný význam klasickej tradície, no nastáva premena spoločnosti.<sup>347</sup> Obdobie pred rozdelením Rímskej ríše (395) možno nazvať časom sporov o vládnu moc a obdobím krízy ekonomickej, sociálnej, demografickej, spirituálnej. Niektorí autori hovoria o *bolesti žiť a strate zmyslu*.<sup>348</sup> V 4.–5. storočí dochádza k prechodu od peňažného hospodárstva k naturálnemu, peniaze (hoci sa cisár Konštantín snažil zaviesť kvalitnú zlatú mincu) strácali hodnotu, lebo si ich ľudia ukladali. Nedostatok kvalitnej meny spôsobil, že aj vojakov vyplácali v naturáliách.<sup>349</sup> Korupcia bola rozšírená na všetkých stupňoch hierarchie.<sup>350</sup> Zvýšenie cien a daní s úľavou pre vyššie vrstvy, kontrola úradov, zadlženosť,<sup>351</sup> veľa ľudí pod

---

<sup>344</sup> Vzdelanie filozofické, rétorické, literárne. Ovládal gréčtinu.

<sup>345</sup> Porov. PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, 5, in PL 14,28c.

<sup>346</sup> Porov. *tamže*, 6, in PL 14,28c–29a.

<sup>347</sup> Porov. CACITTI, R., Ambrogio nella cultura del suo tempo, in *Un ponte tra Occidente e Oriente. La visita di Bartolomeo I a Milano, Il Convegno «Ambrogio tra Occidente e Oriente»*, Centro Ambrosiano, Milano 1998, s. 66–67.

<sup>348</sup> Porov. *tamže*, s. 69.

<sup>349</sup> Napríklad rímska armáda prijíma do svojich radov cudzincov, čím sa oslabovala jej jednota. Dostávali napríklad za službu ochrany hraníc impéria pozemky a občianske práva.

<sup>350</sup> Porov. HAMMAN, A., La svolta del IV secolo, in *Patrologia. III. Dal concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini*, Bernardino (ed.), Marietti, Roma 1978, s. 8.

<sup>351</sup> Porov. *tamže*, s. 11.

hranicou životného minima. Silný kult vôle moci, akcentovaním absolutizácie neskrotenej mužnosti, prejavujúcej sa v boji o ňu a v monumentálnych stavbách a pamätníkoch cisárov, výbojnosti Impéria a podriadením slabého,<sup>352</sup> nachádza svoju odpoveď u Ambróza v starostlivosti o chudobných, zajatcov...<sup>353</sup> Kritizuje a odhaľuje nespravodlivosť v rozdeľovaní dobier daných Stvoriteľom.<sup>354</sup> Stojí v zápase o nové pochopenie vzťahu štátu a cirkvi.<sup>355</sup> Viera v Boha/bohov je cisármi chápaná ako nástroj na udržanie jednoty Impéria.<sup>356</sup> Obyčajná spoločnosť je poznačená mnohými bludnými náukami. Sám svätý Ambróz sa vyznačil najmä v boji proti ariánom.<sup>357</sup> Milánsky biskup tak svoju zbehlosť v gréckej, ako aj rímskej kultúre využil na vyjadrenie a obranu obsahov viery.<sup>358</sup> Taktiež mnohé výskumy dokazujú aj jeho kontakty s novoplatonizmom, ktorý bol dominantnou filozofiou tej doby.<sup>359</sup> Z tohto dôvodu je potrebné zastaviť sa pri niektorých skutočnostiach ako vzťah obrazu a reality a klasická mystagógia a mystagógia iniciácie.

### *Umbra – imago – veritas*

Otcovia sú vo svojom vysvetľovaní a uvažovaní ovplyvnení platónskou filozofiou, rozlišujúcou medzi svetom ideí a obrazov, nakoľko idey sú skutočné a obrazy sú iba tieňom skutočnosti a majú na ideách nedokonalú účasť (Platónova jaskyňa). Otcovia túto koncepciu prekračujú triádou *umbra – imago – veritas*, kde *umbra* – tieň je naznačením a predobrazom reality bez jej obsahu, *imago* – obraz je naplnením tieňa, predobrazu a zároveň je v ňom prítomná celá realita, ale zahalená v ľudskom, ktorá dostane svoje plné zjavenie v eschatologickom čase skutočnosti –

---

<sup>352</sup> Porov. CACITTI, R., Ambrogio nella cultura del suo tempo, in *Un ponte tra Occidente e Oriente. La visita di Bartolomeo I a Milano, Il Convegno «Ambrogio tra Occidente e Oriente»*, Centro Ambrosiano, Milano 1998, s. 69–70.

<sup>353</sup> Porov. DPat, s. 419.

<sup>354</sup> Porov. HAMMAN, A., La svolta del IV secolo, in *Patrologia. III. Dal concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini*, Bernardino (ed.), Marietti, Roma 1978, s. 11.

<sup>355</sup> V podrobení sa cisára Theodosia Ambrózovi, vykonajúc verejné pokánie (porov. DPat, s. 282). V spore o vrátenie oltáru bohyně Viktórie, symbolizujúcej nadvládu Ríma nad celým svetom (porov. PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, 26–30, in PL 14,36a–33c) a v snahách o zaujatie bazilik v Miláne ariánmi podporovanej Justinou, matkou maloletého Valentiniána II. (porov. PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, 11–18, in PL 14,30c–33c).

<sup>356</sup> Jednota a blaho ríše je zosobnená a garantovaná rímskymi bohmi, kde cisár je chápaný ako najvyšší kňaz či boh. Kresťanskí cisári, neopustiac celkom túto koncepciu, konajú ako vodcovia cirkvi, zvolávajú koncily. Náboženská politika cisárov patrila k ich mocenskej politike. Z toho dôvodu cirkev a viera boli často bez váhania použité ako nástroj zápasu o moc (porov. DPat, s. 270–272).

<sup>357</sup> Porov. AMBRÓZ, *De fide ad Gratianum*, I,1,1–V,19,238, in PL 16,527–698c; PIZZOLATO, L.F., *La dottrina esegetica di sant' Ambrogio*, Vita e pensiero, Milano 1978, s. 3–4.

<sup>358</sup> Porov. HAMMAN, A., La svolta del IV secolo, in *Patrologia. III. Dal concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini*, Bernardino (ed.), Marietti, Roma 1978, s. 14.

<sup>359</sup> Porov. FRANCESCONI, G., *Storia e simbolo. «Mysterium in figura». La simbolica storico – sacramentale nel linguaggio e nella teologia di Ambrogio di Milano*, Morcelliana, Brescia 1981, s. 24.

*veritas*. Tak napríklad je možné hovoriť o Kristovi v Eucharistii, ktorý má svoj predobraz (*umbra*) v manne, reálne je prítomný v eucharistii, no zahalený v chlebe (*imago*) a naplno sa jeho sláva zjaví v nebi (*veritas*).<sup>360</sup> Prítomnosť je časom mediácie medzi tieňom a definitívnou skutočnosťou, časom Cirkvi, ktorá je naplnením, vzhľadom na minulosť, ale ešte nie plným zjavením smerom k eschatologickej budúcnosti.

### ***Klasická mystagógia a kresťanská mystagógia***

V Ambrózovom priestore možno vnímať pozostatky klasickej mystagógie a existenciu kresťanskej mystagógie. Klasická mystagógia je iniciácia skrze rítus (*teleté*) do tajomstiev božstva za sprievodnej posvätnéj narácie (*ieros logos*) dejín božstva mystagógom pri priebehu iniciačného ceremoniálu. Išlo o dôležitý rítus, pretože umožňoval dosiahnutie božstva.<sup>361</sup> Keď v roku 397 cisár Teodózius vyhlásil kresťanstvo za štátne náboženstvo, boli zatvorené všetky pohanské chrámy a postupne boli dávané do užívania biskupom. Kresťanstvo začína naplňovať pomaly prázdno po pohanstve,<sup>362</sup> tak prichádza nárok katechumenátu a intenzívnej prípravy na krst v období pôstu. Tak aj termín mystagógia mohol prísť do kresťanstva v tomto období, keď už nehrozilo jeho zmiešanie s pohanstvom. V alexandrijskom kresťanskom prostredí, ktorým bol ovplyvnený aj biskup Ambróz, bola iniciácia považovaná za priamu cestu k Bohu, ktorá integruje intelektuálnu stránku a tajomstvá indikujúce kresťanské pravdy, ktoré privádzajú k Otcovi. Za skutočného mystagóga bol považovaný Kristus.<sup>363</sup> Možno povedať, že v akomkoľvek druhu mystagógie sú prítomné iniciačné ríty a narácie, ktorá ich vysvetľuje, čo je predpokladom pre prekonanie oblasti viditeľného a priblíženie sa k božej realite za pomoci mystagóga a tajomstiev, čo je jej vlastným cieľom.

Význam svätého Ambróza je zrejmy dodnes, či už v kontexte univerzálnej Cirkvi, pri tvorbe dokumentov vychádzajúcich a hľadajúcich pramene v patristike, ako aj partikulárnej cirkvi v Miláne,<sup>364</sup> stále nesúcej ambroziánsku liturgiu<sup>365</sup> a tradíciu (*La*

---

<sup>360</sup> Okrem toho, kto jedol z manny, zomrel. Kto jedol z tohto tela, získa odpustenie hriechov a nezomrie naveky. Teda nie bez dôvodu povieš amen, uznávajúc ihneď v duchu, že prijímaš Kristovo telo. Keď teda prichádzaš, biskup (kňaz) ti povie: Kristovo telo a ty povieš: amen, to znamená: tak je. Čo vyznáva jazyk, to nech zachováva tvoj duch! Aby si vedel: toto je sviatosť, ktorá bola predtým predobrazovaná. (AMBRÓZ, *De sacramentis*, IV,5,24–25, in OOSAM 17, s. 98).

<sup>361</sup> Porov. DRAVECKÁ, M., *Per una catechesi mistagogica dell'Eucharistia oggi. L'apporto di sant'Ambrogio di Milano*, licenciátna práca, Università Pontificia Salesiana, Roma 2009–2010, s. 35.

<sup>362</sup> Porov. GROSSI, V., *Sacramenti nei Padri della Chiesa*, in BERNARDINO, A. di. – FEDALTO, G. – SIMONETTI, M., (ed.), *Letteratura patristica*, San Paolo, Cinisello Balsamo 2007, s. 1062–1085.

<sup>363</sup> Porov. *tamže*, s. 1071–1072.

<sup>364</sup> Svätý Ambróz je patrónom mesta Miláno. V stredoeurópskom kontexte sa dá prirovnať k svätým Cyrilovi a Metodovi.

*Chiesa ambrosiana*).<sup>366</sup> Práve Ambróz je tým, ktorý v západnej cirkvi zavádza metódu *lectio divina*,<sup>367</sup> ktorú v dnešnej dobe veľmi silno reflektoval jeho nástupca Carlo Maria Martini.<sup>368</sup> Ambróz má za sebou aj zástup svätcov – svätý Augustín, Karol Boromejský...

### 3.2.2. *Kresťanská iniciácia v milánskej Cirkvi*

Kresťanská iniciácia v Miláne mala niekoľko základných etáp, ktorými prechádzali krstenci, majúci svoj vrchol v mystagógii.<sup>369</sup> Práca teraz v niekoľkých etapách naznačí jej postup.

#### *Prvá etapa*

V 4. storočí dochádza k vyprázdneniu pojmu katechumenát, pretože mnohí do neho vstupovali iba kvôli získaniu výhod, ale nechceli prijať krstné záväzky, a preto krst odkladali na koniec života.<sup>370</sup> Skutočný katechumenát sa tak koncentruje do obdobia pôstu.

#### *Druhá etapa*

V deň Zjavenia Pána boli katechumeni pozvaní zapísať sa na krst, *dať svoje meno*.<sup>371</sup> To, že niekto *dal svoje meno*, chápal Ambróz ako dielo milosti, ktorá predchádzala jeho konanie.<sup>372</sup> Nikto nie je schopný rozhodnúť sa pre krst, hľadať spásu a ísť sa umyť k rybníku Siloe, ak by mu Kristus neotvoril oči prostredníctvom pocitu

---

<sup>365</sup> Práve on bol ten, ktorý zaviedol do liturgie hymnický spev a sám vytvoril mnoho hymnov (porov. PIÁČKOVÁ, G., Sv. Ambrož: Deus creator omnium, in *Studia theologica*, 6 /2004/, s. 20).

<sup>366</sup> Text milánskej synody pripomína svoje ambroziánske korene, meno a odtlačok svätého Ambróza a povinnosť zachovať jeho pastiersku a evanjelizačnú horlivosť (porov. MARTINI, C.M. (ed.), *Diocesi di Milano. Sinodo 47°*, Centro Ambrosiano, Milano 1995, s. 52 a 423).

<sup>367</sup> Porov. BENEDIKT XVI., Svätý Ambróz, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia. Od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, Dobrá kniha, Trnava 2009, s. 148.

<sup>368</sup> Známe su jeho stretnutia s mladými v milánskej katedrále nad Písmom Svätým formou *lectio divina* (porov. MARTINI, C.M., *Radosť z evanjelia. Meditácie pre mladých*, Kňazský seminár biskupa J. Vojtaššáka Spišská Kapitula, Špišské Podhradie 1994). Často vychádzal v praxi duchovných cvičení zo svätého Ambróza. (porov. MARTINI, C.M., *Dramata víry*, Refugium, Olomouc 2011).

<sup>369</sup> Špeciálne sa tejto priebehu iniciácie venuje v nemeckom prostredí J. Smitz podávajúci ucelený obraz krstnej liturgie v Miláne (*Gottesdienst in altchristlichen Mailand*, 1975), v talianskom prostredí je to hlavne V. Monacchino (*Ambrogio e la cura pastorale a Milano nel secolo IV*, 1973) a v širšom kontexte G. Cavallotto (*Catechumenato antico. Diventare cristiani secondo i Padri*, 2005), a v luteránskom americkom prostredí štúdiu s množstvom literatúry uvádza C. A. Satterlee (*Ambrose of Milan's. Method of Mystagogical preaching*, 2002).

<sup>370</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,2,13, in OOSAM 17, s. 82.

<sup>371</sup> Porov. *tamže*, III,2,12, in OOSAM 17, s. 82.

<sup>372</sup> Porov. *Teda, keď si dal svoje meno, Pán vzal blato a rozotrel ho na твоjich očiach. Čo to znamená? Aby si vyznal svoj hriech, spýtoval si svedomie, konal pokánie zo svojich hriechov, rozpoznal údel ľudského rodu... Sú takí – aspoň viem o jednom, ktorému sme hovorili: v tvojom veku by si sa mal ešte skôr dať pokrstiť, a on odpovedal: Prečo by som sa mal nechať pokrstiť? Nemám hriech. Alebo som snáď nejaký spáchal? Taký nedostal blato...* (*Tamže*, III,2,12–13, in OOSAM 17, s. 82).



hanby, múdrosti a vedomia vlastnej krehkosti.<sup>373</sup> Od toho času zapísaní boli nazývaní *competentes* a bola im venovaná zvláštna každodenná starostlivosť a vyučovanie biskupa. Zaoberali sa štúdiom života Patriarchov ako modelov pre ich morálny život.<sup>374</sup> Ďalej to bolo praktizovanie pôstu, modlitby, pokánia, exorcizmu ako vyjadrenie pokánia. Doktrínálna formácia bola koncentrovaná k vysvetleniu Symbolu viery a bola určená iba *competentes* v baptistériu.<sup>375</sup>

### ***Obrady kresťanskej iniciácie***

V starovekom rímskom impériu boli prítomné viaceré liturgické tradície. Čo sa týka Ambrózovho slávenia, bol dosť inšpirovaný rímskou liturgiou, no prináša aj vlastné prvky. Niektorí autori u neho odkazujú na vplyv orientálnej tradície.<sup>376</sup> V *De sacramentis* Ambróz hovorí, že túži nasledovať vo všetkom rímsku cirkev,<sup>377</sup> ale pripomína, že aj oni (milánska cirkev) majú svoj vlastný spôsob uvažovania a vlastné dôvody slávenia.<sup>378</sup> Konkrétne obrady iniciácie obsiahnuté v *Explanatio simboli, De sacramentis a De mysteris* išli v nasledovnom poradí: po odovzdaní Symbolu viery, ktoré sa konalo v nedeľu pred Veľkou nocou – ukončila sa príprava krstencov, počas Svätej sobotnej noci nasledovalo otvorenie aperitio, požehnanie krstnej vody, pomazanie hlavy, čítanie z *Jn* 13, umývanie nôh, odovzдание bieleho rúcha, duchovný znak – *spiritale signaculum (consignatio, confermazione)*, slávenie eucharistie.<sup>379</sup> Počas Ambrózovho pôsobenia v Miláne sa uskutočňovala celebrácia krstu počas veľkonočnej vigílie. Slávila sa počas noci, očakávajúc prvé ranné lúče, aby bolo možné vzdať slávu vzkriesenému Kristovi, noc bola prežitá modlitbou žalmov a čítaním biblických textov. Kedy sa veriaci na vigíliu schádzali, nie je známe.<sup>380</sup>

Samotná celebrácia sa začínala obradom *Otvorenia*, keď sa biskup dotýkal uší, nosných dierok krstenca a hovoril slová *Effetha* – otvor sa, Ambróz spomína uzdravenie hluchonemého, modifikujúc dotyk na uši a nosné dierky. *Otvorenie* bolo dôležité preto,

<sup>373</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,2,14, in OOSAM 17, s. 82.

<sup>374</sup> *Každý deň sme preberali morálne otázky, keď sa čítalo o činoch Patriarchov alebo z výrokov Prísloví, aby ste nimi formovaní a poučení boli povzbudení vstúpiť na cesty našich otcov a prejsť ich chodníky, poslúchajúc božie príkazy...* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,1, in OOSAM 17, s. 136).

<sup>375</sup> Porov. MONACHINO, V., *Ambrogio e la cura pastorale a Milano nel secolo IV*, Centro ambrosiano di documentazione e studii religiosi, Milano 1973, s. 78.

<sup>376</sup> Porov. TRIACCA, A.M., „Ambroriana (liturgia)“, in BERNARDINO, A. di, (ed.), *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane*, I, Marietti, Genova – Milano 2006, s. 236.

<sup>377</sup> *Vo všetkom túžim nasledovať rímsku cirkev, ale aj my, tak ako aj ostatní ľudia, máme svoj vlastný spôsob uvažovania.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,1,5, in OOSAM 17, s. 76).

<sup>378</sup> Porov. *tamže* – išlo o obrad umývania nôh, ktorý Rímska cirkev v iniciácii nekonala.

<sup>379</sup> Porov. SCHMITZ, J., *Gottesdienst in altchristlichen Mailand*, P. Hanstein Verlag, Köln – Bonn 1975, s. 14.

<sup>380</sup> Porov. SCHMITZ, J., Einleitung, in AMBROSIIUS, *De sacramentis = Über die Sakramente; De mysteriis = Über die Mysterien*, Herder, Freiburg im Breisgau 1990, s. 28.

aby krstenci počuli slová povzbudenia biskupa a cítili vôňu večného života,<sup>381</sup> ktorá sa nad nimi rozlieha skrze slávenie sviatostí. Obrad sa konal mimo baptistéria z dôvodu *disciplina arcana*. Slávenie pokračuje v baptistériu, ktoré Ambróz nazýva *sancta sanctorum* alebo *regenerationis sacrarium*,<sup>382</sup> kde krstenci prijímajú od diakona *prvé pomazanie*,<sup>383</sup> ktoré je pomazaním celého tela, podobne ako boli mazaní atléti (*athleta Christi*). Toto pomazanie bolo pre duchovný boj.<sup>384</sup> Je možné, že pred pomazaním bolo ešte svätenie krstnej vody. Indikácie k tomu dáva *De sacramentis*.<sup>385</sup> Po pomazaní nasleduje *trojité zrieknutie sa satana*, z tváre do tváre, a otočenie sa smerom na východ, smerom ku Kristovi.<sup>386</sup> Krstný úkon spočíval v *trojitom ponorení krstenca* úplne vyzlečeného zo svojich zvyčajných šiat. Toto ponorenie bolo spojené s tromi otázkami a odpoveďami vyznania viery v Otca, Syna a Ducha Svätého. Po každom vyznaní nasledovalo ponorenie a vynorenie.<sup>387</sup> Je zaujímavé, že druhá otázka obsahuje okrem viery v Syna aj zmienku o viere v jeho kríž (*in crucem eius*). Táto vsuvka nie je prítomná v iných starovekých liturgiách a zdá sa, že je špecifikom milánskej cirkvi. Ambróz interpretuje ponorenie – vynorenie vo vzťahu k listu Rimanom k 6. kapitole. Vidí nesmierny účinok v ukrižovaní, zomretí a pochovaní s Kristom pre koniec hriechu a v zmŕtvychvstaní pre obnovený život stvorenia.<sup>388</sup> Slávenie krstu pokračovalo *pomazaním hlavy* a následným čítaním trinástej kapitoly Jánovo evanjelia – *udalosti umývania nôh*, ktoré vykonal biskup novokrstencom. *Oblečení do bieleho rúcha* prichádzali k biskupovi pre prijatie darov Ducha Svätého. Termín *spiritalis signaculum*,<sup>389</sup> používaný Ambrózom, vyvolal značné diskusie. Niektorí autori v ňom vidia potvrdenie účinku krstu,<sup>390</sup> iní prechod od krstu k birmovaniu.<sup>391</sup> Obrad sa

---

<sup>381</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,1,2–3, in OOSAM 17, s. 42–44.

<sup>382</sup> *Svätýňa svätých* alebo *Svätýňa znovuzrodenia* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 2,5, in OOSAM 17, s. 138).

<sup>383</sup> *Prišli sme k prameňu, vstúpil si, bol si pomazaný.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,1,4, in OOSAM 17, s. 44).

<sup>384</sup> *Kto bojuje, má dôvod dúfať. Kde je boj, tam je koruna (tamže).*

<sup>385</sup> *Hneď ako vstúpi biskup, prednáša exorcizmus nad stvorenou vodou, potom pozdvihuje volanie a modlitbu, aby bol prameň posvätený a aby v ňom bola prítomná večná Trojica (tamže, I,5,18, in OOSAM 17, s. 52).*

<sup>386</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,7, in OOSAM 17, s. 138.

<sup>387</sup> *Opýtali sa ňá: „Veríš v Boha, Otca všemohúceho?“ Odpovedal si: „Verím,“ a bol si ponorený do prameňa, to znamená, bol si pochovaný. Znovu sa Ťa pýtali: „Veríš v Pána nášho Ježiša Krista a v jeho kríž?“ Odpovedal si: „Verím,“ a bol si ponorený do prameňa. Preto si bol rovnako pochovaný s Kristom. Kto je teda pochovaný s Kristom, s Kristom vstane z mŕtvych. Tretíkrát sa ňá spýtali: „Veríš v Ducha Svätého?“ Odpovedal si: „Verím,“ a bol si tretíkrát ponorený, aby trojité vyznanie zmazalo mnohé hriechy tvojho predchádzajúceho života.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,7,20, in OOSAM 17, s. 68).

<sup>388</sup> Porov. *tamže*, II,6,16–17, in OOSAM 17, s. 68.

<sup>389</sup> Porov. *tamže*, III,3,8, in OOSAM 17, s. 62.

<sup>390</sup> Porov. CAPRIOLI, A., *Battesimo e confermazione in S. Ambrogio – Studio storico sul «Signaculum»*, in *Miscelina Carlo Figini*, La Scuola cattolica, Venegono Inferiore 1964, s. 49–57.

završuje *procesiou* smerom do baziliky k *sláveniu eucharistie*.

### **Čas a objekt mystagógie**

Čas realizácie mystagógie má pre Ambróza svoju dôležitosť. Rovnako ako v Jeruzaleme Cyrilom, tak aj v Miláne Ambrózom sú mystagogické katechézy prednášané po prijatí sviatostí, a to z dvoch dôvodov. Prvý je to, aby sa vysvetlenie tajomstiev, určené iba pokrsteným, nedostalo do uší nepokrstených (*disciplina arcana*). A druhý dôvod tkvie v milosti prijatých sviatostí, ktorá sama pomáha k pochopeniu a prijatiu tajomstiev. Viera podľa Ambróza dozrieva účasťou na sviatostiach a v nich dosahuje plné svetlo (*lux mysteriorum*), ktoré je nevyhnutné k pochopeniu božích tajomstiev.

*Teraz nás čas pozýva hovoriť o tajomstvách a vysvetliť vlastnú „povahu (podstatu) sviatostí“. Ak by sme si totiž mysleli, že tak máme urobiť pred krstom kvôli tým, ktorí ešte neboli uvedení, skôr by sme vyzradili tajomstvo než ponúkli poučenie. Ďalej: samotné „svetlo tajomstva“ preniká k tým, ktorí nič netušia, lepšie, ako keď (tajomstvá) predchádza nejaké vysvetľovanie.*<sup>392</sup>

Objektom mystagógie Ambróza je tajomstvo, ktoré sa snaží dať sa zakúsiť krstencom, a potom ho aj tak vysvetliť, aby sa ho dotkli, vnikli do neho, aby sa stali jeho súčasťou. Preto sa milánsky biskup nesnaží vysvetliť *sacramentum*, ktoré zostáva na vonkajšku mystéria, ale *ratio sacramentorum*, teda zmysel obradov, cez ktoré sa prichádza do kontaktu s mystériom. Aj pre Origena mystagógia nie je celkom uvedenie do tajomstva liturgie, ale uvedenie do jediného tajomstva vychádzajúceho z liturgie. Ambróz myslí tajomstvom *spásu* alebo obsah dejín ako *udalosť spásy*. *Mysterium* nadovšetko je Trojjediný Boh, na ktorého odkazuje a privádza v celých katechézach. Krstná celebrácia je moment, kedy Boh – Ježiš Kristus stretá jednotlivého človeka, otvorí ho vo viere trojičnému spoločenstvu a koná z jeho osobných dejín dejiny spásy. Z povedaného jasne vyplýva objekt Ambrózových mystagogických katechéz, čím je tajomstvo/á slávené vo veľkonočnej vigílii, osvietené vysvetlením neviditeľného obsahu sviatostí (*ratio sacramentorum*) so snahou prísť k jedinému spásnemu tajomstvu realizovanému v dejinách. Nepochopenie alebo neochota ísť hlbšie do tajomstiev vytvára nebezpečenstvo ritualizmu a mágie a bráni človeku stretnúť sa s Bohom a prežívať svoj život ako *udalosť spásy*.

---

<sup>391</sup> POROV. SCHMITZ, J., *Gottesdienst in altchristlichen Mailand*, P. Hanstein Verlag, Köln – Bonn 1975, s. 183.

<sup>392</sup> AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,2, in OOSAM 17, s. 136.

### *Mystagogický model svätého Ambróza*

Pri pohľade na Ambrózovu mystagógiu, na veľkú jej časť je možné aplikovať všeobecne rozšírenú metódu vychádzajúcu z aplikácie biblickej typológie na sviatosti a na kresťanskú iniciáciu, pričom má svoj vlastný spôsob uchopenia tejto metódy. U Ambróza nie je možné oddeliť mystagógiu krstu od teológie krstu. Premena chleba na telo alebo znovuzrodenie v krste mimo poriadku prirodzenosti ho privádzajú k božej všemohúcnosti. Teda ďalším rozmerom je zo súčasného vnímania jeho rozšírený pohľad na teológiu, ktorá sa stáva zároveň aj pastorálkou a katechézou, kde je pre neho základným cieľom umožniť tajomstvo. Preto cieľom mystagógie svätého Ambróza nie je iba vysvetlenie tajomstva ukrytého v Písme a sláveného vo sviatostiach, ale čosi viac. Z toho dôvodu Ambróz neustále v *De sacramentis* a *De mysteriis* prechádza od viditeľného k neviditeľnému. Snaží sa ísť za viditeľný obsah vecí za pomoci viery ako postoja srdca, ktoré chce vidieť viac a chce objaviť tajomstvo. Zaujímavé je jeho pochopenie obradu umývania nôh nachádzajúce sa medzi pomazaním hlavy (po vystúpení z krstného prameňa) a odovzdaním bieleho rúcha. Nechápe ho iba ako príklad a príkaz Krista k službe bratom, ale hovorí o podiele na tajomstve (*mysterium*) a posvätení (*sanctificatio*) Krista – *non habebis tecum partem*.<sup>393</sup> Človeku úplne očistenému skrze trojité ponorenie a oslobodenému od dedičného hriechu biskup umýva nohy na očistenie rany od každého jedu, ktorý by mohol mať na svojej päte. Ambróz používa biblickú typológiu päty Adama (*on ti zraní pätu*) a spája ju s umývaním nôh Krista, ktorý prišiel človeka očistiť od úplne každej škvrny a jedu hriechu (*uenena serpentis*),<sup>394</sup> aby bol bez akejkoľvek možnosti padnúť.<sup>395</sup> Ambróz cez liturgické gesto umývania nôh dáva krstencom zažiť úplné a neodvolateľné božie očistenie a lásku. Odstraňuje každú pochybnosť a usiluje sa ich úplne vtiahnuť, čím ide v mystagógii ďalej. Vonkajšia analógia založená na spoločnom prvku (päta, noha) umožňuje pripísať obradu posväcujúci efekt.<sup>396</sup> K metóde patrí aj svedectvo života biskupa a milánskej cirkvi, ktoré pomáhalo mnohým rozhodnúť sa pre Krista. To potvrdzuje aj svätý Augustín, keď hovorí o tom, čo ho priviedlo k definitívnemu obráteniu.<sup>397</sup> Preto

---

<sup>393</sup> ...*nebudeš mať podiel* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,1,5, in OOSAM 17, s.76).

<sup>394</sup> Porov. *tamže*, III,1,7, in OOSAM 17, s.76.

<sup>395</sup> *Preto si umy nohy, aby v tej časti, kde ti spôsobil nástrahy had, ti bola pridaná väčšia pomoc posvätenia, vďaka ktorej ťa už nebude môcť (had) napadnúť* (*tamže*, III,1,7, in OOSAM 17, s. 76).

<sup>396</sup> Peter nechápe tajomstvo, preto odmieta službu (porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 6,31, in OOSAM 17, s. 152).

<sup>397</sup> Porov. „Bolo to skôr svedectvo biskupa a celej milánskej cirkvi, ktorá sa modlila a spievala spojená v jeden celok ako jediné telo. Bola to cirkev schopná odolávať zneužívaniu moci zo strany cisára a jeho matky..., zbožný ľud odhodlaný zomrieť so svojím biskupom..., stál na stráži.“ (BENEDIKT XVI., Svätý Ambróz, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia. Od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, Dobrá kniha, Trnava 2009, s. 147–148).

svedectvo a spoločenstvo malo rozhodujúcu úlohu v kresťanskej iniciácii.

Tento rozšírený pohľad milánskeho biskupa, ktorý má cieľ a konverguje v stretnutí s tajomstvom, pričom neseparuje jedno od druhého, ale vidí všetko v kontexte jednoty a hlbšieho zmyslu, je inšpiratívny aj pre súčasnosť. Preto je potrebné rozšíriť hranice konceptu mystagógie ako teológie, kde inteligibilné sa stáva sláveným a žitým. Kde sa všetko spája k záchrane človeka a jeho v uvedení do najväčšieho tajomstva, ktoré bude nazerať celú večnosť.

### 3.2.3. *Mystagogické homílie svätého Ambróza*

V Ambrózových spisoch majú významné miesto diela: *Explanatio simboli, De sacramentis a De misteriis* pre ich historický, dogmatický a liturgický význam. Všetky tri sa týkajú kresťanskej iniciácie. Špeciálne sú prepojené *De sacramentis a De misteriis*, a to z dôvodu obsahu a jazyka. Obidve pojednávajú o krstných rítoch a slávení eucharistie. Sú určené neofítom, pričom sústreďujú pozornosť na mysticko-spirituálny význam obradov vo svetle dejín spásy,<sup>398</sup> preto sa o nich hovorí ako o mystagogických katechézach.<sup>399</sup>

#### *De sacramentis*

V pohľade na *De sacramentis* možno povedať, že ide o text špeciálne nesppracovaný, teda buď ide o poznámky pred ich prednesením alebo ide o záznam prednesených homílií.<sup>400</sup> Text sa datuje približne do času okolo roku 380.

*De sacramentis* obsahuje šesť rečí prednesených od utorka do nedele veľkonočného týždňa. Prvé tri sú venované sláveniu obradov krstu. Celá štvrtá kapitola a začiatok piatej sú venované sláveniu eucharistie. V nej nachádzame vzácnu eucharistickú anaforu, ktorá sa v *De misteriis* nenachádza. Zvyšok piatej kapitoly a celá šiesta obsahujú komentár k Otčenášu.

Spôsob štylizácie a gramatická forma *De sacramentis* sa odlišuje od ostatných Ambrózových spisov, čo dlho vytváralo pochybnosť o jeho autorstve. Teraz možno povedať, že manuskriptická tradícia stojí za autorstvom Ambróza, čo potvrdzuje Faller. Rovnako aj Probst, ktorý tvrdí, že *De sacramentis* by nemali byť nič iné ako katechézy v hovorenej forme zachytené spôsobom rýchlopisca, v čom sa zhodujú aj mnohí ďalší autori.<sup>401</sup> To, že ide o zapísanú ústnu formu, naznačuje časté opakovanie myšlienok

---

<sup>398</sup> Porov. DPat, s. 425.

<sup>399</sup> Vznikli v rokoch 377–397.

<sup>400</sup> Porov. VOPŘADA, D., Planus atque suavissimus doctor. Milánský biskup Ambrož coby kazatel, in *Salve*, 1 (2008), s. 24–26.

<sup>401</sup> Porov. BANTERLE, G., Introduzione, in OOSAM 17, s. 13.

s cieľom ich zdôraznenia, odbočenia k iným témam, časté rétorické otázky. Niektoré časti naznačujú určitý chaos, ako u niekoho, kto improvizuje.<sup>402</sup> Rovnako však text ukazuje na Ambrózovu zbehlosť a učenosť, čo je zrejme z použitého slovníka.<sup>403</sup>

### *De mysteriis*

Datovanie *De mysteriis* možno položiť do obdobia rokov 387–391. Ono je literárnym spracovaním *De sacramentis*. Pričom ako vysvetľuje Schmitz, formálna rozdielnosť stojí na základe literárnom. *De mysteriis* na rozdiel od *De sacramentis* je vytvorené ako malý traktát určený pre určitý väčší okruh adresátov. Chýba komentár k modlitbe Otčenáš odovzdávanej v procese iniciácie. Napríklad sám Ambróz v *De Cain et Abel* hovorí, že modlitba nie je zjavená všetkým, preto sa má držať v tajnosti.<sup>404</sup> To sa týka už spomenutej anafory, ako aj citácie niektorých modlitieb. Oproti *De sacramentis*, *De mysteriis* vykazuje jednotný charakter svojej kompozície. Ide o premyslené a ucelené prepracovanie, oslobodené od niektorých aspektov prvého diela. Obmedzuje sa iba na uvedenie do zmyslu sviatosti krstu<sup>405</sup> a eucharistie,<sup>406</sup> pričom ide o koncentráciu obsahu. Na konci sumarizuje nadprirodzenú účinnosť krstu ako nového narodenia mimo poriadku prirodzenosti, tak ako sa v Márii mimo prirodzenosti uskutočnilo počatie Krista.<sup>407</sup>

#### **3.2.4. Základné body mystagogie v *De sacramentis* a *De mysteriis***

Prichádza vlastná analýza mystagogických katechéz, v ktorých sa práca vzhľadom na svoju tému snaží objaviť dogmatický a spirituálny materiál k sviatosti krstu, vychádzajúc z analýzy krstnej liturgie.<sup>408</sup> Sleduje postup katechéz svätého Ambróza a zameriava sa na obsah, ktorý milánsky biskup odovzdáva svojim krstencom, teda na to, čo v krste prežili, čo získali a čo to pre nich znamená. Vníma použité texty písma, symboly, prepojenia... Tento materiál bude použitý ako základ obsahu obnovenej mystagogickej formácie animátorov, so zámerom sprostredkovať ich bohatstvo a pomôcť mladým objaviť krásu ich krstného zasvätenia.

---

<sup>402</sup> Porov. VOPŘADA, D., Planus atque suavissimus doctor. Milánský biskup Ambrož coby kazatel, in *Salve*, 1 (2008), s. 25.

<sup>403</sup> Porov. *tamže*, in OOSAM 17, s. 14.

<sup>404</sup> Porov. AMBRÓZ, *De Cain et Abel I*, 9,37, in PL 14,335a–335b.

<sup>405</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,3–7,42, in OOSAM 17, s. 136–158.

<sup>406</sup> Porov. *tamže*, 8,43–9, 59, in OOSAM 17, s. 158–168.

<sup>407</sup> *Ak teda Duch Svätý zostupujúc na pannu spôsobil počatie a naplnil plodivú úlohu, isto sa nesmie pochybovať, že Duch Svätý, zostupujúc do prameňa alebo na tých, ktorí prijímajú krst, spôsobuje pravdu znovuzrodenia (tamže, 9,59, in OOSAM 17, s. 168).*

<sup>408</sup> Stručne sa v slovenskom jazyku venuje téme mystagogických katechéz, špeciálne *De mysteriis*, aj Mordel (porov. MORDEL, Š., *Mystagogické kázne sv. Ambróza neogytom*, in *Duchovný pastier*, 6 (2004), s. 297–308).

### 3.2.4.1. *De sacramentis*

Ambróz v úvode *De sacramentis* hovorí, že: „viera stojí pred všetkým“, <sup>409</sup> je základom každého veriaceho. „Nebol by si volaný k milosti, keby ťa Kristus neurobil hodným prijatia svojej milosti.“ <sup>410</sup>

#### ***Byť otvorený – obrad otvorenia***

Otvorenie je ovocím božej milosti, ktorá umožňuje človeku vidieť a cítiť. Byť otvorený novému a k premene. Bez otvorenosti niet premeny. Ambróz k otvorenosti zmyslov a vnímania uvádza príbeh uzdravenia hluchonemého, ktorý zažíva dotyk Krista. Tak sa aj biskup dotýka nosných dierok a uší krstenca so zvolaním *Effeta*, aby bol otvorený slovu a povzbudeniam biskupa <sup>411</sup> a aby cítil vôňu večnej nábožnosti, <sup>412</sup> pretože sme vôňou Kristovou pre Boha. Krstenec je pozvaný celou svojou bytosťou – všetkými zmyslami – vnímať osobnú božiu intervenciu.

Ambróz chápe biskupa, kňazov a diakonov pri krste ako anjelov Boha, ktorí uvádzajú do tajomstiev a ohlasujú božiu spásu. Ich hodnosť odvádza od im zverenej služby, nie od vlastností hodnotených podľa ľudských kritérií, čo pripomína krstencom. <sup>413</sup>

#### ***Posila pre duchovný boj – obrad prvého pomazania*** <sup>414</sup>

Pomazanie má pre Ambróza charakter ochrany a sily. Krstenec je pomazaný kňazom alebo diakonom pre vedenie boja so svetom. Pomazanie spája krstenca s Kristom (*athleta Christi, coronaris a Christo*). Povinnosť bojovať stojí vo vzťahu k dúfať v odmenu (*corona*) a zase boj tu na zemi k odmene v nebi. Ambróz spája prítomnosť s eschatológiou. Veriaci stojaci v tomto kontexte skrze pomazanie dostali dar sily bojovať proti zlu a zrieknuť sa zlého, predchádzajúcu a (sprevádzajúcu) posilňujúcu milosť. Pomazanie celého tela indikuje úplnú ochranu a posilu. Svätý biskup používa obraz atlétu z vtedy existujúceho kultúrneho prostredia, ktorý poznali jeho neofiti.

---

<sup>409</sup> *V kresťanovi, totiž, viera stojí pred všetkým* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,1,1, in OOSAM 17, s. 42).

<sup>410</sup> *...nebol by si volaný k milosti, ak by ťa Kristus nezhladal hodného svojej milosti* (*tamže*).

<sup>411</sup> Porov. *tamže*, I,1,2, in OOSAM 17, s. 44).

<sup>412</sup> Porov. *tamže*, I,1,3, in OOSAM 17, s. 44).

<sup>413</sup> *Pretože aj všetci ľudia ohlasovatelia Krista sú anjeli a zdajú sa byť prijatí na miesto anjelov.* (*Tamže*, I,1,6, in OOSAM 17, s. 46).

<sup>414</sup> Porov. *tamže*, I,2,4, in OOSAM 17, s. 44).

### ***Zrieknutie sa zlého, jeho diel a sveta a obrátenie sa ku Kristovi – obrad zrieknutia sa***

Ambróz apeluje pri výklade na krstenca, aby mal na pamäti, čo hovoril svojimi ústami, k čomu sa zaviazal.<sup>415</sup> Zdôrazňuje hodnotu a dôležitosť daného záväzku – zrieknutia sa – aj tým, že ho definuje ako božiu zmenku (*chirographum*)<sup>416</sup> uloženú v nebi. Použitím analógie pripomína krstencom veľký nárok krstu. V pozitívnej forme je záväzok vyjadrený nasledovaním Krista, rastom a neustálym obracaním sa k nemu, s pohľadom upretým na neho, byť tam, kde je On.<sup>417</sup> Pozýva od vnímania pozemského k nebeskému, aby krstenc žil to, k čomu je povolaný. Pomocou mu má byť živenie krstných príslubov, hlavne živenie viery. Ambróz učí svojich krstencov nekoncentrovať sa na zlo, ale ísť k dobru, vedomý si potreby bojovať viac za niečo ako proti niečomu. Veriaci je dlžníkom viery v Krista,<sup>418</sup> pričom si má byť vedomý hodnoty vykúpenia – konania Krista a osobnej výkupnej hodnoty.

### ***Voda a moc Ducha – obrad svätenia krstnej vody***

Vidieť viac – sa týka aj vnímania krstnej vody, nesúcej v sebe moc očistenia z moci Ducha. Ambróz uvádza udalosť očistenia Námána, ktorý pochyboval o vode Jordánu. Pri výklade rozlišuje medzi vodou ako elementom spôsobujúcim očistenie a Duchom Svätým, ktorý je príčinou účinnosti vody, a teda očistenia.<sup>419</sup> Svätenie konal biskup modlitbou nad krstným prameňom.

### ***Oslobodenie od nepriateľa a od hriechu***

V krste Krista v Jordáne biskup Ambróz vidí jeho ustanovenie. Podľa neho v odpore Jána pokrstiť Krista tkvie otázka vtedajšej cirkevnej obce nechápajúcej konanie Krista. *Len to nechaj, lebo sa patrí, aby sme splnili všetko, čo je spravodlivé.*<sup>420</sup> V Ježišovej odpovedi sa zračí naliehavosť potreby očistenia človeka. Preto Kristus so skutočným ľudským telom zostupuje do vôd Jordánu, aby posvätil vodu a aby vzal na seba hriech človeka, a aby veriaci v krste našiel spravodlivosť.<sup>421</sup> Ambróz spája predchádzajúce vysvetlenie o pôsobení milosti vo vode s nasledujúcim o odpustení

---

<sup>415</sup> *Pamätaj si svoje slová a nech sa nikdy nestratí z tvojej mysle to, čo nasleduje ako tvoja záruka.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,2,5, in OOSAM 17, s. 46).

<sup>416</sup> *Tamže*, I,2,6, in OOSAM 17, s. 46. *Chirographum* – v rímskom práve išlo o vlastnoručne napísaný záväzok (podpis) zaväzujúci podpísaného k vráteniu dlhu (ťarchy), súdne vymáhateľný.

<sup>417</sup> *Kde je telo Krista, tam sa nachádzajú aj orly, ktoré sú zvyknuté vyraziť k letu a opustiť to, čo je pozemské, aby dosiahli to, čo je nebeské (tamže).*

<sup>418</sup> *...ty, ktorý dlhuješ vieru Kristovi (tamže, I,2,8, in OOSAM 17, s. 46).*

<sup>419</sup> Porov. *tamže*, I,5,15, in OOSAM 17, s. 50.

<sup>420</sup> *Mt 3,15.*

<sup>421</sup> *Pozri, že každá spravodlivosť je v krste.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,5,15, in OOSAM 17, s. 50–52).



hriechov skrze krst. Pripája aj uvažovanie o súčinnosti a konaní celej Najsvätejšej Trojice pri krste.<sup>422</sup>

Tému oslobodenia od hriechu a od nepriateľa spásy vysvetľuje na udalosti (používa výraz – *figura*) prechodu cez Červené more. V neriešiteľnej situácii tlaku od nepriateľa a bariérou mora, z ktorej niet úniku, sú Izraeliti sprevádzaní ohnivým stĺpom – obrazom Krista, jeho svetla a milosti, a oblakom, ktorý ich chráni – Duch Svätý. Po vyslobodení Izraeliti zomierajú na púšti, pričom naopak, po krste sa nezomiera, ale žije sa večne. *Illis in figura, sed nobis in veritate.*<sup>423</sup> Krstenci sú sprevádzaní pravdou a milosťou Krista<sup>424</sup> a ochranou Ducha Svätého. Sú prevedení cez krstný prameň k novému životu a nepriateľ je v ňom zničený. Pri reflexii nad predobrazom potopy, z ktorej sa zachraňujú spravodliví a ktorá je odpoveďou Boha na rozmnoženie hriechu a prostriedkom záchrany, je krst dnes tou istou odpoveďou, keď z neho vychádza „len spravodlivý rod.“<sup>425</sup> Stále sa opakujúcim refrénom na pôvodný zámer božej spásnej intervencie sú slová: *vidíš, že tajomstvá kresťanov sú staršie ako tajomstvá Židov.*<sup>426</sup>

#### ***Viera v Krista ako odpoveď na: „Nemám človeka“***

Centralitu Krista v spásnej udalosti krstu rieši Ambróz odkazom na uzdravenie ochrnutého pri rybníku Betesda. Výkrik: *Hominem non habeo,*<sup>427</sup> v Kristovi stráca platnosť. 38-ročná neschopnosť ochrnutého zísť do prameňa, keď sa zvíří voda, ako neschopnosť fatálna a bolestne prežívaná, je prekonaná v osobnom stretnutí s Kristom, ktorý sa stáva oným anjelom zostupujúcim do vody, aby zachránil každého, kto po tom túži. Prameňom a znakom je kríž.<sup>428</sup> Všeobecnosť spásy je jasne vyslovená a nikto z nej nie je vylúčený. Potrebná je viera v Krista narodeného z Panny. Ochrnutý rozpoznal Mesiáša, a preto bol uzdravený.<sup>429</sup>

#### ***Cirkev ako znamenie a miesto milosti***

Cirkev je pre Ambróza miestom spásy.<sup>430</sup> Jednak v pohľade na kňazstvo v jeho

---

<sup>422</sup> Reaguje aj na súveké bludy, keď hovorí, že *Kristus prijal telo, nie „ako telo“, ale skutočnosť tohto tela; Kristus skutočne prijal telo... Teda, Kristus zostúpil do vody a Duch Svätý zostúpil ako holubica; rovnako Boh Otec hovoril z neba: máš prítomnosť Trojice* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,5,17–19, in OOSAM 17, s. 52).

<sup>423</sup> *Pre nich v obraze (podobe), pre nás v skutočnosti.* (tamže, I,6,20, in OOSAM 17, s. 54).

<sup>424</sup> *Kristus Pán, ktorý rozohnal temnoty nevery, vliat ľuďom svetlo pravdy a milosti.* (Tamže, I,6,22, in OOSAM 17, s. 54).

<sup>425</sup> Porov. tamže, II,1,1, in OOSAM 17, s. 56.

<sup>426</sup> Tamže, I,6,23, in OOSAM 17, s. 54.

<sup>427</sup> [Nemám človeka].

<sup>428</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,2,6, in OOSAM 17, s. 60.

<sup>429</sup> Porov. tamže, II,2,3–7, in OOSAM 17, s. 60.

<sup>430</sup> *O koľko väčšia je milosť cirkvi, v ktorej všetci, ktorí zostúpia, sú spasení.* (Tamže, II,2,5, in OOSAM 17, s. 60).

ministeriálnej hodnosti, o ktorom už bola reč vyššie, ako aj na miesto jej realizácie cez všetky obrady uvádzania až po stretnutie s Kristom v eucharistii. Cirkev je pre milánskeho biskupa malou zajatkyňou v príbehu Sýrčana Námána, ktorá má rysy cirkvi a ukazuje, kde je prameň očistenia a oslobodenia od najt'ažšieho otroctva – hriechu.<sup>431</sup>

### ***Križ ako oslobodenie a nová chuť***

Opakujúc tematiku oslobodenia od hriechu, prináša Ambróz udalosť proroka Elizea a sekery padnutej do vody.<sup>432</sup> Slovo moci proroka Elizea prirovnáva k slovu Krista majúceho ešte väčšiu moc, a to moc oslobodiť človeka. To je alúziou na sakramentálnu krstnú formulu.<sup>433</sup> V udalosti v Máre, keď sa skrze drevo horká a nepoužiteľná voda stáva sladkou, odkazuje opäť na soteriologický aspekt križa, snímajúci hriech. Osoba ako voda sa stáva skrze Kristov križ sladkou. Ambróz tu odkazuje na novú kvalitu znovuzrodeného stvorenia, citelnú aj pre okolie.<sup>434</sup> Znovuzrodenie a prijatie milosti premieňa ľudskú situáciu. Z ľudských afektov mizne krutosť levov, nestálosť leoparda, prefíkanosť líšok a krutosť vlkov, ktoré sú podľa Ambróza vlastné divým šelmám.<sup>435</sup>

### ***Smrť ako záchrana v Kristovi – obrad trojitého vyznania viery a trojitého ponorenia***

Ambróz sa vracia v reflexii k prvému hriechu Adama a Evy. Mzdou zneužitej slobody je smrť a vylúčenie z raja.<sup>436</sup> Výrok odsúdenia *zo zeme si a do zeme sa vrátiš*<sup>437</sup> sa pre milánskeho biskupa stáva výrokom požehnanie – *aby to, čo bolo najprv miestom odsúdenia, sa stalo miestom požehnanie*.<sup>438</sup> Smrť chápe ako koniec stavu hriechu a zámer božej pedagogiky záchrany. Skrze Kristovu smrť a zmŕtvychvstanie prichádza nová nádej a realita. Osoba v smrti prestáva hrešiť a v zmŕtvychvstaní sa obnovuje jej narušená ľudská prirodzenosť. Krst a krstná voda je preto obrazom hrobu. Používa analógiu vody ako elementu vzatého zo zeme. Ponorením do vody sa naplňa výrok odsúdenia v raji, *do zeme sa vrátiš, z ktorej si bol vzatý* – smrť. Vynorením obraz

---

<sup>431</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,3,8, in OOSAM 17, s. 62.

<sup>432</sup> Sekera je obrazom človeka obťažného hriechom, ktorý je zachránený skrze porisko – drevo – križ Krista a vypláva ľahko na povrch.

<sup>433</sup> Porov. *tamže*, II,4,10–11, in OOSAM 17, s. 62.

<sup>434</sup> Porov. *tamže*, II,4,12–13, in OOSAM 17, s. 64.

<sup>435</sup> Porov. HUŠEK, V., *Nauka o milosti u Ambrože Milánskeho*, in KARFÍKOVÁ, L. – MRÁZEK, J., (ed.), *Milost podle písma a starokřesťanských autorů*, Mlýn, Jihlava 2004, s. 145.

<sup>436</sup> *...náš Boh stvoril človeka, aby, pokiaľ neokúsi hriech, nebol podrobený smrti*. (AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,6,17, in OOSAM 17, s. 66).

<sup>437</sup> Porov. *Gn* 3, 19.

<sup>438</sup> AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,6,17, in OOSAM 17, s. 66.

vzkriesenia zo zeme – vody – život.<sup>439</sup> Podmienky ľudského života nedovoľujú prikrytie zemou. Voda to naproti tomu umožňuje a rozvíja symboliku v aspekte obmytia. Prameň je pre biskupa akoby pochovaním.<sup>440</sup> Preto Ambróz vysvetľuje trojité ponorenie ako trojité pochovanie. Krstenca sa postupne pýtajú na vieru v Otca, v Syna a Ducha Svätého. Za každým vyznaním nasleduje ponorenie spojené s odpustením hriechov. Krstenci sú krstení v jednom mene, pretože v Bohu je iba jedna podstata, jedno božstvo, jedna velebnosť.<sup>441</sup> Neustále tým reaguje na prítomné trojičné bludy. Pri vyznávaní viery v Syna sa Ambróz spytuje aj na vieru v kríž, skrze ktorý je jedine možné vstať z mŕtvych. Pochovanie je pre milánskeho biskupa nevyhnutnou podmienkou vzkriesenia. Otázku trojitého vyznania viery (vzťahu) dáva do súvislosti s trojitým vyznaním lásky Petra Kristovi po trojitom zapretí (vzťahu).

Krásne vyjadruje spojenie veriaceho s Kristom, keď hovorí:

*Si s ním ukrižovaný, si prilipnutý (pribitý) ku Kristovi, si pribitý klincami nášho Pána Ježiša Krista, preto ťa diabol nemôže od neho odtrhnúť. Pokiaľ slabosť ľudskej prirodzenosti ťa chce od neho vzdialiť, drží ťa klinec Krista.*<sup>442</sup>

Veriaci neoddeliteľne spojený s Kristom zakusuje smrť a spojený s ním vstáva z mŕtvych. Je a má byť mŕtvy predchádzajúcim pokušeniam hriechu. Ambróz zapája silno predstavivosť svojich neofitov, aby pochopili toto neoddeliteľné spojenie.

### ***Pomazanie k múdrosti a pripomenutie cieľa – obrad druhého pomazania***

Pomazanie pre život večný,<sup>443</sup> ako ho definuje Ambróz, odkazuje na eschatologickú dimenziu krstu. Ono je pozvaním a úlohou voliť si to, pre čo bol pokrstený pomazaný. Pomazanie na čele sa spája s darom múdrosti, pretože inteligencia bez milosti je nedokonalou, ale potrebuje jej osvietenie pre správne rozlišovanie a rozhodovanie.<sup>444</sup>

### ***Znovuzrodenie a vzkriesenie***

Po objasnení predchádzajúcich obradov sa Ambróz zamýšľa nad termínom znovuzrodenie. Odpoveď nachádza v slovách apoštola Petra v Skutkoch. Keď Kristus vstal z mŕtvych, zaznel Otcov hlas: *Ty si môj syn. Ja som ťa dnes splodil.*<sup>445</sup> Tak aj krst,

---

<sup>439</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,6,19, in OOSAM 17, s. 68.

<sup>440</sup> *Preto prameň je ako hrob (pochovanie) (tamže).*

<sup>441</sup> Porov. *tamže*, II,7,22, in OOSAM 17, s. 70.

<sup>442</sup> *Tamže*, II,7,32, in OOSAM 17, s. 70.

<sup>443</sup> *...bol si pomazaný pre večný život.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,7,24, in OOSAM 17, s. 70).

<sup>444</sup> *Totíž múdrosť bez milosti je chladná, ale keď múdrosť prijme milosť, tak jej dielo začína byť dokonalým.* (*Tamže*, III,1,1, in OOSAM 17, s. 72).

<sup>445</sup> Sk 13,32.

keďže je vstaním z mŕtvych s Kristom, je aj znovuzrozením – *regeneratio*.<sup>446</sup> Katecheticky používa Ambróz názor svojej doby, podľa ktorého voda produkuje živé bytosti, teda aj ryby, obdivované pre svoju živosť. Povzbudzuje krstencov zrodených skrze vodu a milosť, aby napodobňovali ich živosť. Preto aj oni majú plávať bez strachu vo vodách tohto sveta napriek všetkým jeho búrkam a prúdom.<sup>447</sup>

### ***Dovršenie očistenia – obrad umývania nôh***

Obrad umývania nôh, ako už bolo spomenuté, Ambróz obhajuje proti tradícii rímskej cirkvi, ktorá ho nepoužíva. Krstenci najprv počúvajú text z 13. kapitoly Jánovho evanjelia a následne biskup dovŕšuje umývaním nôh ich očistenie. Základným pojmom sa pre milánskeho biskupa stáva slovné spojenie „mať podiel“. Apoštol Peter si nechce dať Ježišovi umývať nohy. Ambróz zdôrazňuje rozdiel v postavení, hodnosti Petra a Krista v slovách: *Ty, Pán, umývaš nohy sluhovi, ty, nepoškrvený umývaš nohy mne, ty, Stvoriteľ neba, mi umývaš nohy?*<sup>448</sup> a pripomína podobnú situáciu pri krste v Jordáne. Ježiš však vyjadruje podstatu svojho poslania na zemi. Priniesť úplné očistenie človeku, a dať mu na ňom účasť, inak sa jeho obeta stáva zbytočnou. Šokujúce je, že Boh slúži človeku. Jedinou správnu odpoveďou je prijať účasť – *mať zbožnosť a vieru*.<sup>449</sup> Následne Peter svoju túžbu po účasti vyjadruje v prosbe o umytie celého tela. Ježiš sa však koncentruje na umývanie nôh, čím podľa Ambróza odkazuje na zranenú päťu Adama. Ježiš navracia svojou soteriologickou službou pokrsteného do raja v symbole umývania nôh. Pre Ambróza v rovine slávenia sviatostí je obrad umývania nôh dovŕšením posvätenia. Účinkom je, že diabol nemá nijakú moc, ani jeho pokušenia.<sup>450</sup> Zračí sa tu Ježišova spravodlivosť, pokora, milosť, činnosť posvätenia. Boh slúži človeku, aby nikdy nepochyboval o jeho láske, ale aby mu dôveroval. V dôvere a skrze dôveru prichádza vzkriesenie – *Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha*.<sup>451</sup>

### ***Spiritale sigmaculum***<sup>452</sup>

Novokrsteni prichádzali k biskupovi oblečení do bieleho rúcha, čo *De sacramentis* v poradí obradov nespomína, aby prijali *spiritale signaculum*. Podstatou tohto obradu bolo odovzdanie darov Ducha Svätého – základných sedem darov, ktoré

---

<sup>446</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,1,2, in OOSAM 17, s. 72.

<sup>447</sup> Porov. *tamže*, III,1,3, in OOSAM 17, s. 74.

<sup>448</sup> *Tamže*, III,1,4, in OOSAM 17, s. 74.

<sup>449</sup> *Tamže*, III,1,6, in OOSAM 17, s. 77.

<sup>450</sup> *Preto si umy nohy, aby v tej časti, kde ti spôsobil nástrahy had, ti bola pridaná väčšia pomoc posvätenia, vďaka ktorej ťa už nebude môcť (had) napadnúť.* (*Tamže*, III,1,7, in OOSAM 17, s. 76).

<sup>451</sup> Lk 23,46.

<sup>452</sup> [Duchovný znak].

spomína už prorok Izaiáš, z ktorých sa odvádzajú ďalšie. Konalo sa to epiklézou biskupa. Ambróz hovorí, že ide o *dosiahnutie dokonalosti*<sup>453</sup>, teda o dokonanie sviatosti. Spomína mnohotvárnú božiu múdrosť, ktorá sa vylieva a prejavuje v tých najrozličnejších charizmách. On spôsobuje multiformnú pestrosť cirkvi.<sup>454</sup>

### *Syntéza krstu v uzdravení slepca a Áronovej palice*

Biskup Ambróz zakončuje vysvetlenie obradov krstu udalosťou uzdravenia slepca, v ktorom zhŕňa celý priebeh prípravy a krstu pred pristúpením k eucharistii, o ktorej hovorí, že je bohatším argumentom<sup>455</sup> a vrcholom iniciácie. Ježiš rozotiera slepému blato na očiach, to sa udialo vtedy, keď katechumen dal svoje meno. Blato ako pocit hanby, rozvahy, uvedomenie si krehkosti pre spytovanie svedomia, vyznanie hriechov, konanie pokánia a rozpoznanie ľudskej slabosti. Z toho vyrastá túžba po krste – očistení – *prechod od hriechu k milosti*.<sup>456</sup> Ježiš posielala slepca k Siloe – ku krstnému prameňu, aby sa umyl (očistil od hriechov) a mohol vidieť. Išiel a bol očistený, prišiel k oltáru, kde vidí, čo predtým nevidel. Prostredníctvom prameňa a ohlasovania Pánovho utrpenia a kríža<sup>457</sup> sú jeho oči otvorené. Pokrstený je schopný pozeráť sa očami srdca a vidieť za viditeľné. Vidieť svetlo sviatostí.<sup>458</sup>

Vo štvrtej reči v úvodnej časti spomína Ambróz účinky krstu. Krstenci boli vovedení do *secundum tabernaculum*<sup>459</sup> do ktorého raz za rok vchádzal iba veľkňaz. Dostali sa tak do intímneho vzťahu s Bohom a môžu s ním hovoriť z tváre do tváre. Tu bola uložená *manna* (predobraz eucharistie, o ktorej hovorí Ambróz neskôr) a *Áronova palica*. Zo suchej Áronovej palice, vysušenej hriechom, skrze ponorenie do krstného prameňa sa stáva palica plná kvetov a ovocia. To sa deje aj s pokrsteným človekom. Z nečinného a mŕtveho sa stáva strom prinášajúci ovocie, strom zasadený pri vode. Áronova palica je kňazská palica, z čoho odvádzajú na základe výroku apoštola Petra, že veriaci sú vyvolený rod, kráľovské kňazstvo. Krstenci sú pomazaní pre duchovné kráľovstvo a duchovné kňazstvo. Taktiež v druhom stánku sa nachádza aj *kadidlový oltár* prinášajúci ľúbeznú vôňu, čo symbolizuje, že pokrstení – čistí – sú ľúbeznou vôňou Kristovou. Krásu novokrstencov odetých do bieleho biskup opisuje, keď hovorí,

---

<sup>453</sup> ...po prameni nezostáva než dosiahnuť dokonalosti. (AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,2,8, in OOSAM 17, s. 78).

<sup>454</sup> Porov. *tamže*, III,2,8–9, in OOSAM 17, s. 78.

<sup>455</sup> Porov. *tamže*, III,2,15, in OOSAM 17, s. 84.

<sup>456</sup> *Tamže*, III,2,12, in OOSAM 17, s. 82.

<sup>457</sup> Kríž má opäť centrálny význam.

<sup>458</sup> *Ty, ktorý si sa najprv zdal slepý srdcom, si začal vidieť svetlo sviatostí.* (*Tamže*, III,2,15, in OOSAM 17, s. 84).

<sup>459</sup> [Druhý stánok].

že sú takí nádherní, že aj anjeli sú užasnutí. Taktiež pripomína, čo napísal apoštol Peter, že sa nám udiali veci, ktoré túžili vidieť aj anjeli,<sup>460</sup> alebo ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.<sup>461</sup> Preto pozýva krstencov rozpoznať to, čo sami prijali.<sup>462</sup> Sám Dávid túžil po týchto veciach<sup>463</sup> a neofiti na sebe zažívajú naplnenie túžob Starého zákona.<sup>464</sup>

#### 3.2.4.2. *De mysteriis*

*De mysteriis* začína rozpomínaním sa na čas prípravy, čím Ambróz uvádza svoje katechézy do širšieho kontextu, čo v *De sacramentis* nerobí. Príprave katechumenov sa práca venuje v časti Kresťanská iniciácia v milánskej cirkvi.

##### **Otvorenie**

Otvorenie je vysvetlené podobným spôsobom ako v *De sacramentis* s použitím udalosti uzdravenia hluchonemého. Navyše definuje pôvod vône večného života ako daru prijatých sviatostí.<sup>465</sup>

##### **Zrieknutie sa a obrátenie**

Ambróz hovorí, že keď nastalo otvorenie, tak kandidát vstúpil do *sancta sacramentorum*, do *rigeneratione sacrarium*. Odpovedal na otázky zriekania a zriekol sa diabla, jeho skutkov a sveta, jeho okázalostí a jeho potešení. Jeho slovo bolo zapísané do *libro uiuentium* – knihy živých, nie je stratené v hrobe. Človek je Bohom vnímaný a braný vážne, tým odkazuje na svoju úvahu v *De sacramentis* o nebeskom charaktere zmluvy a povinnosti zodpovednej odpovede na prijatú milosť. Prijatie ľudského slova Bohom garantujú biskup a kňazi ako anjeli.<sup>466</sup>

Obrátenie sa od Západu na Východ, z ktorého prichádza spása, od diabla ku Kristovi, aby priamo na ňom spočinul pohľad krstenca.<sup>467</sup> Slovo *directo* odkazuje na priamy vzťah osoby ku Kristovi, ktorá nemá svoj pohľad zastaviť na viditeľnom

---

<sup>460</sup> Porov. *1Pt* 1,12.

<sup>461</sup> Porov. *1Kor* 2,9.

<sup>462</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, IV,2,6, in OOSAM 17, s. 88.

<sup>463</sup> Porov. *Pokrop ma yzopom a budem očistený, umy ma a budem belší ako sneh.* (Ž 51,9).

<sup>464</sup> Ďalej Ambróz pokračuje venovaním sa vysvetleniu obradov eucharistie. V slovenčine je text dostupný v článku Krupu (porov. KRUPA, J., Eucharistia v mystagogických katechézach sv. Ambróza Milánskeho, in *Revue Logos* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://revue.logosnet.biz/logos1-2005-05>>.

<sup>465</sup> *Otvorte teda uši a vychutnávajte dobrú vôňu večného života, ktorá je na vás vdychovaná z daru sviatostí.* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,3, in OOSAM 17, s. 136).

<sup>466</sup> Porov. *tamže*, 2,6, in OOSAM 17, s. 138. Tému vnímania biskupa a kňazov rozvíja podobne ako v *De sacramentis*.

<sup>467</sup> *Kto sa zrieka diabla, otáča sa ku Kristovi, priamo na ňom necháva svoj pohľad.* (*Tamže*, 2,7, in OOSAM 17, s. 138).

sprostredkovateľovi spásy.

### ***Kontemplot' neviditeľné cez viditeľné***

Ambróz oproti *De sacramentis* zdôrazňuje večnosť a stálosť neviditeľných vecí oproti viditeľným,<sup>468</sup> ďalej sa odvoláva na hľadanie (*contemplatio*)<sup>469</sup> príčinnosti vecí a skutočností, ktoré hovoria o tom, čo je za nimi. Prechádzať od viditeľného k neviditeľnému je metódou kontemplácie. Uvádza príklad stvoreného sveta nesúceho rysy Stvoriteľa, ktorého je možné objaviť. Na čítanie príčinnosti sa odvoláva aj v tvrdení Ježiša, keď hovorí: *keď už nechcete veriť mne, verte tým skutkom, aby ste poznali a vedeli, že vo mne je Otec a ja v Otcovi!*<sup>470</sup> Čin, existencia odkazuje na prítomnosť, v ktorú Ambróz pozýva veriť.<sup>471</sup> Tak predkladá aj obraz stvorenia sveta, keď sa Duch boží vznáša nad vodami a jeho prítomnosť je aktívna<sup>472</sup> lebo skrze božie slovo a jeho dych všetko povstáva.<sup>473</sup>

### ***Protirečenie nečistoty hriechu a duchovnej milosti***

Pripomína tiež nezlučiteľnosť Božieho Ducha, jeho milosti a nečistoty tela, škvrny ťažkého hriechu. Typom záchranu potopy predstavuje zámer Božej krsťnej obnovy. Boh rozkáže spravodlivému Noemovi vstúpiť do archy. Vypustenie havrana je pre Ambróza obraz hriechu, ktorý sa už nevráti, holubica, ktorá sa vrátila, je obrazom Ducha Svätého, ktorý zostupuje a dáva pokoj duši a pokoj mysli. Ustúpenie vody je naznačením nového života, vzkriesenia. Olivová ratolesť má v sebe dva symboly. Drevená ratolesť je obrazom kríža Krista a oliva je symbolom jeho utrpenia.<sup>474</sup> Oproti *De sacramentis* je výklad potopy rozšírený.

### ***Červené more***

Tretie svedectvo vychádza zo slov apoštola Pavla: *všetci naši otcovia boli pod oblakom, všetci prešli cez more a všetci boli v oblaku a v mori pokrstení v Mojžišovi.*<sup>475</sup> Každý deň má učiť pokrstených, že hriech a vina idú ku dnu, no nevinnosť a zbožnosť sú bez porušenia. Milánsky biskup sústreďuje v *De mysteriis* v type prechodu cez

---

<sup>468</sup> *Never teda len očiam tvojho tela. Väčším sa zdá byť to, čo nie je vidieť, pretože prvé je dočasné a druhé večné. Ukazuje sa lepšie to, nie čo sa vníma očami, ale čo je vidieť duchom a myslou.* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 3,15, in OOSAM 17, s. 142).

<sup>469</sup> [Nazeranie].

<sup>470</sup> *Jn* 10,38.

<sup>471</sup> *Veríš v činnosť, neveríš v prítomnosť?* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 3,8, in OOSAM 17, s. 138).

<sup>472</sup> *...aby sa (Boh) znášal a aby konal.* (Tamže, 3,9, in OOSAM 17, s. 140).

<sup>473</sup> Ambróz taktiež pripomína, že Mojžiš hovorí o vznášaní Ducha a Dávid o jeho konaní (porov. *tamže*, 3,9, in OOSAM 17, s. 140).

<sup>474</sup> Porov. *tamže*, 3,10–11, in OOSAM 17, s. 140.

<sup>475</sup> Porov. *IKor* 10,1.

Červené more pohľad na Ducha. Hovorí: *Naši otcovia boli pod dobrým mrakom (bona nube – spiritus sanctum), ktorý ochladzuje oheň pokušenia tela (quod carnalium refrigeravit incendia passionum)*. Oblak zatieňuje/prikrýva tých, ktorých navštívil Duch Svätý. Tak ako Pannu Máriu, ktorá porodila Vykupiteľa pre ľudstvo. Zázrak Mojžiša je predobrazom krstných udalostí, lebo tak ako zákon prišiel skrze Mojžiša, tak milosť a pravda prišli skrze Ježiša Krista.<sup>476</sup>

### ***Prameň v Máre***

Prameň v Máre sa stal skrze drevo, ktoré doň hodil Mojžiš, sladkým. Voda sa stáva skrze biskupovo ohlasovanie Pánovho kríža sladkou a účinnou pre spásu a pre kúpeľ znovuzrodenia.<sup>477</sup>

### ***Očistenie Sýrskeho Námána***

Ďalšou postavou, ktorú spomína Ambróz, je Sýrčan Námán a jeho uzdravenie. Svätému biskupovi ide o koncentráciu na milosť, ktorá je prítomná vo vode skrze konsakráciu – prítomnosť milosti napriek vnímaniu obyčajného, bežného a nedokonalého. Kráľ Izraela chápe príchod Námána ako provokáciu a v roztrhnutí šiat ukazuje svoju nahotu a potrebu záchrany, nevediac o prítomnosti božej moci.<sup>478</sup> Sýrčan Námán je napriek pochybnostiam skrze uverenie Elizeovi a ponorenie očistený a pochopí, že očistenie nespočíva vo vode, ale v milosti. Spomínané dievča medzi zajatcami vojny je podľa Ambróza mladá cirkevná komunita medzi pohanmi. Najprv ponížená pre zajatie do hriechu, keď ešte nemala slobodu milosti. Pohanský ľud, počujúc prorocké slovo (dievčaťa), o ktorom najprv pochyboval, ale neskôr mu uveril a dal sa obmyť, je zachránený ako Námán. Tí, ktorí boli očistení, podľa milánskeho biskupa už nesmú pochybovať.<sup>479</sup> Cirkev je znamenie a miesto milosti.

### ***Účinnosť vody krstu – voda, krv, Duch***

Svätý Ambróz pri krstnej vode rozlišuje tri konštitutívne elementy vnútorne súvisiace medzi sebou a tvoriace účinnosť krstného prameňa. V krste sú traja svedkovia, ako hovorí Ambróz: *aqua, sanguis et spiritus – in baptisate unum sunt*.<sup>480</sup> Ak sa vynechá jedno, tak sviatosť krstu neexistuje. Čím je voda bez kríža Ježiša Krista? Rovnako, ak chýba voda, niet tajomstva znovuzrodenia. Ak sa nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vojsť do nebeského kráľovstva. Ak aj katechumen verí v kríž Krista,

---

<sup>476</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 3,12–13, in OOSAM 17, s. 142.

<sup>477</sup> ...*duchovný kúpeľ a nápoj spásy (tamže, 3,14, in OOSAM 17, s. 142)*.

<sup>478</sup> Prorok Elizeus odhaľuje božiu moc a zvestuje jej účinné miesto.

<sup>479</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 3,16–18, in OOSAM 17, s. 142–144.

<sup>480</sup> Voda, krv a duch – v krste sú jedným (porov. *tamže, 3,19, in OOSAM 17, s. 144*).



ktorým je označený,<sup>481</sup> ale nie je pokrstený v mene Otca, Syna a Ducha Svätého, nemôže prijať odpustenie hriechov, ani dar duchovnej milosti.<sup>482</sup>

### ***Rybník Betesda***

Ambróz opäť dáva do spojitosti krstný prameň s rybníkom Betesda a porovnáva ich, pričom jasne odkazuje na vzťah *umbra – imago – veritas*.<sup>483</sup> Rybník prinášal uzdravenie jednému chorému za rok, krstný prameň každému, kto do neho zostúpi. Voda sa ako znamenie zvrátila pre neveriacich, v krstnom prameni to nie je potrebné pre vieru krstencov. Do rybníka zostupuje anjel, do prameňa Duch Svätý. Pre chorých sa zvrátila voda – stvorený element, pre krstencov koná Kristus – Stvoriteľ všetkého. Ďalej vysvetľuje, že v Kristovi sa konvergujú všetky očakávania a stávajú sa osobne účinnými skrze vieru osoby (ako v *De sacramentis*). K výkladu pripája udalosť zostúpenia Ducha v podobe holubice<sup>484</sup> pri krste v Jordáne ako poukaz na Krista, na očakávaného Pánovho. To podľa neho dosvedčuje aj Dávid, hovoriac: *Hlas Pánov nad vodami; zahrnel Boh veleby, Pán nad veľkými vodami!*,<sup>485</sup> a taktiež prítomnosť holubice v udalosti potopy.

### ***Ministerium a prítomnosť Boha***

Ambróz často apeluje na „vidieť viac“ aj v službe týkajúcej sa diakonov, kňazov a biskupa vzácnych pre službu, nie pre zásluhy. V tomto zmysle vyzdvihuje aspekt spoločenstva a modlitby ako miesta prítomnosti Krista. Tento opakujúci sa vstup sa dotýka túžby krstencov vidieť nezvyčajné javy, ktoré nie sú podstatné, pretože tam, kde je Cirkev, je Kristus a kde sa v Cirkvi slávia jeho tajomstvá, je jeho prítomnosť ešte jasnejšia a istá.<sup>486</sup>

---

<sup>481</sup> Avšak aj katechumen verí v kríž Pána Ježiša, ktorým bol tiež poznačený, ale pokiaľ nebol pokrstený v mene Otca a Syna a Ducha Svätého, nemôže prijať odpustenie hriechov a ani čerpať z daru duchovnej milosti. (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 4,20, in OOSAM 17, s. 144–146). Ide o možný odkaz na poznačovanie katechumenov krížom pri prijímaní do katechumnátu. U Ambróza však explicitnú zmienku k tejto veci nie je možné nájsť (porov. SCHMITZ, J., *Gottesdienst in altchristlichen Mailand*, P. Hanstein Verlag, Köln – Bonn 1975, s. 38).

<sup>482</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 4,19–20, in OOSAM 17, s. 144–146.

<sup>483</sup> [Tieň – obraz – skutočnosť].

<sup>484</sup> Milánsky biskup vysvetľuje *in specie columbae – vo forme holubice*, ako formu zjavenia Ducha Svätého, nie ako podstatu, teda pochybnosť o božskosti Ducha vo vzťahu Najsvätejšej Trojice. Duch sa zjavuje *in specie columbae* a *in verum divinitas, quae «manet» semper – v skutočnej božskosti, ktorá trvá večne*. Duch prichádza aj v krste vo svojej skutočnej a plnej božskosti (porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 4,25, in OOSAM 17, s. 148). K tomuto sa vyjadruje aj v *De mysteriis*, 5,28, uvádzajúc vyznanie Trojice pri krste, čím reaguje na súveké bludy (*Avšak v rovnakej istote tvojho slova si nútený (povinný) veriť rovnakým spôsobom v Syna ako v Otca, rovnakým spôsobom v Ducha Svätého ako v Syna s tou jedinou výnimkou, že vyznávaš povinnosť veriť v kríž iba Pána Ježiša*).

<sup>485</sup> Ž 29,3.

<sup>486</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 5,27, in OOSAM 17, s. 150.

### ***Pomazanie pre duchovné kňazstvo a duchovné kráľovstvo***

Po dokonaní obradu ponorenia vystupuje pokrstený k biskupovi, je pomazaný olejom. To podľa Ambróza odkazuje na pomazanie, o ktorom hovorí Dávid: *Ako olej na hlave, čo steká na bradu, na Áronovu bradu.*<sup>487</sup> Olej je zdrojom vône, jednak vône krstencov, ktorí skrze pomazanie voňajú Kristom, a potom vône vzkriesenia, ktorú za sebou necháva Kristus a ktorou sú pokrstení ťahaní k jeho nasledovaniu.<sup>488</sup> Na to prechádza od vysvetlenia vône oleja k symbolu *múdrosti (sapientia)* – olej na hlave, k mladosti (*iuventus*) – olej na brade, až k brade Árona ako obrazu vyvoleného rodu (*electum genu, sacerdotale*), kňazstva. Všetci pokrstení sú pomazaní duchovnou milosťou pre božie kráľovstvo a pre kňazstvo.<sup>489</sup>

### ***Umývanie nôh ako obmytie dedičného hriechu a vzor poníženia a poslušnosti***

Tak ako v *De sacramentis*, tak aj tu Ambróz predkladá otázku nábožnosti Petra a jeho túžbu mať podiel. Na rozdiel od prvého spisu, umývanie nôh Petra má význam odpustenia *hereditaria peccata* po prvom človeku s tým, že *propria* boli pokrstenému odpustené krstom.<sup>490</sup> Toto vyjadrenie vnáša dvojznačnosť. Všeobecne sa však autori prikláňajú k interpretácii *hereditaria peccata – concupiscentia*.<sup>491</sup> Milánsky biskup tiež v danej súvislosti dáva neofitom za príklad Kristovu poníženosť, chudobu a poslušnosť ako vzťah k iným, pretože skrze ňu boli sami ním vykúpení.<sup>492</sup>

### ***Biely odev – nádhera nového stvorenia***

Celá siedma kapitola *De mysteriis* je venovaná vysvetleniu odovzdania/prijatia bieleho odevu (*vestimenta candida*),<sup>493</sup> čo indikuje veľkú hodnotu daru prijatého v krste, ktorá sa často opomína. Ambróz hovorí o terajšej kráse Cirkvi/duše ako i kráse eschatologickej. Hovorí o prechode s *nigra*<sup>494</sup> do *candida*<sup>495</sup> cez *lavacrum*

---

<sup>487</sup> Ž 133,2.

<sup>488</sup> *Ťahaj nás za tebou, bežíme, nasledujúc vôňu tvojich šiat (porov. Prís 1,3), aby sme dýchali vôňu vzkriesenia!* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 5,29, in OOSAM 17, s. 150).

<sup>489</sup> Porov. *tamže*, 6,29–30, in OOSAM 17, s. 150.

<sup>490</sup> Porov. *tamže*, 6,32, in OOSAM 17, s. 152.

<sup>491</sup> Porov. HUŠEK, V., *Peccata haereditaria u Ambrože Miánskeho*, in *Studia theologica*, 4 (2004), s. 29–36; PIÁČKOVÁ, G., *Hymnická tvorba sv. Ambrože z Milána. Literárne-teologická analýza*, licenciátna práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004, s. 34.

<sup>492</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 6,33, in OOSAM 17, s. 152.

<sup>493</sup> [Biely odev].

<sup>494</sup> *Niger, gra, grum* – čierny, tmavý, pôsobiaci tmavou farbou, temno, smútočný, smutný; zlomyseľný, zlý (*opozitum candidus*) (porov. PRAŽÁK, J. – NOVOTNÝ, F. – SEDLÁČEK, J., *Latinsko-český slovník*, Česká grafická unie, Praha 1948, s. 872).

<sup>495</sup> *Candidus, a, um* – snehobiely, žiariaco biely, žiariaci skvejúci sa, žiarivý, jasný; metaforicky: jasný, priezračný, čistý, bezúhonný, poctivý, nestranný; ušľachtilý, šľachetný, úprimný, srdečný; veselý, bujarý, utešený, šťastný, radostný, príjemný (porov. PRAŽÁK, J. – NOVOTNÝ, F. – SEDLÁČEK, J., *Latinsko-český slovník*, Česká grafická unie, Praha 1948, s. 178).

*regenerationis*.<sup>496</sup> *Nigra* – skrze slabosť, *candida* – vďaka milosti. Krstenec je očistený tak podľa zákona, ako i podľa evanjelia. Podľa zákona, pretože Mojžiš kropil krvou baránka, a podľa evanjelia, pretože Kristove šaty žiarili ako sneh, keď evanjelium predstavuje slávu jeho zmŕtvychvstania. Celé nebo jasá a žasne nad jeho/jej krásou. Ambróz skrze kantikum<sup>497</sup> a Pieseň piesní opisuje krásu cirkvi a znovuzrodenej duše, plnej Ducha Svätého,<sup>498</sup> odpovedajúcej vo viere a vďaka morálneho života. Cirkev vidí ako tú, ktorá má v seba mnohé čnosti duší.<sup>499</sup> (Viac sa tejto téme venuje pri vysvetľovaní eucharistie, keď hovorí o záhrade – *De mysteriis*, 9,56–58 – *Má teda dobré a plodnosné stromy, ktoré zapustili svoje korene do svätého tečúceho prameňa prýštiacich vôd*.<sup>500</sup>) Cirkev/duša chce a má vnikáť do neustále hlbšieho a zintenzívňujúcejšieho vzťahu s Kristom.<sup>501</sup> Hovorí aj o Kristovom nanebovstúpení s jeho osláveným telom, z čoho sú v údive aj anjeli.<sup>502</sup> Kristus nesmierne miluje cirkev a duše.<sup>503</sup> Cirkev má ukazovať cez svoje skutky, že bola stvorená na boží obraz, nijaké prenasledovanie nemôže zmenšiť jej lásku. Je tu opätovná Ambrózova výzva vnikáť ešte hlbšie, lebo ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do ľudského srdca nevstúpilo to, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú.

### **Zachovať prijatý dar**

Milánsky biskup zakončuje vysvetlenie o krste zmienkou o *spiritale signaculum* a vymenúva dary Ducha, ktoré krstenec prijal (ako v *De sacramentis*). A povzbudzuje pokrsteného, aby zachoval prijaté. Boh Otec ho poznačil, odovzdal ho Kristovi a dal mu do srdca závdavok Ducha.<sup>504</sup>

<sup>496</sup> [Kúpeľ znovuzrodenia].

<sup>497</sup> *Som čierna a krásna, dcéry Jeruzalemské. Čierna pre krehkosť ľudskej prirodzenosti, krásna pre božiu milosť, čierna, lebo ma tvoria hriešnici, krásna pre sviatosť viery. Dcéry Jeruzalemské obdivujú krásu jej belosti, jasnosti.* (AMBRÓZ, *De mysteriis*, 7,35, in OOSAM 17, s. 154).

<sup>498</sup> *Aká si krásna, priateľka moja, aká spanilá! Tvoje oči sú sťa holubice!* (Pies 4,2–3). Holubice sú obrazom Ducha Svätého, krstencovi žiari z očí Boh sám. Oči sú chápané ako synonymum krásy.

<sup>499</sup> Pre tieto čnosti je Cirkev krásna. *Celá si krásna, priateľka moja, a škrvny na tebe niet.* (Pies 4,7). Vina išla ku dnu. Cirkev prechádzajúca svet prichádza ku Kristovi (porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 7,39, in OOSAM 17, s. 156). Boh jej hovorí: *Pod' z Libanonu, nevesta moja, z Libanonu zostúp!* (Pies 4,8). *Aká si krásna, aká spanilá, najmilšia, so svojimi slasťami! Tvoj vzrast sa palme podobá a hroznám tvoje prsníky.* (Pies 7,7–8).

<sup>500</sup> AMBRÓZ, *De mysteriis*, 9,56, in OOSAM 17, s. 166.

<sup>501</sup> *Pozri, aká rozradostená z daru milosti, túži dosiahnuť najskrytejšie tajomstvá a zasvätiť Kristovi všetky svoje city? Skúša ešte, ešte sa pokúša zobúdzat' lásku a žiada, aby bola zobudená pre ňu k dcéram Jeruzalema, to sú duše veriacich, pre milosť ktorých túži, aby ju ženích začal milovať ešte väčšou láskou (tamže, 7,40, in OOSAM 17, s. 156). Ó, keby si bol mojím bratom, čo prsia matky mojej sal, vybozkávala by som ťa, keby som ťa vonku postretla, a nik by za to neopovrhol mnou. Pojala by som ťa a zaviedla do domu svojej matky, čo ma vychovávala.* (Pies 8,1).

<sup>502</sup> Porov. Iz 63,1; *Kto je tento kráľ slávy?* (Ž 24,7–10).

<sup>503</sup> Porov. *Na srdce si ma pritlač jak prsteň, sťa pečat' na svoje rameno!* (Pies 8,6).

<sup>504</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 7,42, in OOSAM 17, s. 156–158.

### 3.2.5. *Syntéza základných aspektov*

Z analýzy textu *De sacramentis* a *De mysteriis* možno analogickým spôsobom načrtnúť akýsi typ kresťana po mystagógii krstu. Syntéza spája základné myšlienkové prúdy oboch diel dokopy a snaží sa ich uviesť do súčasného kontextu. Sleduje postup iniciácie a mystagogických katechéz ako gradačného procesu uvádzania krstenca. Na jeho začiatku, v jeho centre i v celi stojí Kristus ako alfa a omega, pričom všetko je zasadené do trinitárnej dynamiky lásky, konajúcej cez sakramentálne v ekleziálnom priestore a v kontexte dejín spásy konkrétne a osobne sa zdieľajúceho Boha.

#### ***Nechat' si rozotriet' blato***

Vidieť svoju slabosť a cítiť hanbu a bolesť vlastných hriechov, ako i hriechov kultúry a vlastného spoločenstva je základným predpokladom prijatia krstu a znovuzrodenia. Objaviť skutočnosť, ktorá limituje, potápa a zabíja bytie človeka. Túžiť po pomoci mimo seba bez pokušenia *by my self*.<sup>505</sup> Priznať si potrebu záchrany a neskrývať sa za pseudo-bezhriešnosť, porovnávajúc sa s „veľkými“ hriešnikmi svojej doby. Ale zistiť, že potreba a tajomstvo záchrany sa dotýka človeka samotného.

#### ***Byť otvorený***

Chcieť sa učiť, mať otvorené zmysly pre to, čo Boh ponúka, aby nebolo pravdou, že majú oči, ale nevidia, majú uši, ale nepočujú, aby náhodou neuverili a neobrátili sa. To súvisí aj s oslobodením sa od predsudkov a falošných predstáv. Vedieť spochybniť vlastné sudy, istoty pre objavenie novej pravdy, vystúpiť zo sféry vlastného intelektuálneho, emocionálneho či skúsenostného komfortu alebo diskomfortu s takzvaným legitímnym nárokom útrpnej pravdy. Ambróz otvára krstenca pre počúvanie povzbudení biskupa, apoštolskej autority, tak často dnes spochybňovanej, ktorú on vidí hodnotnú nie pre jej morálne či iné kvality, ale pre službu jej zverenú. Takisto ho otvára k cíteniu vône večnosti, k cíteniu túžby presahu vlastnej limitovanej existencie, ponúkanej z Božej strany.

#### ***Vidieť viac alebo kontemplovat' neviditeľné***

Ide o objavenie krásy a neviditeľnej hodnoty normálneho bez zvrátenej túžby po senzačnom, odpúťanie sa od zmyslovosti. Boh sa rodí na svet normálnym spôsobom, no nesie v sebe, napriek videnej hmotnej ľudskosti, plnosť božstva, na ktorú odkazujú jeho skutky. Ambróz už v obraze stvorenia učí vnímať viac, vidieť za účinkom príčinu, nie však iba tú viditeľnú, ale aj tú neviditeľnú. Pozýva k prekonaniu senzitivnej

---

<sup>505</sup> [Podľa seba].

oklieštenosti a povrchnosti, tak zjavnej v súčasnosti, ku vstupu do hĺbky tajomstva, ktoré je širšie ako ľudské bytie. Pozýva nemať všetko v rukách fyzických, emocionálnych, intelektuálnych, ale nechať sa fascinovať, dotknúť, preniknúť a stvárniť presahujúcim osobným božím tajomstvom.

### ***Vstúpiť do dialektiky umbra – imago – veritas***

Ako už bolo povedané, Ambróz sa vo svojej mystagógii neustále pohybuje po tejto osi. To znamená, že učí neofitov čítať ich vlastný život a prijaté sviatosti ako naplnenie minulého a očakávanie budúceho s tým, že každé ich stretnutie s Kristom nesie spomenutú triádu. Tak je pre každého veriaceho božie slovo predobrazom, ako aj budúcnosťou súčasnosti.

### ***Prežitá sviatosť ako základ mystagógie***

Prijatie sviatostí, dotyk mystéria v konkrétnom čase a priestore, stretnutie presahujúceho tajomstva s konkrétnou obmedzenou situáciou človeka v personálnej rovine je základom k spirituálno-teologickej reflexii. Teda slovami Písma povedané: *Čo bolo od počiatku, čo sme počuli, čo sme na vlastné oči videli, na čo sme hľadeli a čoho sa naše ruky dotýkali, to zvestujeme: Slovo života...*<sup>506</sup>

### ***Spojenie s udalosťou Krista a s celou Najsvätejšou Trojicou***

Postupne vovádzaná osoba veriaceho je privádzaná až k najzákladnejšiemu tajomstvu Krista, jeho smrti a zmŕtvychvstania. Všetky spomínané predobrazy konvergujú a majú vrchol v tomto tajomstve, a rovnako ono je odpoveďou na existenciálnu túžbu človeka žiť večný život a život vzťahu. Výkrik ochrnutého „nemám človeka“ je naplnený v osobe Krista, ktorý ho sprevádza zo situácie nepohodlia a smrti do novej reality života, kde sa viac neumiera, kde sa žije naveky s Kristom. S Kristom pribitý a pevne držaný jeho klincami je človek prenášaný do kráľovstva svetla. Iba toto podstatné a trvalé spojenie je schopné dať nový život, pretože je spojením Boha a človeka.<sup>507</sup> S Kristom človek umiera a s ním vstáva z mŕtvych, aby s ním mohol byť večne v lone Najsvätejšej Trojice. Ona celá sa podieľa na tajomnom znovuzrození človeka, ako to Ambróz často opakuje.

---

<sup>506</sup> *Jn 1,1.*

<sup>507</sup> *Kto nás odlúči od Kristovej lásky? Azda súženie, úzkosť alebo prenasledovanie, hlad alebo nahota, nebezpečenstvo alebo meč? ...A som si istý, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomnosť, ani budúcnosť, ani mocnosť, ani výška, ani hĺbka, ani nijaké iné stvorenie nás nebude môcť odlúčiť od Božej lásky, ktorá je v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi. (Rim 8,36.38–39).*

### ***Nová existencia ako ovocie vzťahu s Kristom skrze krst***

Očistenie od dedičného hriechu a od osobných hriechov predstavuje základnú krstnú zmenu tak často opísanú v mystagogických katechézach. Hriech je zničený a nemá viac žiadnu moc, a rodí sa nový človek, člen vyvoleného kňazstva.

Predstavenie pokrsteného, odetého do bieleho rúcha, zrodeného milosťou, pomazaného voňavým olejom večnej mladosti, ktorý má oči ako holubica, plné Ducha, je nádhernou antropológiou kresťanstva. Z tvora odsúdeného na zánik sa stáva boží syn a dcéra, pri pohľade na ktorého žasnú aj anjeli. Takéto vedomie hodnoty, vyplývajúcej z nekonečnej a darujúcej sa lásky Boha, ktorá je nedovolateľná, ktorá predchádza, sprevádza a očakáva, sa rodí skutočná neotrasiteľná hodnota ľudskej osoby. V krste sa táto hodnota stáva prijatou a deklarovanou. Teda už nie je závislá na schopnostiach, vlastnostiach, možnostiach okolnostiach, materiálnom zabezpečení, pozitívnom ohodnotení či výkone osoby. Je potvrdená z inej strany, čo dáva prežívať pokrstenému neskutočnú slobodu.

### ***Objaviť cirkev***

*– ako miesto a prameň spásy*

Ambróz upozorňuje na prameň sviatostí a božej milosti, ktorý je v cirkvi tam, kde sa modlí a slávia sa sviatosti. Tento prameň je otvorený pre všetkých, aby v ňom každý mohol byť uzdravený. Ona je jeho znamením, aj keď sa pre mnohých môže javiť ako ošúchaná, málo dobrá či príliš obyčajná a jednoduchá. Podobne ako Jordán pre Námana. Spoločenstvo života veriacich je miestom zdieľania darov a služby, ako aj prostriedok evanjelizácie, katechézy, mystagógie a formácie. Je ich konštitutívny prvok. Ono malo svoj významný vplyv aj na Augustínovo obrátenie. Rovnako významným prvkom pri vysluhovaní kresťanskej iniciácie v milánskej cirkvi bol osobný vzťah medzi biskupom a krstencami. Biskup s nimi prežíval každý deň pôstneho obdobia v predkrstnej katechéze, samotné slávenie iniciácie, ako aj jej mystagógiu. Čo sa týka hodnosti vysluhovateľa tajomstiev, tak je definovaná na základe jeho úlohy, ktorá nie je z neho, ale od Boha. Znova odkazuje na „vidieť viac“.

*– ako spoločenstvo vykúpených a spoločenstvo života*

Hovorí aj o vzájomnej láske medzi Kristom a cirkvou, do ktorej je zapojená aj jednotlivá znovuzrodená duša s nárokom prehlbovania. Čnosti vykúpených duší tvoria nádheru cirkvi. V mystagógii eucharistie Ambróz v tejto súvislosti spomína záhradu plnú plodonosných stromov.

### ***Bojovať a lietat' vyššie***

Z prijatej sviatosti, daru milosti, vyplýva záväzok. Vyjadrený je

v mystagogických katechézach viacerými spôsobmi. Ide o vedenie boja s duchovnými mocnosťami zla a hriechu a neustále sa obracanie ku Kristovi, znakom čoho je predkrstné pomazanie celého tela, prinášajúce silu, ako to už bolo spomenuté vyššie. Rovnako ide o nárok voliť si to, čo je trvalé, teda nie pozemské, čo podlieha rozpadu. Krstencom je to aj pripomenuté prostredníctvom druhého pomazania na čelo pre múdrosť a večný život. Ambróz tak uvádza neofitov do plánovania (projekuality) ich života, zameriavajúc ich pohľad na eschatologické završenie, pričom má význam každý moment, pretože sa v ňom rozhoduje o budúcnosti. Voľba a konanie si nárokujú na schopnosť rozlišovania, čomu pomáhajú dary Ducha prijaté v *spiritali signaculum*.

*Vaša svätosť, budovaná cez vyučovanie vášho biskupa, nech sa usiluje zachovať to, čo prijala, aby vaša modlitba bola milá Bohu. A vaša obeta nech je ako čistá hostia a On nech vo vás vždy rozpozna svoju pečať tým spôsobom, aby ste aj vy mohli dosiahnuť milosť a odmenu čností skrze nášho Pána Ježiša Krista, ktorého je úcta a sláva, chvála, večnosť od počiatku a teraz a vždy po všetky veky vekov. Amen.*<sup>508</sup>

### **3.3. Otázka prenosu antickej mystagógie svätého Ambróza do dnešnej praxe Cirkvi**

Základnou otázkou po predstavení mystagógie svätého Ambróza je možnosť a vhodnosť jej aplikácie na podmienky súčasnosti vzhľadom na 1600 ročnú časovú vzdialenosť. Cirkev prežila a prežíva mnoho zmien a vníma mnohé výzvy, pričom stále hľadá a uskutočňuje obnovu svojej identity i identity svojich členov. Otázkou je, akými spôsobmi práve dnes umožniť premieňajúce stretnutie s nebeským ženíchom. V tejto súvislosti možno hovoriť o čítaní znamení čias, ktoré sú už biblickou témou a sú chápané ako znak stretnutia tajomstva aktivity božej záchrany a odkrytej ľudskej túžby alebo tendencie spoločnosti. Odhaľovanie týchto podstatných znamení čias začína cirkev vedome reflektovať v období Druhého vatikánskeho koncilu ako i po ňom, ako základný predpoklad správneho pastoračného prístupu.<sup>509</sup> V tomto zmysle rozlišovania znamení je možné vidieť určitú podobnosť v znamení čias, ktoré nesie doba svätého Ambróza a doba súčasnosti. Veľké rímske impérium konca 4. storočia sa dostáva do krízy v mnohých oblastiach či už ekonomickej alebo morálnej. Vzniká silný kontakt s barbarským svetom a jeho kultúrou, rozpad jednotnej sebaistej ríše, ktorá v určitom zmysle dávala istotu (395). Zápas o moc, neistota, a to i v otázkach viery cez prítomné bludy, kríza zmyslu. Tieto prítomné výzvy volali po odpovedi plnej istoty (nie iba istoty

---

<sup>508</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, VI,5,26, in OOSAM 17, s. 132.

<sup>509</sup> Porov. Ambros, P., *Jak číst znamení časů?*, in *Četba v procesu formace*, Refugium, Velehrad 2003, s.53–55.

z ľudskej strany). Z tohto pohľadu nachádza odozvu potreba miesta autentických vzťahov a solidarity, zakorenenia, vízie budúcnosti, pevnej identity, ktorú v sebe nesie tajomstvo cirkvi a Trojice. Toto prijímali krstenci milánskej cirkvi aj v iniciácii a mystagógii, ktorá sa ukazuje ako adekvátna odpoveď na vtedajšiu situáciu aj vzhľadom na prinášané ovocie, na ktoré sa milánska cirkev odvoláva dodnes. Boh konal dielo veľkej obnovy.

V určitom zmysle možno povedať, že človek dneška sa stretá s podobnou neistou situáciou, často definovanou v médiách ako kríza.<sup>510</sup> Staré sa stáva nepevným, rodí sa teda čosi nové. Stret kultúr a možnosť cestovania, globalizácia, sociálne siete s nevydanými možnosťami rozsahu a navoliteľnou identitou. Ale *kto je kto a kým má byť*. Kto (čo) teda bude referenčným bodom pre súčasnosť a pre budúcnosť? V kom (čom) nájde človek 21. storočia istotu? Všetko sa môže stať nebezpečenstvom, ale i výzvou a šancou k stretnutiu s Božím tajomstvom istoty. Predstavený náčrt mystagógie chce byť príspevkom k odpovedi na položenú otázku, pričom sa opiera o:

- stálu, podstatnú, nemennú a aktívnu prítomnosť sviatosného tajomstva krstu a z neho vychádzajúcu potrebu iniciácie, ktorá má základné programové línie tak dnes, ako v milánskej cirkvi v 4. storočí;
- analógiu realizácie prípravy a mystagógie so súčasnou situáciou animátorov v zmysle prípravy ako vovedenia do morálky a mystagógie ako uvedenia do tajomstva konanej až po slávení sviatostí – ich okúsení;
- dogmaticko-spirituálne bohatstvo mystagogických katechéz svätého Ambróza;
- obsahovú štruktúru a gradáciu mystagógie svätého Ambróza;
- metódu vychádzajúcu z *lex orandi* a opierajúcu sa o liturgiu, písmo a mystagóga, teda skutočnosti, s ktorými krstenci majú skúsenosť;
- dôraz na spoločenstvo, vzťah, inkulturáciu, svedectvo, silu sviatostí a božieho slova.

### **3.3.1. Analógia postupu uvádzania do tajomstiev**

Vzhľadom na mystagogický prístup svätého Ambróza možno vidieť analógiu v realizácii jeho spôsobu iniciácie so súčasnou situáciou animátorov, v poradí morálna príprava – slávenie sviatosti – mystagógia. Animátori získali v detstve a dospelosti vedomosti, poznajú kresťanskú morálku a konajú podľa svojich možností kresťanskú prax, ako i prijali sviatosti kresťanskej iniciácie, a prijímajú i sviatosť zmierenia a

---

<sup>510</sup> Stále sa ozývajú témy ako: kríza ekonomiky, kríza meny, kríza Európy, kríza politiky, kríza morálky, kríza vzťahov, kríza rodiny, kríza demografie, kríza osoby, identity, prisťahovalectvo moslimských národov do Európy, vojnové konflikty a terorizmus...



eucharistie. Teda navrhovaná mystagógia sa stáva pre nich analogicky treťou časťou pôvodne Ambrózovho modelu iniciácie a priestorom dospelého premyslenia viery a vovedenia do tajomstiev s cieľom ich hlbšieho zakúšania. Deje sa to podľa vzoru Ambróza vtedy, keď už sú osvietení svetlom sviatostí. Ich predchádzajúca evanjelizácia, katechizácia a prijatie sviatostí sa stávajú predpokladom pre realizáciu obnovenej krstnej mystagógie.

### **3.3.2. Obsah mystagógie**

Základným východiskom mystagógie svätého Ambróza je obsah premieňajúcej reality tajomstva a bohatstvo samotného krstného slávenia, ktoré je vždy a všade prežívané novozákonným ľudom, a teda platným aj v súčasnosti. Svätý biskup sleduje metodicky priebeh krstu a na prežitých úkonoch ho vysvetľuje, zachytávajúc jeho duchovný význam. Prevádza iniciovaných dogmatickým obsahom tajomstva v kontexte živého božieho slova. Každá vec, úkon, slovo a symbol má svoj hlboký zmysel, či už dejinný, ekleziologický alebo osobný, čím ponúka svoj mystagogický obsah, pre uvedenie krstenca do tajomstva. Vzhľadom na podobnosť (až identickosť) spôsobu slávenia kresťanskej iniciácie v 4. storočí v milánskej cirkvi a v súčasnosti, vďaka liturgickej obnove po Druhom vatikánskom koncile, je obsah mystagogických katechéz svätého Ambróza relevantný aj v súčasnosti. Preto možno spolu s ním naznačiť cestu aj pre súčasnosť, v ktorej ide o vovádzanie do centra kresťanského tajomstva, jeho obsahu, cez dotyk svedectva a lásky spoločenstva, cez stretnutie osoby s Kristom, ktorý mu dáva poznať jeho slabosť a potrebu vidieť očiam neviditeľné, ďalej cez vyzlečenie zo šiat a obmytie z božej strany, až po opis krásy znovuzrodeného stvorenia pomazaného a oblečeného do bielych šiat a živeného z Kristovej obety, pozvaného eschatologickému stretnutiu. Základným obsahom a predmetom mystagógie je stretnutie s Bohom, ktoré môže osoba v sebe zakúšať a z neho žiť, pre bohatstvo, ktoré slávenie v ňom spôsobilo a spôsobuje a ktoré stretá v osobnom živote. Toto tajomstvo je pre každého prítomné tu a teraz bez ohľadu na jeho vedomú percepciu. Konkrétny spôsob priblíženia obsahu rozvíja metóda.

### **3.3.3. Mystagogická metóda**

Východiskom a normou, základnou a systematickou referenciou mystagogickej metódy je viera, ktorá sa modlí (*vychádza z lex orandi*) – je slávením. Táto viera privádza k Písmu a v ňom, ako v zdroji, táto modliaca sa viera nachádza to, čo systematicky formuluje ako vieru verú – *lex credendi* a následne sa stáva životom – *lex vivendi*.

Vzhľadom na uvedenú štruktúru možno vyvodíť tieto základné zretele, a to:

a) *Stály zreteľ na liturgiu* prejavujúci sa v koncentrácii na kvalitu slávenia v zmysle jeho duchovného obsahu s účinnou možnosťou jeho prijatia, ako aj poskytnutie možnosti účastníkovi vyjadriť skrze symboly svoju existenciálnu skúsenosť tajomstva. Potom v koncentrácii na obsah obradov a textov či už prítomných v mystagogických katechézach svätého Ambróza alebo aj v súčasnej liturgii.

b) *Stály zreteľ na Písmo* v zmysle zdroja a artikulácie skúsenosti s Bohom, stále živým obsahom tajomstva, majúcim moc premeny. Ono nesie v sebe typ, antityp ako aj *eschaton*.

c) *Stály zreteľ na mystagóga* ako toho, kto pomáha v prechode od modlitby ku krédu, ktoré je jednak osobným vyznaním iniciovaného, ako aj vyznaním Cirkvi a jej tradície. Je moderátorom celého procesu a sám sa dotýka obsahu tajomstva. Vedie od zážitku, cez skúsenosť, zakúšanie, ku krédu a životu. Vytvára s iniciovaným osobitý vzťah.

Liturgia a Písmo sú základnými prameňmi mystagogickej metódy. Mystagóg jej nástrojom, pričom ponorenie celého procesu do modlitby je základnou podmienkou premeny iniciovaného. Modlitba otvára nový zmysel Písma a skúsenosti a vedie k syntéze.

Základom mystagogickej metódy je reflexia a zhodnotenie osobnej i komunitnej skúsenosti slávenia a zakúšania tajomstva v kontexte dejín spásy a ekleziálnej tradície s cieľom jeho dosiahnutia Krista, života Najsvätejšej Trojice, ako to vidíme u milánskeho biskupa. Osoba sa stáva súčasťou toho, čo bolo pred ňou, toho, čo je, a toho, čo ho príde cez spojenie s Kristom, a to na základe potvrdenia vitálneho a vzájomného vzťahu medzi Božím slovom, sviatosťou (kultom, transcendentálnou skúsenosťou), životom a eschatológiou v ktorých On je prítomný. Takto mystagogická metóda učí osobu čítať v prameni Božieho slova a sviatostí, pričom nestavia na senačnom, výnimočnom extra. Pozýva ku kontemplácii – videní za/viac, k čítaniu symbolov a súvislostí – ako kontradynamika súčasnej dialektiky povrchnosti, ktorá neuspokojuje. Je postavená na narácii a analógii, čím je pochopiteľná a prijateľná pre každého, a tak sa môže stať životným štýlom každého pokrsteného.

Vonkajší rámec metódy mystagógie sa uskutočňuje v línii slávenie, či už ako aktuálne prítomné v blízkej časovej nadväznosti alebo ako sprítomnené skrze modlitbu, pokračuje osvetlením slávenia skrze Písmo a jeho zasadenie do tradície a kontextu dejín spásy, ďalej sa koncentruje na definovanie obsahov viery a osobných konzekvencií z neho vyplývajúcich spolu s účastníkmi, potom nasleduje pozvanie k osobnej reflexii a zakúšaniu v modlitbe a konkrétnom živote, a nakoniec prichádza opätovné zhodnotenie zakúšania, prijatých obsahov viery aj jeho plodov.

Vnútorý prechod v iniciovanom postupuje od slávenia k trvalému zakúšaniu spojenému s osobným vyznaním kréda, teda od zážitku<sup>511</sup> subjektu ku skúsenosti milosti, ktorá je v ňom reflektovaná za pomoci mystagóga a spoločenstva (teda je prechodom ku skúsenosti transcendentálnej/náboženskej) až k osobnému zakúšaniu až po *lex credendi*. Slávené a skúsené sa v iniciovanom stáva zdrojom zakúšania a vnútornej premeny. V línii *lex orandi, lex credendi, lex vivendi*.

Určujúcou skutočnosťou mystagógie je aj *zmena mentality*. Prijatie sviatosti nesmie byť chápané iba ako vrchol prípravy, ale ako vstup do tajomstva, do ktorého je potrebné stále hlbšie vnikáť počas celého života človeka. Je pozvaním na hostinu.<sup>512</sup> Vyžaduje stálu otvorenosť a ochotu reflektovania skúsenosti, koncentráciu na podstatné. Zápas o rast. Čítanie každého momentu ako priestoru mystagogickej premeny. Teda ako je zjavné, nejde ani o časovo uzavretú skúsenosť, ale o spôsob kresťanského prežívania a nejde ani o súbor techník, ale o životný postoj, pohľad, jednanie, nastavenie. Preto sa zároveň sa vyžaduje opustenie pochopenia mystagógie v striktno metodickom a didaktickom zmysle, zaručujúcej úspech dodržaním načrtnutých krokov, pretože ide o stretnutie tajomstva Boha a človeka, tak širokého, nepredvídateľného, osobného

---

<sup>511</sup> Všeobecne sa používa v teológii viac termín *skúsenosť* ako *zážitok*, čo odkazuje na skúsenosť s tajomstvom – milosťou (porov. AMBROS, P., *Teologicky milovať cirkvi. Vybrané statě z pastorální teologie*, Refugium, Velehrad 2003, s. 409), zážitok je vnímaný viac v rovine psychologickéj. Práca však používa aj pojem zážitku ako jednotlivý a ešte nereflektovaný moment skúsenosti. Stáva sa skúsenosťou (poznáním) po vytvorení a prijatí obsahu poznania. *Zážitok* – vnímanie prítomného aktu *tu a teraz*, na úrovni prežívania, majúcom v sebe určitý emocionálny náboj zasahujúci subjekt, avšak bez hlbšej referencie. *Skúsenosť* – vedome ako i nevedome reflektovaný zážitok alebo skupina zážitkov, z ktorých u subjektu dochádza k vytvoreniu (vedomého ako i podvedomého) uzáveru – poznania na základe prežitého. (Říha uvádza v slovníku k základom Kresťanskej viery od Karla Rahnera definíciu skúsenosti, pričom ju definuje ako *habitus*, teda poznanie získané opakovanými aktmi poznania, zvlášť aj citovo zdôraznenými. Skúsenosť ako akt bezprostredného postrehovania prítomnej skutočnosti vnútornými zmyslami a rozumom. Líši sa od poznania sprostredkovaného uvažovaním a od spomienky na neprítomný predmet. Vonkajšia skúsenosť je vždy sprevádzaná vnútornou skúsenosťou, to znamená vedomým zmyslovým a rozumovým /sebevedomým/; vnútorná skúsenosť je možná len ako sprevádzajúci akt objektívne zameraného aktu /nemáme rozumovú intuíciu/. (Porov. ŘÍHA, K., *Slovníček filozofických a teologických pojmů k Základům křesťanské víry*, in RAHNER, K., *Základy křesťanské víry. Uvedení do pojmu křesťanství*, Trinitas – Křesťanská akademie, Svitavy – Řím 2004, s. 641). Zo skúsenosti sa stáva *transcendentálna skúsenosť*, ak je vnímaná a reflektovaná subjektom pohľadom z božej strany ako vyjadrenie presahu vlastnej osoby k nekonečnému horizontu bytia (porov. ŘÍHA, K., *Slovníček filozofických a teologických pojmů k Základům křesťanské víry*, op. cit., s. 640), a je vložená do kontextu dejín spásy – kedy možno hovoriť aj o *náboženskej skúsenosti*. (Pre cirkevných Otcov je náboženská skúsenosť takou skúsenosťou, ktorá je v súlade so skúsenosťou biblickou a cirkevnej tradície /porov. ŽUST, M., *L'esperienza religiosa e spirituale*, in ŠPIDLIK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005, s. 312). *Zakúšanie* – život transcendentálnej skúsenosti v človeku vnímanej ako láska radosť, sila pozvania, život – vôňa a chuť božieho tajomstva, syntéza plná života. („Neboť nenasycuje a neuspokojuje duši, jestliže mnoho ví, nýbrž pociťuje-li a zakouší-li věci vnitřně.“ IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, 2, Refugium, Velehrad 2002, s. 8).

<sup>512</sup> *Teda, najmilovanejší bratia, prišli sme až k oltáru, k bohatšiemu argumentu.* (AMBRÓZ, *De sacramentis*, III,2,15, in OOSAM 17, s. 84).

a neopakovateľného. Vyžaduje si celého človeka (či už mystagóga, člena spoločenstva alebo iniciovaného), pretože má za cieľ novú konštrukciu jeho identity vo svetle, účinnosti a ovocí veľkonočného tajomstva.

Vychádzajúc zo súčasnej iniciačnej praxe cirkvi na Slovensku, je možné uvažovať metodicky v dvoch líniách realizácie. V prvej línii možno použiť predložený náčrt mystagógie ako završenie uvedenia dospelých do kresťanského života, inšpirujúc sa tak mystagógiu svätého Ambróza. Nemožno však zabudnúť zohľadniť spôsob prípravy konkrétnych katechumenov, pri ktorej má aj Ambróz svoj vlastný metodický prístup, aby nedošlo ku kolíziám (zdvojovaniu obsahu...).<sup>513</sup> A v druhej línii zase ako určitý program mystagogickej formácie pre už v detstve pokrstených mladých alebo dospelých veriacich, či už na farskej, diecéznej alebo národnej úrovni, s cieľom vyššie uvedeným.

#### **3.3.4. Inkulturačný, osobitý a osobný charakter mystagógie**

Ambróz pri uskutočňovaní svojej mystagógie dbá na jej inkulturačný charakter, používajúc obrazy zo života známeho jeho neofitom.<sup>514</sup> Osobitý charakter je daný osobitosťou Ambróza a jeho vlastným spôsobom slávenia iniciácie, pre ktoré má milánska cirkev svoje dôvody – hlbšie vovedenie do tajomstva.<sup>515</sup> Didakticky sa často odvoláva na božie slovo, konkrétne udalosti života biblických postáv, ktoré pokrstení poznajú a spája ich s ich osobnou situáciou. Rozdiel štýlu medzi *De sacramentis* a *De mysteriis* svedčí aj o prispôbení sa Ambróza stupňu vnímania prítomného auditória. Osobný charakter mystagógie je postavený aj na osobnom vzťahu Ambróza s krstencami, ktorý s nimi mal pred krstom denno-denne katechézy počas celého pôstneho obdobia<sup>516</sup> a potom aj v týždni po Veľkej noci, čo vytváralo priestor sprevádzania. S vyššie uvedenými nárokmi inkulturácie, osobitosti charakteru miesta, auditória a dimenziou osobného vzťahu, sa bude musieť mystagógia dneška vysporiadať.

---

<sup>513</sup> Napríklad svätý Ambróz vysvetľuje obrady strikne po ich slávení, čo v príprave katechumenou môže byť ináč.

<sup>514</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,2,4–6, in OOSAM 17, s. 44–46.

<sup>515</sup> Ide napríklad o už spomínané umývanie nôh, čas mystagógie po prijatí iniciácie...

<sup>516</sup> Porov. BONAVENTURA AB ARENZANO, *La catechesi di Sant' Ambrogio. Studio di pedagogia pastorale*, dizertačná práca, Pontificia Universitas Gregoriana, Genova 1957, s. 62; DPat, s. 419.

### 3.3.5. *Sila života mystagogického spoločenstva*

Významnú úlohu pri mystagógii v milánskej cirkvi zohrávalo miestne spoločenstvo veriacich so svojím biskupom, konajúce skutky lásky<sup>517</sup> a vydávajúce svedectvo života,<sup>518</sup> ako to už bolo spomínané vyššie, v svedectve obrátenia Augustína.<sup>519</sup> Rovnako bol dôležitý Ambrózov postoj prijatia, ktorý bol k dispozícii prijať každého, aj neohláseného.<sup>520</sup> Sila spoločenstva a biskupova horlivosť sa prejavili prílivom nových veriacich.<sup>521</sup> Preto aj obnovená mystagógia, ako to pripomína aj Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života, sa nezaobíde bez živého spoločenstva veriacich.<sup>522</sup>

### 3.3.6. *Ambrózova silná viera vo veľkú moc konajúcej Božej milosti vo sviatostiach a osobné svedectvo života*

Veľmi silnou črtou iniciácie a pastorácie v Miláne bolo svedectvo života svätého biskupa, ktorý venoval všetky prostriedky pre chudobných a zajatcov. Taktiež jeho horlivá láska pre dobro duší. Sám viedol asketický život a venoval sa štúdiu. Cennými mystagogickými katechézami sa nesie jeho veľká viera v božie konanie a moc pôsobiacu vo sviatostiach a v živote človeka. Inšpiratívny je jeho život z božieho slova, odvaha, služba, pôst, tvorivá činnosť.<sup>523</sup> Tak aj súčasná pastorácia a mystagógia bude iba natoľko účinná, nakoľko bude svedectvom života. Tieto spomenuté skutočnosti sú výzvou a imperatívom pre život mystagóga súčasnosti.

### 3.3.7. *Základné možné problémy realizácie mystagógie v súčasných podmienkach*

Problémy, ktoré je možné zbežne načrtnúť, môžu tkvieť neochote alebo neschopnosti k zmene mentality, absencii osobného obrátenia a svedectva protagonistov mystagógie ako i živého spoločenstva, absencii spomínanej kvality liturgického slávenia, nedostatočnej obsahovej, inkulturačnej a metodologickej príprave, nerešpektovaní osobitosti auditória, časovej a personálnej nemožnosti tvorenia vzťahov sprevádzania, časovej zaneprázdnenosti...

---

<sup>517</sup> Porov. CACITTI, R., Ambrogio nella cultura del suo tempo, in *Un ponte tra Occidente e Oriente. La visita di Bartolomeo I a Milano, Il Convegno «Ambrogio tra Occidente e Oriente»*, Centro Ambrosiano, Milano 1998, s. 68.

<sup>518</sup> Hlavne sa to prejavilo v zápasoch o odovzdanie bazilik v Miláne ariánom.

<sup>519</sup> Porov. časť 3.2.2 tejto práce – Mystagogický model svätého Ambróza.

<sup>520</sup> Porov. DPat, s. 420.

<sup>521</sup> Paulín spomína, že po smrti Ambróza až piati biskupi vykonávali jeho prácu s katechumenmi a novokrstencami (porov. PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, 38, in PL 14,40b).

<sup>522</sup> Porov. OICA 39.

<sup>523</sup> Porov. PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, 38, in PL 14,40a–40b.

#### 4. FORMÁCIA ANIMÁTOROV A OBNOVENÁ MYSTAGÓGIA KRSTU

Návrat k mystagógii krstu navrhovaný v tejto práci je spojený s nutnosťou objasnenia terminológie, cieľu a obsahu tohto úplne nového formačného projektu mystagogickej formácie animátorov. Pojem mystagógie je tu v širšom slova zmysle používaný ako metóda, ktorá sa opiera o *lex orandi*, teda, že až modlitba, ktorá sa bezprostredne obracia k liturgickému sláveniu, dáva vzťah učeník<sup>524</sup> – mystagóg<sup>525</sup> – oltár<sup>526</sup> vonkajší a vnútorný priestor pre premenu iniciovaného. Z neho nachádza cestu k novému čítaniu Písma, ktoré odhaľuje hlbšiu súvislosť jeho života. Privádza iniciovaného k prijatiu povolania ako nositeľa normotvorného *lex credendi*.

Navrhovaný program nie je alternatívou k sviatostnej pastorácii, ani ku klasickej farskej katechéze či vyučovaniu náboženstva. Nechce im konkurovať ani ich znevažovať. Presne určuje jeho adresáta, predmet, cieľ a spôsob formačného programu. Je spojený so špecifickým povolaním v službe pastorácie mládeže v duchu zásady, že najlepším animátorom a sprievodcom mládeže je mládež sama. Je to proces, v ktorom sa objekt pastorácie mládeže stáva jeho subjektom. Nie je založený iba na katechetických či pedagogických kompetenciách alebo zručnostiach, ale na antropologicko-spirituálnych modeloch rozvíjajúcich dynamiku stvorenia človeka k obrazu a podobnosti Boha a mentálnu kresťanskú kultúru veľkonočného tajomstva. Jeho ambíciou je vytvárať radikálne prežívanie pozemského života človeka Kristovým spôsobom, ktorý v sebe obsahuje zavŕšenie sveta.

Zmena mentality, ktorá je hlavnou charakteristikou mystagogických prístupov, je z pohľadu práce kompatibilná s doterajšími spôsobmi formácie animátorov na Slovensku a zodpovedá zisteniam uskutočneného výskumu, a poskytuje opakujúcu sa možnosť programovania systematickej formácie animátorov mládeže. Tento formačný program je, obrazne povedané, novou katedrálou, do ktorej sú mladí pozvaní, aby v spoločenstve cirkvi nachádzali svoje povolanie privádzať do chrámu cirkvi svojich vrstovníkov. Načrtnuté hlavné línie programu zásadným spôsobom zohľadňujú prácou vypracovanú analýzu, založenú na orientačnom výskume zameranom na postavenia mladého človeka v dnešnej slovenskej spoločnosti a cirkvi. Jeho potrebu spoločenstva

---

<sup>524</sup> V prípade pastorácie mládeže ide o animátora – návštevníka animátorskej školy. Iniciácia mystagogickej formácie nesie charakteristiky učeníctva.

<sup>525</sup> Mystagógom v kontexte formácie je kňaz zodpovedný za konkrétnu animátorskú školu, ktorého úlohou je sprevádzane a formácia animátorov.

<sup>526</sup> O oltári možno hovoriť ako o cieľi (vrchole) mystagógie, čím je stretnutie s tajomstvom, požívanie božích darov, zakúšanie, ktoré musí mať mystagóg neustále pred sebou. V eschatologickej vízií je oltár obraz a prítomnosť budúcej plnej reality – *veritas*. Posledným významom pojmu oltár je liturgické slávenie (aj to krstné), ktoré je chápané ako cesta k vrcholu.

a osobného sprevádzania, potrebu zážitku a skúsenosti, ktorá sa stane základom hlbšej reflexie života. Ako i nárok svedectva, prehĺbenie tradične chápaného prijímania sviatostí s využitím jeho záujmu o modlitbu aj v súčinnosti s Božím slovom, objavenie a potvrdenie identity.

#### **4.1. Kontext, pojem a ciele formácie animátorov na Slovensku**

Kompaktnosť a kontinuitu novej mystagogickej formácie animátorov vzhľadom na predchádzajúcu prax zasadenú do kontextu celej pastoračnej práce s mládežou ukazuje nasledujúca časť štúdie. Pri svojom pohľade plnom vďačnosti za minulosť plnú kvalitných formačných aktivít, cez ich vznik i systematické programovanie a realizáciu, ktorých účastníkmi bolo veľké množstvo mladých, sa zameriava na ďalší úsek cesty k hlbšiemu a cielenému formovaniu kresťanskej identity animátorov. Snaží sa vyjasniť problém definovania pojmu *animátor*, ktorý je v súčasnosti tak mnohoznačný, pričom ho chápe ako pastorálneho pracovníka na poli pastoračie mládeže a jasným spôsobom ho vyhráňuje voči ostatným jeho definíciám. Prináša náčrt vývoja fenoménu animátorských škôl a ich programu ako základné kontinuum, do ktorého vkladá jeho absentujúcu časť.

##### **4.1.1. Východiská formácie mládeže**

Priorita pastoračie mládeže vyvstáva veľmi jasne ako výzva Cirkvi 20. storočia. Občas je však v praxi legitimita pastoračie mládeže ako riadnej pastoračnej starostlivosti marginalizovaná či spochybňovaná, ako by išlo iba o akúsi hru, zábavu bez podstatného základu, hĺbky či zmyslu. Pri tomto konštatovaní sa nepopiera aj možnosť opačnej extrémizácie, čo je taktiež chybným pastoračným prístupom. Ako teda vidí oficiálna Cirkev problematiku pastoračie a formácie mládeže a čo od nej očakáva?

#### ***Cirkev vidí mládež ako svoju prioritu po Druhom vatikánskom koncile***

Cirkev sa už na Druhom vatikánskom koncile silno otvorenou spoločnosťou a svetu venuje problematike starostlivosti o mládež, pričom ju spomína v mnohých dokumentoch<sup>527</sup> ako i v záverečnom posolstve koncilu.<sup>528</sup> Tieto myšlienky ďalej

---

<sup>527</sup> Porov. dokumenty: *Christus Dominus, Presbyterorum ordinis, Apostolicam actuositatem, Gravissimum Educationis*; „Cirkev sa pozerá na vás s dôverou a s láskou... Ona je opravdivou mladostou sveta... Hľadte na ňu a nájdete v nej Kristovu tvár.“ (ChD 30,2). „Práve preto súčasní cirkevní vychovávateľia a učiteľia majú pripomínať katolíckej mládeži jej celkom mimoriadne postavenie.“ (PO 3).

<sup>528</sup> „(Mladí) Budete utvárať spoločnosť zajtrajška: buď ju zachránite, alebo spolu s ňou zahyniete... Cirkev sa na vás pozerá s dôverou a láskou“ (*Nuntii quibusdam hominum ordinibus dati*, in *Enchiridion Vaticanum*, I, EDB, Bologna 1981, 525\*. Záverečné posolstvo Druhého vatikánskeho koncilu – 8. 12. 1965).

rozvíjajú nasledujúci pápeži. Pavol VI. vo vzťahu k evanjelizácii, vysvetľujúc základné zásady podávania radostnej zvesti v Evangelii nuntiandi, sa obracia na mladých s prosbou o misijnú horlivosť medzi svojimi rovesníkmi.<sup>529</sup> Svoj ďalší rozkvet záujmu o mládež na poli celosvetovej cirkvi nachádza priestor v pontifikáte blahoslaveného Jána Pavla II. Jeho posynodálna exhortácia, *Catechesi tradendae*, venujúca sa výchove, je zaujímavou vo vzťahu k mládeži pre svoj obsah. Pápež tu rozoberá vývojové charakteristiky a upozorňuje na nutnosť prispôsobenia katechézy mladým (inkulturačný prístup).<sup>530</sup> Rozvádza aj ucelenosť katechetického vyučovania a prirovnáva ho ku kresťanskej iniciácii.<sup>531</sup> Pápež ďalej v liste samotným mladým – *Parati semper* – v roku 1985 rieši ich existenciálne otázky. Pozýva ich, aby boli stále pripravení obhájiť sa pred každým, kto ich vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je v nich,<sup>532</sup> čím ich pozíva a zaväzuje byť aktívnymi protagonistami vlastnej formácie. Tento list je viazaný na medzinárodný rok mládeže vyhlásený Organizáciou spojených národov (1985), kedy pápež začína tradíciu svetových dní mládeže ako miesta dialógu Cirkvi a mladých. Rovnako sa téme mládeže venuje aj základný dokument laického apoštolátu Jána Pavla II. jeho posynodálna exhortácia *Christifideles laici*. V odseku pod názvom „Mládež – nádej Cirkvi“<sup>533</sup> definuje mladosť ako čas intenzívneho objavovania vlastného „ja“; čas vlastného životného projektu; čas rastu v múdrosti a v obľube u Boha i ľudí, čím rozvíja odkazy spomenutého listu. Otázkou situácie mladých sa zaoberá *Pastores dabo vobis* špeciálne vo vzťahu ku kňazskej formácii, kde ako jej východisko prináša opis situácie mladého človeka tak, ako ju vnímajú synodálni otcovia, definujúc jej pozitívne, ale aj negatívne charakteristiky.<sup>534</sup> Vo vzťahu k samotnej formácii mladých sa vyjadruje

<sup>529</sup> Porov. *EN* 72.

<sup>530</sup> Porov. *CT* 38–40.

<sup>531</sup> „Je potrebné medzi iným zdôrazniť niektoré charakteristické vlastnosti tohto vyučovania:

- musí byť *systematické*, nie improvizované, podľa programu, ktorý mu pomôže dosiahnuť presný cieľ;
- má *nástojiť na podstatných veciach*, bez nároku na ucelený pohľad na všetky diskutované otázky, či premenu na teologický výskum alebo vedeckú exegézu;
- má byť *úplné*, kompletne, teda také, ktoré sa nezastaví na počiatočnom ohlasovaní kresťanského tajomstva, aké máme v kerygme;
- má byť úplnou kresťanskou iniciáciou, *otvorenou všetkým zložkám kresťanského života*.“<sup>531</sup> (*CT* 21).

<sup>532</sup> Porov. *IPt* 3,15.

<sup>533</sup> Porov. *ChL* 46; *GE* 2.

<sup>534</sup> *Priaznivé podnety, nádeje a možnosti*: jasnejšie vedomie ľudskej dôstojnosti; nová otvorenosť voči mravným a duchovným hodnotám; smäd po spravodlivosti; starosť o prírodu a pohľad na svet s väčším pochopením, túžba po konkrétnej medzinárodnej solidarite; zápal mladých podporovať a šíriť hodnoty; vzrastá poznanie Svätého písma; ustúpenia niektorých negatívnych javov; rozvoj dobrovoľníckej služby.

*Negatívne*: rýchla zmena pomerov; rasová a náboženská rôznorodosť spoločnosti; rozšírený racionalizmus; prehnané obhajovanie subjektivity osobnosti; pomýlená predstava slobody ako súhlas s vášňami a túžbou po moci; formy hedonizmu a otroctvo nestáleho okamihu; útek pred zodpovednosťou; šírenie praktického a existenciálneho ateizmu; rozpad rodinného spoločenstva a prekrúcanie zmyslu sexualita na nástroj spotreby; náboženská nevedomosť a negatívny vplyv



nepriamo *Všeobecné katechetické direktorium*, definujúc úlohy katechézy, ktoré sa dajú preklopiť aj do úloh formácie. Hovorí o: formácii v oblasti poznania viery; liturgickej výchove; morálnej formácii; formácii k modlitbe; uvádzaní do kresťanského života – výchova k životu v spoločenstve a ekumenický rozmer a výchova k poslaniu, misijnému dynamizmu a k medzináboženskému dialógu.<sup>535</sup> Téma mládeže sa venuje aj programový dokument Jána Pavla II. *Nuovo millennio ineunte*. Pápež v pohľade do budúcnosti reflektuje svoju skúsenosť zo Svetového dňa mládeže v Ríme ako radostnú skúsenosť, pričom vyzdvihuje na viacerých miestach ich evanjelizačný potenciál, napríklad v tom, keď mladí svojou radosťou a túžbou nájsť zmysel premenili celé toto mesto. „Znovu sa raz mladí ukázali ako zvláštny dar Božieho Ducha pre Rím a pre Cirkev.“<sup>536</sup>

Preto na záver možno zhrnúť, že záujem cirkvi o mládež v dnešnej situácii okrem základných teologických dôvodov zámeru zjavenia a sprostredkovania božieho sebazdieľania, má svoje opodstatnenie v:

- rastúcom počte mladej generácie,<sup>537</sup>
- rozširujúcim sa mieste mladých v ľudskej spoločnosti,<sup>538</sup>
- problémoch, ktoré ju stretajú a ktorými je ovplyvnená,<sup>539</sup>
- dôležitosti obdobia mladosti ako kľúčovom v živote každého človeka, keď sa rozhoduje o budúcnosti,<sup>540</sup>
- úlohe nositeľky nádeje budúcnosti, ktorá je jej zverená,<sup>541</sup>
- budúcnosti cirkvi, ktorá od nej závisí.<sup>542</sup>

### ***Obojstranný a obohacujúci dialóg Cirkvi a mládeže – dialóg o budúcnosti***

Ján Pavol II. vo svojom pastoračnom úsilí pozýva k obojstrannému dialógu medzi mládežou a Cirkvou. Ide mu o výmenu hodnôt a očakávaní, kde sa každá strana má čo naučiť.

---

masmédií; subjektívizácia kresťanskej viery; nedôvera a netrepezlivosť voči hierarchickému Učiteľskému úradu Cirkvi a čiastočná príslušnosť k Cirkvi; nedostatok kňazov a ich ochota k službe; absencia dospelých vzorov kresťanského života; zvýšená sociálna nespravodlivosť a nedostatok pracovných príležitostí. (Porov. *PDV* 6–9).

<sup>535</sup> Porov. *VDK* 85–86.

<sup>536</sup> *NMI* 9.

<sup>537</sup> Porov. *ChL* 46.

<sup>538</sup> Porov. *CT* 35.

<sup>539</sup> Porov. *NMI* 50.

<sup>540</sup> Porov. *ChL* 46.

<sup>541</sup> Porov. *VDK* 181; *ChL* 46.

<sup>542</sup> Porov. *tamže*, 182; DZURENDA, V., *Permanentná formácia laikov v diecéznej animátorskej škole v Spišskej Belej vo svetle pokoncilového učenia cirkvi*, Katolícki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2005, s. 34–36 (ďalej len DFL).

„Cirkev má veľa čo povedať mládeži a mládež má veľa čo povedať Cirkvi. Tento obojstranný dialóg musí byť úprimný, jasný a odvážny. Podporuje stretnutie a výmenu medzi generáciami a pre Cirkev a spoločnosť sa stáva prameňom bohatstva a mladosti.“<sup>543</sup>

„Cirkev sa učí od mladých ich kráčaním do budúcnosti, ktorá ich očakáva; v nich nachádza obraz a spomienku na oblažujúcu mladosť, ktorou Kristov Duch Cirkev stále obohacuje.“<sup>544</sup>

### ***Úloha mládeže pri evanjelizačnej úlohe Cirkvi***

Už počas Druhého vatikánskeho koncilu je mládež chápaná ako protagonista evanjelizačnej činnosti Cirkvi, keď dokument *Apostolicam actuositatem* hovorí: „Mladí sa majú stať prvými a bezprostrednými apoštolmi mladých, oni sami majú vyvíjať apoštolskú činnosť medzi sebou.“<sup>545</sup> Pavol VI. v *Evangelii nuntiandi* dodáva: mládež „vychovaná vo viere a modlitbe, už sama čím ďalej, tým viac apoštolsky pôsobila medzi seberovnými. „Cirkev si mnoho sľubuje od tejto pomoci mládeže a my sami sme jej veľmi často prejavili svoju dôveru.“<sup>546</sup> Ján Pavol II. v *Christifideles laici* pripomína, že „mladí sú vskutku aktívnymi subjektmi, protagonistami evanjelizovania a musia byť v tom povzbudzovaní.“<sup>547</sup>

#### ***4.1.2. Kontext formácie mládeže na Slovensku***

Z vyššie povedaného vyplýva nutnosť formácie mladého človeka v plnú kresťanskú osobnosť. Táto výzva bola a je reflektovaná v pastorácii na Slovensku cez rôzne spoločenstvá, hnutia a diecéznu úroveň. Širším spôsobom sa zhodnoteniu pastorácie mládeže venovali hlavne pastoračné plány Konferencie biskupov Slovenska<sup>548</sup> ako aj Rada pre mládež a univerzity KBS na svojich zasadnutiach, z ktorých práca prináša niektoré zhodnotenia. Text práce sa sústreďuje na obdobie po roku 1989 a zameriava sa na oblasť mimoškolskej formácie mladých, nakoľko školská

---

<sup>543</sup> Porov. *ChL* 46.

<sup>544</sup> Porov. *ChL* 46.

<sup>545</sup> AA 12.

<sup>546</sup> EN 72.

<sup>547</sup> *ChL* 46.

<sup>548</sup> POROV. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2001–2006*, Vydavateľstvo Michala Vaška, Bratislava 2001; KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Pastoračný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2007–2013*, SSV, Trnava 2007. Potom čiastočne niektoré dizertačné a licenčné práce. (Porov. DZURENDA, V., *Permanentná formácia laikov v diecéznej animátorskej škole v Spišskej Belej vo svetle pokoncilového učenia cirkvi*, Katolícki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2005; DARMO, A., *Nové definovanie programových priorít Diecézneho centra mládeže Banskobystrickej diecézy vo svetle apoštolského listu Novo millenio in eunte*, licenčná práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2007 /ďalej len DDCM/, atď.).

formácia nie je jej zámerom.

Rozkvet pastorácie mládeže a jej formácie sa začína po stretnutí mládeže so svätým otcom v Czenstochowej (1991), kedy došlo k mobilizácii síl na Slovensku pre toto stretnutie. Rovnako samotné stretnutie bolo impulzom pre novú aktivitu, a to hlavne v diecézach a farnostiach pre prácu s mládežou. Či už ako organizovanie diecéznych stretnutí mládeže alebo aj samotných farských spoločenstiev, kde sa konala formácia mladých, či cez rôzne skupinky. Okrem diecéznej pastorácie mládeže, ktorá v tomto čase pomaly začínala vznikať, vyvíjali svoju činnosť aj iné subjekty pastorácie mládeže, či už ide o konkrétne spoločenstvá, hnutia alebo rehoľné komunity, ktoré vytvárajú neodmysliteľný kontext formácie mládeže na Slovensku.

### *Saleziáni*

Najvýraznejšou skupinou, čo sa týka reholí, sú *saleziáni*, ktorí realizujú dvojročnú *Školu animácie*, pozostávajúcu zo štyroch víkendov.<sup>549</sup> Pôvodnú trojročnú *Školu animácie* pozostávajúcu zo šiestich víkendov teraz presunuli na oratóriá ako miestnu formáciu animátorov pod názvom *Bohatstvo kresťanstva* – je zameraná prevažne na ľudskú formáciu, kreativitu a metodickú prípravu.<sup>550</sup> Ide o prvý systematicky rozpracovaný program pre animátorov na Slovensku. Ďalšími ich formačnými projektmi sú *Cesty zrenia*<sup>551</sup>, *Mediálna škola*<sup>552</sup> a *Formácia saleziánskych misijných dobrovoľníkov*<sup>553</sup>. Možno povedať, saleziáni majú svoj vlastný efektívny spôsob pastorácie mládeže, ktorý sa viaže zväčša na oratórium alebo saleziánsku komunitu, ktoré tvoria základnú bázu ich činnosti. Ide o stály proces sprevádzania, formácie a rastu mladých až k rodinnej pastorácii, ktorý nie je špecificky časovo ohraničený, ako to je pri formácii animátorov v diecéznych animátorských školách. Taktiež pracujú s relatívne stálou skupinou.

---

<sup>549</sup> Prvé dve témy sú preventívny výchovný systém a individuálny prístup, ďalšie dve sú ešte v príprave.

<sup>550</sup> Témy sú prednášané v nasledovných oblastiach: Bohatstvo kresťanstva; Mladí a ich vyzrievanie; Kultúra a umenie výchovy; Stretanie sa s človekom; Animácia skupín; Príprava stretnutí a itinerárov (porov. BARANYAI, L., *Škola pre animátorov*, I–IV, Lúč, Bratislava 2000, s. 3).

<sup>551</sup> Ide o profesionalizáciu prípravy vedúcich rovesníckych skupín na prácu s neorganizovanou mládežou. Tento projekt spočíva z dvoch častí. Prvou je spracovaný metodika ako sprevádzať rovesnícku skupinu pri vyzrievaní jej členov, podľa vekových kategórií: 10–12 rokov, 12–14 rokov, 14–16 rokov, 16–19 rokov, 19–25 rokov. Druhou časťou je kurz iniciácie a druhý kurz ako pracovať s vekov kategóriou, ktorú daný animátor vedie.

<sup>552</sup> Ide o formačný projekt, ktorého absolventi by mali pracovať či už ako dobrovoľníci na poli mediálnej výchovy alebo ako mediálni tvorcovia s jasnou etickou a hodnotovou orientáciou.

<sup>553</sup> Príprava mladých pre prácu v misijných oblastiach.

### ***ZKSM – združenie kresťanských spoločenstiev mládeže***

Vzniklo z hnutia *Laický apoštolát*, ktoré pôsobilo od roku 1969 počas totalitného režimu v ilegality za výraznej pomoci vtedajšieho tajného biskupa, teraz kardinála Jána Chryzostoma Korca a členov sekulárneho inštitútu Fatima. Jeho formácia je zameraná na vytváranie spoločenstiev v rámci Cirkvi, pravidelnom čítaní Božieho slova, účasti na Eucharistii a zapájaní sa do novej evanjelizácie vo vlastnom prostredí.<sup>554</sup> ZKSM sa v súčasnosti nespája so žiadnou spiritualitou. Ide skôr o občianske združenie pre finančnú a metodickú podporu spoločenstiev pre prácu s mládežou. Dlhodobo spolupracuje s Konferenciou biskupov Slovenska. Čo sa týka formácie, tak toto združenie bolo jedným z hlavných organizátorov *Školy animátorského sprevádzania* vo Važci uskutočnenej 2010 – 2011 a rovnako finančne podporuje diecézne animátorské školy, ktoré tento rok cezeň získali ďalšiu akreditáciu.

### ***Neokatechumenátna cesta***

Neokatechumenátna cesta začala rozvíjať svoju činnosť na Slovensku v roku 1978.<sup>555</sup> Formácia cesty sa netýka iba mládeže, ale všetkých pokrstených a zakladá sa na troch pilieroch: Božie slovo, liturgia a spoločenstvo. Cesta sa stupňovite delí na etapy: kerygmatické ohlasovanie, ktoré pozýva k viere, skrutíniá, zasvätenie do modlitby, odovzdanie symbolu viery „katechumenom“, obnovenie krstných sľubov a predstavenie kresťanov, ktorí ukončili „cestu“, biskupovi.<sup>556</sup> Je viazaná na konkrétne farnosti, nesie svoju vlastnú spiritualitu a má svoj konkrétny výraz, čím sa definuje ako jeden zo spôsobov prežívania kresťanského života. Tak ako aj pri nasledujúcich komunitách a spoločenstvách.

### ***Svetlo – Život***

Hnutie Svetlo – Život prišlo na Slovensko zo susedného Poľska. Realizuje pätnásťdňové letné formačné stretnutia pod názvom Oáza, prebiehajúce v štyroch stupňoch, ktoré sú koncentrované na rôzne aspekty kresťanského života, s dynamickou zážitkovou katechézou. Počas roka sa venuje formácii v malých spoločenstvách v štýle deuterokatechumenátu.<sup>557</sup> Ani zo začiatku nešlo o celoslovenské formačné hnutie, pričom v súčasnosti sa jeho ťažisko presunulo do Gréckokatolíckej cirkvi, a tak sa jeho pôsobnosť zúžila na východ Slovenska.

---

<sup>554</sup> Porov. INFORMAČNÉ CENTRUM HKSM, *Hnutie kresťanských spoločenstiev mládeže*, (propagačný leták), Bratislava, s. 3.

<sup>555</sup> Porov. KOMISIA PRE LAIKOV KBS, *Kresťanské hnutia, združenia a inštitúcie laikov na Slovensku*, Lúč, Bratislava 1999, s. 24.

<sup>556</sup> Porov. DFL, s. 88.

<sup>557</sup> Porov. HESKE, J., *Hnutie Svetlo – Život na Slovensku*, Grafotlač, Bardejov 1999, s. 27.

### ***Katolícka charizmatická obnova***

Základným formačným programom charizmatickej obnovy sú „semináre obnovy v Duchu“, ktoré majú kerygmatický charakter. Ide o biblickú formáciu. Na Slovensku je najrozšírenejší seminár od E. Sieversa.<sup>558</sup> Rovnako sa využíva aj materiál od koncilového teológa H. Mühlena: *Nově s Bohem s podtitulom Praktická a spoľahlivá príručka novej evanjelizácie čerpajúca z dlhoročnej skúsenosti*<sup>559</sup> alebo kniha pápežského kazateľa R. Cantalamessu: *Život pod vládou Kristovou*.<sup>560</sup> Expanziu Katolíckej charizmatickej obnovy u mladých bolo možné vnímať hlavne koncom 20. storočia. V dnešnej dobe sa jej formačné aktivity zväčša dotýkajú strednej a staršej generácie.

### ***Koinonia Jána Krstiteľa***

Pri svojej formácii využíva koinonia kurzy prevzaté od laického evanjelizátora z Južnej Ameriky J. H. Prada Floresa. Metodika je založená na mnohých aktivitách a dynamikách vtahujúcich poslucháčov do ohlasovaných právd. Ide o víkendové kurzy poznačené silným emotívnym a evanjelizačným dynamizmom.<sup>561</sup> Jej činnosť nie je v striktnom zmysle celoslovenská a je koncentrovaná na všetky vekové kategórie,<sup>562</sup> hoci niektoré jej kurzy sa používajú na evanjelizáciu birmovancov. Tiež ide o spoločenstvo s jasne definovanou spiritualitou.

### ***Komunita blahoslavenstiev***

Komunita má svoj dom na Slovensku od roku 1993 v Okoličnom pri Liptovskom Mikuláši.<sup>563</sup> Spája kontemplatívny život s apoštolátom. Komunita organizuje ročnú školu života pre mládež, ktorá je realizovaná na spôsob komunitného života a dobrovoľníctva.<sup>564</sup> Ďalej organizuje rôzne prednášky, duchovné cvičenia a obnovy, semináre alebo evanjelizácie, či už vo svojom dome, alebo vo farnostiach, do ktorých je pozvaná.<sup>565</sup> Ide tak o centrum spirituality, kde mnohí mladí nachádzajú sprevádzanie a

---

<sup>558</sup> Vyšlo vo vydavateľstve Jas, Zvolen 1997.

<sup>559</sup> Vyšlo vo vydavateľstve Matice cyrilometodějská, Olomouc 1993.

<sup>560</sup> Vyšlo vo vydavateľstve Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1994.

<sup>561</sup> Kurzy ako Filip – kerygma a život v Duchu, Emauzy – poznávanie Božieho slova, Ján – základy učeníctva, Pavol – základy evanjelizácie, Jozue – duchovný boj, Mojžiš – vodcovstvo, Kazateľ – ohlasovanie, Rút – manželstvo (porov. FLORES PRADO, J.H., *Formovanie učeníkov*, Jas, Zvolen 1996; *Za obzorom púšte*, RM, Prešov 1996).

<sup>562</sup> Porov. Kurzy, in *Koinonia Ján Krstiteľ* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.koinonia.sk/sk/aktivity/kurzy/>>.

<sup>563</sup> Porov. KOMISIA PRE LAIKOV KBS, *Kresťanské hnutia, združenia a inštitúcie laikov na Slovensku*, Lúč, Bratislava 1999, s. 19.

<sup>564</sup> Porov. Škola života, in *Komunita Blahoslavenstiev* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <[http://www.blahoslavenstva.sk/index.php?option=com\\_content&task=view&id=22&Itemid=43](http://www.blahoslavenstva.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=43)>.

<sup>565</sup> Porov. DFL, s. 93.

formáciu, ale nejde o formačný systém len pre prácu s mladými.

### ***Komunita Emanuel***

Organizuje veľké stretnutie mládeže pod názvom *On je živý* s cieľom osobného zážitku s Kristom, na ktorom sa zo Slovenska zúčastňuje veľké množstvo mladých. Každý rok pripravuje cyklus troch víkendov s názvom *Láska a pravda*, v ktorom sa zameriava na budovanie skutočných vzťahov. Rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch ide o život podľa konkrétnej spirituality vychádzajúcej z úcty Božského Srdca, prejavujúcej sa v adorácii, súcitenej láske a evanjelizácii.<sup>566</sup> Taktiež ich zameranie nie je koncentrované vyslovene na skupinu mládeže.

### ***Spoločenstvo pri dóme svätého Martina***

Spoločenstvo sa začalo formovať ako skupinka mladých ľudí, ktorí sa stretávali na modlitbe v bratislavskom dóme sv. Martina (odtiaľ jeho názov) prakticky od pádu totality. Postupne vypracovalo vlastné formačné materiály – Kurz základov kresťana, Seminár o skupinkách, ktoré slúžia na budovanie v malých spoločenstvách. Pred dvoma rokmi organizovali *Vodcovskú školu*, ktorej absolventmi boli väčšinou mladí ľudia. Spoločenstvo sa zapája do organizácie podujatí pre mládež na celom Slovensku a pomáha pri práci s birmovancami a pri príprave a vedení prednášok. Už niekoľko rokov je aktívnym subjektom v pouličnej evanjelizácii Slovenska. Vydáva formačný časopis nie len pre mladých pod názvom *Nahlas*.<sup>567</sup> Aj pri tomto spoločenstve možno poznamenať, že svojou aktivitou napomáha pastorácii mládeže, avšak ako subjekt určený pre pastoráciu mládeže sa neprofiluje.

Z uvedeného vyplýva, že každý zo subjektov má svoj podiel na formácii mládeže Slovenska, pričom saleziáni a Rada pre mládež KBS (zahŕňajúca diecéznu pastoráciu mládeže) sú jej najširšími a vo vzťahu k nej najvyhranenejšími protagonistami. Spomínané ZKSM v súčasnosti tvorí často iba organizačno-ekonomický rámec diecéznej formácie mládeže.

### ***Univerzitné pastoračné centrá a duchovná správa stredných škôl***

Po roku 1989 sa postupne začínajú na Slovensku formovať univerzitné pastoračné centrá fungujúce na spôsob personálnej farnosti s vlastným životom formácie a podujatí vzhľadom na vysokoškolskú mládež. Prvé Univerzitné pastoračné centrum vzniká v Bratislave zásluhou verbistu Milana Bubáka. Dnes je takéto centrum

---

<sup>566</sup> Porov. Komunita Emanuel, in *Komunita Emanuel* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.emanuel.sk/komunita-emanuel/>>.

<sup>567</sup> Aktivity prezentuje na svojej internetovej stránke: <<http://www.martindom.sk/>>.

v každom univerzitnom meste.

Podobne ako univerzitné pastoračné centrá, funguje aj správa stredných škôl. Poväčšine je však koncentrovaná na katolícke stredné školy.

### ***Godzone***

Od roku 2009 sa začal na Slovensku *Godzone* projekt,<sup>568</sup> ktorého cieľom je evanjelizácia mládeže. Jeho súčasťou začala byť od roku 2011 aj formácia laikov pod názvom *Godzone school*, čo je dvojročná animátorská škola, škola chvál a novej evanjelizácie, pozostávajúca z 12 víkendov a jedného týždňa v lete.<sup>569</sup> Svoju existenciu odvádza od diecéznych animátorských škôl.

Popri spomínaných formačných projektoch existujú na Slovensku mnohé podujatia pre mládež na rôznych úrovniach – farskej, dekanátnej, diecéznej, národnej i celosvetovej.

#### ***4.1.3. Diecézne animátorské školy***

Ako už bolo povedané tu navrhovaný projekt mystagogickej formácie animátorov bude zasadený do kontextu celej formácie animátorských škôl na Slovensku. Práca najprv uvádza definovanie základných pojmov vzťahujúcich sa na diecézne animátorské školy zastrešované Konferenciou biskupov Slovenska, čím sa etabluje na poli formácie mládeže, pretože napriek ich dlhej existencii toto definovanie voči ostatným chápaniam nebolo doposiaľ uskutočnené. Potom sa tiež pre komplexnosť a archiváciu venuje ich vývoju a načrtáva ich posledne schválený a realizovaný formačný projekt. Ten sa snaží vyhodnotiť a ukázať v krstnej mystagógii svoj doplnok.

### ***Vymedzenie pojmov***

#### ***Animácia, animátor, animátorská škola***

Ako je spomínané v mnohých textoch venujúcich sa animácii, napriek etymologickej jednoznačnosti významu slova *animácia* – *animátor*, nie je jednoduché

---

<sup>568</sup> Cieľom projektu je: Vstúpiť do Božej zóny – pomôcť mladým ľuďom rozhodnúť sa pre život s Kristom. Oboznámiť ľudí s tým, kam môžu prísť po tom, ako sú oslovení posolstvom evanjelia. Zvýšiť kvalitu služby spoločenstiev – prostredníctvom poskytnutia evanjelizačných videí, programov a pod. Uvoľniť povolaných ľudí do služby na plný úväzok – naplno využiť ich zručnosti a potenciál pre službu v Božom kráľovstve. Ponúknuť kvalitnú alternatívu k „svetským“ programom. Prostredníctvom vzájomnej kooperácie pomôcť zjednoteniu vedúcich a služieb na Slovensku (porov. Viac o projekte. Vízia a ciele, in *godzone.sk* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.godzone.sk/vizia-a-ciele>>).

<sup>569</sup> Porov. Otvárame nový ročník *Godzone School*, in *godzoneschool* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://school.godzone.sk/>>.

jednoznačne ho definovať, nakoľko je ovplyvnené mnohými jeho pochopeniami a realizáciou. Pochopenie je závislé od kontextu a potrieb, v ktorých vzniká. Preto je možné hovoriť o *animácii* – *animátorovi* v zmysle etymologickom, historickom a geografickom.<sup>570</sup>

Pojem „animácia“ sa na Slovensko a do Českej republiky dostal z francúzskeho (*animation*) a talianskeho prostredia (*animazione*). Etymologicky vychádza z latinského *anima* – duša, tak sloveso „animovať“ znamená – oduševňovať, dávať dušu, život. Možno ho spájať aj so stvoriteľským aktom Boha, ktorý vdýchol do nozdier človeka dych života, čím sa stal človek živou bytosťou. Následne teda animácia doslova znamená oživiť, nadchnúť, alebo tiež naplniť životom, duchom.<sup>571</sup>

Mario Pollo v slovníku pastorácie mládeže pod heslom „animácia“ rozlišuje medzi štyrmi jej druhmi: *divadelná animácia* – ako oslobodenie osoby, jej expresívnosti a fantázie prostredníctvom divadla; *sociálno-kulúrna animácia* – ako pomoc pri socializácii osoby a jej participácii na živote spoločnosti; *kulúrna animácia* – ako výchovný model platiaci pre výchovnú ako aj nevýchovnú sféru, v ktorom ide o budovanie individuálnej a historicko-spoločenskej identity; *animácia voľného času a oddychu* – jedná sa o aktivitu pripravovanú pre kvalitné strávenie voľného času; *animácia ako súbor techník a nástrojov* pre prácu so skupinou.<sup>572</sup> V českom prostredí pôsobiaci M. Kaplánek rozlišuje: *sociálnu animáciu* – ako poskytnutie priestoru pre prežitie skúseností, v ktorých účastníci môžu dosiahnuť vyššiu úroveň sebarealizácie, sebaujadrenia, a príslušnosti ku skupine, *sociálno-kulúrnou animáciu* – ako emancipáciu, úsilie o animáciu širokých vrstiev obyvateľstva – projekt spoločensko-kulúrneho oživenia, *kulúrnou animáciu* – autorom je spomínaný Mario Pollo a Riccardo Tonelli; *animáciu voľnočasovej kultúry* – ktorej autorom je nemecký pedagóg Opaschowsky, ako zrelé prežitie voľného času ako integrálnej súčasť života; *divadelnú animáciu* – popísanú vyššie; *informálnu pedagogiku* (*informal education* – anglosaské prostredie) – ako oživenie mladých ľudí skrze sebarealizačné aktivity v spoločnosti; *múzejnú animáciu* – priblíženie umeleckých diel interaktívnym spôsobom; *animácia voľného času* so sociálno-pedagogickým zameraním a *animácia s komerčnou*

---

<sup>570</sup> Porov, KORMÚTHOVÁ, A., *Pojem animácia – porovnávanie súčasných pojatí animácie v Českej republike, na Slovensku a v zahraničí*, Bakalárska práca, Jihočeská univerzita v Českých Budejovicích, České Budejovice 2009, s. 1–42.

<sup>571</sup> Porov. KAPLÁNEK, M., *Animace jako výchovná metoda* [online], [cit. 2012-02-11], dostupné z WWW: <[www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b](http://www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b)>; DUDOVÁ, A. – KAPLÁNEK, M. – MACKŮ, R., Mnohotvárný fenomén animace, in *Pedagogická orientace*, 3 (2001), s. 285.

<sup>572</sup> KAPLÁNEK, M., *Animace jako výchovná metoda* [online], [cit. 2012-02-11], dostupné z WWW: <[www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b](http://www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b)>; DUDOVÁ, A. – KAPLÁNEK, M. – MACKŮ, R., Mnohotvárný fenomén animace, in *Pedagogická orientace*, 3 (2001), s. 67–68.



orientáciou.<sup>573</sup> Kaplánek sa prikláňa k Pollovej kultúrnej animácii, nakoľko ide o zvnútorňovanie hodnôt u osoby a naplnenie kultúry – *enkulturáciu*. Metóda animácie je založená na láske k životu.<sup>574</sup> Z nej vychádza J. Prieto,<sup>575</sup> M. Martinek, ako aj saleziáni na Slovensku pri organizovaní *Školy animácie*.<sup>576</sup> Osobu animátora vo vyššie spomenutých typoch animácií možno chápať ako odborníka v uskutočňovaní tej ktorej konkrétnej metódy animácie.

Autor mnohých publikácií o mládeži a pre mládež, J. Balík, vychádza pri definícii animátora z definície výchovnej metódy animácie uvedenej v pedagogickom slovníku ako nedirektívnej metódy, ktorá povzbudzuje mladých k realizácii vlastnej slobody a predkladá im pozitívnu možnosť seberealizácie<sup>577</sup> – a v pedagogike voľného času ako výchovnej metóde založenej na vzťahoch.<sup>578</sup> Sám chápe animátora ako človeka viery, človeka na ceste, človeka Cirkvi, priateľa mladých, moderátora spoločenstva, napomáhateľa zjednotenia a ako toho, kto smeruje do budúcnosti.<sup>579</sup> Uvádza aj vyjadrenie R. Bocardda na adresu animátorov, ktorý ich chápe ako ľudí svojej doby, pozorných voči svojmu životu, otvorených voči realite a medziľudským vzťahom, ktorí majú záujem o hodnoty, ktoré chcú odovzdať. Prijali Ježiša ako Pána svojho života a sú cirkvou povolaní slúžiť.<sup>580</sup> Podobne vníma postavu animátora aj Vladimír Dzurenda, keď hovorí o animátorovi ako o novom neformálnom vodcovi na budovanie osobností na úrovni rovesníckych vzťahov a o zrelom kresťanovi schopnom slúžiť.<sup>581</sup> Obidva pohľady predstavujú animátora oddeleného od konkrétnej metódy animácie, ide teda o osobu konajúcu pastoračnú starostlivosť smerom k mladým, prípadne spolu s inými animátormi, vo farnosti, diecéze pod vedením, sprevádzaním kňaza. Možné je tiež hovoriť o ňom ako o pastoračnom asistentovi, aktívnom laikovi vo farnosti, ktorý prijal starostlivosť o mladých ako úlohu zverenú mu cirkvou. Jeho služba zasahuje podľa možností a kompetencií všetky dimenzie života farnosti (koinonia,

---

<sup>573</sup> Porov. KAPLÁNEK, M., *Animace jako výchovná metoda* [online], [cit. 2012-02-11], dostupné z WWW: <[www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b](http://www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b)>; DUDOVÁ, A. – KAPLÁNEK, M. – MACKŮ, R., Mnohotvárný fenomén animace, in *Pedagogická orientace*, 3 (2001), s. 284–304.

<sup>574</sup> Porov. DUDOVÁ, A. – KAPLÁNEK, M. – MACKŮ, R., Mnohotvárný fenomén animace, in *Pedagogická orientace*, 3 (2001), s. 298; POLLO, M., „Animazione“, in MIDALI, M. – TONELLI, R., (ed.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1992, s. 68.

<sup>575</sup> Porov. PRIETO, J., *Smer – člověk*, Vydavatelství don Bosco, Bratislava 1996; MARTINEK, M., *Animace*, in *Naim*, 1 (1994), s. 11–14.

<sup>576</sup> Porov. BARANYAI, L., *Animácia skupín*, Združenie saleziánskej mládeže, Bratislava 2000.

<sup>577</sup> Porov. PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*, Portál, Praha 1995, s. 21.

<sup>578</sup> Porov. PÁVKOVÁ, J., ai., *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*, Portál, Praha 1999, s. 79.

<sup>579</sup> Potov. BALÍK, J., *Na cestě s mladými*, Paulínky, Praha 2004, s. 311–324.

<sup>580</sup> Potov. *tamže*; *Mezinárodní setkání animátorů Rychnov nad Kněžnou*, Sekretariát pro mládež ČBK, Praha 1996, s. 30.

<sup>581</sup> Porov. DFL, s. 98–100.

diakonia, martyria, liturgia) vo vzťahu k mládeži.

Z vyššie definovaného a zo skúsenosti práca odvodzuje a chápe animátorskú školu ako komplexný výchovný, vzdelávací a tréningový program pre prípravu animátorov mládeže – zasahujúceho celý kontext a komplex ekleziálneho života. Pastoračný plán katolíckej cirkvi na Slovensku ju definuje ako: „Formáciu lídrov mládežníckych spoločenstiev“, teda formáciu mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú pomáhať ako animátori (dobrovoľníci) pri formácii mladých vo farnosti.<sup>582</sup>

### *Formácia*

Ako animácia, tak aj formácia vychádza etymologicky z latinčiny – „forma“ – úplný obraz, tvar, krása.<sup>583</sup> V Grécku, kde sú jej korene, bol cieľom výchovy ideálny – fyzicky a morálne rozvinutý človek do úplnej formy.<sup>584</sup>

Tomáš Galis uvádza niekoľko definícií formácie, pričom čerpá z talianskych, poľských,<sup>585</sup> českých<sup>586</sup> a slovenských pedagogických publikácií. Pripomína, že to, čo sa v poľskej a talianskej literatúre definuje pod slovom formácia, je možné v českom a slovenskom kontexte nájsť pod heslom výchova.<sup>587</sup> Tak podľa neho možno formáciu definovať ako proces, v ktorom jedinec prejde zo štádia svojich potenciálnych schopností do štádia zrelosti.<sup>588</sup> Ako faktory ovplyvňujúce formáciu uvádza: 1. potenciálne schopnosti jednotlivca, 2. ponuky prostredia, 3. pomoc iných – k tomuto faktoru je možné priradiť formujúcu inštitúciu, a 4. súčinnosť týchto troch faktorov ako štvrtý faktor. Ešte je dobré pripomenúť princípy rastu, nadväznosti a trvalosti, nakoľko formácia sa nevyčerpáva v určitom období života, ale je permanentnou úlohou, pričom sa, samozrejme, počíta aj s diferencovaným prístupom. Do okruhu formácie vstupuje

---

<sup>582</sup> Porov. PP 2007–2013, 76.

<sup>583</sup> Porov. ŠPAŇÁR, J. – HRABOVSKÝ, J., *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*, SPN, Bratislava, 1987, s. 246.

<sup>584</sup> Porov. GALIS, T., *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*, Otava, Baďín 2002, s. 63.

<sup>585</sup> Formácia ako trvalé vplyvanie, pôsobenie skrze určitú osobu, skupinu alebo inštitúciu na osobnosť druhého človeka za účelom utvorenia v ňom poznávací-hodnotiacich psychických štruktúr v stanovenom smere, ďalej že podstatnými sú osoba pôsobiaca a osoba prijímajúca, ako aj pôsobiace vzťahy, ktoré majú obojstranný ráz, hoci v rôznej úmernosti, a tiež že vo formačnom procese je príjemca aktívnym predmetom, keď sám najprímeranejšie zhodnotí potreby vlastného rozvíjania aj jeho individuálny charakter, ďalej že formovanie je spolupôsobením a podnecovaním samorozvíjania osoby, uľahčuje autorealizáciu a poskytuje objektívne vzory. (Porov. BIENKOWSKI, L. (ed.), *Encyklopédia katolícka*, V, Katolícki Univerzitet Lubelski, Lublin 1989, s. 289).

<sup>586</sup> Výchova je proces zámerného pôsobenia na osobnosť človeka s cieľom dosiahnuť pozitívne zmeny v jeho vývoji. Z moderného hľadiska je preto výchova predovšetkým procesom zámerného a cieľavedomého vytvárania a ovplyvňovania podmienok umožňujúcich optimálny rozvoj každého jedinca v súlade s individuálnymi dispozíciami a stimulujúcich jeho vlastnú snahu stať sa autentickou, vnútorne integrovanou a socializovanou osobnosťou. (Porov. PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*, Portál, Praha 1995, s. 257).

<sup>587</sup> Porov. GALIS, T., *Počiatková formácia kandidátov kňazstva*, Otava, Baďín 2002, s. 65.

<sup>588</sup> Porov. *tamže*; JAROUŠKOVÁ, E., *Úvod do pedagogiky*, Banská Bystrica 1997, s. 9.

božie pozvanie a vízia s človekom, ako cesta *divinizácie* v eschatologickom zavŕšení, ktorá zažíva *tu a teraz*. Tým sa líši kresťanská formácia od iných.

### ***Vznik a systematizácia***

Sledujúc vývoj animátorských škôl s ich stále väčšou špecifikáciou obsahu spojeného s nárokom na lektorov, ako aj predlžovanie času ich formácie, sa stále viac prakticky dostáva do popredia formácia celej osoby, nie iba jej vedomostí a zručností. Od jednoduchého pár víkendového kurzu prechádza až k dvojročnému formačnému programu. Tento vývoj je spojený s postupným definovaným a prehodnocovaním východísk a cieľov, pretože ide o živý organizmus, túžiaci odpovedať na potreby mladých a božiu víziu s nimi. Ide o stále tvorivé napätie vyjadrené v otázke, čo robiť, aby sme mladým sprostredkovali večný život a aby sa oni sami stali jeho protagonistami. Rovnako predložený vývoj odzrkadľuje zápas jednotlivých slovenských diecéz o tento fenomén.

Ako už bolo povedané, mládež je prioritou Cirkvi z viacerých dôvodov a sama je aj subjektom pastorácie mládeže. Na Slovensku preto postupne vznikajú diecézne animátorské školy v každej diecéze. Za začiatok možno považovať otvorenie animátorskej školy 5. marca 1999 v Banskobystrickej diecéze, kedy sa uskutočnil jej prvý víkend na Španej Doline,<sup>589</sup> kde bolo prvého júna 1999 zriadené diecézne centrum mládeže a Sekcia pre mládež.<sup>590</sup> Kurz trval jeden rok a pozostával z piatich víkendových stretnutí, jedného celotýždenného stretnutia počas letných prázdnin a slávnostného záveru. Zároveň od roku 1999 boli otvorené animátorské kurzy pre vysokoškolákov, ktorým sa ponúkala o niečo kratšia forma vzdelávania.<sup>591</sup> Tento model prebrala aj Animátorská škola v Trnavskej arcidiecéze, ktorá začala svoju činnosť v roku 2001 v Hronskom Beňadiku. Medzitým v roku 2000 naštartovala svoju činnosť aj Animátorská škola v Spišskej Belej, ktorá sa neskôr presunula do Diecézneho centra vo Važci. Postupne vznikali animátorské školy aj v ostatných diecézach Slovenska. Dnes možno hovoriť o 9 diecéznych animátorských školách, z čoho sú dve gréckokatolícke, a o *Godzone school*, ktorá svoju existenciu odvádza od diecéznych, ako už bolo spomínané.

Prvým krokom zjednotenia a systematizácie formácie animátorov na Slovensku bola činnosť Rady pre rodinu a mládež Konferencie biskupov Slovenska, ktorá

---

<sup>589</sup> Porov. BÉDI, D., Úvodník, in *In-Formačník*, 1 (1999), s. 4.

<sup>590</sup> Porov. *Zriaďovacia listina*, No.: 569/99, 6. máj 1999, Rímskokatolísky biskupský úrad Banská Bystrica, archív Diecézneho centra mládeže, Špania Dolina; DDCM, s. 21.

<sup>591</sup> Štyri víkendové stretnutia, jeden týždeň v lete a slávnostný záver v priebehu jedného roku.

Konferencii biskupov v roku 2003 predložila na schválenie osnovy animátorských škôl. Osnovy boli krátko na to schválené. Definujú samotnú formačnú aktivitu takto: „Animátorská škola sa zaraďuje medzi dlhodobé systémy prípravy laikov na plnenie ich poslania v Cirkvi. Je to komplexný výchovný, vzdelávací a tréningový program pre prípravu animátorov kresťanských – najmä mládežníckych – skupín a spoločenstiev.“<sup>592</sup> Systém formácie je v týchto osnovách rozdelený do troch oblastí, zachovávajúc princíp graduality: ľudskej, kresťanskej a metodickej.<sup>593</sup> Reflexiou praxe sa model iba piatich víkendov ukázal ako nedostatočný, a tak sa prechádza na intenzívny kurz s 10 víkendmi počas roka a týždeň v lete zakončený praktickými skúškami a vedomostným testom. Mesačná periodicita formačných stretnutí pomáhala mladým zostať vo formačnom napätí. V roku 2006 sa Rada pre rodinu a mládež KBS zaoberala otázkou akreditácie formačného programu animátorských škôl na Ministerstve školstva Slovenskej republiky, keď nastáva opätovné prehodnotenie formačného systému, a to hlavne času – teda dĺžky celého kurzu, počtu víkendových stretnutí a obsahu. Tak sa definuje animátorská škola ako dvojročný vzdelávací kurz so 16 víkendmi (8 a 8 v každom roku), týždňom v lete počas prázdnin medzi dvoma formačnými rokmi, pričom prvý rok je viac zameraný na osobnú formáciu a druhý na prax. Formačný program je rozdelený do dvanástich modulov. Týmto spôsobom sa iba navonok upúšťa od koncepcie troch rozmerov formácie spomenutej vyššie, ale ich realizácia zostáva na programe jednotlivých animátorských škôl, ktoré individuálne definujú rozloženie víkendov.<sup>594</sup>

### ***Vlastné východiská formácie animátorov***

Počas rokov hľadania sa prišlo k týmto definovaným východiskám, charakterizovaných v troch rovinách:

- *teologickej*, ktorá odkazuje na právo a povinnosť samotných mladých ohlasovať evanjelium, ktoré vyplývajú z prijatia sviatosti krstu a birmovania, pričom táto povinnosť je ich vlastnou, nie odvodenou. Teologická rovina odkazuje aj na inkarnáciu Boha, ktorý sa chce stretnúť s človekom v jeho prirodzenej situácii, aby ho pozval k plnšiemu životu, čo sa týka primárnych ako aj sekundárnych subjektov/objektov formácie.

---

<sup>592</sup> RADA PRE RODINU A MLÁDEŽ PRI KBS, *Osnovy animátorských škôl*, Bratislava 2003, s. 4.

<sup>593</sup> Ľudská dimenzia formácie zahrňovala: sebazpoznanie, seba prijatie, identitu muža a ženy, komunikáciu, očistenie zranení; kresťanská: vzťah Boh a človek, spiritualita, povolanie, práca so Svätým písmom, modlitba, duchovná obnova; metodická: spoločenstvo a jeho dynamika, osobnosť animátora, metodika vedenia spoločenstva, praktické výstupy.

<sup>594</sup> Toto poradie je často je ovplyvnené časovými možnosťami odborníkov prednášajúcich na jednotlivých animátorských školách. To spôsobuje niekedy roztrieštenosť prípravy.

- *sociálno-psychologickej*, vychádzajúcej z potreby inkulturácie, pretože samotní mladí najlepšie poznajú kultúru svojich rovesníkov (jazyk, výrazové formy, ...), čo im umožňuje adekvátnejšie vstúpiť do ich života so zvesťou evanjelia, a nie sú objektom (terčom) vzdoru voči autorite, tak často vlastnému správaniu mladého človeka vzhľadom na jeho psychický vývoj. Vzhľadom na rýchlu premenu spoločnosti a výmenu generácií je neustále potrebné vstupovať s novými formami a výrazovými prostriedkami do komunikácie s adresátmi evanjelizácie. Generácie sa menia každých šesť až osem rokov,<sup>595</sup> čo prináša nárok neustáleho prekladu evanjeliového posolstva. Samotní mladí ako protagonisti novej evanjelizácie sú oslobodení od mnohých komunikačných bariér a predsudkov voči svojim súčasníkom, čím sa stávajú sami inkulturáciou.
- *pastoračnej*, ktorá stojí v nároku na formáciu tých, ktorým je zverené poslanie vovádzať do vzťahu s Kristom, teda aj mladých ľudí. Pramení to tiež zo zmeny situácie, keď farnosť už definitívne prestáva byť miestom činnosti jedného muža, nakoľko požiadavky pastoračnej starostlivosti sú nad jeho možnosti. Tkvie aj v potrebe mladých vytvárať malé spoločenstvá, hlavne spoločenstvá rovesníkov, čo pre jedného kňaza nie je obsiahnuteľné, tento nárok sa spája s už spomenutou sociologickou dimenziou.<sup>596</sup>

### ***Cieľ animátorskej školy***

Cieľ animátorskej školy je v priamom vzťahu k šírke pastoračnej starostlivosti cirkvi smerom k mládeži. Jej účelom je oživiť život mladých ľudí vo farnostiach diecézy, prísť za mladými tam, kde sú. Pomôcť im urobiť existenciálnu skúsenosť s Kristom a sprevádzať ich v nej, vo vízii ich osobného povolania. Podobne ako Ježiš nekonal všetko sám, ale si pozval spolupracovníkov na diele – najprv učeníkov, ktorí zažili, dotýkali sa a boli svedkami vzkriesenia, pretože nemohli nehovoriť o tom, čo videli. V súčasnom kontexte ide o analogickú skutočnosť učeníctva<sup>597</sup> a poslania mladých apoštolov animátorov, formovaných cez spomínaný program animátorskej školy, ktorého cieľom je vychovať mladého človeka – animátora, schopného viesť spoločenstvo mladých a svojou aktivitou a rozvíjaním darov a talentov pomáhať kňazovi vo farnosti a podieľať sa na príprave akcií pre mladých, alebo inak povedané,

---

<sup>595</sup> Porov. AMBROS, P., Pastoračný plán katolíckej cirkve na Slovensku 2007–2013 v evropském kontextu, in *Duchovný pastier*, 4 (2008), s. 208.

<sup>596</sup> Porov. DARMO, A., Formácia animátorov a animátorské školy, in *Duchovný pastier*, 4 (2008), s. 248–249.

<sup>597</sup> Porov. DFL, s. 100.

vychovať zrelého kresťana, svedka, schopného slúžiť.<sup>598</sup> Tak by u formovaného malo dôjsť k pozitívnemu efektu zmeny v oblasti identity – rozmer byť, v oblasti poznania – rozmer vedieť, v oblasti zručností – rozmer vedieť robiť a v oblasti vzťahov a komunikácie – rozmer vedieť žiť spolu s inými.<sup>599</sup> Po dosiahnutí primárneho cieľa, by mala skrze animátora nastať zmena okolia, teda farnosti.

### ***Cieľová skupina***

Primárnym objektom sú mladí ľudia vo veku od 16 do 35 rokov, ktorí chcú pracovať s mládežou, chcú sa nechať formovať a chcú rásť.<sup>600</sup> Sekundárnym objektom sú mladí ľudia všetkých kategórií vo veku od 14 do 25 rokov, žijúci na územiach slovenských diecéz.<sup>601</sup>

### ***Obsah a metódy v súčasnej formácii***

Obsah animátorskej školy je koncentrovaný v dvanástich už spomenutých moduloch, rozdelených na povinné a dobrovoľné.

<i>Povinné moduly</i>	<i>Dobrovoľné moduly</i>
Základná teológia I	Základná teológia II
Praktická teológia I	Praktická teológia II
Psychológia	Bioetika
Manažment I	Manažment II
Pedagogika voľného času a didaktika I	Pedagogika voľného času a didaktika II
Zdravotníctvo a BOZP <sup>602</sup>	Sociálna náuka Cirkvi a sociológia

Každý modul má svoju hodinovú a tematickú dotáciu, ich usporiadane a realizácia (počet uskutočnených dobrovoľných modulov) je na organizácii každej animátorskej školy, pričom obmedzenie je dané iba na záväzne dodržateľnú minimálnu

<sup>598</sup> Porov. DARMO, A., Formácia animátorov a animátorskej školy, in *Duchovný pastier*, 4 (2008), s. 249.

<sup>599</sup> Porov. NANNI, C. – DEL CORE, P., La formazione dell' operatore pastorale, in UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA (ROMA), ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, Elle Di Ci, Torino 2003, s. 395.

<sup>600</sup> Podmienkami pre prijatie uchádzačov sú: minimálne úplné základné vzdelanie, študent strednej školy, osobný záujem stať sa animátorom; dosiahnutý vek 16 rokov; prijatá sviatosť birmovania; odporúčanie zo strany miestneho farára alebo inej kompetentnej osoby; úspešné absolvovanie prijímacích skúšok, ktoré pozostávajú z psychologického testu, osobnostného testu, vedomostného testu a z osobného pohovoru na dané témy.

<sup>601</sup> Podľa pastoračného plánu 2007–2013 ich možno rozdeliť do troch skupín, a to: 1. nepokrstení neveriaci a nepraktizujúci pokrstení, 2. vlažní a tradične veriaci a 3. aktívni veriaci. Skrze diferencovaný prístup je prvej skupine adekvátna predevanjelizácia a informovanosť, druhej skupine, evanjelizácia, katechizácia a formácia a tretej sprevádzanie a mystagógia. Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Pastoračný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2007–2013*, SSV, Trnava 2007, s. 46–48.

<sup>602</sup> BOZP – bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.

dotáciu (200 hodín).<sup>603</sup> V tomto prístupe je vyjadrená túžba po variabilite a zachovaní výrazu jednotlivých škôl. Ich hlavný určujúcim činiteľom vzhľadom na charakter je zodpovedný kňaz a jeho „animačný“ tím.<sup>604</sup>

Z hľadiska časového postupu po prvom roku musia účastníci absolvovať postupové vedomostné skúšky, realizovať katechézu („stretko“) pre mladých s následným rozborom a hodnotením, a predložiť a predstaviť ich projekt schválený ich farárom, ktorý budú realizovať vo svojej farnosti v druhom roku formácie. Projekt môže byť realizovaný buď v oblasti diakonie, martyrie, koinonie, alebo liturgie s mládežou farnosti (spoločenstva). Na konci druhého roka obhajujú projekt a hodnotia jeho výsledky pred komisiou. K realizácii projektu sa vyjadruje aj kňaz ich farnosti. Nakoniec píšú záverečný vedomostný test.

Pri realizácii vzdelávania v každom module je využité široké spektrum vyučovacích metód. Napríklad participačné metódy, prednášková forma spojená s využitím práce v malých skupinách, riadené samoštúdium a pravidelné konzultácie. Veľká časť výučby prebieha prostredníctvom zážitkových metód a praktických cvičení.

V podstatnej otázke budovania kresťanskej identity, týkajúcej sa tejto práce, sa metodika animátorskej školy zameriava na život kresťanskej praxe, čomu sa venujú najviac moduly Praktickej teológie<sup>605</sup> a dopĺňajú ju v otázke kresťanskej náuky moduly Základov teológie.<sup>606</sup> Výslovne sa však venuje formácii kresťanskej identity

---

<sup>603</sup> Celková časová dotácia školy je 300 hodín.

<sup>604</sup> Tak možno hovoriť o školách viac koncentrovaných na metodickú prípravu a pastoračné zapojenie vo farnosti, na vedenie modlitby chvál a novú evanjelizáciu, ... Zvyčajne je výraz závislý od chariziem jednotlivcov alebo vedúceho spoločenstva, ako aj na ich prioritách

<sup>605</sup> Metodika animátorských škôl definuje v oblasti praktickej teológie takéto ciele a profily absolventov:

*Praktická teológia I.: Cieľ* – vychovať mladého človeka – animátora, schopného žiť praktický kresťanský život, podporovaný životom zo sviatosťou a modlitby a usilovať sa o neustály kontakt s Bohom.

*Profil absolventa:* Absolventi majú dostatok teoretických, praktických vedomostí, zručností a návykov. Hlbšie vstupujú do modlitby, liturgie, sviatosťou a vydávajú svedectvo o svojom živote s Bohom.

*Praktická teológia II.: Cieľ* – nadviazať na vedomosti mladých animátorov z modulu Praktická teológia I. a zamerať sa na problematické aspekty viery, naučiť ho kompetentne sprevádzať mladých v ich kritických situáciách.

*Profil absolventa:* Absolventi majú dostatok teoretických, praktických vedomostí, zručností a návykov. Objavujú svoje povolanie a spiritualitu. Hlbšie vstupujú do modlitby, liturgie, sviatosťou a vydávajú svedectvo o svojom živote s Bohom a poznajú rozmanitosť života Cirkvi.

*Metóda* je spoločná obidvom modulom a je definovaná takto: Pri realizácii vzdelávania bude využité široké spektrum vyučovacích metód. Lektori budú využívať participačné metódy, prednáškovú formu spojenú s využitím práce v malých skupinách a ich prezentáciu, riadené samoštúdium a pravidelné konzultácie. Veľká časť výučby prebieha prostredníctvom zážitkových metód a praktických cvičení (svätá omša a modlitba).

<sup>606</sup> Podobne sú cieľ a profil definované v moduloch Základov teológie.

*Základy teológie I.: Cieľ* – vychovať mladého človeka – animátora v oblasti teológie, poskytnúť mu základné poznatky z dogmatiky, pastorálky, fundamentálky, morálky, kánonického práva, Písma Svätého, kresťanskej tradície, schopného viesť spoločenstvo mladých na ceste k Bohu a človeku

v tematických víkendoch s názvami Božia láska, Ježiš Kristus a kerygma, Duch Svätý, a jej predpríprave vo víkende venovanom sebaopoznaniu a seba prijatiu. Ide teda o štyri víkendy. Ostatné víkendy sú naplnené zvyšnými modulmi, v ktorých ide získavanie vedomostí, zručností a praxe, ktoré sú odborne dobre rozpracované a zvládnuté, čo je veľkým pozitívom. Nemožno povedať, že by tieto víkendy prebiehali bez akejkoľvek duchovnej a osobnostnej formácie, ale určite nemožno hovoriť o formácii v striktnom zmysle ako cielenej, plánovanej, s konkrétnymi východiskami či metódou, reflektovanej a verifikovanej.

Ako negatívum teda možno uviesť, že doterajšia formácia animátorov neuvádza konkrétny plán a metódu budovania kresťanskej identity. Spolieha sa v tejto oblasti jednak na predchádzajúcu formáciu vo farnosti ako aj na implicitnú formáciu prostredníctvom samotného kurzu animátorskej školy<sup>607</sup>, vkladajúc formačný dôraz na už spomenuté štyri víkendy, ktoré sa zväčša nachádzajú úplne na začiatku kurzu. Možno povedať, že s absentujúcou formáciou kresťanskej identity chýba kostra formácie animátorov ako takej. Z tohto dôvodu je mystagogická formácia animátorov ako formácia identity, základnou potrebou doplnenia celého formačného systému.

#### **4.2. Vedomie kresťanskej existencie ako východiskový bod identity: analýza predpokladov a cieľov mystagogického modelu animátorov na základe orientačného výskumu a zhodnotenie návrhu formačného modelu**

Vedomie kresťanskej existencie je pre vytvorenie modelu formácie identity kľúčové. Preto sa práca pri vytváraní zadania orientačného výskumu adresátov formácie a jeho následná interpretácia koncentrovala na pochopenie vedomia kresťanskej identity, so zámerom získať dostatočný pohľad na situáciu mládeže. Na základe čoho bolo možné čo najlepšie navrhnúť nový mystagogický model, jeho ciele a

---

a svojou aktivitou a rozvíjaním darov a talentov pomáhať kňazovi vo farnosti a podieľať sa na príprave akcií pre mladých ľudí.

*Profil absolventa:* Absolventi majú dostatok teoretických a praktických vedomostí z teológie a sú pripravení na vedenie kresťanských skupín a spoločenstiev v rámci miestneho cirkevného spoločenstva a na organizovanie rôznych akcií pre mládež.

*Základy teológie II.: Cieľ –* nadviazať na vedomosti mladých animátorov z modulu Základy teológie I. a zamerať sa na problematické aspekty viery, naučiť ho kompetentne sprevádzať mladých v ich kritických situáciách.

*Profil absolventa:* Absolventi majú dostatok teoretických a praktických vedomostí z teológie a sú pripravení na vedenie kresťanských skupín a spoločenstiev v rámci miestneho cirkevného spoločenstva a na organizovanie rôznych akcií pre mládež.

*Metóda* je aj tu spoločná. Pri realizácii vzdelávania bude využité široké spektrum vyučovacích metód. Lektori budú využívať participačné metódy, prednáškovú formu spojenú s využitím práce v malých skupinách a ich prezentáciu, riadené samoštúdium a pravidelné konzultácie. Témy modulov sú v prílohe B – E.

<sup>607</sup> Cez spoločné modlitby, čítanie Božieho slova, slávenie liturgie, zdieľania...



obsah. Stanovenie hlavných hypotéz výskumu vychádzalo jednak z pochopenia spôsobu prenosu Ambrózovej mystagógie (porov. 3. kap.) do súčasnosti ako aj z dogmatického definovania ovocia krstnej milosti (porov. kap. 2.1). Vzhľadom na tému práce môžeme už predbežne konštatovať, ako bude nasledovne v práci doložené, že sa hlavné hypotézy potvrdili (H1: Dve tretiny mladých spĺňajú predpoklady pre vstup do mystagogickej formácie ambrózovského typu; H2: Menej ako polovica animátorov žije v plnej miere svoju krstnú identitu), pričom boli objavené aj ďalšie relevantné informácie. Poznatky z uskutočneného orientačného výskumu boli použité na prípravu predbežného modelu mystagogickej formácie a overované formou workshopov ako predbežná verifikácia formačného modelu. Tieto dva metodologické postupy otvorili cestu k definitívnemu spracovaniu modelu mystagogickej formácie animátorov.

#### **4.2.1. Orientačný výskum – predpoklady a ciele mystagogického modelu formácie**

V tejto podkapitole sa predstavuje orientačný výskum uskutočnený v januári 2012 v animátorských školách na Slovensku. Svojimi zisteniami rozširuje doterajšie poznanie prežívania krstnej milosti u animátorov.

##### *4.2.1.1. Charakteristika výskumu*

###### *Predmet výskumu, ciele výskumu a hypotézy*

Ako už bolo spomínané, predkladaná dizertačná práca je zameraná na mystagógiu krstu a formáciu animátorov na Slovensku. Hlavným účelom práce, ktorý sa snaží naplniť tak v teoretickej ako aj v praktickej časti, je sumarizovanie podnetov pre mystagogickú formáciu animátorov a navrhnutie modelu formácie.

Základnou a ťažko postihnuteľnou otázkou vzhľadom na predmet práce je kvalita prežívania krstnej milosti u účastníkov animátorských škôl – otázka vnímania a prežívania ich kresťanskej identity, nakoľko z nej sa odvádza adekvátnosť použitia ambrózovského typu mystagogického prístupu vo formácii. Teda otázkou je: „Ako prežívajú a vnímajú animátori svoju kresťanskú identitu?“ Z tejto hlavnej otázky vyplývajú ďalšie čiastkové otázky a to: „Aká bola predchádzajúca formácia animátorov?“, „Aké sú hlavné motivačné faktory ich rastu viery?“ a „Aké je konkrétne ovocie krstu (krstnej milosti) v ich živote?“

Na základe týchto otázok a v nadväznosti na tému dizertačnej práce bol definovaný celkový cieľ výskumu dizertačnej práce, jeho čiastkové ciele a hypotézy.

###### *Hlavný cieľ:*

- C: Na základe analýzy charakterizovať prežívanie kresťanskej identity u animátorov, identifikovať základné predpoklady a ciele pre budúcu

formáciu animátorov a navrhnuť model mystagogickej formácie animátorov prihliadajúc na krstnú mystagógiu svätého Ambróza v *De sacramentis* a *De mysteriis*.

*Hlavné hypotézy:*

H1: Predpokladá sa, že dve tretiny mladých spĺňa predpoklady pre vstup do mystagogickej formácie ambrózovského typu.

H2: Predpokladá sa, že menej ako polovica animátorov žije v plnej miere<sup>608</sup> svoju krstnú identitu.

C1: Zistiť charakter predchádzajúcej formácie animátorov vzhľadom na oblasť viery, ktorá mala vplyv na súčasnú situáciu prežívania krstnej identity a vytvára predpoklady mystagogickej formácie.

H1.1: Predpokladá sa, že u viac ako polovice animátorov im bola informácia o krste odovzdaná v detstve.

H1.2: Predpokladá sa, že viac ako polovica animátorov bola v detstve uvádzaná do praxe modlitby.

H1.3: Predpokladá sa, že u menej ako polovice respondentov dôvodom na prijatie sviatosti birmovania bolo osobné rozhodnutie a túžba prijať túto sviatosť.

H1.4: Predpokladá sa, že viac ako dve tretiny mladých animátorov už urobilo radikálne rozhodnutie pre Krista.

H1.5: Predpokladá sa, že viac ako dve tretiny mladých sú inšpirovaní k raste vo viere cez osobné vzťahy.

Do oblasti predpokladov mystagogickej formácie patrí aj život zo sviatostí, teda ich skúsenosť, ktorá je však skúmaná v nasledujúcej časti.

C2: Zistiť prítomnosť ovocia krstnej milosti v živote animátorov ako prejav života krstnej identity, ktoré vedie k definovaniu cieľov mystagogickej formácie.

H2.1: Predpokladá sa, že stálu istotu božej lásky má menej ako polovica animátorov.

H2.2: Predpokladá sa, že dve tretiny mladých nemá svoju kresťanskú identitu postavenú na pevnom základe.

---

<sup>608</sup> V plnej miere, odkazuje na aspekty krstnej milosti predstavené v druhej kapitole tejto práce. Teda skúma sa, ktoré aspekty a v akej miere sú prítomné u respondentov.

H2.3: Predpokladá sa, že niekoľkokrát v týždni neprijíma eucharistiu viac ako polovica animátorov.

H2.4: Predpokladá sa, že menej ako polovica vníma Cirkev ako spoločenstvo.

Vychádzajúc z definovaných cieľov a hypotéz, bolo potrebné pri výskume prekonať nasledovné problémy: *Teoretický problém* tkvel v tom, ako sa zhostiť otázky zhodnotenia kvality prežívania krstnej milosti, ktorá je viazaná na obrady kresťanskej iniciácie, teda niečoho, čo človek zažil ako dieťa, kedy to ešte nebol schopný sám reflektovať. K reflexii danej krstnej skúsenosti prichádzalo (možno aj nie) v neskoršom veku, či už v rodine alebo pri prijímaní sviatosti birmovania, prípadne i neskôr, prípadne si otázky k danej veci nikdy nekládol. Možno však povedať, že ovocie krstnej milosti vnímané a prítomné v súčasnosti je výsledkom predchádzajúcej skúsenosti a formácie. Preto sa koncentrácia výskumu zameriava na dnešné zakúšanie a existenciu ovocia krstnej milosti. *Praktický problém* sa objavil v spôsobe, ako získať potrebných údajov, vzhľadom na aj tak ťažko zachytiteľný a vyhodnotiteľný jav zakúšania i pre jeho subjektívnosť prežívania. Výskum sa z toho dôvodu sústredil hlavne na jeho praktické prejavy v konkrétnom živote, a to v konaní, myslení, motivácii. Použil vedomosti uvedené v druhej kapitole tejto práce, kedy rozčlenil ovocie krstnej milosti na niekoľko okruhov,<sup>609</sup> v ktorých robil svoju analýzu.

#### *Objekt výskumu – základná charakteristika skúmaného súboru*

Na základe uvedených faktorov bola definovaná metodika postupu a výberová vzorka. Výskum sa týkal špecifickej skupiny veriacich mladých ľudí, ktorí navštevujú animátorskú školu. Toto rozhodnutie bolo uskutočnené preto, lebo sú to mladí ľudia určení na formáciu ďalších mladých vo farnostiach na Slovensku. Ich efektívna formácia pomôže zefektívniť celú pastoračiu mládeže.

V súčasnosti je v prvých ročníkoch animátorských škôl 146 mladých ľudí. Táto skupina predstavuje pre zámery výskumu základný súbor, čo prakticky znamená, že jeho výsledky sa budú vzťahovať práve na túto skupinu veriacich. Vzhľadom na organizačné, finančné i technické okolnosti, ktoré neumožňujú spolupracovať s celým základným súborom – rešpektujúc metodologické zásady výberu,<sup>610</sup> bola zvolená práca

---

<sup>609</sup> 1. Nezmazateľný znak ako istota božej lásky; 2. Odvrátenie sa od hriechu ako zriekanie sa pre Krista a rozhodnutie sa pre neho (je vyhodnotená v prvej časti); 3. Nový život ako božie synovstvo, nasledovanie Krista a konanie podľa božej vôle; 4. Život zo sviatostí, modlitby a božieho slova; 5. Pričlenenie cirkvi, jej vnímanie a služba v nej; Dodatok – eschatologická dimenzia a projektualita.

<sup>610</sup> Porov. REICHEL, J., *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Grada, Praha 2009, s. 76, 85–86; PUNCH, F.K., *Základy kvantitativního šetření*, Portál, Praha 2008, s. 53–57.

s výberovým súborom 64 respondentov.<sup>611</sup> Tí boli v záujme dodržania reprezentatívnosti vybratí zo všetkých animátorských škôl na Slovensku. Treba pripomenúť, že animátori – respondenti, prešli na úvod animátorských škôl prijímacími pohovormi pozostávajúcimi z testu z náboženstva, osobnostných testov, psychologického testu a ústneho pohovoru. Rovnako je dôležité, že sú to študenti prvého ročníka animátorských škôl po 4. víkende prednášok. Toto všetko má vplyv na charakter ich odpovedí. Práve preto, že sú na začiatku formácie, sú vzhľadom na ciele výskumu vhodní.

#### *Metodika, postup riešenia, verifikácia hypotéz*

Na zber dát bola zvolená forma dotazníka, či už v tlačenej alebo elektronickej podobe. Jeho forma bol použitá vzhľadom na charakter skúmanej problematiky, ktorá si vyžaduje pravdivé, dôverné, hlboko osobné vyjadrenia. Tento nástroj zberu dát bol vybratý preto, lebo umožňuje respondentovi venovať príprave a odpovedaniu toľko času, koľko potrebuje, nerobí na neho nátlak, umožňuje mu anonymitu, slobodné – nikým a ničím nerušené vyjadrovanie, prípadne mu poskytuje možnosť vrátiť sa k pôvodným vyjadreniam (čo napríklad pri interview nie je možné). Položené otázky mali jednak formu zatvorených otázok pre spracovanie frekvenčnou analýzou s možnosťou vlastného doplnenia chýbajúcej možnosti, a tiež formu otvorených otázok, ktorých bola asi polovica, pre osobné vyjadrenie bez predchádzajúcej predlohy. Otvorené otázky boli spracovávané dodatočnou kategorizáciou pre ich percentuálne vyhodnotenie.<sup>612</sup> Toto bolo využité pri verifikácii platnosti hypotéz. Ako už bolo spomenuté, odpovede boli hľadané v niekoľkých okruhoch, ktoré boli tvorené skupinami otázok, s tým, že k platnosti hypotézy nachádzala v okruhu odpoveď zväčša jedna z nich, pričom ostatné otázky prinášali podporné vyjadrenia dokresľujúce skúmanú situáciu i veľa ďalšieho hodnotného materiálu pre navrhnutie krstnej mystagógie. Táto forma viacerých otázok bola zvolená jednak na získanie vzácných empirických dát a súvislostí, ako aj na lepšie zorientovanie sa respondentov v problematike, a tým ich adekvátnejšie odpovedanie. Vyhodnotením frekvencie odpovedí odhaľujúcich prítomnosť či neprítomnosť skúmaného javu sa potvrdila alebo vyvrátila hypotéza.

---

<sup>611</sup> Porov. ŽIAKOVÁ, K., ai., *Ošetrovatel'stvo. Teória a vedecký výskum*, Osveta, Martin 2003, s. 148.

<sup>612</sup> Pri odpovediach na otvorené otázky nie je súčet percent 100, pretože respondenti uvádzali aj viac odpovedí, čo bolo zohľadnené pri vyhodnocovaní a odráža sa v uvedených výsledkoch.

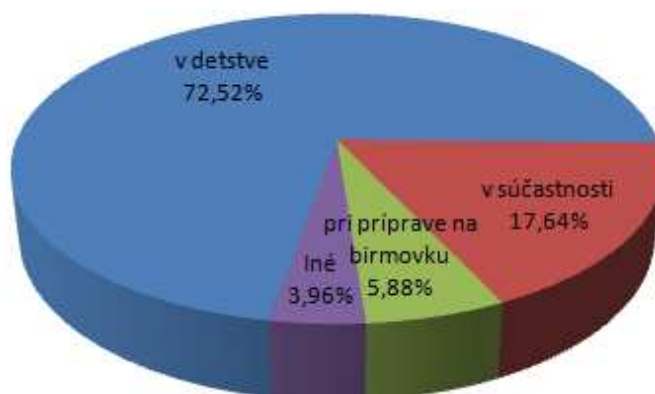
#### 4.2.1.2. Analýza predpokladov vhodnosti mystagogického prístupu pomocou orientačného výskumu

Nasledujúce analýzy sledujú v poradí prezentácie výsledkov metodiku výskumu, spočívajúcu v okruhoch, a uvádzajú aj konkrétne odpovede respondentov pre ich výpovednú hodnotu a zachytenie dynamiky výberového súboru.

##### *Prijatie a vnímanie informácií o krste*

V tejto časti sa výskum zaoberá pôvodom a charakterom informácií o krste a ich dopadom na animátorov.

Možno povedať, že *informácie*<sup>613</sup> o sviatosti krstu animátori z časového hľadiska dostali najmä v detstve, či už počas prípravy na prvé sväté prijímanie alebo na vyučovaní náboženstva (72,52%). 17,64 % ich dostalo v súčasnosti a 5,88% pri príprave na birmovku (viď graf č. 1).



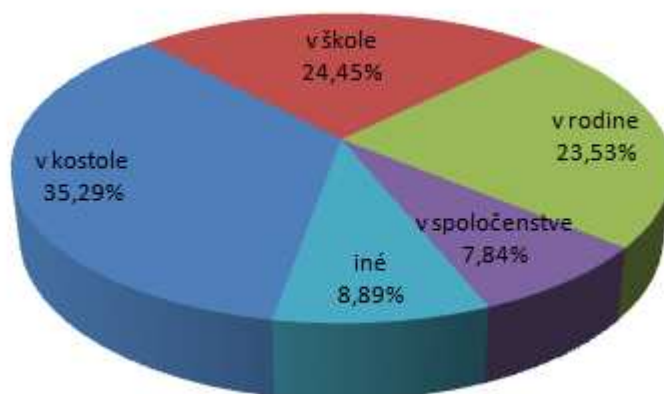
Graf č. 1 Kedy si počul hovoriť o sviatosti krstu mimo Animátorskej školy?

Informácia o sviatosti krstu im bola odovzdávaná v kostole (35,29%), v škole (24,45%), v rodine (23,53%), v spoločenstve (7,84%) (viď graf č. 2).

V otázke, čo animátorov oslovilo, keď počuli hovoriť o krste, najviac zarezovalo božie detinstvo a členstvo v Cirkvi (45%), potom obmytie od hriechov, zvlášť dedičného (35,28%)<sup>614</sup> a 9,8% neoslovilo nič.

<sup>613</sup> Čo sa týka vysvetlenia symbolov krstu, tak 50,96% uvádza, že im boli symboly vysvetlené na základnej škole na náboženstve, ale že si z toho veľa nepamätajú a 17,64% pri príprave na birmovku. Rovnaké množstvo uvádza rozličné iné príležitosti, ako napríklad pri krste niekoho z rodiny.

<sup>614</sup> „Tá sila..., že ako deti sme zbavené dedičného hriechu. A úžasné na tom je, že keď sa dá pokrstiť dospelý človek, všetky hriechy predtým vykonané, sú zmazané.“



Graf č. 2 Kde si počul hovoriť o sviatosti krstu mimo Animátorskej školy?

Najviac respondentov vníma *hodnotu krstu* v tom, že sú Božími deťmi (49,00%),<sup>615</sup> očistení od dedičného hriechu (29,4),<sup>616</sup> členmi Cirkvi (21,56%), dostávajú dary milosti a Ducha Svätého (19,6), majú večný život (11,76%),<sup>617</sup> nový život s Kristom (5,88%),<sup>618</sup> a že majú kresťanskú identitu (3,92%).

Prakticky sa opakujú odpovede z predchádzajúcej otázky a silno pripomínajú vyjadrenia naučené z katechizmu.<sup>619</sup> Badať absenciu praktickej referencie medzi poznaním a životom.<sup>620</sup> Napríklad, je otázkou, čo chápu animátori pod pojmom dedičný hriech a čo skutočne z toho vyplýva pre ich osobný život, a ako to žijú.

Vzhl'adom na vyššie uvedené sa žiada dospelá, osobná reлектúra krstných obsahov ako fundamentov kresťanského života vo vzťahu viera – život. Pozitívom je prítomnosť podstatnej náboženskej informácie, o ktorú sa dá pri mystagogickej formácii oprieť.

<sup>615</sup> „V teoretickej stránke som sa stala božím dieťaťom, v praktickej neviem. Asi možnosť žiť s Bohom.“  
„Myslím si, že takú identitu s božou podstatou.“

<sup>616</sup> „Milosť posväcujúcu, nový život v Bohu, očistenie od dedičného hriechu, svoju pravú a pôvodnú identitu, slobodu v Ježišovi, radosť, čistotu, zmysel všetkého, ...“

<sup>617</sup> „Večný život? (racionálny pohľad) z emocionálneho hľadiska necítim nič.“

<sup>618</sup> Súvisí to s obrátením v mladosti a s otázkou o zrieknutí sa niečoho pre Krista, kde možno čítať: „Spočiatku to bol zlý prístup k vzťahom s dievčatami, ktoré neboli celkom v poriadku, takisto závislosť, ktorej čelím. Neskôr aj rôzne ďalšie veci, ako napr. nezmyselné mňhanie peňazí. Ale nemôžem povedať, že je všetko OK, stále bojujem s mnohými problémami, niektoré sa mi aj vracajú. No dúfam, že časom sa od nich úplne oslobodím.“ K aktivizácii viery u daného respondenta prišlo v 16 rokoch. Alebo: „Zriekla som sa kamarátstiev, ktoré som mala predtým.“

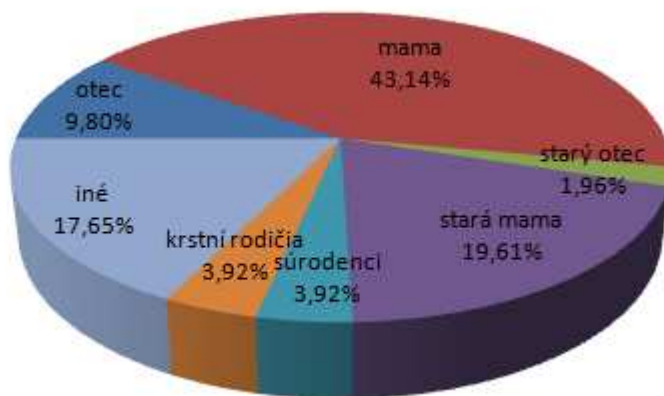
<sup>619</sup> Odpovede ako som sa stal/a Božím dieťaťom a členom cirkvi, očistenie od dedičného hriechu.

<sup>620</sup> „V našej príprave na birmovku nebolo podľa mňa nič oslovujúce... skôr to bolo nezaujímavé a demotivujúce... prísť k príprave detí na prijatie sviatosti birmovania si predstavujem inak... viera by mala byť deťom podávaná spôsobom, ktorému by aj oni rozumeli... a nie komplikovane a formou prísneho skúšania. Tak moju vieru to neprehlbilo, ...ale naučila som sa v rámci toho množstva otázok veľa informácií.“

*Predchádzajúca formácia a prax – odovzdávanie viery v rodine a v príprave na sviatosť birmovania*

Snahou ďalšieho odseku je reflektovať dva základné momenty, a to detstvo, v zmysle rodinnej výchovy, a prípravu na birmovku, keď sa sami respondenti stali prijímateľmi a protagonistami rastu v krstnej milosti.

Čo sa týka *odovzdávania viery v prostredí rodiny*, tak najviac túto úlohu konala matka (43,14%), potom stará matka (19,61%) a otec (9,80%) (viď graf č. 3).



Graf č. 3 Kto u vás v rodine najviac odovzdával vieru?

Začiatok *praktizovania modlitby* je u respondentov až na 5,88% situovaný do ranného detstva, pričom u 38,28% boli jej učiteľmi obaja rodičia, u 33,32% mama, u 13,72% stará mama a u 5,88% otec, u zvyšku to bolo rôzne, či už sa učili sami, alebo to boli osoby blízke rodine. Niektorí spomínajú vyučovanie náboženstva a spoločenstvo.

V odpovediach sa potvrdzuje matriarchálny koncept odovzdávania viery v slovenskom katolíckom prostredí, prinášajúci zväčša vieru vnímanú intuitívne. Otázkou je prítomnosť/nepřítomnosť mužskej racionálnej reflexie viery. Kladným zistením je obdobie realizovania praxe modlitby už do detského veku u 94,14%.

Najväčšia časť animátorov uviedla ako *dôvod prijatia sviatosti birmovania* tradíciu/zvyk, konaný bez špeciálnej reflexie (49%).<sup>621</sup> 39% išlo na birmovku z vlastnej vôle a z túžby po Duchu Svätom.<sup>622</sup> 12% nič neuviedlo.

Silným motivátorom k prijatiu birmovania je sila sociálneho prostredia, či už vo

<sup>621</sup> „Brala som to ako súčasť môjho dospievania, prijatie Ducha Svätého akosi k tomu patrilo.“ „Bol to taký automatický postup, mladí z mesta išli na prípravu, tak som šla aj ja.“ „Na birmovku som šla, lebo som chcela urobiť radosť mojej mamke.“

<sup>622</sup> „Sama som sa rozhodla, pretože som cítila, že potrebujem rozvíjať svoj život viery.“ „Konečne sa stať plnohodnotným, kresťanom a prijať Ducha Svätého.“ „Túžba v mojom srdci poznať Boha hlbšie.“

forme rodiny alebo vrstovnickej skupiny, čo vidieť aj u mladých, ktorí prijali sviatosť birmovania z vlastnej vôle.<sup>623</sup>

Na príprave neoslovilo nič 35,28% opýtaných<sup>624</sup> a 64,72% bolo oslovených: animátormi a ich svedectvami (7,84%), spoločnou modlitbou a službou (7,84%), životom v Duchu (7,84%),<sup>625</sup> a iné – napríklad, keď sami začali robiť prípravu ako animátori.<sup>626</sup>

Polovici opýtaných priniesla *birmovná príprava pozitívny efekt* v duchovnom živote (50,96%)<sup>627</sup> a druhej polovici (49,04%), to buď nedalo nič pre duchovný rast (33,36%),<sup>628</sup> alebo si to neuvedomuje (13,72%). Jeden bol sklamaný.

Odpovede v tejto otázke súvisia s otázkou predchádzajúcou. Spokojnosť respondentov je spojená s kvalitou prípravy realizovanej cez hlboký obsah, svedectvo, spoločenstvo – úprimné vzťahy, záujem a prepojenie viery a konkrétneho života mladého človeka.<sup>629</sup>

*Prípravu* na sviatosť birmovania absolvovalo 82,32%, pričom zvyšok tvrdí, že prípravu nemali a *stretnutia po prijatí sviatosti birmovania* sa konali iba u menej ako jednej štvrtiny (23,53%) opýtaných (viď graf č. 4). O mystagógii birmovania je preto náročné/neisté hovoriť u 76,47% respondentov.

---

<sup>623</sup> „Kňaz a rodina... a chcela som aj sama.“

<sup>624</sup> „Pravdu povediac, nič ma neoslovilo, príprava bola slabá, neoslovujúca, nedávajúca život, veci som vedel, poznal, ale nevedel zaviesť do bežného života, vedel som, že som Božie dieťa, ale nevedel som to zaviesť do praxe.“ „Asi nič, keďže sme len chodili na omše a to bolo všetko.“ „Nie veľa, chýbalo mi hlbšie vysvetlenie podstaty birmovky. Prípravy na birmovku sa mi zdali milé stretká s mladými, ale vzhľadom k vážnosti, s akou som pristupovala k prijatiu Ducha Svätého, sa mi prípravy zdali povrchné a plytké.“

<sup>625</sup> „Prístup osôb, ktoré prípravu viedli, boli ozajstným príkladom, ako sa má žiť pravá viera, živá viera. Ich svedectvá,...“ „Spoločenstvo a príprava na birmovku, lebo tam sa vo mne prehĺbil záujem o nepoznané veci a témy.“ „...rôzne aktivity, pomoc ľuďom – starým, chorým... aj stretnutie s ľuďmi, ktorí sa liečia zo závislostí.“

<sup>626</sup> „Keď som ja začala robiť animátorku – že to vlastne birmovkou prijímam – DS (Ducha Svätého), taktiež som pochopila význam birmovného mena, a podobne.“

<sup>627</sup> „V podstate môj duchovný život sa naštartoval.“ (Oslovil ho Alfa kurz – založený na osobných vzťahoch, prijatí a kerygme).

<sup>628</sup> „Počas prípravy nás viedli k tomu, aby sme mali vedomosti, menej ku vzťahu s Bohom. Takže skôr iba vedomosti.“ „Poznanie náuky.“ „Asi nič, lebo vtedy bola moja viera taká zvláštna, veľmi som ju neriešil, nevnímal.“

<sup>629</sup> „Ukázalo a naučilo ma to žiť vo vzťahu s Bohom, pravidelne sa modliť, chápať to, čo sa deje vo svätej omši a hlavne, čo pre mňa urobil Boh a ako ma miluje.“ Jeho odpoveď na otázku: Čo ťa oslovilo v príprave na birmovku, bola: „Životy, svedectvá, prednášky, stretká a všetko, čo sme mali počas birmovky a birmovaneckej chaty s našou animátorkou a spoločenstvom.“





Graf č. 4 Mali ste stretnutia vo farnosti aj po prijatí sviatosti birmovania?

#### *Rast viery*

S formáciou súvisí motivovanie k rozvoju krstnej milosti u samotných jej nositeľov. Odpoveďou je nasledovné.

*Rast viery* a jej prehlbovanie najviac *stimuluje* u animátorov spoločenstvo (37,24%), kňaz/spovedník (19,6%), potom vzťah s priateľom/priateľkou (17,64%), rodina (13,72%), osobná modlitba – (5,88%)<sup>630</sup> a rovnako Boh (5,88%).

Z toho vyplýva, že 88,20% animátorov je pozitívne ovplyvňovaných k rastu viery skrze interpersonálne vzťahy, či už v spoločenstve,<sup>631</sup> alebo individuálne.

#### *Rozhodnutie sa pre Krista a vyzlečenie starého človeka*

Učinenie rozhodnutia pre Krista je základným predpokladom pre mystagógiu ako odozvy na túžbu po hlbšom spojení s Kristom aj po prijatí sviatostí. Rovnako prejavom pravosti rozhodnutia je odloženie starého človeka. Obidve tieto skutočnosti monitoruje nasledujúca časť.

*Radikálne rozhodnutie pre Krista* už urobilo 86,27% respondentov, 13,73% buď o tom nevie, alebo ho ešte neurobilo (viď graf č. 5). Z tých, ktorí ho urobili, tak minimálne 58,8% ho urobilo v 15 – 22 roku života – (43,12% do dvoch rokov a 15,32% do štyroch rokov dozadu), ostatní neuviedli.

Animátori uviedli, že *zanechali alebo sa zriekli*: ničoho, alebo si to nevedomujú (25,41%),<sup>632</sup> zlých vlastností a návykov (16,94%), závislostí a hriechov (15,23%),<sup>633</sup>

<sup>630</sup> „Moja sestra, spoločná modlitba ruženca , Sväté písmo.“ „Eucharistia, duchovné cvičenia.“ „Spoločná modlitba.“ „Chvály, adorácie.“

<sup>631</sup> Pojem spoločenstvo sa nachádzal skoro v každej odpovedi.

<sup>632</sup> „V podstate ničoho.“ „Ničoho, bez čoho by som nedokázala žiť, lebo Boh mi dáva všetko, čo potrebujem.“ Vo väčšine prípadov ide o pozitívny pohľad na vieru v zmysle videnia len toho dobrého. Vystáva u daných respondentov otázka ich videnia a prežívania kresťanskej askézy – via negativa. Vzhľadom na dané odpovede nie je možné urobiť jednoznačný uzáver.

zábavy (13,48%), sexu (11,86%),<sup>634</sup> predchádzajúcich vzťahov (8,48%), vlastnej vôle (8,48%).



Graf č. 5 Urobil si už radikálne rozhodnutie pre Krista?

Respondenti nechápu zrieknutie sa ako stratu alebo ochudobnenie napriek tomu, že 74,59% sa čohosi vedome zriekla a zrieka.

Dôležitosť pomoci pri rozhodovaní sa pre Krista situovanej do času dospievania (15 – 25 rok života) sa ukazuje ako významný. Ako i správne rozpoznanie hriechu, či už závažnosti, alebo aj existencie.

#### 4.2.1.3. Analýza cieľov mystagogického modelu animátorov pomocou orientačného výskumu

##### *Vnímanie božieho dotyku a istoty božej lásky*

S rastom je spojené vnímanie konkrétneho božieho pôsobenia a lásky v živote, na ktoré dáva človek odpoveď viery a praxe, preto sa výskum venoval aj tejto oblasti.

*Božie pôsobenie* mladí vnímajú 49,00% vo všetkom, 27,44% v škole, v rodine 17,64%, vo vzťahu 15,68%, v spoločnosti 7,84%, v modlitbe 5,88%.

Odpovede sú preniknuté úžasom nad božou starostlivosťou a pomocou (Boh – pomocník a záchranca), pričom iba raz je spomenuté utrpenie. Je zaujímavé, že animátori v tejto otázke vyslovene nespomenuli akúkoľvek liturgiu. Boh je teda najviac

---

<sup>633</sup> Ide o zrieknutie sa ťažkých hriechov alebo nezdravých návykov cez osobnú konverziu – teda zmenu štýlu života. „Veľa vecí starého života v hriechu: drogy, sex, tvrdá hudba, ... rôzne filozofie a náuky svetského poznania a múdrosti, ktorými som sa povyšoval nad Boha ... práce, aby som mohol viac pracovať pre božie kráľovstvo ... snažím sa dať všetko.“ „Minulosti, do ktorej patrili alkohol a ľahké drogy.“

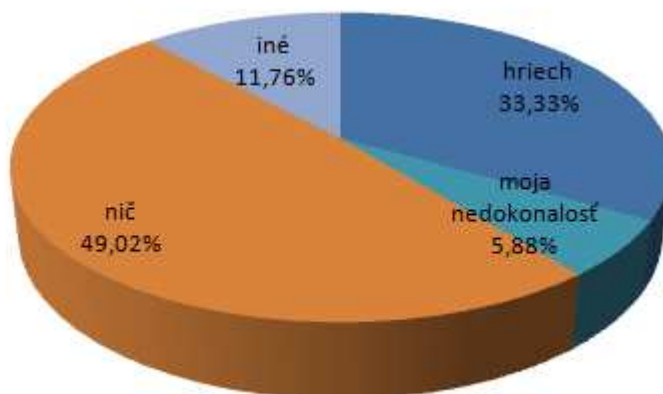
<sup>634</sup> Dané percento uviedlo výlučne iba túto oblasť, čo sa dá chápať ako akcentovanie iba určitého aspektu kresťanského života.

vnímaný v každodennosti ich života.<sup>635</sup>

*Istotu božej lásky* má často 41,18%, stále 31,37%, niekedy 17,65%, zriedka 1,96% a iné 7,84% (vid' graf č. 6). V otázke: Čo považuješ za skutočnosť, ktorá môže prerušiť božiu lásku k tebe?, odpovedalo: nič 49,02%, hriech 33,33%, vlastná nedokonalosť 5,88%, iné 11,76% (vid' graf č. 7).



Graf č. 6 Ako často máš istotu božej lásky?



Graf č. 7 Čo môže prerušiť lásku Boha k Tebe?

Je zaujímavé vnímať u 39, 21% vzťah hriechu a božej lásky v opozícii. Je možné, že otázka nebola správne pochopená, alebo hriech vnímajú dramaticky a silnejšie ako nekonečnú božiu lásku. Ak ide o druhú možnosť, potom ide o problém ich náhľadu a následnú potrebu korekcie a nového prečítania udalosti spásy.

---

<sup>635</sup> Tu sa javí priestor pre rahnerovský koncept mystagógie.

### *Nový život v Kristovi*

S novým životom pokrsteného je zviazané jeho vnímanie vlastnej obnovenej hodnoty a kresťanskej identity, ktorá sa prejavuje v nasledovaní Krista, v rozlišovaní a konaní podľa Neho. Výskum preto prináša nasledujúce zistenia.

Pri analýze *vnímania sebahodnoty* sa za menejcenných vôbec nepovažuje 29,41%, zriedkakedy sa považuje 31,37% a niekedy 39,21% (viď graf č. 8).



*Graf č. 8 Považuješ sa za menejcenného človeka?*

Na otázku: *V čom prežívaš svoju vlastnú hodnotu?* odpovedalo 32,20%, že sa cíti byť milovaným Božím dieťaťom, 27,44% ju vníma v konaní alebo v službe,<sup>636</sup> v jedinečnosti a v daroch, ktoré má 17,64%,<sup>637</sup> v ničom alebo nevie 13,72%, 9,8% v tom, že má život, 3,92% v schopnosti milovať.

Je zaujímavé, že vedome 67,80% odvodzuje svoju hodnotu od nestáleho (konania, vlastností, talentov, ...), čím poukazuje na svoju nestabilitu, hoci podľa otázky vyššie svoju hodnotu vníma. Iba v 13,55% sa prekrýva vedomie istoty vlastnej hodnoty s byť milovaným božím dieťaťom, teda so stabilným základom hodnoty.

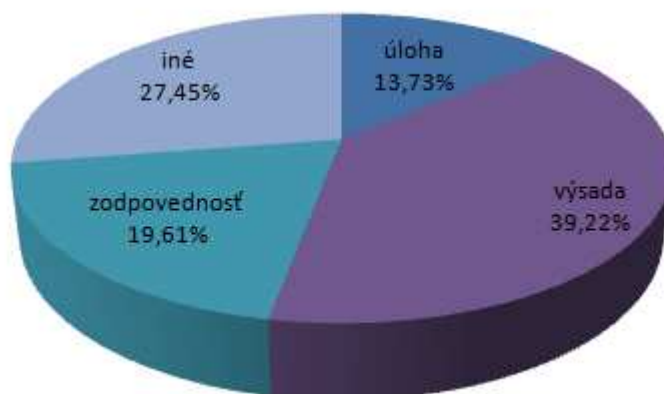
*Byť kresťanom* pre opýtaných znamená: výsadu 39,22%, zodpovednosť 19,61%, úlohu 13,73%, iné 27,45%<sup>638</sup> (viď graf č. 9).

*Prejaviť sa ako veriaci* v spoločnosti neveriacich dokáže bez problémov 37,24% animátorov, v závislosti od situácie 17,64%, snaží sa vydať svedectvo 27,44%, zatiaľ iba v malej miere to dokáže 9,8% a vôbec to nedokáže 17,64%.

<sup>636</sup> „V tom, čo Boh môže cezo mňa priniesť.“ „Každý človek je jedinečný a jeho hodnota rastie s tým, ako žije ... keď žijem v súlade s mojou vierou, sama si pripadáam hodnotnejší a lepší človek ... ale sú aj chvíle, keď to tak nie je a vtedy si už ja sama uvedomujem, že strácam na svojej hodnote.“

<sup>637</sup> „V niektorých vlastnostiach, ktoré mám a zároveň vnímam, že ich iní nemajú, respektíve nie v takej miere.“

<sup>638</sup> Životný štýl – 2x, radosť – 2x, poslanie – 2x, dar, služba, výhra, požehnanie, byť súčasťou.



Graf č. 9 Čo znamená pre Teba byť kresťanom?

V konkrétnych odpovediach mladých je vidieť veľkú snahu o evanjelizáciu, ale často im chýba istota v ich kresťanskej identite a odvaha. O tom svedčí aj nepomer vo vnímaní seba ako kresťana (s čím nemajú problém) a schopnosťou vydať svedectvo. Pozitívom je, že sa to chcú učiť.<sup>639</sup> Niektorí rozlišujú viacero spôsobov vydávania svedectva (príklad života, zaujímanie kresťanských postojov a ich obhajovanie, ohlasovanie slovom, ...), pričom sa v nich definujú. Vystáva tak nárok budovania skutočnej kresťanskej identity.

Mladí sa najviac snažia o *napodobňovanie Krista* v láske (27,44%), skutkoch milosrdenstva (15,68%), v jeho živote, správaní a konaní (9,80%), v jednote a vzťahu s Otcom (7,84%), evanjelizácii (5,88%), trpezlivosti (5,88%).

Iba 7,84% sa snaží napodobňovať Krista v jeho vzťahu k Otcovi,<sup>640</sup> ostatní sú koncentrovaní na praktické prejavy a život lásky k blížnemu<sup>641</sup> a na rast v čnostiach.<sup>642</sup>

*Rozlišovacím kritériom* dobra od zla pre dotknutých respondentov je svedomie (38,98%), Písmo (23,52%), priatelia a iní (15,68%), pocit (13,72%),<sup>643</sup> Duch Svätý (9,80%), skúsenosti (5,88%), prikázania (5,88%), čo by spravil Ježiš (5,88%), iné

<sup>639</sup> „Mám s tým problém, ale chcem sa to naučiť ... snažím sa, pretože chcem veľmi evanjelizovať.“

<sup>640</sup> Tento vzťah je fundamentálnym pre celý kresťanský život a jeho prax aj vo vzťahu k blížnym.

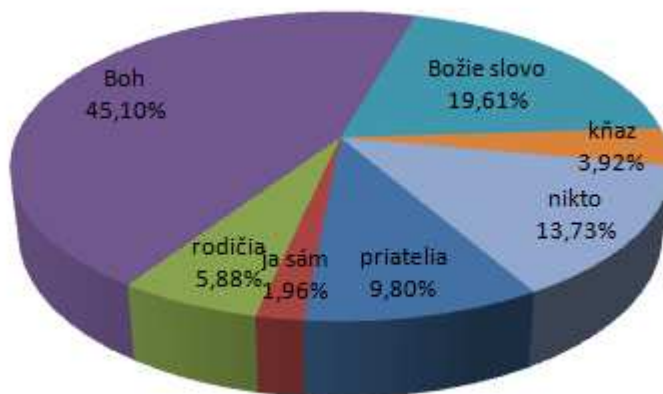
<sup>641</sup> „V láske k ľuďom, byť na nich dobrou i keď je to náročné.“ „Prístup k ľuďom.“

<sup>642</sup> „Pokiaľ to ide, najmä o vo vzťahu k členom rodiny a k priateľom. I keď to má dva problémy. Vo vzťahu k rodine sa to častokrát zvrtné a správam sa presne naopak, ako by sa správal Ježiš, a najmä vo vzťahu k priateľom to niekedy prehánam s cieľom, aby ma mali viacej radi, ale túžim, aby Pán Ježiš do toho priniesol viacej pravdy a skutočnej lásky.“ Vyjadrenie vystihuje napätie medzi svetom mladého človeka v rodine a medzi priateľmi. Jeho potrebe uznania vrstovníckou skupinou a jeho túžbu po jeho jednote v konaní, čo sa objavuje viackrát.

<sup>643</sup> „Podľa svedomia. Ak mlčí, pozbieram dobré rady od priateľov. Ak nevedia, snažím sa listovať v Písme. Ak nič nenájdem, pomodlím sa a rozhodnem sa podľa svojho úsudku, čo je dobré a čo zlé v danej chvíli.“ „Podľa kontextu, ovocia modlitby a pocitov z nich vyplývajúcich.“

(5,88%).

*Svetlo do rozhodnutí* im najviac dáva Boh (45,10%), Božie Slovo (19,61%), priatelia (9,80%), rodičia (5,88%), kňaz (3,92%), nikto (1,96%), iné (13,73%) (vid' graf č. 10).



Graf č. 10 Čo ti najčastejšie dáva svetlo do Tvojich rozhodnutí?

Základnými prameňmi rozlišovania sú svedomie, Božie slovo, vzťahy a pocit. Je otázka, v akej korelácii sú tieto pramene a nakoľko sú odrazom zjavenia a tradície Cirkvi, alebo čím sú formované.

Motiváciou konania je potešenie iných (26,97%),<sup>644</sup> Božia vôľa a konanie pre Boha (26,50%), vlastné dobro (11,76%), dobro a úžitok (7,84%),<sup>645</sup> rast (7,84%), iné (21,01%) – (dokázať niekomu niečo; motívy srdca; vnútorná sloboda; spokojnosť z vykonanej práce, chuť spraviť niečo; povinnosť; ...).

Vnímať, zápas o hľadanie správnych motivácií a otvorenosť.<sup>646</sup> Motivácie sú podmienené vnímaním sebahodnoty a potrebou sebahodnotenia, čo vidieť na uvedených výsledkoch a odpovediach.

<sup>644</sup> „Radosť a vďačnosť, ktorú majú ľudia, keď pre nich niečo urobím. Teší ma, aj keď nevedia, že som to bol ja, kto im to urobil.“

<sup>645</sup> „Dobry, prospešny výsledok.“

<sup>646</sup> Čo je motiváciou tvojho konania? (A): „Žijem to, čo prichádza, a keď mám niečo urobiť, snažím sa rozlíšiť, či to pochádza od Boha alebo nie. Často sa ale pozerám aj na to, čo si pomyslia ľudia. Viem, že to nie je správne, ale neviem sa toho zbaviť.“ V otázke o kritériách rozlišovania odpovedal (B): „Snažím sa pozrieť na to, aké by to mohlo mať dôsledky. Či to môže nejakým spôsobom ublížiť mne alebo iným.“ A v otázke: Čo ti dáva svetlo do tvojich rozhodnutí? (C): „Kňaz, priatelia, ktorí sú vo viere trochu ďalej a ešte vnútorný pocit, že toto odo mňa žiada Boh.“ Alebo iný (A): „Túžba niekam sa dostať a niečo dosiahnuť.“ (B): „Podľa ovocia, ktoré to spôsobuje.“ (C): „Ja sám.“ Alebo ďalšia: (A): „V poslednej dobe plniť Božiu vôľu – niekedy sa však zľaknem a namiesto Jeho vôle plním radšej tú moju - ľahšiu.“ (B): „Snažím si premyslieť následky mojich činov, zatiaľ nie vždy sa mi to podarí.“ (C): „Zrejme sama, hoci snažím sa viac pustiť k slovu Boha.“



### Život modlitby a sviatostí

Ďalším z lakmusových papierikov života z krstnej milosti je život z modlitby a sviatostí.

Najčastejšie preferovaný spôsob modlitby je modlitba vlastnými slovami (45,10%), chvály (19,61%), ruženec (5,88%), meditácia Božieho slova (5,88%), písané (naučené) modlitby (5,88%), zvyšok sú iné typy modlitby (17,65%)<sup>647</sup> (viď graf č. 11).

Modlitba vlastnými slovami u 45,10% je znakom osobného charakteru modlitby, čo možno vnímať ako pozitívum.



Graf č. 11 Akým spôsobom sa najradšej modlíš?

Frekvencia modlitby: stále (3,92%), často cez deň (43,14%), denne (37,25%), niekoľko krát v týždni (5,88%), raz za týždeň (1,96%), iné (7,84%) (viď graf č. 12).

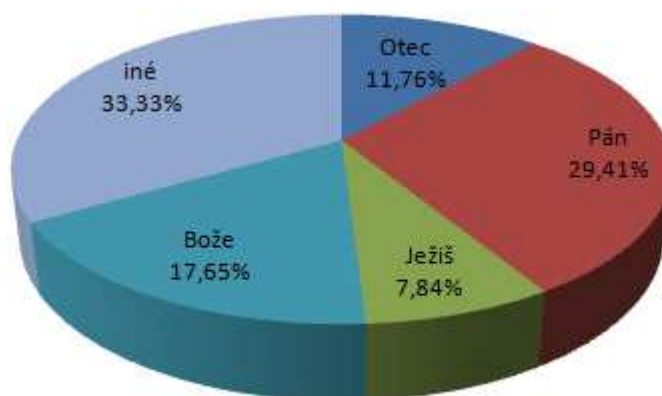


Graf č. 12 Ako často sa modlíš?

<sup>647</sup> „Všetky spôsoby sú výborné, často podľa nálady, ale najčastejšie asi chvály.“ „Ja si myslím, že spôsob modlitby je menlivý. Všetko má svoj čas. Rada sa modlím chvály, ale proste je čas, keď viem, že sa potrebujem ponoriť do Božieho Slova, alebo premýšľať nad tajomstvami sv. ruženca.“

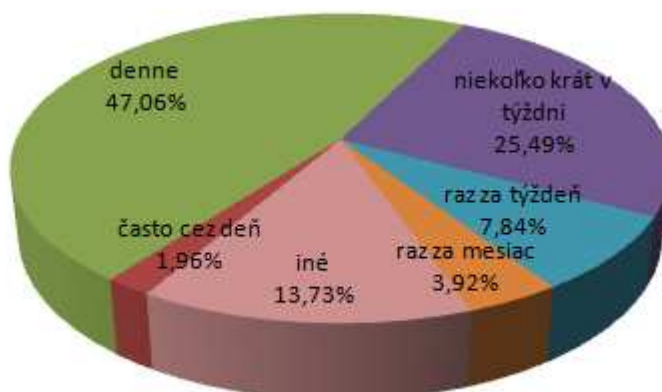
Zistenie ukazuje často popieranú túžbu mladých po modlitbe. Toto potvrdzujú aj odpovede na otázku: *Kde animátori čerpajú silu*, v ktorej sa k modlitbe prihlásilo 45,10%.

V *modlitbe oslovujú Boha* animátori najčastejšie Pán (29,41%), Bože (17,65%), Otec (11,76%),<sup>648</sup> Ježiš (7,84%), iné (33,33%)<sup>649</sup> (viď graf č. 13).



Graf č. 13 Ako oslovuješ Boha vo svojej modlitbe?

*Božie slovo* z opýtaných číta denne 47,06% niekoľkokrát v týždni 25,49%, raz za týždeň 7,84%, raz za mesiac 3,92%, iné 13,73% (viď graf č. 14). Odkazuje na potrebu adekvátnej biblickej formácie, nezriedka chýbajúcej vo farnostiach.<sup>650</sup>



Graf č. 14 Ako často čítaš Božie slovo?

<sup>648</sup> Tak nízky počet frekvencie tohto oslovenia, môže mať súvis s krízou otcovstva ako takého.

<sup>649</sup> Vyjadrenie – „Používam rôzne oslovenia“ – bolo najčastejšie spomínané.

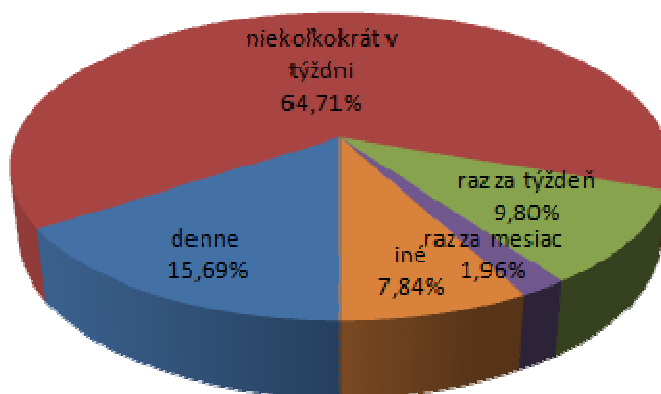
<sup>650</sup> Svedectvom záujmu mladých je aj skúsenosť C. M. Martiniho v milánskej katedrále pri Lectio divina.



*Svätá omša* je pre 52,92% miestom stretnutia so živým Bohom, pre 9,80% hostinou a oslavou a pre 13,42% je miestom načerpania. Pre 7,84% zastavením sa a uvedomením si božej lásky.

V otázke o tom, kde vnímajú Božie pôsobenie, túto oblasť respondenti vôbec nespomenuli.

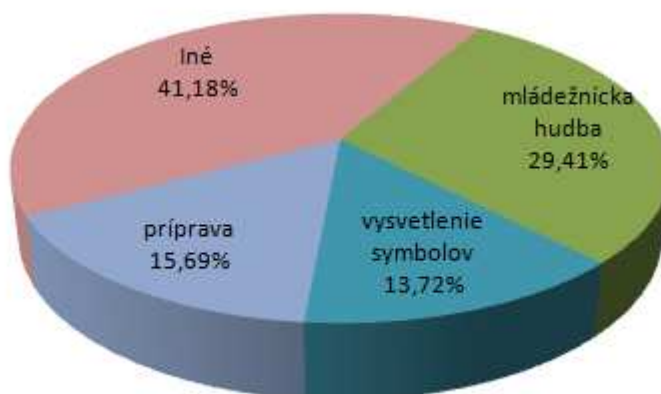
*Frekvencia prijímania eucharistie* je nasledovná: denne ju prijíma 15,69%, niekoľkokrát v týždni 64,71%, raz za týždeň 9,80% raz za mesiac 1,96%, iné 7,84%<sup>651</sup> (viď graf č. 15). Ako vidieť, prijímanie eucharistie je pre mladých animátorov dôležitou súčasťou života.



Graf č. 15 Ako často chodíš na sväté prijímanie?

Najviac pomáha respondentom *prežiť svätú omšu* mládežnícka hudba, čo uvádza 29,41%, príprava 15,69%, vysvetlenie symbolov 13,72% (viď graf č. 16).

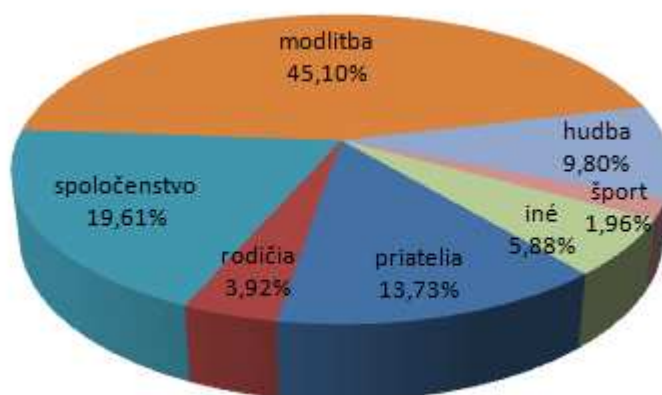
Skúmanie vzťahu podmienenosti kvalitného prežitia svätej omše a mládežníckej hudby môže byť signifikantný pre mystagogickú liturgiu. Jednak ako jej pomoc, ale aj ako výzva pre doplnenie mimo sentimentálneho.



Graf č. 16 Čo ti najviac pomáha dobre prežiť svätú omšu?

<sup>651</sup> „Ako kedy, niekedy aj menej ako raz v týždni.“ „Podľa toho ako som vyspovedaný,“ atď.

V ťažkých chvíľach respondenti *čerpajú silu* najmä v modlitbe (45,10%), spoločenstve (19,61%), v priateľoch (13,73%), v hudbe (9,80%), v športe (1,96%), iné (5,88%) (viď graf č. 17).



Graf č. 17 Keď ti je ťažko, kde čerpáš silu?

V krízových situáciách je pre animátorov dôležitá modlitba (45,10%) a vzťahy (33,32%).

Z uvedeného možno animátorov vnímať ako žijúcich svoju kresťanskú identitu hlavne smerom do vnútra spoločenstva Cirkvi.

#### *Začlenenie sa do Cirkvi*

Ekleziálna referencia je jednou zo základných charakteristík existencie pokrsteného. Súvisí s prijatím poslania a zodpovednosti za prijatú milosť, čím je predmetom skúmania tohto výskumu.

Mladí animátori vnímajú *Cirkev* ako spoločenstvo (68,63%), inštitúciu (7,84%), strážkyňu poriadku (7,84%), spoločenstvo hriešnikov (3,92%), domov (3,92%), iné (5,88%) (viď graf č. 18).

Spoločenstvo je miestom, kde sa mladí ľudia spontánne najradšej pohybujú, preto je kladom, že takto vnímajú *Cirkev*, hoci 19,60% z nich práve zlé vzťahy vo farnosti bránia konať službu.

*Učenie Cirkvi* chápu animátori ako: povzbudzujúce (39,22%), dar (31,37%), náročné (7,84%), nedokonalé (3,92%), zastarané (1,96%), iné (15,69%)<sup>652</sup> (viď graf č. 19).

Čo sa týka oblastí *služby vo farnosti*, tak až 56,84% mladých koná svoju službu

<sup>652</sup> Návod, prešpekulované, potrebné, nutné poznať, smerujúce, vysvetľujúce.

v oblasti liturgie,<sup>653</sup> 27,44% v oblasti martyrie (ohlasovania)<sup>654</sup> a iba 3,92% v oblasti diakonie,<sup>655</sup> niektorí službu nemajú (11,8%).<sup>656</sup>



Graf č. 18 Ako sa cítiš v Cirkvi? Cirkev je pre Teba najviac:



Graf č. 19 Učenie Cirkvi je pre Teba najviac:

Tu vidieť jasnú disproporciu pastoračného zapojenia animátorov, vyplývajúcej zo zredukovania pochopenia pastorácie zväčša iba na oblasť slávenia.

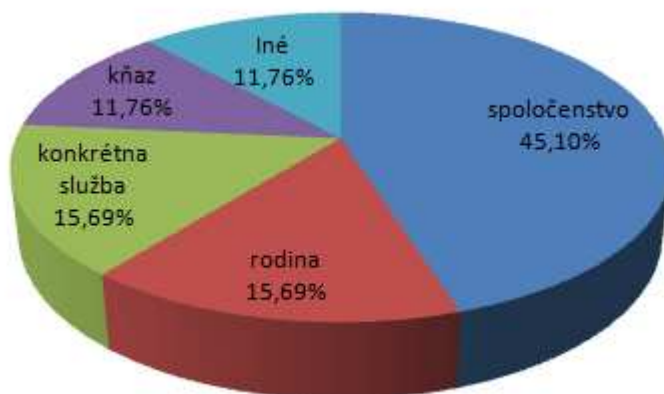
Najviac im v službe pomáha spoločenstvo (45,10%), rodina (15,69%), konkrétna služba (15,69%) a kňaz (11,76%) (viď graf č. 20). A najviac im bráni nedostatok času a zlý časový manažment (41,16%), zlé vzťahy vo farnosti (19,60%) a strach z vlastného zlyhania (13,92%).

<sup>653</sup> „Miništrant, lektor, vedúci spoločenstva.“ „Spievam v zbere pri svätých omšiach, čítavam, ...“ „Pomoc s mladými a deťmi, organizovanie akcií v farnosti, vedenie zboru, organovanie.“

<sup>654</sup> „Som vodcom nášho spoločenstva mladých vo farnosti.“ „Mám stretká s deťmi a tiež som animátorka a pripravujem našich birmovancov.“

<sup>655</sup> Aj to sa obmedzuje na starostlivosť o kostol a okolie fary.

<sup>656</sup> „Žiaľ, zatiaľ žiadnu konkrétnu službu nemám pridelenú v našej farnosti ... dúfam, že sa to po absolvovaní animátorskej školy zmení.“



Graf č. 20 Čo ti pomáha konať službu vo farnosti?

Do služby mladým sa z animátorov cíti byť *povolaných* 43,12%, ešte nevie 27,44%,<sup>657</sup> do služby núdznym 17,64%, a iné 11,8%.

Vo vyjadreniach miešajú respondenti konkrétnu službu a povolanie. Z napísaného jasne vyplýva potreba sprevádzania v rozlišovaní životného povolania a hľadania konkrétnej služby v miestnej cirkevnej komunite.<sup>658</sup> V hľadaní služby by pomohla analýza potrieb farnosti aj vzhľadom na jej dimenzie ako: liturgia, martyria, diakonia a koinonia.

#### *Eschatologická dimenzia a projektualita*

Poslednou oblasťou, ktorej sa výskum venuje, je eschatológia a jej vnímanie. Rovnako sleduje dosah vedomia konečného určenia na konkrétny život a jeho projektualitu u respondentov.

Z respondentov 58,80% vníma svoje *zacielenie* eschatologicky ako nebo a blaženosť<sup>659</sup> – polovica z toho hovorí aj o súčasnom živote s Bohom a pre Boha. 15,68%, vníma ako cieľ svojho života pomôcť druhým stretnúť Boha<sup>660</sup> a rovnaké percento žiť naplno (15,68%), 7,84% ide o svätosť a 3,92% byť dobrým človekom a rovnako 3,92% byť šťastným a 1,96% skončiť školu.

<sup>657</sup> „toto keby som vedela... ☺.“ – veľa odpovedí je takéhoto typu.

<sup>658</sup> „Zatiaľ som to neobjavila ... ale často mám pocit, že ma „upozorňuje“ na modlitbu, tak možno by to mohla byť modlitbová služba.“ „Osobne neviem, snažím sa skúmať, čo Pán chce v mojom živote, takže na toto naozaj neviem odpovedať.“ Alebo sú odpovede všeobecne formulované o službe druhým.

<sup>659</sup> „Spoznávať, slúžiť, učiť sa od Ježiša. Rásť vo viere a veľmi rád by som získal ľudí pre Ježiša. A chcem sa dostať do neba.“ „Stretnúť sa raz z tváre do tváre s Ježišom, Bohom Otcom a Duchom Svätým.“ „Úprimne nemám rada túto otázku, pretože každý kresťan povie nejakú skvelú Božiu odpoveď, a potom to ani nežijú ... a potom si myslím, že aj ja tak musím odpovedať. Je jasné, že chcem byť pri Bohu, chcem byť pri ňom navždy ...“

<sup>660</sup> „Sprítomňovať Božiu prítomnosť vo svete, vnášať svetlo tam, kde je tma, naučiť sa milovať ... Boha, seba druhých ľudí.“ „Žiť správny kresťanský život a ukázať ľuďom, že život s Bohom je oveľa oveľa krajší a ľahší.“

Všeobecne možno hovoriť u mladých animátorov o veľkej túžbe žiť plný kresťanský život.<sup>661</sup>

Zo smrti má strach 11,76% opýtaných, na rozhraní je 35,28% a nemá strach 45,8%.

Opýtaní animátori často neriešia túto otázku, čo je podmienené ich vekom.<sup>662</sup> Smrť vidia ako stretnutie s Bohom,<sup>663</sup> čo je pozitívne. Niektorým naháňa strach hriech<sup>664</sup> a zomieranie.<sup>665</sup>

Konkrétny plán v živote má 49,2%, zatiaľ nemá 31,37%, nemá 3,92% a iné 15,69%<sup>666</sup> (viď graf č. 21).



Graf č. 21 Máš konkrétny plán čo v živote (kam sa chceš posunúť, čo teraz a čo neskôr)?

Potreba projektuality a uvedomenia si, odkiaľ človek vychádza a kam smeruje s konkrétnym dopadom do prítomnosti, je jednou zo základných požiadaviek kresťanského života a nasledovania. Aj túto oblasť je potrebné pri formácii mladých reflektovať.

Vo svojich myšlienkach sú najviac animátori v prítomnosti (37,25%), budúcnosti (33,33%), v minulosti (17,65%) a v snoch (11,76%), v morách neoznačil nikto (viď graf č. 22).

---

<sup>661</sup> „Žiť plnohodnotný kresťanský život skutočného kresťana, založiť si rodinu, ...“

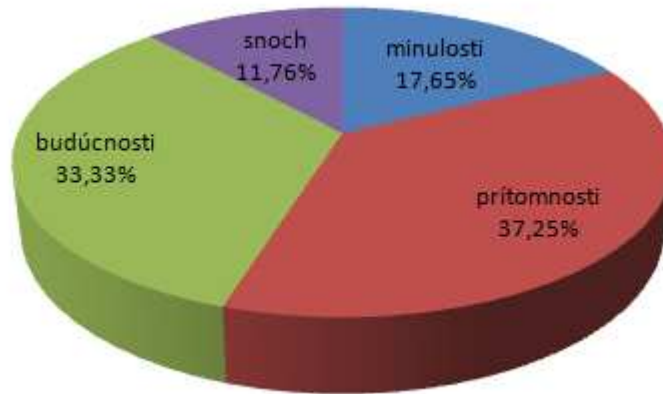
<sup>662</sup> „Nepremýšľal som nejako moc, verím, že mám ešte aj dačo spraviť, ale strach z toho, že pôjdem do neba by som asi nemal mať.“

<sup>663</sup> „Nie, lebo sa stretnem s Otcom.“

<sup>664</sup> „Keď som ospovedaný a v zmieri s Bohom, tak sa nebojím. Keď som v hriechu a v rozpore s Bohom, tak sa bojím.“ „Nie, ak budem zmierený s Bohom a ľuďmi.“

<sup>665</sup> „Trochu, lebo neviem, akou smrťou zomriem, bojím sa, že moji pozostalí sa budú veľmi trápiť ... no nebojím sa až tak úplne, lebo viem, že smrť nie je koniec a verím, že Boh má pre mňa pripravené niečo, čo ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo 😊.“

<sup>666</sup> „Mám nejasný plán; myslím, že áno; nechávam to na Boha; je viacero možností ...“



Graf č. 22 Si vo svojich myšlienkach viac v:

Možno povedať, že 74,5% z nich strávi v myšlienkach viac času mimo prítomnosti, čo má dopad na kvalitu ich života a vzťahov tu a teraz. Je otázkou, nakoľko je táto skutočnosť útekem z reality a nakoľko je podmienená vývojovo. Daný problém by si vyžadoval ďalšie skúmanie, a to aj vo vzťahu k virtuálnej realite internetu a počítačových hier.

*Stojac pred prezentovanými vyjadreniami mladých a ich zhodnocovaním, je potrebné uvedomiť si hĺbku tajomstva ľudského života a božieho konania, ktorá sa nedá úplne zachytiť číslami analýz. Napriek tomu práca s rešpektom uvádza v nasledujúcej časti niekoľko zhrnutí a konkrétnych výziev.*

#### 4.2.1.4. Zhodnotenie výskumu

Pri zhodnotení výskumu sa práca bude pridržať jednotlivých definovaných okruhov, v ktorých sú vytýčené aj hypotézy, a dokreslí ich výsledkami z podporných otázok, čím bude vyhodnotenie komplexnejšie. Na tomto mieste sa neuvádzajú všetky percentuálne údaje pre prehľadnosť a preto, lebo sú uvedené v analýze výskumu.

#### *Predpoklady*

V prvej časti výskumu v oblasti odovzdávania informácii o krste sa potvrdila uvedená hypotéza (H1.1), pretože (72,52%) respondentov prijala informácie v detstve, hlavne počas vyučovania náboženstva, čo znamená pre niektorých respondentov časový odstup desiatich rokov. Viac o charaktere tejto informácie hovoria odpovede na otázku: *V čom vidia animátori hodnotu krstu, pri ktorých možno vnímať naučenú katechizmovú odpoveď bez podstatnej osobnej praktickej referencie.* Taktiež veľmi malé percento uvádza výskyt informácie o krste v príprave na birmovku. Ako bude možno vidieť neskôr, „byť kresťanom“ znamená pre animátorov viac činnosť ako

status. Ako už bolo spomenuté, je pozitívom prítomnosť náboženskej informácie u animátorov a aj v otázke *Čo ťa oslovilo, keď sa hovorilo o sviatosti krstu* je zjavná ich koncentrácia na jeho podstatné aspekty. Tým je potvrdená informačná platforma pre predložený mystagogický prístup. Rovnako to potvrdzuje i potreba novej osobnej reлектúry poznaného a života, čím prestane byť náboženstvo iba sumárom právd a etickým kódexom k vedeniu a zachovávaniu. Do praxe modlitby bola v detstve uvádzaných až 94,12% animátorov, čím sa potvrdila aj predložená hypotéza (HI.2). Zistenie dáva možnosť sa na túto skúsenosť odvolávať a rozvíjať ju. V odovzdávaní viery v rodine sa ukázal matriarchálny koncept jej odovzdávania, čo je na jednej strane chvályhodné a dôležité, na strane druhej chýba racionálne premyslenie obsahov viery, čo v praxi prináša vyjadrenia typu: „verím, lebo cítim, konám, lebo cítim; idem do kostola, lebo idú všetci, lebo sa to má a patrí“ – teda prax viery nevychádza z reflektovanej skúsenosti prinášajúcej dôvody viery. Bolo by mylné myslieť si, že muž ako taký je zárukou racionálnej reflexie viery, hoci k nej svojím prístupom môže veľmi pomôcť a to zvlášť v oblasti identity. Vplyv prostredia a tradície na motiváciu animátorov k prijatiu sviatosti birmovania je významný (49% s tým, že i ostatní potvrdili okrem iného aj vplyv prostredia a 12% neuviedlo), čo potvrdzuje uvedenú hypotézu (HI.3). Pri realizácii mystagógie tak vyvstáva otázka skutočnej motivácie animátorov pre nastúpenie danej formácie. Preto sa zdá nanajvýš dôležitým jej preskúmanie zo strany organizátorov a pomoc pri jej korekcii a valorizácii u animátorov. V skúmanej oblasti učinenia radikálneho rozhodnutia pre Krista sa 86,27% vyjadrilo pozitívne, a tým potvrdilo predloženú hypotézu (HI.4). Už spomenutým dôležitým zistením je, že väčšina respondentov urobila radikálne rozhodnutie pre Krista vo veku 15–25 rokov, čím akoby začali novú etapu svojho duchovného života, a tak aj potrebu novej, hlbšej iniciácie, čo je dôležité pre tému tejto práce. Otázke predpokladov na úspešnosť mystagógie zo strany metódy sa venuje nasledujúca časť. Príprava na sviatosť birmovania bola účinná a mala vplyv aj na budúcnosť, keď bola konaná v spoločenstve, cez aktivity a svedectvá, ako i hlboký obsah. Tým sa potvrdzuje dôležitosť zážitku a hlavne skúsenosti pri odovzdávaní viery. Podstatné je, aby odovzdávanie vyrastalo zo života a malo s ním súvis. Vylučná indoktrinácia sa ako spôsob jej odovzdávania u respondentov neosvedčuje. Naopak zase osobný vzťah je pre animátorov najsilnejším stimulátorom osobného duchovného rastu, čo potvrdilo 88,20%. Z toho pohľadu sa potvrdila hypotéza HI.5. Čím ostáva stále platný a účinný osobný a vzťahový prístup pri odovzdávaní viery. Vhodnosť ambroziánskeho typu mystagógie realizovanej po prijatí sviatostí podčiarkujú odpovede mladých v oblasti prijímania eucharistie a modlitby, nakoľko je k nej potrebné svetlo prijatých sviatostí

a ich skúsenosť, ako aj s nimi počíta metóda mystagógie vychádzajúca z *lex orandi*.

### *Ciele*

V druhej časti výskumu, ktorá sa koncentrovala na prítomnosť ovocia krstnej milosti u animátorov, sa v prvom okruhu potvrdila hypotéza *H2.1*, hovoriaca o stálej istote božej lásky u menej ako polovice animátorov (31,37%). Je zaujímavé, že napriek tomu, že božiu lásku respondenti vnímajú všade, hlavne však v bežnom živote, tak veľké percento má o nej pochybnosť vo vzťahu k vlastnej osobe. Samozrejme dané vyjadrenie má súvis aj s ich vekom, psychickým vývojom a emocionálnym rozpoložením, ako aj s nestálou krstnou identitou. Ďalšie uvádzané zistenia sú fundamentom pre legitímnosť potreby mystagogickej formácie v rovine „byť“, a zároveň ponúkajú materiál pre definovanie jej cieľov, pretože najjasnejšie hovoria o nestálosti krstnej identity u animátorov, ktorá sa prejavuje v jej nekonzistentnom základe, lebo len u 13,55% sa vedomie hodnoty prekrýva s jeho pôvodom v božom detinstve (potvrdzuje sa *H2.2*). Napríklad 67,80% vníma svoju hodnotu v nestálom, teda v konaní. To sa zdá byť podmienené súčasným kultúrnym kontextom vnímania hodnoty, zakladajúcim si na výkone, čo je v rozpore s kresťanským vnímaním hodnoty ako skutočnosti podstatne patriacej k ľudskej bytosti – zvýraznenej a prijatej v krste. S nedostatkom vnímania krstnej identity súvisí aj problém prejavovať sa ako kresťan v spoločnosti neveriacich, ako aj motivácia konania, založená na potešení iných, vlastnom dobre a úžitku, atď., čo vykazuje 73,50%. Samozrejme vyjadrenia nechcú byť zjednodušením komplexu celej existencie a vývoja mladého človeka, ktorý prechádza v tomto období svojou premenou a má potrebu sebaopotvrdenia. Na druhej strane mystagogická formácia mu môže práve v tomto období dať pevné referenčné body jeho identity. V nasledovaní Krista animátori väčšinou napodobňujú jeho vlastnosti v konaní, vo vzťahoch k iným a iba 7,84% vo vzťahu s Otcom, čím sa opäť prenáša akcent vnímania náboženského života na jeho aktívnu časť služby. Dvomi tretinami mladých animátorov pri rozhodovaní dáva svetlo Boh, teda jedna tretina sa riadi radami iných alebo sebou. Tieto odpovede majú súvis s čítaním Božieho slova a modlitbou práve u spomínaných dvoch tretín, kde je svetlom Boh. V okruhu prijímania eucharistie sa hypotéza *H2.3* nepotvrdila, pretože 80,40% animátorov prijíma eucharistiu niekoľkokrát v týždni. Potešujúcim je aj čítanie Božieho slova, ktoré denne číta 47,06% a niekoľkokrát v týždni ďalších 25,49% opýtaných, hoci percentá by mohli a aj mali byť vyššie. Z vyššie povedaného možno uzavrieť, že slovenskí animátori prežívajú vieru skôr *ad intra* ako *ad extra*, čo môže mať korene v historickom dedičstve existencie totalitného náboženského geta súkromia. Ako už bolo spomenuté, zistenia v tomto okruhu sú potvrdzujúcim argumentom pre mystagogickú formáciu vychádzajúcu z *lex*



*orandi*. Čo afirmuje aj otvorenosť a túžba mladých po modlitbe. Vnímaním Cirkvi ako spoločenstva u vyššie dvoch tretín respondentov sa nepotvrdila posledná definovaná hypotéza (H2.4). 45,10% animátorov pomáha v ich službe vo farnosti práve spoločenstvo. Naproti tomu 19,60% zase vzťahy v spoločenstve bránia. Uvedené výsledky tohto okruhu odkazujú na celkom úspešnú socializáciu pokrstených v miestnom cirkevnom spoločenstve. Treba však pripomenúť, že ide o animátorov, ktorí sú aktívni vo farnostiach. Zaujímavé, že až 56,84% koná v oblasti liturgie, 27,44% v ohlasovaní, a iba 3,92 v oblasti diakonie, čím je služba v cirkvi výrazne redukovaná, iba na liturgický aspekt, a tak aj možnosť zapojenia sa do života farnosti je redukovaný. Dané zistenie je potrebné vo formácii animátorov silno reflektovať. Pridanými otázkami boli otázky plánovania a eschatológie, kde animátori vnímajú svoje eschatologické zacielenie, avšak polovica nemá životný plán a dve tretiny z opýtaných žije väčšinu času vo svojich myšlienkach mimo prítomnosti. Tak chýba podstatná eschatologická referencia k prítomnosti, kedy nebo sa dosahuje tu a teraz a každý moment má výkupnú hodnotu. Taktiež v tejto oblasti môže byť kontextualita mystagogickej formácie veľkou pomocou.

#### *Potvrdenie hypotéz*

Vzhľadom na hlavné definované hypotézy a predloženú analýzu výskumu možno afirmovať pravdivosť predložených hypotéz

H1: Predpokladá sa, že dve tretiny mladých spĺňa predpoklady pre vstup do mystagogickej formácie ambrózovského typu.

Potvrdili to hypotézy H1.1, H1.2, H1.4, H2.3 a potvrdená hypotéza H2. Obsiahnuté v bodoch zhrnutia 1, 2, 8, 9, 11, 13, 14, 17.

H2: *Predpokladá sa, že menej ako polovica animátorov žije v plnej miere<sup>667</sup> svoju krstnú identitu.*

Potvrdili to: H2.1, H2.2, H2. Potvrdzujú ju aj zistenia okruhu H1.1–H1.3. Obsiahnuté sú v bodoch 1, 3, 4, 6, 10, 11. 10.

#### *Zhrnutie hlavných zistení*

V niekoľkých odrážkach možno zhrnúť výskum takto:

1. Mladí majú katechizmové informácie o krstnej milosti; chýba ich významová referencia v praktickom živote.

---

<sup>667</sup> Teda všetky aspekty krstnej milosti, uvedené pri prvom uvedených hypotéz. Na potvrdenie tejto hypotézy stačí potvrdenie jednej z podhypotéz.

2. Uvádžanie do praxe modlitby u 94,12% animátorov je situované do času detstva.
3. Odovzdávanie viery mladým v rodine je vo veľkej miere vecou matky/starej matky; absencia otcovského odovzdania obsahov viery a praxe; (viera chápaná intuitívne) (62,75%)
4. Sviatosť birmovania mladí prijali hlavne z nie príliš osobne reflektovaných motívov v rámci vlastnej rodiny a cirkevného spoločenstva chápaného ako sociálnu skupinu (tradované klišé) (49% a viac).
5. Príprava na birmovanie oslovovala mladých najmä cez svedectvá, aktivity, spoločenstvo a hutný obsah.
6. U polovice respondentov birmovka priniesla pozitívny posun v duchovnom raste, no polovici to nedalo nič (49,04%).
7. Duchovný rast stimuluje u mladých vo veľkej miere spoločenstvo a osobné vzťahy.
8. Vnímanie božieho pôsobenia u mladých je koncentrované na bežný život; Boh ako pomocník, aktivista.
9. Radikálne rozhodnutie pre Krista mladí konajú najmä vo veku 15 – 25 rokov.
10. Existencia krízy vnímania sebahodnoty u mladých; prejavuje sa i v motivácii ich konania; iba 1/10 z nich má stabilný základ sebahodnoty v božom detinstve (86,45% – nestabilný základ).
11. Mladí vieru a náboženskú prax bohato prežívajú najmä vo vnútri kresťanskej komunity, ale majú problém so svedectvom *ad extra*; (slabá kresťanská identita mladých).
12. Liturgiu väčšina mladých kvalitnejšie prežije, keď je doprevádzaná mládežníckou hudbou (sentimentálna rovina prežívania liturgie).
13. 80,40% mladých niekoľkokrát za týždeň prijíma eucharistiu.
14. Mladí majú záujem o osobnú modlitbu a Božie slovo.
15. Farnosť a služba mladých v nej je uskutočňovaná v prevažnej miere iba v rovine slávenia; (absencia diakonie, martyrie a koinonie).
16. U mladých absentuje projektualita; hľadajú svoje povolanie v miestnej cirkvi.
17. Mladí respondenti majú nadšenie pre božie veci.

#### 4.2.1.5. Základné výzvy výskumu využiteľné vo formácii animátorov získané na základe orientačného výskumu

Orientačný výskum sledoval kvalitu prežívania krstnej milosti u animátorov, čím

sa snažil jednak v teoretickej rovine overiť adekvátnosť mystagogického prístupu formácie identity v animátorských školách, čo sa potvrdilo, a v praktickej rovine priniesť pre ňu dôležité impulzy v podobe predpokladov a cieľov ako i výziev. Z výskumu vyplývajú zistenia, ktoré je možné predstaviť v niekoľkých bodoch.

#### *V oblasti predpokladov*

Základnými predpokladmi mystagogickej formácie zo strany animátorov:

- Prijatie sviatostí kresťanskej iniciácie (aj v detstve)
- Predchádzajúca informácia v oblasti viery a kresťanského života
- Sviatostný život a život modlitby
- Socializácia v cirkevnom spoločenstve – vzťah k nemu a schopnosť žiť v ňom
- Rozhodnutie pre Krista a túžba ísť hlbšie vo vzťahu s Ním
- Osobné presvedčenie nastúpiť cestu mystagogickej formácie

Základné predpoklady mystagogickej formácie zo strany metódy:

- Spoločenstvo
- Osobný vzťah sprevádzania
- Kvalitný obsah
- Používanie jazyka a kultúry mladých pri formácii
- Svedectvo
- Zážitkové a skúsenostné aktivity
- Dôraz na modlitbu, liturgiu, Božie slovo

#### *V oblasti cieľov*

Pomôcť

- urobiť obnovenú dospelú reflexiu fundamentov viery – od vedomostí k životu,
- objaviť hĺbku tajomstva prijatých darov,
- budovať vedomie vlastnej hodnoty na stálom základe božej lásky a božieho povolania,
- budovať pevnú kresťanskú identitu schopnú vydávať svedectvo na každom mieste,
- nanovo porozumieť slávenie sviatostí – od sentimentality k realite tajomstva a vytvoriť priestor modlitby a štúdia Svätého písma ako nástrojov budovania identity ako i premeny ekleziálneho spoločenstva,
- vidieť život v kontexte (spásy, cirkvi, spoločnosti,...),
- pripraviť plán duchovného a osobnostného rastu – projektualita kresťanského života v rovine osobnej a rovine spoločenstva,

- nanovo pochopiť ekleziálny život a zapojenie animátora, nie iba v oblasti slávenia a martyrie, ale i spoločenstva a diakonie ako spôsob premeny cirkvi skrze aktívne ovocie jeho osobnej premeny.

Ďalšie výzvy:

- Celú formačnú aktivitu treba postaviť na veľkej otvorenosti, túžbe a energii mladých, tak zrejmej z celého výskumu.
- Využiť túžbu po modlitbe a život zo sviatostí pre východisko metódy v *lex orandi*.
- Všetdný život ako miesto vlastnej skúsenosti s Bohom.
- Svedectvo a skúsenosť ako most medzi vedomosťou a životom.
- Spoločenstvo a osobný vzťah ako miesto reflexie, sprevádzania a rastu viery.

Kvôli eliminácii problému praktického prenosu, pochopenia a realizácie projektu mystagogickej formácie animátorov bolo zrealizované pripomienkovanie modelu expertnými skupinami, ktoré práca opisuje v nasledujúcej časti.

#### **4.3. Zhodnotenie návrhu mystagogického modelu formácie na základe výsledkov orientačného výskumu**

Na základe doteraz koncentrovaného obsahu v tejto práci, či už v jej dogmaticko-pastorálnej alebo výskumnej časti, bol vypracovaný prvý predbežný návrh modelu mystagogickej formácie animátorov. V rámci zvýšenia jeho celkovej kvality a realizovateľnosti bol tento návrh testovaný a pripomienkovaný formou workshopov a tabuľovej diskusie dvomi expertnými skupinami (animačným tímom<sup>668</sup> a zodpovednými za jednotlivé animátorské školy<sup>669</sup>), ktorým je určený, resp. tým, ktoré sa budú na jeho realizácii podieľať. Tento metodologický krok sledoval verifikáciu navrhnutého modelu mystagogickej formácie a prispel k definitívnemu návrhu celého pastoračného projektu. Veľmi napomohol konečnej podobe jeho predpokladov, cieľov, obsahu, formy (metóda), spôsobu realizovateľnosti (kritické body). Výsledky tejto časti výskumu sú zhrnuté v tejto podkapitole.

---

<sup>668</sup> Animačný tím je skupina mladých ľudí, absolventov animátorskej školy, ktorí sa podieľajú na vytváraní a realizácii animátorskej školy pre ďalších jej účastníkov. Majú na starosti program, organizovanie a vedenie jednotlivých aktivít a katechéz, animátorské sprevádzane mladých, vedenie skupiniek, ... a všetko potrebné.

<sup>669</sup> Sú to kňazi zodpovední za animátorské školy v jednotlivých diecézach a sú ich garantmi. Pracujú v tejto zodpovednosti od 1 do 13 rokov.

### *Zhodnotenie modelu animačnými tímami*

V prvej expertnej skupine, tvorenej animačnými tímami, bolo prítomných 18 ľudí. Ako metóda bola využitá zážitková metóda, spätná väzba, skupinová práca a verifikácia. Zhodnocovanie bolo uskutočnené počas celého víkendu a začalo praktickou realizáciou jednej ucelenej časti návrhu, aby si to expertná skupina mohla sama prežiť. Následne bola spravená spätná väzba k prežitému a verifikovanie predpokladov a cieľov predloženého modelu vzhľadom na túto fázu.

Potom bola predstavená metóda mystagogickej formácie, obsah, jednotlivé aktivity a jej vzťah k ostatnej náplni animátorskej školy.<sup>670</sup> Postupne boli prechádzané jednotlivé časti a spoločne k nim prednášané návrhy a pripomienky v štruktúre: obsah – forma – realizovateľnosť. Zapisované boli na tabuľu a ďalšími zapisovateľmi vo forme zápisnice. Nasledujúci deň bola verifikácia výsledkov celou skupinou a doplnenie návrhov a pripomienok. Animačné tímy priniesli veľa nápadov a upozornení, najmä čo sa týka formy<sup>671</sup> a realizácie.<sup>672</sup>

### *Zhodnotenie modelu zodpovednými*

Výsledky zhodnotenia animačnými tímami boli zapracované do návrhu predloženému zodpovedným. Zúčastnených expertov bolo dvanásť. Aj pri tomto zhodnotení bola použitá metóda skupinovej práce a tabuľovej prezentácie, bez predchádzajúcej zážitkovej aktivity. Jej priebeh a spätná väzba im bola zreferovaná z predchádzajúceho zhodnocovania. Najprv bol predstavený celý formačný systém

---

<sup>670</sup> Moduly animátorskej školy vyplývajúce z akreditácie Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

<sup>671</sup> Čo sa týka obsahu a formy, zazneli okrem návrhov konkrétnych aktivít tieto pripomienky a návrhy:

- Obsah je niekedy prehustený – niečo treba vypustiť.
- Nová metodika sa bude vkladať do existujúceho systému, ak bude možné, treba ju zladit' s už existujúcimi témami, prípadne sa dohodnúť s prednášajúcimi čo a ako.
- Potrebné je vytvoriť metodiku na každý víkend.
- Treba dávať pozor na zážitkové aktivity, aby nevznikol názor, že bez zážitku je nuda, aby to nebolo *prezážitkované*.
- Vyskúšať si to najprv na sebe, aby sme vedeli, čo nás zasiahne, aby sme vedeli reagovať (dať si na to nejaký týždeň). Niekedy zážitok obmedzuje prežitok toho druhého. Dávať si pozor, aby som mu nenúkal svoje pocity.

<sup>672</sup> V oblasti realizácie sa venovali najmä fungovaniu animačného tímu a jeho jednotlivých členov. Priniesli nasledujúce odporúčania:

- Spraviť *teambuilding* pre animačný tím.
- Budovať ako člen animačného tímu živý vzťah s Bohom.
- Služba v tíme by mala byť prioritou.
- Zaviazat' sa na 2 roky a byť v jednom animačnom tíme.
- Člen animačného tímu musí rásť, aby mohol dávať.
- Dávať osobný príklad – svedectvo života.
- Služba je prostriedok, nie cieľ.
- Robiť si úlohy s animátormi.
- Jeden (krstný) člen animačného tímu môže mať na starosti najviac štyroch animátorov.

s predpokladmi, cieľmi, metódou a obsahom. Rovnako sa postupovalo v línii obsah – metóda – realizácia s postupným pripomienkovaním jednotlivých častí modelu. Zodpovední kňazi priniesli mnoho návrhov vo všetkých troch rovinách.<sup>673</sup>

Obidve zhodnotenia boli veľkým prínosom pre revíziu a nastavenie modelu. Každá z expertných skupín sa zhodla na potrebe formácie animátorov v rozmere „byt“ a pozitívne hodnotila predložený návrh.<sup>674</sup>

### ***Verifikácia modelu***

Po prvej dvojročnej realizácii projektu bude potrebné uskutočniť jeho verifikáciu a korekciu, či už v rovine teoretických predpokladov vhodnosti prístupu ako aj v rovine praktickej realizácie. Dôležité bude zapojiť tri zúčastnené skupiny – animátori, animačné tímy a zodpovední za animátorské školy. Praktickými problémami, ako už bolo uvedené v tretej kapitole, môže byť problém zmeny mentality, vytvorenie mystagogického spoločenstva, prijatia pochopenie metódy celého projektu, osobné obrátenie realizátorov projektu, ako aj ochota zodpovedného naplno vstúpiť do úlohy mystagóga a nechať sa sám premieňať. Taktiež neopomenuteľnou skutočnosťou bude schopnosť a ochota účastníkov vstúpiť do projektu v celej jeho šírke, hĺbke a časovej náročnosti. Ochota znovu osobne a aktívne reflektovať svoju náboženskú skúsenosť. Toto všetko a možno aj iné skutočnosti bude potrebné po čase reflektovať.

#### **4.4. Obnovená mystagógia ako forma formácie animátorov v rozmere „byt“**

Predložená dvojstupňová analýza umožňuje presnejšie definovať vlastnú mystagogickú formáciu animátorov. Je možné predstaviť ju ako pozvanie vstúpiť do formačného priestoru „novej katedrály“ mystagogickej formácie animátorov. Bude sa snažiť objasniť jej základné piliere v teologicko-pastorálnych východiskách, ukázať nosné klenby základných bodov nového formačného projektu, majúceho východisko

---

<sup>673</sup> Množstvo navrhnutých aktivít na tomto mieste práca neuvádza, ale reflektuje ich v upravenom modeli. V obsahovej rovine priniesli kňazi širšie pochopenie niektorých tém a kontextuálnejšie zasadenie a prepojenie. Reflektovali pozitívne prvú a druhú rovinu formácie, pričom v niektorých bodoch priniesli ich prehĺbenie. Nakoniec formulovali niekoľko poznámok:

- Mystagogická formácia ako časť formácie animátorov je suplovanie farskej pastorácie a katechézy.
- Dôležité je prepojenia mystagogickej formácie s ostatnými témami animátorskej školy – prepojiť ju čo najviac s témami víkendu.
- Prvý rok môže byť chápaný v zmysle – „mne dáva Cirkev“ a druhý – „ja dávam Cirkvi“.
- Zdôrazniť kristologický charakter mystagogickej formácie a určiť miesta/časti dôležité pre prehĺbenie identity.
- Je potrebný uvádzací kurz, ktorý naučí, ako robiť mystagogickú formáciu – dá to zažiť na vlastnej koži.
- Tento kurz môže byť použitý aj vo farskej pastorácii ako mystagogický kurz pre veriacich.

<sup>674</sup> Členovia animačných tímov vyjadrili radosť a ochotu realizovať predloženú mystagogickú formáciu.

v mystagogickej metóde svätého Ambróza, ktorý, vychádzajúc zo skúsenosti svojich neofitov, cez tajomstvo Svätého písma a ich vlastného života, ich privádzal až k oltáru božej prítomnosti. Mystagogická formácia sa snaží nájsť adekvátny prienik medzi antickou mystagógiou a požiadavkami i situáciou súčasnosti, pričom sa nechce vyčerpať v metodike a didaktike, zabudnúť tak na zdieľanie podstatného tajomstva božej blízkosti v krstnej udalosti ako začiatku deklarovaného božieho života v človeku. Preto podáva základné náčrty metódy, tematizácie a štrukturalizácie. Ide o živý a rodiaci sa organizmus. Inšpiratívnou pre predloženú formáciu je aj pohľad novej mystagógie Karla Rahnera, prichádzajúc s mystagógiou každodennosti, načrtnutou v prvej kapitole tejto práce. To by malo byť cieľom každého mystagogického prístupu. Pomôcť človeku prijať božiu mentalitu, že každý moment jeho života ho bude vovádzať do hlbokého stretnutia s Bohom a odkazovať ho na eschatologické zjednotenie, samozrejme nevynímajúc sviatosti, kde sa táto skutočnosť deje tým najhlbším spôsobom. V závere mystagogická formácia nachádza svoje umelecké vyjadrenie v zariadení kaplnky Najsvätejšej Trojice.

#### **4.4.1. Teologicko-pastoračné východiská**

##### *4.4.1.1. Božie sebazdieľanie ako základ mystagógie – trinitárne a kristologické východisko*

Základom všetkého je život Najsvätejšej Trojice ako život intenzívnej vzájomnej lásky, ktorá neostáva sama v sebe, ale tvorí svet a v ňom sebazdieľa svojmu stvoreniu, pozývajúc ho k participácii na svojom bytí.<sup>675</sup> Túžba byť s človekom je opakovaná aj po jeho páde v nedôvere, keď Boh proklamuje plán záchrany a celými dejinami priťahuje človeka až po a cez Synov výkrik lásky na kríži.<sup>676</sup> Boh neprestáva bojovať o každého jedného človeka, hľadať ho ako vzácnu perlu, aby ho voviedol do svojho tajomstva (do seba) a dal mu na ňom plnú účasť. Priťahuje ho lanami lásky.<sup>677</sup> Rezonancia/vanutie transcendentna je v každom človeku,<sup>678</sup> v túžbe po vlastnom presahu a zároveň po stretnutí sa so sebou samým, so svojou podstatou, zakúšaným v mnohých situáciách života, hlavne tých hraničných. Táto túžba je ľudskou, vnútornou, podstatnou, neustálou a neodstrániteľnou epiklézou po stretnutí s trinitárnym spoločenstvom.<sup>679</sup> Odpoveď je radikálnym spôsobom ponúknutá v Kristovi, už

---

<sup>675</sup> Ak ťa neumjem, nebudeš „mať podiel“ so mnou. (Jn 13,8).

<sup>676</sup> Porov. Jn 3,16.

<sup>677</sup> Porov. Oz 11,4.

<sup>678</sup> Teda pre každého človeka je milosť zásadne dosiahnuteľná.

<sup>679</sup> Ricardo Tonelli hovorí v pastorácii mládeže o *invocazione* ako o osobnom postoji zverenia sa – dôvery – volania k tomu, kto stojí nad vlastným životom, medzi skúsenosťou a nádejou. Ako hodení sa do

neexistuje „nemám človeka“.<sup>680</sup> Kristus predchádza, sprevádza a očakáva človeka. V inkarnácii sa s ním zjednocuje, v Jordáne deklaruje vstup do jeho hriešnej situácie, životom oznamuje zámer záchrany a na kríži sa v krajnej opustenosti odovzdáva do rúk Otca, ktorého láska ho kriesi z radikálnej negácie smrti k životu. Emanuel je s človekom, aby ho naučil dôverovať Otcovi.<sup>681</sup> Všetko konverguje a všetko v ňom dostáva zmysel, je rozpoznateľné. Volanie človeka sa stáva volaním Krista (a naopak), ktoré je prijaté Otcom.

#### 4.4.1.2. *Krst ako deklarácia sebazdieľania Boha a prijatie vízie o človeku*

Neopísateľná túžba konajúceho Boha a epikléza človeka sa vzájomne vedome stretávajú v tajomstve (sviatosti) krstu<sup>682</sup> v priestore ekleziálneho spoločenstva. Je to stretnutie prijatia a obnovenia stratenej dôvery. Osoba<sup>683</sup> rozpoznáva boží sebazdieľajúci sa dotyk a prijíma ho ako svoje podstatné a pôvodné určenie a necháva sa očistiť od klamstva hriechu skrze Kristovo tajomstvo a v spojení s ním. Deklaruje Božiu moc a lásku. Celé kresťanstvo má v prvom rade charakter nezaslúženého prijatia. Je v silnom protiklade s dialektikou samospasiteľnosti. Odpoveďou je život nasledovania Krista v Duchu k Otcovi v premenenom človečenstve slobodnom od zákona hriechu.<sup>684</sup> Z krstného prameňa vychádza s Kristom nový človek oblečený do bieleho rúcha, pomazaný a preniknutý Duchom Svätým, pripravený na božiu hostinu. ňou posilnený ide v spoločenstve s ostatnými za Slnkom.<sup>685</sup> Takto odovzdaný Bohu nemá strach o seba a môže milovať.

#### 4.4.1.3. *Mystagógia v kresťanskej formácii ako rozvoj krstnej milosti*

Človek rodiaci sa do spoločenstva (vzťahu) a v ňom, je ním vovádzaný do všetkých rozmerov života. Nikto nie je ponechaný sám na seba. Absencia vzťahu je absenciou života. To sa týka aj oblasti náboženskej skúsenosti, ktorú si odovzdáva Izrael z pokolenia na pokolenie ako živú tradíciu, bohatstvo a tajomstvo života.<sup>686</sup> Koná

---

priepasti tajomstva Niekeho alebo niečoho stojaceho nad, ktorému sa verí a zveruje (porov. TONELLI, R., *Per una pastorale giovanile al servizio della vita e della speranza. Educazione alla fede e animazione*, Elle Di Ci, Torino 2002, s. 62–63).

<sup>680</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,2,6–7, in OOSAM 17, s. 60.

<sup>681</sup> Kristus je tak typ vzťahu veriaceho s Bohom.

<sup>682</sup> *Pozri, voda! Čo prekáža, aby som sa dal pokrstiť?* (Sk 8,36).

<sup>683</sup> (alebo jej rodičia).

<sup>684</sup> Základný hriech môže byť chápaný aj ako nevera, nedôvera. *Hriech je, že neveria vo mňa, spravodlivosť, že idem k Otcovi a už ma neuvidíte, <sup>11</sup> a súd, že knieža tohto sveta je už odsúdené.* (Jn 16,9–10).

<sup>685</sup> Pre svätého Ambróza je Slnko symbolom Krista (porov. PIÁČKOVÁ, G., *Hymnická tvorba sv. Abrože z Milána. Literárne-teologická analýza*, licenciátna práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004, s. 34–38).

<sup>686</sup> Porov. *Dt* 6,6.



tak v priestore živého putujúceho spoločenstva, nesúceho božie vyvolenie, skúsenosť a jeho prítomnosť. Nejde o vyhradenú individualistickú skúsenosť bez akejkoľvek ekleziologickej referencie,<sup>687</sup> lebo sama skúsenosť je vysvetľovaná a pochopená práve v kontexte cirkevnej tradície. Ona má byť reflektovaná v každom období života, lebo je nasledovaním (pohybom, cestou, rastom), nie statickým zotrúvaním. Vstupom *ad intra* do božieho tajomstva. Nárok rastu vedie k nároku sprevádzania a formácie.<sup>688</sup> Týmto spôsobom možno hovoriť o mystagógii, ktorá privádza človeka ku skúsenosti základného/najhlbšieho tajomstva – Krista a celej Trojice, tajomstva krstu a jeho milosti, na ktorom má postaviť svoj život a z ktorého má všetko vyvieriť, a k nemu smerovať. Je základnou formáciou v rovine „byt“, pretože jej cieľ, stretnutie/stretanie s tajomstvom premieňa celú osobu, je existenciálnym. Mystagogická formácia má iniciovať a pomôcť osobe vždy znovu reflektovať existenciálno-mystagogickú skúsenosť, či už vo sviatostiach alebo mimo nich,<sup>689</sup> aby nachádzala jej stále nové uplatnenie v praktickom kresťanskom živote, zjavujúc celé bohatstvo krstnej milosti.

#### **4.4.2. Podstatné prvky mystagogickej formácie animátorov**

Po definovaní východiskových pilierov sa treba pozastaviť nad základnými charakteristikami uvedeného projektu, ktoré konkretizujú všeobecne formulovaný prístup. Klenby a steny, cez ktoré celá konštrukcia katedrály mystagógie dostáva svoj výraz.

##### **4.4.2.1. Obnovenie vedomia vlastného krstu**

Obnovenie vedomia krstu, vychádza zo stále platnej krstnej udalosti, do ktorej bol animátor, hoci ako dieťa, ponorený. Je zakorenené vo večnom božom teraz – bezčasovosti, večnosti. V Božej pamäti sa všetko stretá, ona je priesečníkom medzi večnosťou a časom (*Kristus – Alfa a Omega*).<sup>690</sup> Dynamika stretnutia času a večnosti sa odzrkadľuje v každom liturgickom slávení, cez ktoré cirkev a človek vždy znovu aktuálne prežíva udalosti spásy a má na nich účasť. Časovosť má svoj koreň vo večnosti – v Bohu samom. Preto krstná udalosť je pre každého veriaceho vždy prítomná. Naplniť ju má práve v časovosti – v stávaní sa, ktorá ho preniesie do večnosti, nie chápanej ako

---

<sup>687</sup> Čo je problém sektárskeho myslenia.

<sup>688</sup> *On ustanovil niektorých za apoštolov, niektorých za prorokov, iných za evanjelistov a iných za pastierov a učiteľov, aby pripravovali svätých na dielo služby, na budovanie Kristovho tela, kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku ... (Ef 4,11–13).*

<sup>689</sup> Ako to navrhuje vo svojej koncepcii mystagógie Karl Rahner (porov. kapitolu 1.3).

<sup>690</sup> Porov. Zjv 22,13.

niečo po čase, ale ako už bolo spomenuté, ako jeho základ, skutočnosť, obsah.<sup>691</sup> Znakom večnosti, trvalosti a prítomnosti krstu v človeku je nezmazateľný charakter. Aktívna pamäť stretnutia človeka s Boha a s cirkvou. Je trvalým záväzkom podstatnej blízkosti Boha ku konkrétnej osobe, po hlave ktorej tiekla krstná voda s vyrieknutím krstnej formule. Obrady a modlitby, krstu ktorých krstenec bol centrom, sú stále trvajúcou a neodvolanou modlitbou a činom z Božej strany. Preto je krst v prebiehajúcom teraz prítomnou udalosťou spásy, na ktorú je možné sa reálne odkázať a do ktorej je možné sa skutočne ponoriť.

#### 4.4.2.2. Základná metóda

Základná metóda mystagogickej formácie vychádza z mystagogickej metódy svätého Ambróza, ktorý vo svetle prežitých sviatostí, objasňuje krstencom v línii typ – antityp realitu sviatostného úkonu, premieňajúceho ich život a majúceho praktický dopad na ich každodennú existenciu až k eschatologickému zjednoteniu s Kristom. Teda vychádza z *lex orandi* cez Božie slovo, prichádzajúc k vyjadreniu *lex credendi* a *lex vivendi*, so stálym ponorením do modlitby. Neustále hľadá na oltár, jednak ako na cieľ, tak aj ako na cestu k nemu. Rovnako i animátor je vedený cestou vnútornej premeny od skúsenosti, cez jej reflexiu až k zakúšaniu v ekleziologickom kontexte a k formulácii obsahov viery, ktorá nie je iba naučenou, ale prežitou, zvnútornenou, a stáva sa prameňom života. Sledujúc tento postup a reflektujúc potrebu mladého človeka po zážitku a skúsenosti, metóda najprv prináša animátorovi konkrétnu skúsenosť aktivity vychádzajúcej z Božieho slova. Potom prechádza k realite krstu (antityp) prežitej v minulosti a prítomnej skrze Krista v súčasnosti. Všetko spoločne reflektuje a spája s biblickým typom, pričom sa snaží zapojiť analogické skúsenosti zo života samotných účastníkov s tým, že pripomína a zhodnocuje realitu skúsenosti, jej konkrétny účinok a dopad na život. Svoju odpoveď nachádza v konkrétnej úlohe na celý mesiac, pričom na začiatku nasledujúceho víkendu je úloha zhodnotená v rámci spoločenstva animátorov v snahe zasadiť ju do ekleziologického kontextu. Základná metóda je tak zameraná na sprevádzanie človeka mystagógom a spoločenstvom k narastaniu skúsenosti s tajomstvom. Chce mu pomôcť osobne zakusovať božie tajomstvo. Pomôcť pochopiť, objaviť a vidieť v kontexte aj jeho osobného života, aby sa prežitá skúsenosť stala božím dotykcom, prameňom a pozvaním. Prejsť vo oslobodení „od“ k oslobodeniu „k“ – čím sa koncentruje na skutočný cieľ. Metóda sa snaží postihnúť všetky mohutnosti ľudskej osoby<sup>692</sup> a zapojiť ich do jej premeny, čo súvisí

---

<sup>691</sup> Porov. CLit, s. 407–408.

<sup>692</sup> Zmysly, pamäť, intelekt, emócie, vôľu, ...

primárne so zmenou mentality ako takej.

#### 4.4.2.3. *Dat' zmysel existencii cez paschu Krista*

Podstatným momentom celej mystagogickej formácie je stretnutie s Kristom, s jeho osobou, ktorá má moc premeniť človeka. V ňom má človek svoju realizáciu, naplnenie a účinnosť. Zároveň On a dejiny spásy sú učebnicou na ceste k plnej ľudskej existencii. Tak ako je kríž centrálnym pojmom, vzťahujúcim sa na účinnosť znovuzrodenia u Ambróza, tak je aj v mystagogickej formácii animátorov. Kríž ako vyjadrenie lásky Boha, ako premena nezmyselnosti smrti nevinného baránka sa stáva zmyslom, slávou – zjavením vykúpenia, na ktorom Bohu ukazuje svoju moc, zachraňujúc svojho Syna identifikovaného s hriešnym človekom a veľkosť lásky k človeku. Tak sa každý moment života človeka stáva cestou Krista – veriaceho k osláveniu a má svoj zmysel. Boh je prítomný v živote každého ako radikálna a totálna láska,<sup>693</sup> ktorá zachraňuje a dáva nový význam časnosti, porušenosti, utrpeniu. Kristus učí účastníkov animátorskej školy novému pohľadu na ich život ako na život plný zmyslu, ktorý oni sami musia objaviť a formulovať. Uskutočňuje sa to pomocou reflexie vlastného života. Napríklad: *Ak je Boh, ktorý zachraňuje, aj zo smrti prítomný v mojom živote ako láska, tak kde je prítomný konkrétne v tomto momente (prítomnom alebo minulom) môjho života?, Čo mi chce povedať?, Čo ma chce naučiť?, Čo mi chce dať?, K čomu ma pozýva a o čo ma žiada?, Aký má mať táto udalosť dopad na môj ďalší život?, Ako som mal alebo mám v tomto momente nasledovať Krista, ísť jeho cestou k Otcovi?*

Zmyslom paschalizácie (danie zmyslu cez paschu Krista) je dať takýmto spôsobom zmysel každému momentu osobnej ľudskej existencie, aby sa dejiny človeka stali dejinami spásy.<sup>694</sup>

#### 4.4.2.4. *Charakteristika a kvalita mystagogického spoločenstva*

Miestom prežívania kresťanskej skúsenosti a jej valorizácie je spoločenstvo, podobne ako to bolo spomenuté v pastoračnom prístupe svätého Ambróza. Puto jednoty a lásky spoločenstva je preto ďalším fundamentálnym nástrojom ľudskej premeny.<sup>695</sup> Je

---

<sup>693</sup> Nie je pravda výrok o Božom zaľúbení v utrpení človeka, alebo to, že Boh chce, aby človek trpel. Kríž Krista nie je boží výmysel, ale dôsledok ľudskeho konania. A práve v tejto vyhranenosti Boh ukazuje svoju lásku a moc. Teda Boh je vždy ten, ktorý zachraňuje a dáva život.

<sup>694</sup> Tejto téma sa venuje obšírnejšie Amadeo Cencini v knihe *L'albero della vita* (porov. CENCINI, A., *L'albero della vita. Verso un modello di formazione iniziale e permanente*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 2005 /slovenský preklad *Strom života. Náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*, Serafín, Bratislava 2012/).

<sup>695</sup> Porov. *Sk* 2,42–47.

obrazom života Najsvätejšej Trojice. Primárne spoločenstvo animátorskej školy tvoria okrem samotných animátorov (účastníkov) tímaci, členovia animačného tímu a kňazi – ktorí nesú úlohu mystagóga. Všetci menovaní sú pozvaní do úlohy vytvárania mystagogického spoločenstva.

### *Tímaci*

*Tímaci* sú dobrovoľníci venujúci sa práci s mládežou v diecéznych centrách mládeže na Slovensku a v Českej republike, ktorí žijú na spôsob komunitného života spolu s kňazom, ktorého centrom je Ježiš. Sú formovaní v spiritualite spoločenstva, službe, duchovnom živote a pastoračii mladých. Tvoria podstatu života spoločenstva v spomenutých centrách.<sup>696</sup> Stávajú sa aj základom spoločenstva animátorskej školy, vytvárajúc prvotné prijatie a technickú podporu. Preto zvlášť na nich je starosť o spoločenstvo položená. Z tohto dôvodu treba najprv im venovať starostlivosť v chápaní a prežívaní mystagogickej formácie, inak sa stanú kontraproduktívnym prvkom. Teda v praxi by mali jednotlivé etapy prejsť skôr ako animátori. Vzhľadom na ich skorší príchod do služby a dennodenný spoločný život sa tento nárok javí ako uskutočniteľný. Budovaniu mystagogického spoločenstva napomáha život úprimného kresťanského života ako takého.<sup>697</sup>

### *Animačný tím*

Ako už bolo spomenuté vo výskumnej časti tejto práce, animačný tím je zložený z bývalých absolventov animátorskej školy,<sup>698</sup> ktorí počas dvoch rokov prichádzajú na víkendy a spolu s tímom diecézneho centra organizujú a realizujú konkrétnu animátorskú školu.<sup>699</sup> Ich úlohou je vytvárať zázemie, do ktorého je celé spoločenstvo animátorov ponorené. Špeciálnym členom animačného tímu je rehoľník. Zvyčajne je to členka nejakej rehoľnej kongregácie alebo spoločnosti. Jej úlohou je poskytovanie duchovných rozhovorov a sprevádzania ako i vedenie niektorých prednášok a aktivít. Práve im je zverená úloha *krstných rodičov*, o ktorej bude hovorené neskôr. Taktiež je tu potrebné hovoriť o predchádzajúcej formácii členov animačného tímu, ako sa aj jeho členovia vyjadrili pri zhodnocovaní modelu. Navrhli viacdňové sústredenie viackrát

---

<sup>696</sup> Väčšinou sú to mladí ľudia po skončení strednej alebo vysokej školy alebo pracujúci mladí ľudia (porov. DDCM, s. 85–89).

<sup>697</sup> Viac sa tomu venuje v DDCM, s. 56–61.

<sup>698</sup> Členovia animačného tímu sú dobrovoľníci, majúci svoje vlastné povinnosti a službu v animačnom tíme prijímajú pravidla na dva roky, čo je jedno trvanie kurzu.

<sup>699</sup> Pre prehľadnosť práca opäť uvádza úlohy animačného tímu: plánovanie víkendov a pozývanie hostí, príprava programu, organizovanie a vedenie jednotlivých aktivít a katechéz, animátorské sprevádzane mladých, vedenie skupiniek a vedenie administratívy spojenej s akreditáciou ministerstva školstva, zhodnocovanie priebehu animátorskej školy...

v roku s cieľom sami si prežiť jednotlivé fázy formácie, čo je pre začiatok projektu nutnou požiadavkou, jednak pre zžitie spoločenstva ako aj pre osobnú reflexiu. Úlohou animačného tímu je aj služba modlitby a obety, cez ktorú dochádza k premene mnohých animátorov. Rovnako sa od tejto skupiny žiada zmena osobnej mentality a vernosť službe v animačnom tíme, pre nárok kontinuity sprevádzania rastu animátorov.

#### *Kňaz – mystagóg*

Ide o kňaza zodpovedného za celú animátorskú školu v diecéze, pričom jeho úlohou je zabezpečenie a garantovanie celého priebehu animátorskej školy. Je tým, ktorý sprevádza mladých, vedie animačný tím, koná duchovnú službu, vedie mystagogické katechézy a iné katechézy, a je zjednocovateľom všetkého. Zvyčajne je zodpovedný aj za chod celého centra mládeže. Vo vzťahu k mystagogickej formácii sa práve na neho kladie požiadavka osobnej premeny mentality vychádzajúcej z modlitby a Svätého písma. On je ten, ktorý prvotne vŕahuje do tajomstva. Podobne ako svätý Ambróz musí mať neustále fixovaný pohľad na oltár a na iniciovaných animátorov. Vernosť jeho života je podmienkou mystagogickej formácie.

#### *Kvalita mystagogického spoločenstva*

Mystagogické spoločenstvo má byť obrazom života Najsvätejšej Trojice v dynamike jej vzťahov. V centre spoločenstva stojí Kristus a každý vzťah musí byť čítaný a žitý cez neho a s ním.<sup>700</sup> Ide o pravdivosť, úprimnosť, lásku, úctu a rovnosť v komunikácii, ktorej ovocím je radosť a krása<sup>701</sup> otvárajúca srdce človeka, lebo je dotykom Boha.<sup>702</sup> Falošná (útrpná alebo obchodná) láskavosť nemá miesto, ale pravdivý z lásky vyvierajúci záujem o rast toho druhého. Život spoločenstva je živený osobným a poctivým životom viery každého jej člena, pričom nejde o budovanie elitárskej dokonalosti, ale o vlastný úprimný zápas o ponorenie sa do tajomstva, ktoré sprostredkuje iným.<sup>703</sup> Špeciálne je tento nárok kladený na zodpovedných. Pravdivosť života sa overuje v činnej a všímavaj láske, a to najmä k najbiednejším.<sup>704</sup> Takouto skúsenosťou sa v nich samých vytvorí odpoveď lásky.<sup>705</sup> Láska znamená všimnúť si človeka a vytvoriť mu priestor, dať mu zažiť, že je potrebný.<sup>706</sup> Taktiež delenie sa

---

<sup>700</sup> Veru, veru, hovorím vám: Ja som brána k ovciam. (Jn 10,7).

<sup>701</sup> Porov. FLORENSKIJ, P.A., *Sloup a opora pravdy*, Refugium, Velehrad 2003, s. 86, 91–92.

<sup>702</sup> Porov. *NMI* 42.

<sup>703</sup> A keď slepý vedie slepého, obaja padnú do jamy. (Mt 15,14).

<sup>704</sup> Práve starosť o „chudobných“ – v ich najrozličnejšej biede, bez ich predchádzajúceho odsúdenia alebo kategorizovania pomáha žiť opravdivý život spoločenstva (porov. *NMI* 50).

<sup>705</sup> Porov. *DC* 17.

<sup>706</sup> Porov. *NMI* 44–45; porov. *AZim*, s. 111.

o všetko bez nároku vyhradenej privátnosti, ako to bolo vlastné prvej kresťanskej komunite,<sup>707</sup> a ako to žil vo svojej dobe svätý Ambróz, čo privádzalo mnohých k obráteniu. Preto v základných pojmoch prístupu vyššie spomenuté možno definovať ako uznanie a prijatie. Teda odkrývanie schopnosti, sily a jedinečnosti druhých a vytváranie priestoru k tomu, aby sa mohli naplno prejavíť pred sebou samými i pred očami druhých.<sup>708</sup> Vidieť ich pohľadom z božej strany. Rovnako je dôležitý postoj empatie ako hlboký záujem o druhého. Čo predpokladá potrebu oslobodiť sa od seba samého, od svojich skúseností a schém a nevtláčať ich druhému.<sup>709</sup> Podstatnou charakteristikou mystagogického spoločenstva je vedomie tajomstva, ktoré stojí uprostred neho<sup>710</sup> a na ktoré ukazuje. Pokora a vd'ačnosť Bohu ako jej základný postoj, pretože každý zo spoločenstva je súčasťou Kristovho tajomstva a iba skrze neho má nezaslúžený život a prístup k životu.<sup>711</sup>

Kvalita mystagogického spoločenstva sa buduje postupne, základným prameňom je v každom ohľade Boh, ktorý je tam, kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v jeho mene, a potom ako hovorí svätý Ambróz je tam, kde sa slávia sviatosti.<sup>712</sup> Vo vzťahu osobnej zainteresovanosti sa kladie, ako už bolo spomínané dôraz na spoločenstvo tímu, ktoré musí spoločne kráčať cestou mystagógie ako spôsobu spoločného ale aj individuálneho života jeho členov. Nepochybne je aj fundamentálnym osobný príklad kňaza – mystagóga. Charakteristiky mystagogického spoločenstva sú rozvíjané spoločnou i individuálnou modlitbou (vo všetkých jej rozmeroch a formách) a askézou, či už za samotné mystagogické spoločenstvo ako aj za celé spoločenstvo animátorskej školy. Spoločne tráveným formačno-oddychovým časom a spoločnou službou.

#### 4.4.2.5. Animátori (účastníci)

Hlavné charakteristiky tejto časti spoločenstva animátorskej školy boli opísané v predložennom výskume, preto ich tu práca neuvádza. Iba pripomína, že ide o mladých ľudí z farností Slovenska vo veku 17–30 rokov, po prijatí sviatosti birmovania a po absolvovaní prijímacích pohovorov.<sup>713</sup> Dôležité je, že sú to mladí ľudia, ktorí majú túžbu pracovať pre iných a pracovať na svojom vlastnom raste. Spomenutý elán je

---

<sup>707</sup> Porov. *Sk* 2, 45.

<sup>708</sup> Porov. DDCM, s. 90–91; AZim, s. 113.

<sup>709</sup> Porov. AZim, s. 113.

<sup>710</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, II,2,5, in OOSAM 17, s. 60.

<sup>711</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 3,18, in OOSAM 17, s. 144.

<sup>712</sup> Porov. *tamže*, 5,27, in OOSAM 17, s. 150.

<sup>713</sup> Pri prijímacích pohovoroch sa kladie dôraz na psychické a fyzické zdravie, motiváciu, hodnotovú orientáciu, skúsenosť so službou, predpoklady viesť a sprevádzať mladých, úroveň duchovného života a vedomostí z náboženstva, časová vyťaženosť, vzťah k cirkvi, pastoračná potreba farnosti...

dobré využiť a urobiť ich protagonistami ich vlastnej formácie. Rovnako vzťahy medzi nimi samými, ktoré sú silným formačným faktorom, nie je dobré pri formačnej aktivite opomenúť. Zo skúseností je potrebné dbať na to, aby v tom istom ročníku animátorskej školy neboli viacerí účastníci z tej istej farnosti alebo spoločenstva (teda viac ako dvaja) alebo súrodenci, nakoľko to má vplyv na kvalitu ich vlastnej formácie a dynamiku vývoja skupiny.<sup>714</sup>

#### 4.4.2.6. *Sprevádzanie*

Požiadavka sprevádzania patrí k fundamentálnym nárokom mystagógie, pretože ide o osobné stretnutie človeka s Bohom s individuálnymi charakteristikami, pri ktorom nie je možné použiť nejaký všeobecne platný koncept.<sup>715</sup> Z tohto hľadiska práca vníma niekoľko úrovní uskutočnenia.

##### *Animátorské sprevádzanie*

Sprevádzanie animátorov členmi animačného tímu je akýsi špeciálny druh *krstného rodičovstva*. Člen animačného tímu má na starosti najviac štyroch animátorov, ktorým sa osobne venuje. Osobné venovanie zahŕňa vedenie skupiniek, kde sa animátori zdieľajú o prežitom čase a splnení formačnej úlohy z celého mesiaca, ďalej konkrétne blízkosť počas priebehu celej animátorskej školy, zahrňujúcu osobný záujem o život animátora a jeho duchovný rast (nie však vtieravý a manipulatívny), vydávanie svedectva vlastného života, kontakt mimo priebehu animátorskej školy, sprevádzanie modlitbou. Ide o teda o pomáhajúcu, nie policajnú službu staršieho brata, sestry vo viere. Vznik partnerského vzťahu medzi členom animačného tímu a sprevádzaným animátorom je skoro vždy prekážkou sprevádzania. Preto treba dobre zvážiť pridelenie animátorov k členovi animačného tímu. V tomto zmysle sa javí vhodné rešpektovať pohlavie (chlapcovi – chlapec, dievčaťu – dievča). Samozrejme, môžu existovať aj iné dôvody ovplyvňujúce daný výber.<sup>716</sup>

##### *Duchovné a psychologické sprevádzanie*

Ako ukázal výskum a ako aj sama skúsenosť potvrdzuje, mladí majú záujem a aj žiadajú o duchovné sprevádzanie. Často si ho však zamieňajú s vyrozprávaním sa a s potrebou dôverníka, prípadne s psychologickou pomocou, čo upozorňuje na potrebu

---

<sup>714</sup> Problémy vyvstávajú najmä pri vytváraní uzavretých skupiniek, žijúcich svoj vlastný svet vnútri spoločenstva, alebo problém otvorenosti a úprimnosti jedného pred druhým či používaním už zabehaných modelov správania vo vzťahoch z minulosti, čo sa najviac prejavuje u súrodencov. Problémy takéhoto charakteru môžu prinášať aj partnerské vzťahy medzi účastníkmi.

<sup>715</sup> Porov. AZim, s. 86.

<sup>716</sup> Vek, vzdialenosť, predchádzajúca skúsenosť, osobné antipatie a sympatie...

najskôr akéhosi emocionálneho očistenia či utriedenia pohybu citov v ich vnútri, nezriedka spojených s ranami alebo hriechmi minulosti, či s prežívaním súčasnosti aj vzhľadom na ich psychický vývoj. Naliehavými otázkami mladých je prijatie vlastnej osoby a sebaepochopenie, hľadanie životného povolania, orientácia vo vzťahoch, nájdenie miesta v spoločnosti a cirkvi, otázka viery a vyrovnania sa s vlastnou minulosťou alebo s minulosťou vlastnej rodiny, ako aj s jej súčasným stavom. V mystagogickej formácii je preto potrebné venovať adekvátny čas,<sup>717</sup> priestor a ľudské zdroje<sup>718</sup> sprevádzaniu. Či už, ako bolo naznačené, v rovine psychologickú, ale aj v rovine duchovnej. V tejto súvislosti vyvstáva aj otázka odbornej formácie sprevádzajúcich, ktorá na Slovensku nie je zatiaľ dostatočne reflektovaná.<sup>719</sup> V psychologickú rovinu sa žiada často intervencia odborníka v danej oblasti. V duchovnom sprevádzaní v mystagogickej formácii je sprevádzajúcemu k dispozícii mystagogická metóda (opísaná vyššie). Samozrejme, použitie aj iných prístupov sa nevyklučuje. Treba upozorniť, že rozlíšenie psychologického a spirituálneho prístupu v sprevádzaní je veľmi dôležité.

#### 4.4.2.7. *Dôraz na slávenie liturgie a sviatostí*

Priesečníkom medzi nebom a zemou, medzi večnosťou a časnosťou je liturgické slávenie (slávenie eucharistie, liturgia hodín, sviatosť zmierenia, ...). Cez symboly a v nich Boh sebazdieľa človeku a človek seba vyjadruje Boha. Ide o podstatnú komunikáciu. Pre účinnejšiu komunikáciu je dôležité poznanie textov, zmyslu symbolov a charakteru liturgického slávenia, ktoré sú mladým často nezrozumiteľné. Je potrebné naučiť sa reč symbolov, čo je úlohou liturgickej katechézy. Pre mystagógiu je liturgia základným prameňom aj v tom zmysle, že čo sa človek modlí a ako sa modlí, tak to verí. Preto je dobré na slávené v liturgii sa odkazovať. Zároveň je dôležité dbať na prípravu, priebeh slávenia a jeho interiorizáciu (priestor, výzdoba, hudba, spev, prednášanie textov, obetné dary, aktívna účasť zúčastnených, koncentrácia na slávenie, ticho). Významné je zväziť aj čas slávenia, jednak aby nebolo konané v chvate a potom v čase, kedy to buď ešte nikto, alebo už nikto nevníma. Užitočné je napríklad spájať slávenie eucharistie s kontextom aktuálne prežívaného času v rámci mystagogickej formácie alebo témy víkendu, čím sa demonštruje vzťah liturgie s bežným životom.

---

<sup>717</sup> Je potrebné eliminovať nezmyselné dlho trvajúce osobné rozhovory zväčša o tom istom a formovať mladých, aby vedeli vecne pristupovať k im ponúknutému času. Osvedčilo sa ponúknuť rozpis konkrétnych časov, do ktorých sa mladí zapisujú.

<sup>718</sup> Kňazi, rehoľníci a skúsení laici.

<sup>719</sup> Čo sa týka animátorského sprevádzania, tak v rokoch 2010–2011 prebehla vo Diecéznom centre mládeže v Spišskej diecéze vo Važci prvá Škola animátorského sprevádzania.



Samozrejme netreba pri všetkých starostiach okolo slávenia zabudnúť na ducha liturgie a zmysel slávenia, ktoré má človeku pomáhať stretnúť sa s tajomstvom, samo slávenie nie je cieľom, ale prostriedkom.

Ako už bolo naznačené v časti o sprevádzaní, sviatosť zmierenia má neodmysliteľné miesto v mystagogickej formácii. Je aktivovaním krstnej milosti. V tejto oblasti je potrebná rovnako adekvátne formácia animátorov, ako z hľadiska porozumenia zmyslu sviatosti, odstránenia mýtov, predsudkov, zranení pochádzajúcich z jej vysluhovania, tak aj z hľadiska rozpoznania a rozlišovania hriechu.<sup>720</sup> Zodpovedné a láskyplné slávenie tejto sviatosti spojené s trpezlivým načúvaním počas formácie sa stáva momentom uzdravenia pre mnohých mladých ľudí.

#### 4.4.2.8. Prax duchovného života

V procese učenia, ktoré sa bežne koná cez pozorovanie vzoru konania, napodobňovanie až k jeho zvnútorneniu, je prax duchovného života konaná v spoločenstve veľkou pomocou, zvlášť pre tých mladých, ktorí z domu túto skúsenosť nemali alebo im bola negatívne prezentovaná. Ide o spôsob samého Krista, ktorý na otázku apoštolov: *Učiteľ, kde bývaš?*, odpovedá: *Podďte a uvidíte!*,<sup>721</sup> pozýva ich k sebe, čím používa prax učenia židovských učiteľov.<sup>722</sup> Preto pri mystagogickej formácii je kladený dôraz na svedectvo života animačného tímu a kňazov. Vo formačnom procese je príkladom príprava modlitieb:<sup>723</sup> najprv ju koná animačný tím spolu s animátormi a neskôr si ju animátori chystajú sami.<sup>724</sup> Takýto postup sa týka aj ďalších aktivít. Nevyhnutnou súčasťou je vždy katechéza k zmyslu konanej praxe (modlitby, askézy, ...).<sup>725</sup> Zvlášť sa ukazuje potrebná biblická formácia, aby mladí vedeli správne čerpať z bohatstva Svätého písma. Ono je tiež základom mystagogickej formácie. Vhodným nástrojom je *Lectio divina*.<sup>726</sup> Na začiatku sa osvedčuje jeho spoločná forma realizácie,

---

<sup>720</sup> Téma straty zmyslu pre hriech vyslovená Jánom Pavlom II. v *Reconciliatio et peanitentia* je stále aktuálna (porov. *RP* 18).

<sup>721</sup> Porov. *Jn* 1,38–39.

<sup>722</sup> Základom učenia v židovstve bolo učenictvo, keď žiak sa učil priamo zo života učiteľa. Preto apoštol Pavol spomína, že sedel pri Gamalielových nohách, kde sa naučil žiť podľa zákona otcov (porov. *Sk* 22,3).

<sup>723</sup> Príprava modlitby, tak ako príprava liturgického slávenia, má svoju opodstatnenosť. Cieľom prípravy je vtiahnuť do tajomstva, samozrejme, pri rešpektovaní modlitby ako prostriedku.

<sup>724</sup> Pri modlitbe a konaní náboženských úkonov sa treba vyvarovať iba striktné zážitkového a senzacionalno-emocionálneho chápania, ku ktorému sú mladí náchylní. Zastavia sa iba na vonkajšku a nepreniknú do podstaty, a každý úkon bez emocionálneho zážitku, či už v rámci formácie alebo mimo nej (napríklad vo farnosti), sa im bude zdať „nespirituálny“. Je potrebné sa vyvarovať aj opačného extrém.

<sup>725</sup> Aj Ambróz v *De sacramentis* vysvetľuje svojim neofitom modlitbu a zvlášť modlitbu Otčenáš (porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, VI,3,11–5,26, in OOSAM 17, s. 122–132).

<sup>726</sup> Zdá sa isté, že v príprave katechumenov milánsky biskup používa *Lectio divina* pri vysvetľovaní morálnych zákonov zo života patriarchov (porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 1,1, in OOSAM 17, s. 136).

pričom sa postupne prechádza k forme individuálnej, ale neopúšťajúc úplne spoločnú. V programe každého víkendu je dôležité naň pamätať a zapojiť ho rovnako do medzivíkendovej mesačnej formácie. Ako pri každej aktivite, aj tu je potrebné náležité vysvetlenie a spoločná prax.<sup>727</sup>

#### 4.4.2.9. Formácia v kontexte

Mystagogická formácia animátorov je vložená do okruhu liturgického roku a silno reflektuje jeho priebeh vzhľadom na charakter svojich formačných aktivít. Využíva skutočnosť, ktorú animátori poznajú, a vkladá do nej nové významy. Advent ako očakávanie, Vianoce ako osvetlenie, Pôst ako očisťovanie a dávanie nového zmyslu, veľkonočné obdobie ako oslava nového života, Turíce ako svedectvo. Podľa vzoru Otcov formácia reflektuje aj znamenia prírody,<sup>728</sup> ako zimný a letný slnovrat – teda narastanie a ubúdanie svetla.<sup>729</sup> Pred Vianocami animátori očakávajú svetlo, ktoré sa im zjavuje v Kristovi, a po Turícach, v čase letného slnovratu, sa oni majú stať odrazom Kristovho svetla, ktoré ubúda.<sup>730</sup> Letná žatva podčiarkuje tému slávenia Eucharistie a vďakyvzdania. Rovnako mystagogická formácia nezabúda na spojenie s tými svetskými tradíciami života mladých, ktoré je možné určitým spôsobom inkulturovať. Napríklad sviatok svätého Valentína spája s reflexiou vzťahov v rodine a partnerských vzťahov, zhodnocujúc modely správania a ich dosah a dopad. Alebo mesiac máj ako lásky čas sa dáva do súvisu so slúžiacou láskou Krista a povzbudzuje k nej. Takto chce mladého človeka učiť vnímať Boha a zákonitosti duchovného života okolo seba. Vedieť vidieť viac, ako to učil neofitov svätý Ambróz.<sup>731</sup> Lebo všetko je preplnené božou nádherou. Viest' k mystagógii všedného dňa, v ktorom sa s Bohom môžu stretnúť, nakoľko mystagógia nerozlišuje špeciálne dni od nešpeciálnych, ani špeciálne miesta od normálnych,<sup>732</sup> hoci v tých nevšedných sa zakúša a učí vnímať pre všedné. Ako už bolo pripomenuté, mystagogická formácia tvorí kostru celej formácie

---

Pretože on bol tým, ktorý ho rozšíril v západnej cirkvi (porov. BENEDIKT XVI., Svätý Ambróz, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia. Od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, Dobrá kniha, Trnava 2009, s. 148).

<sup>727</sup> Existuje mnoho publikácií v dostupných jazykoch, venujúcich sa tejto téme. Napríklad: CAMPATELLI, M., *Čtème bibli s cirkevními otcí. Jak číst Písmo s vírou*, Refugium, Olomouc 2011; ZEVINI, G., *La lectio divina nella comunità cristiana. Spiritualità – Metodo – Prassi*, Queriniana, Brescia 2006.

<sup>728</sup> Porov. RATZINGER, J., *Duch liturgie*, Dobrá kniha, Trnava 2005, s. 85.

<sup>729</sup> Ambróz v Hexamerone prirovnáva Cirkev k lune, ktorá zdá sa, že rastie a ubúda, tak aj Cirkev rastie a ubúda so svedectvom mučeníkov, no rovnako ako luna zostáva stále rovnaká (porov. AMBRÓZ, *Hexaameron*, IV,2,7, in PL 14,190c–191a).

<sup>730</sup> Taktiež Ambróz hovorí, že Cirkev je ako luna pre noc a Kristus ako slnko pre deň. Cirkev tak očakáva Kristov deň (porov. *tamže*, IV,8,32, in PL 14,204b–204c).

<sup>731</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, I,5,15, in OOSAM 17, s. 52.

<sup>732</sup> Porov. AZim, s. 115.

animátorov, pretože je formáciou v rozmere byť. Všetky ostatné témy majú byť v harmonickej korelácii k nej.<sup>733</sup>

#### 4.4.2.10. Zákon pripomínania

Celá židokresťanská tradícia nesie v sebe princíp opakovania alebo pripomínania. Pripomínanie si božích skutkov, ktoré Pán vykonal Izraelu, je dôvodom viery a poslušnosti vyvoleného národa a istotou božej vernosti. Platí axióma: *Kto si pamätá* (pripomína), *verí, kto verí, chce si pamätať* (pripomínať). Slávenie sviatkov je oživovaním viery. Preto aj v mystagogickej formácii sú mladí pozývaní pamätať si a opakovať božie konanie v ich živote<sup>734</sup> a v živote celej cirkvi. Sú zaštepni do Krista a Cirkvi, a tým nesú v sebe ich dejiny a ich život, čo je prameňom veľkej sily.

#### 4.4.3. Metóda mystagogickej metódy formácie animátorov a jej dimenzie

Oknami, ktorými prichádza do mystagogickej katedrály svetlo, je metóda a jej dimenzie. Nasledujúca časť je viac metodickým ako teologickým pohľadom na mystagogickú metódu, ten bol uvedený vyššie v 4.4.2.2.

##### 4.4.3.1. Charakter a cieľ mystagogickej metódy formácie animátorov

Ako už bolo spomínané, formácia animátorov v rozmere byť je nesená mystagogickou metódou, vychádzajúcou z *lex orandi*, zakorenenou v Božom slove, liturgii a konkrétnom živote. Vychádza z božieho sebazdieľania, ktoré je základom existenciálnej skúsenosti a osoby ako takej, pričom ho reflektuje v kontexte dejín spásy a tradície a vyvádza z neho dôsledky za pomoci mystagóga a spoločenstva. Dôraz je kladený na biblický, dogmatický i pastorálny obsah katechéz, využívajúc metódu mystagógie.

Cieľom mystagógie je mystagógia všednosti alebo každodennosti, keď osobe každý moment či – sakramentálny alebo nesakramentálny – umožňuje vstup do (skúsenosť) tajomstva,<sup>735</sup> komunikáciu s ním, život z neho a preň. Osoba sa má postupne sama sebe stať mystagógom.<sup>736</sup>

---

<sup>733</sup> Ako už bolo povedané v prvej podkapitole štvrtej kapitoly v časti *Ciele animátorskej školy*, tak formácia v sebe obsahuje štyri dimenzie. 1. Byť, 2. Vedieť, 3. Vedieť robiť, 4. Vedieť žiť spolu s inými.

<sup>734</sup> Možno hovoriť v prvom rade o milosti krstu a potom o každej udalosti v ich živote. Paschalizáciou sa stáva každý moment života odkazom na Boha a vzťah s ním.

<sup>735</sup> Tajomstvo je ekvivalentom tajomstva Krista alebo tajomstva Najsvätejšej Trojice (inhabitazione trinitaria).

<sup>736</sup> Porov. RAHNER, K., *Frömmigkeit früher und heute*, in RAHNER, K., *Schriften zur Theologie*, VII, Herder, Einsiedeln – Züch – Köln 1966, s. 22.

#### 4.4.3.2. Časová dimenzia

Človek stojí na priesečníku línie *umbra – imago – veritas*, inak povedané už a ešte *nie*. Časové a dejinné *pred* a *po* stavia jeho existenciu do kontextu, čím ho vyvádza z osamelosti a učí ho žiť „z“, „s“ a „pre“. Všetko sa stretá v *kairos – tu a teraz* – človek a Kristus.

#### 4.4.3.3. Gradačná dimenzia

Cieľom gradácie v mystagogickej formácii animátorov je neustále hlbšia reflexia tajomstva. Postupne prechádza podľa vzoru mystagógie svätého Ambróza od zážitku spoločenstva cez otvorenie očí, ..., až k ohlasovaniu prijatého tajomstva. V druhom roku formácie opäť koná tú istú cestu rozvíjania sa, ale v hlbšej rovine reflexie. Prvý rok je zameraný viac na prijatie – animátori sú viac konzumenti, druhý na darovanie sa v spoločenstve animátorskej školy a za jeho pomoci – animátori sú vedení k aktívnej účasti a tretí rok po animátorskej škole na darovanie sa vo svojom vlastnom spoločenstve, službe.

#### 4.4.3.4. Cyklická dimenzia

Vyššie spomenuté potvrdzuje cyklickosť metódy, ktorá spája formáciu so slávením liturgického roku a s udalosťami prírody a opakuje tak svoje témy. Pozýva každý rok vždy nanovo reflektovať dejiny spásy. Podobne konal aj milánsky biskup, keď každý rok so svojím spoločenstvom konal mystagógiu neofitov.

#### 4.4.3.5. Reflektívna dimenzia

Reflexia ako zamyslenie sa a ponorenie sa do už prežitej skutočnosti alebo poznanej veci cez správne kladené otázky. Schopnosť reflexie vracia človeka k objaveniu strateného zmyslu. Nejde však o donekonečna trvajúcu nezmyselnú analýzu prežitého bez akéhokoľvek uzáveru.<sup>737</sup> Ale čítanie života z božieho pohľadu. Prakticky sa to počas formácie uskutočňuje reflexiou prežitého mesiaca, ako aj splnenia formačnej úlohy.<sup>738</sup> Potom na konci každého víkendu spätnou väzbou a po roku – vzhľadom na opakovanie tém formácie – reflexiou zažitého spred roka, ako aj zhodnotením rastu.

---

<sup>737</sup> V dnešnej spoločnosti možno vidieť dva nezdravé extrémny. Buď sa analyzuje všetko a neustále, pričom sa osoba utápa sama v sebe a väčšinou vo svojich zraneniach a problémoch. Je to akási neschopnosť alebo neochota vyjsť zo seba s nárokom sebastrednosti. Alebo sa neanalyzuje nič (buď zo strachu, sklamaní, alebo neochoty, ...) a osoba žije nereflektívne svoj život bez základnej referencie k jeho zmyslu. Život aj ten duchovný sa stáva konzumom ponúkaného.

<sup>738</sup> Ako už bolo spomenuté, reflexia sa uskutočňuje v skupinkách vedených členmi animačného tímu, rešpektujúc vzťahy sprevádzania („krstného rodičovstva“).

#### 4.4.3.6. *Inkulturačná dimenzia – citlivá na svet mladého človeka*

Inkultúracia sa prejavuje najmä použitím adekvátnej formy a jazyka blízkeho mladému človeku. Či už konanie niektorých katechéz a aktivít samými mladými, ako aj použitie multimediálnej techniky alebo produktov kultúry mladých, sveta hudby a umenia.

#### 4.4.3.7. *Participačná a recipročná dimenzia*

Základnou efektívnou metódou výučby, ktorá vždy zostáva a využíva sa, je participácia. Odzrkadľuje v dvoch rovinách. V prvej rovine to znamená, dať účasť na tajomstve, dať zakúsiť. Prejavuje sa v zážitkových aktivitách, v reflexiách a praktickej realizácii. V druhej ide o postupné preberanie všetkých dostupných úloh animačného tímu animátormi, ktorému zostáva sprevádzanie a úlohy spojené s vedením a základnou organizáciou animátorskej školy. Tým sa dosahuje ich profesionálny rast a objavenie chariziem a miesta služby animátorov. Niektorí z nich sú po ukončení animátorskej školy pozývaní do rôznej služby na diecéznej alebo národnej úrovni. Rovnako prichádza na scénu vzájomná reciprocita tkvejúca v bohatstve života animátorov a v sebazdieľaní Boha v nich, tým najindividuálnejším spôsobom. Preto nie len „formátori“ sú prínosom pre animátorov, ale aj animátori sú veľkým obohatením pre formátorov,<sup>739</sup> pretože Boh ukazuje širokospektrálnosť a neopakovateľnosť prejavov svojej lásky. Popretím reciprocity by bola popretá hodnota života ako animátorov, tak aj formátorov.

#### 4.4.4. *Základná tematizácia a štrukturalizácia mystagogickej formácie animátorov*

Práca prichádza k zariadeniu mystagogickej katedrály, ktoré je určené návrhom konkrétnych krokov a programu. Nejde o do detailov prepracovanú metodiku a didaktiku, ale o definovanie obsahových rámcov a štruktúry vzhľadom na predchádzajúce zistenia a definície mystagogickej metódy formácie,<sup>740</sup> a mystagógiu svätého Ambróza. Reaguje sa na potrebu budovania pevnej kresťanskej identity zakorenenej v Kristovi a v Najsvätejšej Trojici.

Uvedená tematizácia a štrukturalizácia je teda konkretizáciou koncepcie ambrózovského typu mystagógie, zachovávajúc Ambrózovu tematickú postupnosť a gradáciu. Celá koncepcia začína pre animátorov zážitkom spoločenstva, prechádza

---

<sup>739</sup> Porov. POLLO, M., *Modello di relazione pastorale*, in UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA (ROMA). FACOLTÀ DI TEOLOGIA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, Elle Di Ci, Torino 2003, s. 349–350.

<sup>740</sup> *Zážitok – reflexia zážitku – vzťah ku krstnému sláveniu — Božie slovo — vzťah so životom animátora (načrtnutý v katechéze) – úloha na mesiac – reflexia po mesiaci.*

okruhom uvádzania a končí spoločenstvom pri eucharistii, z ktorého opäť všetko vyviera. Cieľom je uviesť animátora do tajomstva jeho krstného zasvätenia, pomôcť mu zakúšať jeho ovocie a žiť z neho. Predložená koncepcia uvádza jednotlivé témy, ciele, odkazy na krstné slávenie, aktivity, úlohy, texty písma, impulzy obdobia. Formácia je organizovaná v dvoch rokoch, ktoré vytvárajú dve roviny reflexie. Prvá je poňatá v zmysle: *Cirkev pre mňa* a druhá: *Ja pre Cirkev*.

#### 4.4.4.1. Prvá rovina reflexie

Cieľom prvej roviny je nechať animátorovi zažiť a objaviť boží dotyk vo svojom živote. Pomôcť mu ho reflektovať so spoločenstvom a pomôcť mu urobiť konzekvencie pre jeho vlastný život.

##### *Spoločenstvo – pozvanie*

*Cieľ:* dať zažiť animátorovi prijatie, dotyk lásky, lásky Najsvätejšej Trojice. Pomôcť mu stretnúť Krista v spoločenstve.<sup>741</sup> Dať mu pocítiť, že je milovaný, chcený, očakávaný. Pozvať animátora k formačnej ceste s Kristom a spoločenstvom v animátorskej škole cez predstavenie programu dvojročnej formácie a s povzbudením k rozhodnutiu.

*Zážitková aktivita:* príprava hostiny – večere pre animátorov a konkrétne prejavy záujmu o jednotlivca, ...<sup>742</sup>

*Krstná referencia:* živé spoločenstvo miestnej cirkvi, cez ktoré mohol neveriaci zažiť boží dotyk.<sup>743</sup>

*Biblický text:* Podobenstvo o svadbe kráľovho syna – Mt 22,1–14.<sup>744</sup>

*Tematizácia:* Božia láska, trojica ako východisko všetkého; Boh predmiloval človeka a pozval ho do vzťahu a k nasledovaniu; odpoveď človeka; motívy k pozitívnej odpovedi a motívy k negatívnej odpovedi; čo konkrétne teraz bráni animátorovi odpovedať a k čomu ho Boh teraz pozýva; pozvanie a záväzok; učeníctvo.

*Impulz obdobia:* október – mesiac Panny Márie; zasvätenie jej celého kurzu animátorskej školy.

*Úloha:* skúmať motívy, zvážiť ich, potom neurobiť alebo urobiť rozhodnutie a záväzok pre dvojročnú formáciu.

---

<sup>741</sup> *Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi. (Mt 18,20).*

<sup>742</sup> Napríklad: vizitka na stole s jeho menom, naučenie sa mien animátorov pred ich príchodom, zapojenie do konkrétnej služby...

<sup>743</sup> Svedectvo života milánskej cirkvi.

<sup>744</sup> Svadba a všetko je pripravené i pozvanie dané. Tí, ktorí odmietli, majú rôzne dôvody. Boh pozýva iných. Prijímajú rúcho, aby mohli byť na hostine.

### *Vidieť svoj hriech a potrebu očistenia – Siloe*

*Cieľ:* voviesť animátora k poznaniu jeho hriechnej situácie a nutnej potreby očistenia.

*Zážitková aktivita:* dať zažiť animátorom na vlastnej koži príbeh slepca (rozotrenie blata, umytie, s čítaním príslušného textu).

*Krstná referencia:* čas intenzívnej prípravy katechumenov počas pôstu.

*Biblický text:* uzdravenie slepého od narodenia – Jn 9,1–40.<sup>745</sup>

*Tematizácia:* Kristus rozotiera blato a posielal k rybníku Siloe; Kristus ako nástroj a účinok očistenia; definícia osobného hriechu a dedičného hriechu a ich dôsledkov;<sup>746</sup> problémy vnímania hriechu – marginalizácia a démonizácia; slabosť, hriech, závislosť; hriech a pocit; desatoro a sedem hlavných hriechov; potreba očistenia a slobody; sviatosť zmierenia .

*Impulz obdobia:* november je mesiac, keď je zvyčajne koniec cirkevného roku, a teda potreba rekapitulácie a hodnotenia.

*Úloha:* celý mesiac si robiť spytovanie svedomia podľa predloženého alebo iného spovedného zrkadla vhodného pre mladých.

### *Vidieť viac – otvorenie očí slepcovi*

*Cieľ:* pomôcť animátorovi vidieť božie konanie v jeho živote, pretože Boh je v ňom prítomný. Učiť ho vidieť viac, vidieť neviditeľné.

*Zážitková aktivita:* bibliodráma uzdravenia slepca, aby animátor mohol pocítiť na očiach dotyk Krista.

*Krstná referencia:* prítomnosť božej moci v krstnej vode a služobníci cirkvi ako boží anjeli.

*Biblický text:* uzdravenie slepca v Betsaide – Mk 8,22–26.<sup>747</sup>

*Tematizácia:* existenciálne božie sebazdieľanie v živote človeka; potreba otvorenia očí pre schopnosť vidieť viac; viera ako okno do sveta božieho konania v konkrétnom živote a vo svete; Kristus – dotyk, typ božieho konania a zjavenie svetla a lásky Otca; prekážky k objaveniu podstaty tajomstva – vírusr pamäte.

*Impulz obdobia:* december je spojený s časom Adventu a očakávaním Vianoc, narodenia svetla – Krista – Slnka, čo podčiarkuje zimný slnovrat.

*Úloha:* objavovať božie konanie v živote počas mesiaca a urobiť z toho záznam.

---

<sup>745</sup> Rozotrenie blata Kristom ako jeho milosť, pocit špiny zabraňujúcej videniu. Napriek slepote od narodenia prichádza boží zázrak uzdravenia. Uzdravený vyznáva vieru v Krista.

<sup>746</sup> Druhá kapitola tejto práce.

<sup>747</sup> Je vzatý Kristom von z dediny, svoje istoty a začína postupne skrze jeho dotyk vidieť stále viac a viac.

### *Zrieknutie sa – odkladanie masiek*

*Cieľ:* pomôcť animátorovi odhaliť rodinné korene, identitu, z ktorej vychádza. Dešifrovať zaužívané a očakávané modely správania,<sup>748</sup> ktoré majú vplyv na jeho súčasnosť a budúcnosť. Byť odhalený pred Bohom.

*Zážitková aktivita:* objavenie a nakreslenie masky, za ktorú sa animátor skrýva a jej odhodenie, zrieknutie sa. Možno použiť obrad *Zriekania sa* z krstných obradov.

*Krstná referencia:* prinesenie dieťaťa na krst, vyslovenie mena, zrieknutie sa zlého a predkrstné pomazanie.<sup>749</sup>

*Biblický text:* vyzlečenie Krista zo šiat – *Jn* 19,23–24; rodokmeň Ježiša Krista – *Mt* 1,1 – 17; potopa – *Gn* 6,1–8.

*Tematizácia:* čo sú korene človeka; modely otcovského a materského správania v rodine; modely výchovy<sup>750</sup> a spoločnosti; osobné dejiny hriechu a milosti; zranenia a sklamanie; genotyp; veci, ktoré bránia človeku v raste; vplyv osobných skúseností na boží obraz; Boh pozerá s láskou na nahotu človeka; kde sa animátor nachádza.<sup>751</sup>

*Impulz obdobia:* január a február je obdobím maškarných plesov (masky) a oslavy svätého Valentína (vzťahy, z ktorých človek pochádza).

*Úloha:* nakresliť čiaru života a zaznačiť do nej všetko, čo animátora ovplyvnilo v jeho minulosti.

### *Nový pohľad v Kristovi*

*Cieľ:* pomôcť animátorovi spolu s Kristom dať nový zmysel niektorým podstatným udalostiam jeho života cez paschalizáciu,<sup>752</sup> ktoré objavil počas predchádzajúceho mesiaca a prepojiť celú reflexiu so zmyslom veľkonočných obradov.

*Zážitková aktivita:* adorácia kríža, prípadne výroba vlastného, spojená s konaním krížovej cesty.

*Krstná referencia:* poliatie vodou (ponorenie a vynorenie krstenca v krstnom prameni).

*Biblický text:* prechod cez Červené more – *Ex* 14,1–15,21; umučenie Krista – *Mt*, *Mk*, *Lk*, *Jn*.

---

<sup>748</sup> Vnímanie a zážitok otcovstva a materstva, vrodenej hodnoty a preferencie...

<sup>749</sup> Zrieknutie sa diavla, vyzlečenie zo šiat a pomazanie olejom katechumenov.

<sup>750</sup> Model dokonalosti, spoločného zachovávanie predpisov, seberealizácie výkonu, akceptácie (sebaprijatia) (porov. CENCINI, A., *L'albero della vita. Verso un modello di formazione iniziale e permanente*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 2005 (slovenský preklad *Strom života. Náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*, Serafín, Bratislava 2012, s. 19–100.

<sup>751</sup> Nahota je vnímaná v zmysle duchovnom, duševnom a telesnom.

<sup>752</sup> Viac k téme paschalizácie v 4.4.2.3.



*Tematizácia:* Kristus ako nové pochopenie a realita dejín; pascha ako prechod k novému; povolanie človeka k novej realite a k daniu zodpovednej odpovede.<sup>753</sup>

*Impulz obdobia:* marec je obdobím pôstu, očisťovania a nájdenia nového zmyslu; Kvetná nedeľa, centralita Kristovho kríža; slávenie veľkonočnej vigílie ako krstnej mystagógie; jar ako obnova života prírody.

*Úloha:* nanovo prečítať niektoré momenty života, aby mohol animátor na konci pôstu vstať s Kristom z mŕtvych.

*Byť vôňou Krista*

*Cieľ:* pozvať animátora k nasledovaniu Krista a učiť ho žiť prorocký, kňazský a kráľovský úrad.

*Zážitková aktivita:* mazanie voňavým olejom, aby animátori voňali a aby sa miestnosť a priestory, kde sa budú zdržiavať, naplnili ich vôňou, alebo „vedenie Duchom Svätým“.<sup>754</sup>

*Krstná referencia:* pomazanie olejom – krizmou.

*Biblický text:* olej na Áronovej brade – Ž 133; iné výroky o oleji: *Prísl* 21,20, *Pies* 1,3, Ž 23 (23, 5); vyvolené kňazstvo a svätý národ – *IPt* 2,9–10.

*Tematizácia:* nasledovanie Krista, ísť za vôňou jeho šiat a byť jeho vôňou; vôňa, ktorá oživuje a dotýka sa myslenia, duchovnej mladosti sviežosti, začlenenia do vyvoleného kňazstva; čo to znamená žiť trojitý úrad Krista; prorocký – hľadanie pravdy, kňazský – dávanie nového zmyslu veciam a hodnotu bohoslužby, a kráľovský – všetko podriaďovať božej logike a kráľovstvu (divinizácia seba i sveta okolo); čo bráni kresťanovi byť božou vôňou a nasledovať Krista a žiť jeho úrad.

*Impulz obdobia:* vo veľkonočnom období apoštoli objavovali Krista, ktorý sa im zjavuje, stále viac ho poznávajú a chápu.

*Úloha:* žiť konkrétnu vlastnosť Krista.

*Dovršenie očistenia v umývaní nôh*

*Cieľ:* Dať animátorovi účasť na zážitku úplného očistenia a služby Boha človeku. Pomôcť mu odpustiť všetkým, ktorí mu ublížili.

*Zážitková aktivita:* umývanie nôh všetkým účastníkom, konané kňazom zodpovedným

---

<sup>753</sup> Taliančina – *responsabile* – *rispondere-abilità* – schopný odpovedať angličtina – *responsible*, francúzština – *responsable*).

<sup>754</sup> Ide o aktivitu, pri ktorej sa účastníkovi zaviazu oči a pomocou kontaktu s jeho rukami je vedený po rôzne členitom teréne až k miestu určenia, v takomto prípade to býva kostol s eucharistiou. Teda osoba je vedená k Bohu.

za animátorskú školu a prípadne animačným tímom.

*Krstná referencia:* umývanie nôh biskupa Ambróza novokrstencom.

*Biblický text:* umývanie nôh Krista apoštolom – *Jn* 13,1–20; Adamova päta – *Gn* 3,15.

*Tematizácia:* Boh v Kristovi ide do krajnosti v láske k človeku, aby mu ju dal osobne zakúsiť, aby nemal pochybnosť; absolútne očistenie človeka; Boh berie na seba všetko zlo spáchané človekom (identifikácia) a prosí človeka (animátora) o odpustenie; oslobodenie z odpustenia; čo konkrétne bráni pokrstenému a čo pomáha úplne uveriť v Božiu lásku; komu a ako môže a potrebuje odpustiť; reflexia úlohy Krista v osobnom živote animátora v odpustení druhým.

*Impulz obdobia:* máj – lásky čas, skutočná láska sa prejavuje v službe a odpustení každému.

*Úloha:* napísanie listu tomu, komu potrebuje animátor odpustiť.

#### *Objavenie krásy novej identity a prijatie svetla*

*Cieľ:* pomôcť uvedomiť si hodnotu a krásu prijatú v krste a vnímať seba a iných ako miesto sebazdieľania Boha.

*Zážitková aktivita:* oblečenie do bieleho rúcha a čítanie textu Piesne piesní o kráse pokrstej duše. Nočná hra bez svetla a so svetlom.

*Krstná referencia:* odovzdanie bieleho rúcha a zažatej sviece.<sup>755</sup>

*Biblický text:* podobenstvo o desiatich pannách – *Mt* 25,1–13; krása duše – *Pies* 4,1–7; 7,7–8, Ž 5,7.

*Tematizácia:* hodnota a krása nového stvorenia v Kristovi; základ kresťanskej identity; svetlo Krista na cestu každodennosti a úloha kresťana byť svetlom; v čom animátor prežíva svoju hodnotu; čo mu ju bráni vidieť; súčasná kultúra a jej vnímanie hodnoty (kariéra, výkon, bohatstvo, vonkajšia krása, moc,...).

*Impulz obdobia:* jún ako čas letnej rovníkosti a postupné ubúdanie svetla; krstenec má v rukách svetlo Krista a má byť týmto svetlom; cirkev – luna pre čas noci a veriaci – hviezdy.<sup>756</sup>

*Úloha:* Sledovať svoju cestu svetla a ďakovať za ňu. Budovať vedomie hodnoty.

#### *Vďaky vzdávanie a prijatie novej sily – Eucharistia*

*Cieľ:* ukázať animátorovi rozmanitosť jeho darov i darov ostatných a naučiť ho ďakovať za ne v Eucharistii ako v ich prameni a naplnení. Poukázať na Eucharistiu ako na prameň, obnovu života a puto jednoty v rozmanitosti.

---

<sup>755</sup> V krstenej milánskej liturgii nasledoval pochod s fakľami do baziliky k sláveniu eucharistie.

<sup>756</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, VI,5,25, in OOSAM 17, s. 132.

*Zážitková aktivita:* praktická realizácia pripravených „stretiek“ a postupové skúšky.

*Krstná referencia:* prijatie eucharistie po krste.

*Biblický text:* rozmanitosť povolání a darov – *IKor* 12–14; voda zo skaly – *Ex* 17,1–7, *IKor* 10,1–5; krása zasľúbenej zeme – *Ex* 11,10–17.

*Tematizácia:* bohatstvo života človeka vyviera z Boha a ním sa živí; bohatstvo rozmanitosti darov jednotlivca i spoločenstva, po ktorých Kristus túži a chce sa nimi sýtiť;<sup>757</sup> vďaka vzdávanie za bohatstvo darov; Eucharistia a reálna, skutočná a podstatná Kristova prítomnosť; moc Ducha v premene chleba a vína na Telo a Krv Krista. Duch, ktorý má moc urobiť zo života človeka eucharistiu; osoba sa stáva tým, čo prijíma; Eucharistia – puto jednoty a lono a ovocie cirkvi.

*Impulz obdobia:* júl, august – mesiace žatvy; chlieb a eucharistia; príroda je v plnom rozkvetu.

*Úloha:* vedieť vychutnávať a radowať sa z božích darov (hlavne z eucharistie) a urobiť z toho zápis.

#### 4.4.4.2. Druhá rovina reflexie

Druhý rok je zameraný na aktívne zapojenie animátora do služby, aby žil to, čo prijal, pričom program druhého roku prináša rozšírenú tematickú reflexiu.

##### *Koinonia*

*Cieľ:* pozvanie pre animátorov vytvárať prijatie medzi sebou navzájom aj voči prichádzajúcim.

*Zážitková aktivita:* animátori pripravia hostinu, buď animačnému tímu alebo niekomu mimo spoločenstva animátorskej školy.

*Krstná referencia:* živé spoločenstvo miestnej cirkvi.

*Biblický text:* spoločenstvo prvotnej Cirkvi – *Sk* 2,42–47; pohostinnosť Abraháma – *Gn* 18,1–15; R1: svadba kráľovho syna – *Mt* 22,1–14.<sup>758</sup>

*Tematizácia:* Boh pozýva človeka, aby vytváral spoločenstvo; spoločenstvo cirkvi ako obraz života najsvätejšej Trojice; povolanie žiť svoje miesto v spoločenstve; pozvanie k darovaniu; *reflexia zážitku spoločenstva z minuloročného októbrového víkendu.*

*Impulz obdobia:* október – mesiac Panny Márie; prosba o jej ďalšie sprevádzanie.

*Úloha:* žiť spoločenstvo vo svojom okolí a napísať správu o tom, čo sa konkrétne podarilo.

---

<sup>757</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 9,56–58, in OOSAM 17, s. 166.

<sup>758</sup> R1 – označuje prvú rovinu reflexie a s ňou spojené biblické texty, pre prepojenie s druhou rovinou.

### *Projektivnosť – minulosť, prítomnosť eschatológia*

*Cieľ:* vytvorenie plánu života vychádzajúceho z definitívneho zacielenia a reflexie prežitého. Potreba neustáleho rastu.

*Zážitková aktivita:* kajúca pobožnosť v piatok a slávnosť v nedeľu.

*Krstná referencia:* čas intenzívnej prípravy katechumenov počas pôstu.

*Biblický text:* posledný súd – *Mt* 25,31–46; naučiť sa rátať dni – *Ž* 90; R1: uzdravenie slepca – *Jn* 9,1–40.

*Tematizácia:* Boh pozýva človeka k oslávenej eschatológii, k naplneniu *veritas*; prijatie pozvania; kde je človek na tejto ceste; význam každého momentu k dosiahnutiu cieľa; hodnota času – *kairos*; Kristus kráľ času; spoločný rozmer putovania; spoločenstvo svätých; *reflexia pred roka – skúmanie prežitého i seba, potreba zmeny – potreba rastu.*

*Impulz obdobia:* november – koniec liturgického roku, sviatok Všetkých svätých.

*Úloha:* spraviť si plán.

### *Chudoba*

*Cieľ:* oslobodenie od vecí, ktoré bránia, aby človek videl viac. Ukázať zmysel chudoby v živote Krista a v kresťanstve. Žiť podstatné.

*Zážitková aktivita:* písanie vecí, na ktorých animátorovi záleží, a potom ich postupné vzdávanie sa.

*Krstná referencia:* prítomnosť božej moci v krstnej vode a služobníci cirkvi ako boží anjeli.

*Biblický text:* bohatý mladík – *Mt* 19,16–22; kenotický hymnus – *Flp* 2,5–11; R1: uzdravenie slepca v Betsaide – *Mk* 8,22–26.

*Tematizácia:* vidieť podstatné; od materiálneho k duchovnému; chudoba ako sloboda od vecí, istôt, predstáv, očakávaní, ...; od cieľa k prostriedku; čo pomáha vidieť božie svetlo; na čo je uprený zrak animátora; vedieť sa vzdať toho, čo bráni vidieť svetlo; krok viery; oprieť sa o neviditeľné; *reflexia víkendu pred roka v zmysle toho, kde a čo za rok animátor vidí viac v duchovnej oblasti vo svojom živote.*

*Impulz obdobia:* december je čas Adventu a nového svetla; očakávanie vianočného Svetla narodeného v chudobe.

*Úloha:* vzdať sa konkrétnych vecí, ktoré nepotrebuje, a zvlášť tých, ktoré bránia vidieť viac a hlavne žiť viac.

### *Čistota*

*Cieľ:* ukázať slobodu vzťahov vo všetkých úrovniach; učiť sa ísť rásť od postoja

vlastnenia ľudí a sexuality k slobode čistoty; pomôcť objaviť úlohu materstva a otcovstva animátorov, ich osobné poslanie (čo konám a pre čo sa rozhodujem).

*Zážitková aktivita:* divadlo – objatie v špinavom tričku, lámanie a spájanie sadrových srdiečok.

*Krstná referencia:* zrieknutie sa zlého a predkrstné pomazanie.<sup>759</sup>

*Biblický text:* voda v Máre – *Ex* 16,22–27; kráľ Dávid a Betsabe – *2Sam* 11,1–12; hymnus na lásku – *IKor* 13, nové srdce – *Ez* 36,16–29; R1: vyzlečenie Krista zo šiat – *Jn* 19,23–24.

*Tematizácia:* Mária ako ikona čistoty; čistota ako sloboda od vlastnenia človeka ako vnímanie totality jeho života; narušenia čistoty a chybné prežívanie sexuality; uzdravenie v sexualite; Boh ako nový prameň (aj stratenej) čistoty; náčrt teológie tela a pozitívne vnímanie daru sexuality; úzky vzťah sexuality a identity; čistota v manželstve a v zasvätenom povolaní; čistota ako povolanie pre každého; *reflexia stavu situácie objavenej pred roka.*

*Impulz obdobia:* február – slávenie Valentína ako výzva pre nové pochopenie vzťahov.

*Úloha:* žiť novú kvalitu vzťahov – slobodných; definovať si nezdravé a neslobodné vzťahy.

#### *Poslušnosť*

*Cieľ:* pomôcť animátorovi kráčať v línii Krista – poslušný syn, trpiaci služobník, nevinný baránok; objaviť poslušnosť ako slobodu od vlastnej vôle a dôveru v Božie vedenie.

*Zážitková aktivita:* vkladanie rúk animátora do rúk kňaza.

*Krstná referencia:* poliatie vodou (ponorenie a vynorenie krstenca v krstnom prameni).

*Biblický text:* obetovanie Izáka – *Gn* 22,1–19; R1: umučenie Krista – *Mt, Mk, Lk, Jn.*

*Tematizácia:* Kristus – poslušný syn, vedomý si lásky Otca a konajúci otcovu vôľu; Kristus – trpiaci služobník, schopný trpieť pre konanie božej vôle; Kristus – nevinný baránok, nevinný prijať akékoľvek utrpenie ako znak a vyjadrenie lásky a dôvery k Otcovi a k človeku; *reflexia pred roka a snaha ísť hlbšie ako pred rokom. Ísť spolu s Kristom, ktorý ide až na kríž v poslušnosti ako ceste oslobodenia.*

*Impulz obdobia:* marec – pôstne obdobie – pripodobňovanie sa Kristovi.

*Úloha:* učiť sa ísť v načrtnutej línii a konkrétne žiť jeden zo stupňov cesty alebo aj viac a napísať konkrétne, v čom sa to podarilo.

---

<sup>759</sup> Pomazanie pre duchovný boj.

### *Liturgia*

*Cieľ:* pomôcť animátorom naučiť sa žiť na Božiu slávu a žiť liturgiu ako miesto Božej oslavy a divinizácie človeka.

*Zážitková aktivita:* slávnostná liturgia.

*Krstná referencia:* pomazanie olejom – krizmou.

*Biblický text:* Dávid tancuje pred archou – *2Sam 6,11–23*; Dávidova pútnická pieseň – *Ž 122*; R1: vyvolené kňazstvo a svätý národ – *1Pt 2,9–10*.

*Tematizácia:* život na božiu oslavu, radosť a oslava ako základné charakteristiky života kresťana; dôvody radosti a oslavy; negativizmus a beznádej ako choroba útrpného kresťanstva; radosť a utrpenie; nezmazateľný charakter ako istota božej lásky a možnosť sláviť kult; *reflexia života Kristovej vône a trojitého úradu*.

*Impulz obdobia:* apríl – čas veľkonočného obdobia, teda oslavy Boha.

*Úloha:* mať službu pri liturgii vo farnosti, pripraviť komentáre a pomôcť iným zažiť liturgiu ako oslavu Boha.

### *Diakonia*

*Cieľ:* pozvať animátora ku stále konkrétnejšej službe a reflektovať jeho službu a motívy; nájsť potreby a možnosti služby v jeho farnosti.

*Zážitková aktivita:* pomoc ľuďom v okolí, aby sa cítili Bohom milovaní, alebo umývanie si nôh medzi sebou.

*Krstná referencia:* umývanie nôh biskupa Ambróza novokrstencom.

*Biblický text:* Zachej – *Lk 19,1–10*, posledný súd – *Mt 25,31–46*; R1: umývanie nôh – *Jn 13,1–20*.

*Tematizácia:* rôzne chápania služby; podstata a motívy služby; zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte; nebezpečenstvá služby; Kristus a apoštoli ako vzor služby; *reflexia prežitého spred roka a jeho dosah na súčasnosť*.

*Impulz obdobia:* máj – lásky čas, skutočná láska sa prejavuje v konkrétnej službe biednym.

*Úloha:* urobiť zoznam nových konkrétnych služieb vo farnosti a nejakú z nich zrealizovať.

### *Martyria*

*Cieľ:* pomôcť animátorovi nájsť svoj priestor ohlasovania a naučiť ho vydať svedectvo.

*Zážitková aktivita:* vigília k Duchu Svätému a modlitba za odvahu pri hlásaní Krista.

*Krstná referencia:* odovzdanie bieleho rúcha a zažatej sviece.

*Biblický text:* zoslanie Ducha – *Sk 2,1–13*; misijný príkaz – *Mt 28,18–20*, *Mk 16,14–18*; R1: krása nového človeka a Cirkvi – *Pies 4,1–7*; *7,7–8*.

*Tematizácia:* nová evanjelizácia; spôsoby novej evanjelizácie; tvorenie svedectva; každý moment života ako zjavenia božieho konania a prameň svedectva; spoločenstvo cirkvi a misijné ohlasovanie, misie; dva roky v animátorskej škole ako materiál pre svedectvo; *reflexia chápania vlastnej hodnoty vo vzťahu k svedectvu.*

*Impulz obdobia:* jún – letný slnovrat – veriaci je svetlom Krista; Turíce a odvaha apoštolov hlásať evanjelium.

*Úloha:* napísať vlastné svedectvo a doniesť ho na posledný víkend.

*Vďaky vzdávanie za dva roky – Eucharistia*

*Cieľ:* zhodnotiť dva roky formácie a poďakovať za prijaté milosti.

*Zážitková aktivita:* záverečné testy a večer svedectiev.

*Krstná referencia:* vďaky vzdávanie v liturgii.

*Biblický text:* magnifikat – Lk 1,46–55.

*Tematizácia:* Božia milosť a vďačnosť; pamäť (opakovanie, pripomínanie) a viera, pokračovanie nekončiaceho putovania, stálosť a vernosť, sám sebe mystagógom.

*Impulz obdobia:* júl, august – mesiace žatvy.

*Úloha:* žiť naplno – rozvíjať kresťanskú identitu.

#### 4.4.4.3. *Tretia rovina reflexie*

Tretou rovinou mystagogickej formácie je život a služba animátora vo farnosti. Vzhľadom na zažitú formáciu spojenú s liturgickým rokom má dobrý základ pre jej ďalšie rozvíjanie.

#### 4.4.5. *Prechod od koncepcie mystagogickej formácie animátorov k pastoračnému imperatívu*

Navrhnutá konkrétna koncepcia bude základným podkladom pre animačný tím a zodpovedného kňaza pre vytvorenie konkrétnych mystagogických katechéz a obsahu jednotlivých víkendov mystagogickej formácie animátorskej školy, aj vo forme akejsi didaktiky. Samotné mystagogické katechézy budú čerpať ako z dogmaticko-spiritualného materiálu Ambrózových katechéz, taktiež sa budú snažiť priniesť vlastnú teologickú reflexiu vzhľadom na charakter auditória a v línii predstavenej mystagogickej metódy. Samotná realizácia obsahu mystagogickej formácie bude rozložená adekvátne počas celého víkendu. Piatok večer – reflexia mesiaca (skúmanie ovocia v skupinkách) a zážitková aktivita; sobota ráno – reflexia aktivity a

mystagogická katechéza zahrňujúca tematizáciu<sup>760</sup>; sobota večer – práca s priliehajúcim textom Písma a modlitba; nedeľa doobeda – zhrnutie a úloha na mesiac.

Po realizácii prvého formačného roku bude formácia priebežne zhodnocovaná a pripomienky budú zapracované do formačného programu. Po druhom formačnom roku sa zhodnotí celý formačný kurz na základe definovaných predpokladov a cieľov. Následne dôjde k opätovnej celkovej revízii projektu mystagogickej formácie animátorov.

Revidovaný projekt bude neskôr ponúknutý ako formačný projekt pre formáciu kresťanskej identity animátorov v diecéznych animátorských školách na Slovensku. Predpokladá sa, že vzhľadom na predbežný záujem kompetentných v animátorských školách, ktorí sú zároveň aj členovia Rady pre mládež KBS a vzhľadom na ich aktívnu pomoc pri vytváraní projektu, bude tu predložený projekt prijatý. Samozrejme všetko závisí aj od úspešnosti alebo neúspešnosti jeho prvej praktickej realizácie. Z časového hľadiska by sa mohol na Slovensku v animátorských školách všeobecnejšie začať uplatňovať od roku 2014.

#### **4.4.6. Syntéza mystagógie v kaplnke Najsvätejšej Trojice v DCM na Španej Doline**

Miestom vzniku mystagogickej formácie animátorov ako aj miestom, kde by sa mala prvýkrát realizovať, je Diecézne centrum mládeže Maják v Španej Doline. Tu sa, ako už bolo spomínané, uskutočňuje i formácia animátorov. Kaplnka diecézneho centra mládeže je zasvätená tajomstvu Života – Najsvätejšej Trojici ako prameňu všetkého. Zariadenie symbolicky naznačuje niektoré jej tajomstvá, tajomstvá kresťanského života a krstu i jeho dynamiky. Tým je sakrálnym a umeleckých priestorom podporujúcim mystagogickú činnosť predloženého projektu. Je tiež inšpiráciou k jednote pastoračného úsilia, kde všetky jednotlivosti stoja v službe pomoci človeku k objaveniu toho najväčšieho tajomstva. (Vid' príloha G, obrázok č. 1).

##### ***Obetný stôl***

Rozmery: výška je 90 cm, číslo 3 symbolizuje Boha (3×30), číslo 10 – symbol množstva. Šírka je 70 cm, číslo 7 symbolizuje plnosť. (Vid' príloha G, obrázok č. 2).

Pôdorys má tvar štvorca, čo v gréckej liturgii symbolizuje kríž. Oltár je miestom, kde sa koná nekrvavá obeta Ježiša Krista.

Materiál pozostáva z troch druhov dreva – čerešňa, orech a smrek. Ide o

---

<sup>760</sup> Podľa situácie auditória môže byť mystagogická katechéza uskutočnená aj v sobotu večer s tým, že ráno mladí dostanú body súvisiace s témou, s ktorými budú mať cez deň pracovať. Napríklad *Slovko na deň*.



prirodzený, živý materiál. Každý druh dreva má svoju prirodzenú farbu, tvrdosť a štruktúru.

Oltár je symbolom *tajomstva Najsvätejšej Trojice* – tri druhy dreva ako tri božské osoby. Každá z nich má svoje vlastné vyjadrenie. Spolu vytvárajú jeden tvar kvádra a majú spoločnú podstatu, ktorou je symbolicky drevo.

Oltár je vyjadrením *človeka* – tri druhy dreva znázorňujú tri rozmery človeka – telo, dušu a ducha. Majú byť premieňané na obraz Krista, tak ako keď sochár tvorí z kvádra umelecké dielo. Drevo má v sebe život, kvitne a prináša ovocie ako Áronova palica, keď je zasadené pri vode.<sup>761</sup> V živote pokrsteného je to voda krstu. Eucharistia (Kristus) slávená na oltári premieňa celého človeka a zároveň ho spája s Bohom.

Oltár je vyjadrením *spoločenstva a Cirkvi* – tri druhy dreva so svojimi odlišnými vlastnosťami sú obrazom Cirkvi, v nej má byť každý človek sám sebou. To, čo spája ľudí, je tajomstvo lásky Najsvätejšej Trojice. Tri druhy dreva znázorňujú spoločenstvo Cirkvi. Spolu vytvárajú kváder s jasne definovanými, ostrými hranami. Aj Cirkev nesie jasne definované poslanstvo. Je uholným kameňom a centrom spoločnosti, ako aj oltár je centrom kaplnky. Eucharistia slávená na oltári premieňa aj celú Cirkev (kváder) na svoj obraz a zároveň Eucharistia „vyrastá“ z Cirkvi.

Oltár symbolizuje *studňu*, ktorá je prameňom krstu, teda prameňom nového života pre každého pokrsteného, ktorého zdrojom je tajomstvo Najsvätejšej Trojice. Zároveň je prameňom lásky Boha a z nej môže veriaci čerpať.

Oltár ako symbol *kmeňa* a v spojení s mozaikou vytvára strom, pričom mozaika je korunou tohto stromu. Tak aj človek zaštepením do Krista je pozvaný k rastu v nádherný strom a k prinášaniu ovocia.<sup>762</sup>

### **Svietnik**

Svietnik je vytvorený z troch častí – podstavec, stred a na vrchu je zakončený trojuholníkom. Svieca v kaplnke je iba jedna, vyjadruje Krista, ktorý je sám jediným svetlom a nepotrebuje doplnenie. Pokrstení prijímajú v krste toto jediné a jedinečné svetlo, aby mali svetlo v živote a boli svetlom.

### **Bohostánok**

Má tvar kocky o rozmere 30 x 30 x 30 cm. Je umiestnený v oblúku kaplnky,<sup>763</sup> akoby z neho vychádzal. (Vid' príloha G, obrázok č. 3). Naznačuje, že Boh sa stal

---

<sup>761</sup> Porov. AMBRÓZ, *De sacramentis*, IV,1,2, in OOSAM 17, s. 86.

<sup>762</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 9,56, in OOSAM 17, s. 166.

<sup>763</sup> Oblúk, klenba môže indikovať nebeskú klenbu – nebo.

človekom, prichádza z večnosti do ľudského časopriestoru, berie na seba ľudské telo (typy a farby dreva bohostánku sú identické s oltárom) a nesie v sebe celú Najsvätejšiu Trojicu (hypostatická únia). Prichádza k človeku, aby vydal svedectvo lásky na kríži (tvar štvorca ako pri pôdoryse oltára). Kocka a oblúk, tvary, ktoré sa k sebe geometricky nehodia, naznačujú, že ani Kristus prichádzajúci do nášho sveta so svojim posolstvom sa nehodí do ľudských koncepcií. Grécky nápis na bohostánku ΙΧΘΥΣ a zobrazená ryba pod ním označujú, Kto je vo vnútri – Ježiš Kristus, Boží Syn a Spasiteľ.

Červené svetlo bohostánku, ktoré ho osvecuje zo zadnej strany, je vyjadrením tajomstva Boha bývajúceho v neprístupnom svetle. V tme sa bohostánok podobá horiacemu kríku, pred ktorým sa Mojžiš vyzul, „*lebo to je zem svätá*“.

Výška umiestnenia bohostánku a srdca Krista na mozaike je rovnaká.

### ***Mozaikový obraz***

Materiál, z ktorého je obraz vytvorený, je opálové sklo. (Vid' príloha G, obrázok č. 4). Je vsadený do bielej steny kaplnky. Biela v ikonografii je dovŕšením farby, vyjadrením očakávania božej syntézy akási pred-syntéza – pred-zlatá (ľudské *imago*). Tak ako Biela sobota je očakávanie nepoznanej božej reality – nového dňa vzkriesenia. Sklo sa vyrába z drveného kameňa (kremeňa), ktorý sa pri vysokej teplote premieňa na sklo. Podobne ako aj ľudský život je rozdrvený utrpením a skrze Božiu lásku sa mení na vznešený materiál svätosti. Sklo je materiál, ktorý odráža a prepúšťa svetlo, tak aj život pokrsteného má odrážať Božie svetlo lásky. Mozaikový obraz je tvorený tromi časťami: krížom, znázornením Krista a hviezdami.

### ***Kríž***

Kríž je symbolom diela vykúpenia a Božej lásky. Pretínajúce sa ramená kríža určujú stred a centrum všetkého. Tento priesečník je zároveň aj symbolom stretnutia tak, ako DCM je miestom stretania sa s Bohom a ľuďmi. Hovorí o križovatke ako o mieste rozhodnutia sa, kadiaľ sa vydať ďalej, ako zmeniť svoj život, aby bol prežitý naplno. Kríž je aj znamienkom plus, pretože vzťah s Kristom dáva pozitívnu hodnotu nášmu životu (aj skrze paschalizáciu), na konci ktorého je vzkriesenie. Vertikála a horizontála kríža vyjadrujú priestor života viery (vzťah k Bohu a k človeku), z ktorých vyrastá tretí rozmer – rozmer života lásky a milosrdenstva – ním je srdce. Tým, že kríž nie je celý jasne vyznačený, naznačuje, že je tajomstvom, tajomstvom Boha a jeho lásky, ale aj tajomstvom ľudského života. Tvar ramien kríža pripomína hodinové ručičky vzhľadom na kruh hviezd. Hodiny sú symbolom času, času minulosti, z ktorej veriaci vychádzajú, prítomnosti, ktorú žije a budúcnosti, kam smeruje – kontext dejín spásy a *kairos*. Ramená taktiež symbolizujú štyri svetové strany, priestor, v ktorom žije

a v ktorom sa šíri evanjelium. Taktiež ako smerovky, ktoré ukazujú na Krista. Trojuholníky sú symbolom Najsvätejšej Trojice.

Zobrazený kríž farbou a tvarom ramien vyjadruje symboliku svetla. Hovorí o Bohu ako o svetle, ktoré ožaruje človeka, o Bohu (Otcovi), ktorý býva v neprístupnom svetle<sup>764</sup> a o Bohu, ktorý je teplom a prijatím. Sú to aj lúče slnka vychádzajúce z Krista. Kristus – Slnko. Žltá (zlatá) je v ikonografii symbolom Božej syntézy, vrcholu všetkého, oslavy a nesmierneho, nepoznaného tajomstva Boha, ktoré človek odhalí až v nebi.

Kristus je centrom kríža a všetkého. Telo Krista je zložené zo 7 trojuholníkov – 7 je číslo plnosti. Stredný trojuholník má tvar srdca. Odkazuje na živé srdce Boha v Eucharistii. Ježiš prichádza zjaviť Otcovu lásku a z lásky zomiera na kríži. Vyobrazenie Krista naznačuje jeho utrpenie na kríži, zmŕtvychvstanie, modlitbu k Otcovi, ako aj otvorenú náruč.

Postava Krista je štylizovaná, symbolická, pretože aj človek v živote často stretáva Krista iba v náznakoch a má ho objaviť. Takto štylizovaný Kristus je vyjadrením čohosi základného. Každý ho má vyjadriť v šatách svojho svedectva.

Červená farba je v ikonografii farbou božstva. Symbolizuje počatie Ježiša z Ducha Svätého, to, že skrze Ducha Svätého priniesol Otcovi seba ako obeť a to, že je plný lásky k ľuďom. Postava Krista vychádza zo svetla, je zjavením Otca skrze Ducha Svätého. Hlava Krista nesie trňovú korunu so 7 trňmi – utrpenie do krajnosti. 5 viditeľných trňov je symbolom 5 rán Krista.

### *Hviezdy*

12 hviezd je symbolom 12 apoštolov, teda symbolom spoločenstva Cirkvi okolo Krista, ktorá žije z neho. Každá hviezda je iná, ako aj každý apoštol bol iný a ako je iný aj každý pokrstený.

Prázdne miesto v strede hviezdy je symbolom prázdneho miesta, ktoré má byť naplnené Božím svetlom, aby mohla svietiť. Takto hviezdy pripomínajú mladých ľudí, ktorí prichádzajú do DCM, farnosti našej diecézy a taktiež aj celú Európu.

Sú aj symbolom ľudského života, jeho jednotlivých momentov, ktoré, keď sú naplnené zmyslom tajomstva Krista (paschalizácia), tak sa stávajú svetlami v živote. Hviezdy sú koncentrované okolo Krista, centra všetkého.

Kruh hviezd je lunou, ako to spomína svätý Ambróz, určenou pre svietenie v noci. Skrze svetlo svedectva svojich svätých (hviezd) svieti každému, aby mohol

---

<sup>764</sup> Porov. PLÁČKOVÁ, G., Světelné atributy Krista v hymnu sv. Ambrože *Splendor paternae gloriae*, in *Studia theologica*, 1 (2008), s. 82.

poznať miesto spásy. Vo svojom strede má Krista a ukazuje na neho.

Kruh hviezd je aj prameňom, jednak krstu, ako aj živej vody, z ktorej čerpajú pokrstení živú vodu Ducha, tak ako samaritánka. V neposlednom rade sú hviezdy symbolom Panny Márie, ktorá v sebe nosila Ježiša a ktorá bola plná svetla. Jej je zasvätené DCM.

Modrá farba je v latinskej tradícii farbou Márie a v ikonografii farbou človeka.

### ***Panna Mária***

Vyobrazenie Panny Márie na pravej strane kaplnky vyjadruje rôzne rozmery jej života. (Vid' príloha G, obrázok č. 5). Sklo, ako už bolo spomenuté, je materiál prepúšťajúci svetlo a plný premeny. Podobne Mária bola pretvorená veľkým utrpením a Božou láskou na skvostné dielo plné milosti.

V kaplnke je umiestnená v medzi bohostánkom a ľuďmi. Pomáha nám objaviť Boha a prihovára sa za všetkých ako tá, ktorá prvá prijala slovo spásy, a tak sa stala živým bohostánkom. Vo vyobrazení stojí, pričom státie je najprirodzenejším postojom pre človeka. Je pred Bohom taká, aká je, tak ako ju Boh stvoril vo svojej kráse. Obraz Márie je umiestnený v jednej rovine s obetným stolom, na ktorom sa rodí Kristus, rovnako ako sa v nej počal a z nej narodil.

Sklonená hlava je symbolom jej pokory a adorácie. Modrá farba vyjadruje človečenstvo a červená to, že pod srdcom a v srdci nosí Boha. Je v požehnanom stave. Vo vnútri vyobrazenia je akoby prázdne miesto. Mária dávala priestor, aby Boh konal v jej živote. Z ľavej strany červenou farbou je naznačený plameň Ducha Svätého v nej a z pravej strany je naznačená krivka jej ženskej krásy.

Jej tvary boli nevedomky navrhnuté proti všetkým prirodzeným zákonitostiam rezania skla,<sup>765</sup> rovnako, ako aj ona počala z Ducha Svätého. Tak je predobrazom a vzorom premeny a divinizácie každého pokrsteného.<sup>766</sup>

Predstavená kaplnka je miestom stretnutia animátorov s tajomstvom Boha. V reči symbolov sa ho dotýkajú a s ním komunikujú. Práca vyjadruje nádej, že jej symbolické spracovanie pomôže k naplneniu cieľa celej mystagogickej formácie. (Vid' príloha G, obrázok č. 6).

---

<sup>765</sup> Bola vyrezaná až na siedmykrát zubnou vítačkou s diamantovým kotúčom.

<sup>766</sup> Porov. AMBRÓZ, *De mysteriis*, 8,49, in OOSAM 17, s. 160.

## ZÁVER

Zámerom dizertačnej práce bolo nájsť spôsob formovania kresťanskej identity u animátorov v animátorských školách na Slovensku. Tento zámer vychádzal zo skúmania existujúcej situácie vo formácii animátorov a z hľadania jednotiacej osi a kompletizácie formačného systému. Fundamentálnu bázu formačného projektu našla práca v krstnej udalosti a jej mystagógii, vychádzajúc zo spôsobu mystagogického konania svätého Ambróza a obsahu jeho mystagogických katechéz *De sacramentis* a *De mysteriis*. Pri stanovovaní nového formačného projektu sa opierala aj o uskutočnený orientačný výskum ako aj o pomoc potenciálnych realizátorov projektu. Novo vzniknutú mystagogickú formáciu zasadzuje do už existujúceho systému formácie animátorov na Slovensku.

Predstavená mystagogická formácia animátorov v tejto dizertačnej práci vychádza z prenosu antickej Ambrózovej mystagógie. Prenos je výsledkom skúmania prvého výskumného okruhu. Aplikáciu robí na základe analogického spôsobu uvádzania do tajomstiev, kedy je mystagógia konaná po prijatí iniciácie, teda vtedy, keď pokrstení majú za sebou predchádzajúcu morálnu prípravu a sú osvietení svetlom sviatostí, čo analogicky zodpovedá situácii animátorov dneška; potom na základe obsahu mystagógie, ktorým je krstné slávenie, jeho, symboly, gestá, slová, vnútorný obsah, takmer identický so slávením iniciácie v súčasnosti; ďalej na základe metódy vychádzajúcej z *lex orandi*, privádzajúcej k Písmu a nachádzajúcej výraz v *lex credendi* a *lex vivendi*, pričom nesie v sebe stály dôraz na liturgiu, Písmo a mystagóga, a neopúšťa metódu typológie; rovnako nestráca z pohľadu inkulturačný, osobný a osobitý charakter mystagógie ako i dôraz na spoločenstvo a svedectvo.

Ďalej prijíma výsledky orientačného výskumu zameraného na vedomie kresťanskej existencie na stanovenie predpokladov a cieľov mystagogickej formácie.<sup>767</sup>

---

<sup>767</sup> V oblasti predpokladov

Základnými predpokladmi mystagogickej formácie zo strany animátorov:

- Prijatie sviatostí kresťanskej iniciácie (aj v detstve).
- Predchádzajúca informácia v oblasti viery a kresťanského života.
- Sviatosťný život a život modlitby.
- Socializácia v cirkevnom spoločenstve – vzťah k nemu a schopnosť žiť v ňom.
- Rozhodnutie pre Krista a túžba ísť hlbšie vo vzťahu s Ním.
- Osobné presvedčenie nastúpiť cestu mystagogickej formácie.

Základné predpoklady mystagogickej formácie zo strany metódy:

- Spoločenstvo.
- Osobný vzťah sprevádzania.
- Kvalitný obsah.
- Používanie jazyka a kultúry mladých pri formácii.
- Svedectvo.
- Zážitkové a skúsenostné aktivity.

Tento výskum priniesol mnoho zaujímavého materiálu pre súčasnú formačnú prax. Napríklad zistenia výskumu týkajúce sa otázky vnímania božej prítomnosti u animátorov akcentovali aj využitie konceptu novej mystagógie Karla Rahnera pri projekte mystagogickej formácie animátorov.

Vzhľadom na vyššie povedané, práca v druhom okruhu zhrnula teologicko-pastoračné východiská, podstatné body, metódu, základnú tematizáciu a štrukturalizáciu mystagogickej formácie animátorov.

Teologicko-pastoračné východiská nachádza v Božom sebazdieľaní ako základe mystagógie; v krste ako deklarácii sebazdieľania a prijatia vízie o človeku; v mystagógii v kresťanskej formácii ako rozvoji krstnej milosti.

Podstatné prvky vidí v obnovení vedomia vlastného krstu, ktorý je stále prítomný cez Krista; v základnej metóde typológie, ponárajúcej osobu do kontextu dejín spásy a dejín spoločenstva cirkvi. Metóda ponorená do biblickej typológie sleduje líniu: *zážitok vychádzajúci z typológie – krstná udalosť (jej aspekt) – skúsenosť života (existenciálna skúsenosť)*<sup>768</sup> – *syntéza a reflexia skúseností v tematizácii – úloha na mesiac ako život (zo) skúsenosti – reflexia mesačnej skúsenosti*. Celý metodologický postup je ponorený do modlitby. Ďalej možno hovoriť ako o základnom prvku o „paschalizácii“, potom o mystagogickom spoločenstve, animátoroch (účastníkoch), sprevádzaní, dôraze na slávení liturgie a sviatostí, praxi duchovného života, formácii v kontexte a zákone pripomínania.

Prínosom je aj to, že práca prináša základné rozvrstvenie tém<sup>769</sup> a štruktúry v šestnástich blokoch zodpovedajúcim rozsahu celej formácie v animátorských školách, teda je konkrétne realizovateľným projektom. Realizuje sa v dvoch rovinách reflexie,

- 
- Dôraz na modlitbu, liturgiu, Božie slovo.

#### *V oblasti cieľov*

##### *Pomôcť*

- urobiť obnovenú dospelú reflexiu fundamentov viery – od vedomostí k životu,
- objaviť hĺbku tajomstva prijatých darov,
- budovať vedomie vlastnej hodnoty na stálom základe božej lásky a božieho povolania,
- budovať pevnú kresťanskú identitu, schopnú vydávať svedectvo na každom mieste,
- nanovo porozumieť sláveniu sviatostí – od sentimentality k realite tajomstva a vytvoriť priestor modlitby a štúdia Svätého písma ako nástrojov budovania identity ako i premeny ekleziálneho spoločenstva,
- vidieť život v kontexte (spásy, cirkvi, spoločnosti,...),
- pripraviť plán duchovného a osobnostného rastu – projektualita kresťanského života v rovine osobnej a rovine spoločenstva,
- nanovo pochopiť ekleziálny život a zapojenie animátora, nie iba v oblasti slávenia a martyrie, ale i spoločenstva a diakonie ako spôsob premeny cirkvi skrze aktívne ovocie jeho osobnej premeny.

<sup>768</sup> V tejto časti sa uplatňuje princíp Rahnerovej novej mystagógie.

<sup>769</sup> Celá štruktúra je v prílohe F.

a to v prvom a druhom roku, pričom druhá rovina prehĺbuje a rozširuje prvú a je zameraná viac na aktivitu animátorov.

Možno povedať, že práca svojim príkladom prenosu antickej mystagógie svätého Ambróza môže byť prototypom pre ďalšie snahy o obohatenie súčasnej pastoračnej praxe cez reflexiu ranokresťanských pastoračných prístupov. Sama práca dáva impulzy k využitiu Ambrózovej mystagógie, či už ako inšpirácia pre mystagógiu neofitov alebo aj ako mystagogický kurz pre birmovancov po prijatí sviatosti birmovania ako zavŕšenie ich celkovej iniciácie, hoci poradie prijatia sviatosti je iné. Rovnako by mohol vzniknúť mystagogický kurz pre dospelých veriacich vo farnosti, či už ako ročný kurz alebo kurz v čase veľkonočného obdobia.

V praktickej oblasti sa aplikácia projektu mystagogickej formácie animátorov bude uberať najprv jeho prvou realizáciou v Diecéznom centre mládeže Banskobystrickej diecézy. Tu bude jeho priebeh reflektovaný s tým, aby vznikla jeho ešte konkrétnejšia podoba, čo znamená jasnejšia metodika, bohatší a ucelený obsahový materiál jednotlivých mystagogických katechéz, definovanie rizík projektu, prehodnotenie predpokladov a cieľov. Potom bude revidovaný projekt ponúknutý ako model formácie kresťanskej identity animátorov pre animátorské školy na celom Slovensku. Predpokladá sa, že vzhľadom na predbežný záujem kompetentných v animátorských školách, ktorí sú zároveň aj členovia Rady pre mládež KBS a pre ich aktívnu spoluprácu pri vytváraní projektu, bude predložený projekt prijatý.

Predložený model mystagogickej formácie animátorov môže priniesť svojim vznikom veľké ovocie v oblasti pastorácie mládeže na Slovensku cez zmenu mentality a budovanie identity mladého človeka, ktorý by sa mal stať kvasom pre prostredie, v ktorom bude pôsobiť. Samotná pastorálno-teologická reflexia mystagógie je dovŕšená v podrobne rozpracovanom projekte formácie, ktorý je možno chápať v duchu teológie K. Rahnera ako pastoračný imperatív v oblasti pastorácie mládeže. Možná aplikácia však nie je založená na manažérskom či utilitaristickom prístupe, ale podstatne vychádza z kresťanskej antropológie nového človeka. Tým, že model je koncentrovaný na prameň sviatostí, Božie slovo a existenciálnu skúsenosť adresátov, má základ v bežnom prežívaní života a nie v senzačnom extra, ktoré je nestabilné, čím ponúka formovaným stály zdroj ich identity. Nové prežívanie a zakusovanie ovocia krstnej milosti by sa malo stať vôňou, ktorou budú priťahovaní ostatní mladí do spoločenstva Cirkvi a k prameňu života.

Na záver len možno vysloviť úprimné prianie, aby tento nový projekt mystagogickej formácie (mohol byť) bol prvýkrát skúšobne uvedený do praxe v novom

školskom roku 2012/2013 a v následne aj vo všetkých animátorských školách, a aby výsledky tejto práce našli široké uplatnenie v praxi katolíckej cirkvi na Slovensku v oblasti pastorácie mládeže v duchu zvoleného motta celej ponúknutej práce:

*Ťahaj nás za tebou, bežíme, nasledujúc vôňu tvojich šiat,  
aby sme dýchali vôňu vzkriesenia!*<sup>770</sup>  
svätý Ambróz

---

<sup>770</sup> AMBRÓZ, *De mysteriis*, 5,29; in OOSAM 17, s. 150.



## SUMMARY

The dissertation has an ambition to answer the question concerning the formation of youth leaders' Christian identity in Slovakia that is meant to be a supplement to the existing formation system. We see a youth leader as a young person aged 16-35 that ministers in a parish or a diocese and cooperates with a local priest, being a pastoral assistant devoting themselves to young people in all dimensions of the Church life – *koinonia*, *martyria*, *diacony* and *liturgy*.

The content base for the identity formation can be found in the sacrament of baptism and its mystagogy. The first part focuses on understanding the term mystagogy in the present time within the pastoral theology, sacramental pastoral care or the Christian formation. Similarly, it searches biblical and dogmatical foundations of the Christian mystagogy and analyses mystagogical approach of St. Ambrose in his mystagogical catechesis *De sacramentis* and *De mysterii*. Subsequently, the work, respecting the analysis of ancient mystagogy, identifies the principles for its transmission into the current Church practice. It analogically reflects Ambrose's mystagogy using the method mentioned in *lex orandi*, which emphasizes liturgy, Scripture, mystagogue and the typological method. Mystagogy in this sense requires a change of mentality.

In the second part, the thesis analyses the current situation and context of the youth leaders' formation in Slovakia, its positives and negatives. Based on the findings described in the first part, we did an orientational research focused on Christian existence awareness among the first year youth leaders. The results offered us assumptions and objectives for the mystagogical formation of youth leaders. This was followed by preparation of the first formation model which was tested and reflected on by expert groups of people providing the youth leaders' training. In the last part, starting points, fundamental features, methods' characteristics, basic topics, and the structure of mystagogical formation project are defined. The project will be implemented within two years using the two stage reflection, where the second stage deepens and broadens the second one. The mystagogical formation follows Ambrose's catechesis and uses the concept of new mystagogy by K. Rahner. The most important issues are: reintroduction of baptism awareness, mystagogical method of typology, "Passover process" or giving sense to existence through Christ's Passover, community, guidance, emphasis on liturgy and spiritual life practice, context and inculturation, remembering and graduality.

The mystagogical formation of identity should become a framework for the current formation of youth leaders. The pilot implementation process will start in September 2012 and later on it will be offered for the whole Slovakia. We expect that, being considered a pastoral imperative, it will bear much fruit.

## ZUSAMMENFASSUNG

Diese Dissertationarbeit sucht Antwort auf die Frage der Formation der christlichen Identität bei den Animateuren in der Slowakei – es soll die Ergänzung des schon existierenden Formationssystems sein. Animator ist in dieser Arbeit als junger Mensch im Alter 16 – 35 Jahre begriffen, er steht in Verbindung mit dem Priester in einer Pfarrgemeinde oder in einer Diözese und tut den Dienst des Pastoralassistenten, widmet sich den Jugendlichen in allen Dimensionen des christlichen Lebens – Koinonion, Martyrion, Diakonion und Liturgie.

Die inhaltliche Grundlage für die Identitätsformation findet die Arbeit im Sakrament der Taufe und deren Mystagogie. In dem ersten Teil der Analyse widmet sich die Arbeit dem Begriff der Mystagogie in der Gegenwart – in der Pastoraltheologie, Sakramentpastoral oder in der christlichen Formation. Dann erforscht sie biblische und dogmatische Schwerpunkte der christlichen Mystagogie und analysiert das mystagogische Herantreten des Hl. Ambrosius in seinen mystagogischen Katechesen *De sacramentis* und *De mysteriis*. Aus der Analyse der klassischen Mystagogie stellt sie die Prinzipien für ihre Vermittlung in die gegenwärtige Praxis der Kirche fest. Sie geht dabei aus der hl. Ambrosius' Weise der Einführung in Geheimnisse aus, benutzt seine Methode, die aus *lex orandi* ausgeht und auf die Liturgie, die Bibel, auf den Mystagogen und auf die typologische Methode Wert legt. So verstandene Mystagogie ist eine gewisse Mentalitätsveränderung.

In dem zweiten Teil analysiert diese Arbeit den Zustand und den Kontext der Formation der Animateure in der Slowakei, seine Negativa und Positiva. Auf Grund der Feststellungen des ersten Teils macht sie dann eine Orientierungsforschung, die auf das Bewusstsein des christlichen Daseins bei den Animateuren der ersten Jahrgänge angelegt ist. Aus diesen Ergebnissen definiert sie die Voraussetzungen und Ziele der mystagogischen Formation der Animateure. Danach bereitet sie das erste Modell der Formation vor, das einige Gruppen der Realisatoren der Animatorschulen testen und reflektieren. In dem letzten Teil bestimmt sie eigene Ausgangspunkte, wesentliche Elemente, Charakteristik der Methode, Grundthemen und Struktur des Projektes der mystagogischen Formation. Das Projekt wird zwei Jahre lang in zwei Ebenen der Reflexion realisiert werden, wobei die zweite Ebene die erste vertieft und verbreitet. Mystagogische Formation folgt die inhaltliche Struktur der hl. Ambrosius' Katechesen und verwendet auch das Konzept der neuen Mystagogie von K. Rahner. Die Grundelemente sind Erneuerung des Taufbewusstseins, mystagogische Methode der Typologie, „Paschalisierung“ oder Angebot des Sinnes aus dem Dasein durch Pascha Christi, durch Gemeinschaft, Begleitung, Betonung der Liturgie und Praxis des christlichen Lebens, Kontext und Inkulturation, Erinnern und Gradualität.

Mystagogische Formation der Identität wird zum Skelett der bisherigen

Formation der Animateure. Man beginnt sie im September 2012 auf Probe zu realisieren, dann wird sie für die ganze Slowakei angeboten werden. Man erwartet und vermutet, sie bringt als Pastoralimperativ reiche Früchte.

## **ANOTATION**

The dissertation is focused on the formation of animators (youth leaders) in terms of building their Christian identity. The basis is found in baptism and the method in mystagogy. The work firstly defines mystagogy in the current context of the Christian mystagogy, pastoral theology and Christian formation. Subsequently, it deals with baptismal grace as an expression of life coming out of baptism and it goes from the understanding of baptism in tradition to its current theological reflection. The dissertation introduces the baptismal mystagogy of St. Ambrose which is seen as a fundament for the revived baptismal mystagogy - in analogy of introduction, content and method. Using an orientational research, it also concentrates on how the Christian identity is experienced. The results of research define assumptions and objectives for the mystagogical formation of youth leaders. Later, it suggests a formation model which was, for better implementation and efficiency, evaluated by expert groups providing youth leader's training. Finally, the work displays a concrete model of the mystagogical formation using its starting points, basic issues, method, topics and structure.

## BIBLIOGRAFIA

### Pramene

#### *Dokumenty koncilov:*

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Ad gentes*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 207–262.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Apostolicam actuositatem*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 145–182.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Dei verbum*, in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 155–175.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Gaudium et spes*, in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 225–340.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Gravissimum educationis*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 281–298.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Christus Dominus*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 27–58.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Lumen gentium*, in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 59–153.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Nuntii quibusdam hominum ordinibus dati*, in *Enchiridion Vaticanum*, I, EDB, Bologna 1981, 525\*.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Presbyterorum ordinis*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 59–102.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Sacrosanctum consilium*, in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 177–223.

DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Unitatis redintegratio*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 183–206.

Florentský koncil, *Exsultate Deo*, in DH 1310–1328.

Tridentský koncil, *Decreto di riforma*, kán. IV. (citované podľa TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L'iniziazione cristiana. 2. – Orientamenti per l'iniziazione dei fanciuli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni. Nota pastorale del Consiglio Episcopale permanente* [online], [cit. 2012-03-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/cc\\_i\\_new/documenti\\_cei/2012-02/13-1047/Nota\\_iniziazione\\_cristiana\\_1999.pdf](http://www.chiesacattolica.it/cc_i_new/documenti_cei/2012-02/13-1047/Nota_iniziazione_cristiana_1999.pdf)>.

Tridentský koncil, *Decretum de iustificatione*, in DH 1520–1583.

Tridentský koncil, *Decretum de sacramentis*, in DH 1600–1630.

#### *Dokumenty pápežov:*

Benedikt XVI., *Deus caritas est*, SSV, Trnava 2006.

Benedikt XVI., Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k 26. svetovému dňu mládeže, in *Oficiálna stránka katolíckej cirkvi na Slovensku* [online], [cit. 2012-03-29], dostupné z WWW: <[www.kbs.sk/?cid=1288084581](http://www.kbs.sk/?cid=1288084581)>.

- BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis*, SSV, Trnava 2007.
- BENEDIKT XVI., Svätý Ambróz, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia. Od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, Dobrá kniha, Trnava 2009.
- BENEDIKT XVI., *Verbum Domini*, SSV, Trnava 2011.
- INOCENT I., *Si instituta ecclesiastica*, in DH 215–216.
- INOCENT III., *Maiores Ecclesiae causas*, in DH 780–781.
- JÁN PAVOL II., *Catechesi tradendae*, SKS, Bratislava 1993.
- JÁN PAVOL II., *Dies Domini*, Don Bosco, Bratislava 1998.
- JÁN PAVOL II., *Ecclesia de Eucharistia*, SSV, Trnava 2003.
- JÁN PAVOL II., *Ecclesia in Europa*, SSV, Trnava 2004.
- JÁN PAVOL II., *Christifideles laici*, Lúč, Bratislava 1990.
- JÁN PAVOL II., Jsou mladí lidé opravdu naší nadějí?, in *Jan Pavel II. hovoří o mládeži*, Sekreteriát Sekce pro mládež ČBK, Praha 2004.
- JÁN PAVOL II., *Kristus Vás miluje. Jan Pavel II. mládeži*, Paulínky, Praha 2001.
- JÁN PAVOL II., *Novo millenio ineunte*, SSV, Trnava 2001.
- JÁN PAVOL II., *Pastores dabo vobis*, SSV, Trnava 1994.
- JÁN PAVOL II., *Prekročiť' prah nádeje*, Nové mesto, Bratislava 1995.
- JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et peanitentia*, SSV, Trnava 1994.
- JÁN PAVOL II., *Redemptoris missio*, SSV, Trnava 1994.
- JÁN PAVOL II., *Staňte sa kvasom sveta. Posolstvá a príhovory na Svetových dňoch mládeže 1985–1992*, Kvas, Bratislava 1992.
- JÁN PAVOL II., *Tertio millenio adveniente*, Zvon, Praha 1995.
- JÁN PAVOL II., *Ut unum sint*, SSV, Trnava 1996.
- MIKULÁŠ I., *Ad consulta vestra*, in DH 643–648.
- PAVOL VI., *Evangelii nuntiandi*, SSV, Trnava 1999.
- PIUS XII., *Encyklika Mediator Dei. O posvátné liturgii*, Sušilova literárni jednotu bohoslovců, Brno 1948.

***Dokumenty celosvetovej cirkvi:***

- Katechizmus Katolíckej cirkvi*, SSV, Trnava 1998.
- Kódex kánonického práva*, SSV, Bratislava 1996.
- KONGREGÁCIA PRE KLARIKOV, *Všeobecné direktórium pre katechizáciu*, SSV, Trnava 1999.
- Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života. Krst dospelých*, SSV, Trnava 1993.
- Ordo penitentiae*, SSV, Bratislava 1977.
- PÁPEŽSKÁ RADA PRE KULTÚRU, *Kde je tvoj Boh?*, SSV, Trnava 2005.
- Rituale Romanum Pauli V pontificis maximi jussu editum, aliorumque pontificum cura recognitum, atque ad norman codicis iuris canonici accomodatum, Ssmi D. N.*

*Pii Papae XII auctoritate ordinatum et auctum*, Typis Polyglottis Vaticanis, Roma 1954.

*Sväté písmo*, SÚSCM, Rím 1995.

**Dokumenty Konferencií biskupov a biskupov:**

BALÁŽ, R., *Zostaň s nami, Pane. Posynodálna exhortácia*, Kňazský seminár sv. F. X., Banská Bystrica – Badín 2007.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Křestní obrady. Křest malých dětí*, Karmelitánské nakladatelství, Praha 1999.

KANET, *Animátorská škola. Materiály k akreditácii*, archív KBS, Bratislava 2006.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2001–2006*, Vydavateľstvo Michala Vaška, Bratislava 2001.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Pastoračný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2007–2013*, SSV, Trnava 2007.

MARTINI, C.M. (ed.), *Diocesi di Milano. Sinodo 47°*, Centro Ambrosiano, Milano 1995.

*Rozhodnutie o vydaní potvrdenia o akreditácii*, č. 2972006/1, 26. september 2006, Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, archív KBS, Bratislava 2006

TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L'iniziazione cristiana. 3. Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell'iniziazione cristiana in età adulta* [online], [cit. 2012-02-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/ci\\_new/pagine/1655/Notiziario%205\\_2003.pdf](http://www.chiesacattolica.it/ci_new/pagine/1655/Notiziario%205_2003.pdf)>.

TALIANSKA BISKUPSKÁ KONFERENCIA, *L'iniziazione cristiana. 2. – Orientamenti per l'iniziazione dei fanciuli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni. Nota pastorale del Consiglio Episcopale permanente* [online], [cit. 2012-03-22], dostupné z WWW: <[http://www.chiesacattolica.it/ci\\_new/documenti\\_cei/2012-02/13-1047/Nota\\_iniziazione\\_cristiana\\_1999.pdf](http://www.chiesacattolica.it/ci_new/documenti_cei/2012-02/13-1047/Nota_iniziazione_cristiana_1999.pdf)>.

**Základná literatúra – patológia a stredovekí autori**

AMBRÓZ, *De Cain et Abel*, in PL 14,315–361 (OOSAM 2).

AMBRÓZ, *De fide ad Gratianum*; in PL 16,527–698 (OOSAM 15).

AMBRÓZ, *De mysteriis*, in PL 16,389–410 (OOSAM 17, s. 136–169).

AMBRÓZ, *De sacramentis*, in PL 16,417–462 (OOSAM 17, s. 42–133).

AMBRÓZ, *Hexaemeron*, in PL 14,123–275 (OOSAM 1).

BAZIL VEĽKÝ, *Liber de Spiritu Sancto*, in PG 32,87–218.

CYRIL JERUZALEMSKÝ, *Mystagogica chatechesi 1–5*, in PG 33,1065–1128 (český preklad *Mystagógické katechese*, Refugium, Velehrad 1997).

*Didaché*, in SCh 248, Cerf, Paris 1978 (slovenský preklad *Učenie dvanástich apoštolov /Didaché/*, in *Spisy apoštolských otcov*, Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 2004).

GREGOR NYSSENSKÝ, *Oratio 1 in Christi resurrectionem*, in PG 46,599–628.

- GREGOR NYSSENSKÝ, *Oratio catechetica magna*, in PG 45,9–116.
- HYPOLIT RÍMSKY, *Sermo in Sancta Theophania*, in PG 10,851–862.
- HYPOLIT RÍMSKY, *Traditio apostolica*, in SCh 11bis, Cerf, Paris 1984 (český překlad *Apoštolská tradice*, Refugium, Velehrad 2000).
- JÁN ZLATOÚSTY, *Trois catéchèses baptismales*, in SCh 366, Cerf, Paris 1990.
- JÁN ZLATOÚSTY, *Catechesis ad illuminandos 1–2*, in PG 49,223–240.
- JÁN ZLATOÚSTY, *Homiliae in 2 Epist. ad Corinthos*, in PG 61, 381–610.
- JÁN ZLATOÚSTY, *Le Catechesi battesimali*, Quacquarelli (ed.), Città Nuova, Roma 2001.
- JUSTÍN, *Apologia 1*, in PG 6,327–440 (český překlad Obrana I. k Antoniovì Piovi, in *Spisy sv. apostolských otců a Justina mučeníka*, Dědictví sv. Prokopa, Praha 1874).
- PAULÍN MILÁNSKY, *Vita sancti Ambrosii*, in PL 14,27–46c.
- PROSPER Z AKVITÁNIE, *De Gratia et Libero voluntatis Arbitrio*, in PL 51,201–212a.
- TETRUJIÁN, *De baptismo*, in PL 1,1197–1124b.
- TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologica*, III, Ex Typis Coelestinorum, Barri-Ducis 1874 (český překlad *Theologické summy svatého Tomáše Akvinského*, III, Krystal, Olomouc 1937).

#### **Citovaná a konzultovaná literatura**

- AA.VV., *Manažment*, Nadácia J. Murgaša, Bratislava 2003.
- ALBERICH, E. – BINZ A. *Adulti e catechesi*, Elle Di Ci, Torino 1993.
- ALBERICH, E. – DŘÍMAL, L., *Katechetika*, Portál, Praha 2008.
- ALBERICH, E., *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2002.
- ALTRICHTER, M., *»Duchovní« a »duševní«*, Refugium, Velehrad 2003.
- ALTRICHTER, M., *Mluvíme s idejemi, anebo s člověkem?*, in *Studijní texty ze spirituální teologie I.*, Refugium, Olomouc 2003.
- AMBROS, P., *Církev, kultura, společnost, misie*, Burget, Olomouc 2000.
- AMBROS, P., *Fundamentální pastorální teologie*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2002.
- AMBROS, P., *Kam směřuje česká katolická církev?*, Refugium, Velehrad 1999.
- AMBROS, P., *Křest dětí v současné pastoraci*, in *Fórum pastorálních teologů. VIII. Křest a iniciace*, Refugium, Olomouc 2011, s. 43–104.
- AMBROS, P., *Křest. Průvodce k obnově křestního vyznání*, Refugium, Olomouc 2011.
- AMBROS, P., *Křesťan a život ve světě. Odkaz předkoncilní teologie „laikátu“ a Druhého vatikánského koncilu dnešní praxi církve*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1998.
- AMBROS, P., *Novo millennio ineunte a recepce II. vatikánského koncilu*, in *Novo millennio ineunte*, Refugium, Velehrad 2003.



- AMBROS, P., Pastorační plán katolíckej Cirkve na Slovensku 2007–2013 v evropském kontextu, in *Duchovný pastier*, 4 (2008), s. 204–213.
- AMBROS, P., *Teologicky milovat církev*, Refugium, Velehrad 2003.
- AMIOT, F., „Krst“, in LÉON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krščanska sadašnjost, Zagreb 1990, s. 481–487.
- AMMASSARI, A. (ed.), *Il vangelo di Matteo nella colonna latina del Bezae Codex Cantabrigiensis*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996.
- AMMASSARI, A. (ed.), *Gli Atti del Cristo Risorto*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1998.
- AMMASSARI, A. (ed.), *Il vangelo di Giovanni nella colonna latina del Bezae Codex Cantabrigiensis*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996.
- AMMASSARI, A. (ed.), *Il vangelo di Luca nella colonna latina del Bezae Codex Cantabrigiensis*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996.
- AMMASSARI, A. (ed.), *Il vangelo di Marco nella colonna latina del Bezae Codex Cantabrigiensis*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996.
- ANGE, D., *Odpuštění – pramen uzdravení*, Paulínky, Praha 2005.
- ASHLEY, B.M., *Choosing a world view and value-system*, Alba house, St. Paulus – New York 2000.
- AUGÉ, M., *L'iniziazione cristiana. Battesimo e Confermazione*, LAS, Roma 2010.
- AUGUSTYN, J., *Duchovné vedenie*, Dobrá kniha, Trnava 1999.
- AUGUSTYN, J., *Sviatosť zmierenia*, SSV, Trnava 2002.
- BAJZEK, J. – MILANESI, G., *Sociologia della religione*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2006.
- BALÍK, J., *Na cestě s mladými*, Paulínky, Praha 2004.
- BALÍK, J., *Neboj se, jen věř!*, Paulínky, Praha 2002.
- BALÍK, J., *Teologický a eklesiologický pohled na společenství*, Sekce pro mládež ČBK, Praha 2000.
- BANTERELE, G., Introduzione, in OOSAM 17, s. 9–21.
- BARANYAI, L., *Animácia skupín*, Združenie saleziánskej mládeže, Bratislava 2000.
- BARANYAI, L., *Škola pre animátorov*, I–IV, Lúč, Bratislava 2000.
- BARBAGLIO, G., *La Teologia di Paolo. Abbozzi di forma epistolare*, EDB, Bologna 1999.
- BARBETTA, S., «Il bello viene dopo». Una comunità cristiana per la catechesi mistagogica, in *Catechesi*, 5 (2008–2009), s. 3–8.
- BARGELLINI, E., Catechesi e liturgia. È ancora attuale il metodo mistagogico dei padri?, in *Vita Monastica*, 28 (1974), s. 37–67.
- BARTH, G., *Il battesimo in epoca protocristiana*, Paidea, Brescia 1987.
- BEHM, J., „καὶνός“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, III, W. Kohlhammer, Stuttgart 1938, s. 450–456.

- BENEDIKT XVI., Svätý Ambróz, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia. Od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, Dobrá kniha, Trnava 2009,
- BERGAMELLI, F., „Ambrogio di Milano“, in GEVAERT, J. (ed.), *Dizionario di catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1987, s. 29–30.
- BERGAMELLI, F., „Cirillo di Gerusalemme“, in GEVAERT, J. (ed.), *Dizionario di catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1987, s. 155–156.
- BERNARDINO, A. DI – FEDELTO, G. – SIMONETTI, M., (ed.), *Letteratura patristica*, San Paolo, Cinisello Balsamo 2007.
- BERNARDINO, A. di (ed.), *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane*, I, Marietti, Genova – Milano 2006.
- BIANCARDI, G., *Storia della catechesi contemporanea (1870–2005). Momenti, figure, temi*, UPS, Roma 2009.
- Bibbia e liturgia. La teologia biblica dei sacramenti e delle feste secondo i Padri della chiesa*, Vita e pensiero, Milano 1958.
- BIENKOWSKI, L. (ed.), *Encyklopedia katolicka*, V, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 1989.
- BOCCARDO, R., *Základy pastorační mládeže*, Sekce pro mládež ČBK, Praha 1998.
- BOISMARD, M.-E., „Baránok boží“, in LEON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krašćanska Sadašnojst, Zagreb 1990, s. 56–59.
- BOISMARD, M.-E., „Voda“, in LEON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krašćanska Sadašnojst, Zagreb 1990, s. 1400–1406.
- BONAVENTURA AB ARENZANO, *La catechesi di Sant’Ambrogio. Studio di pedagogia pastorale*, dizertačná práca, Pontificia Universitas Gregoriana, Genova 1957.
- BONOFASI, D., *Il Battesimo come fondamento dell'esistenza cristiana*, Massimo, Milano 1998.
- BOROBIO, D., Catecumenato, in SARTORE, D. – TRIACCA, A.M. – CIBIEN, C., (ed.), *Liturgia*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 2001, s. 361–377.
- BOROŠ, J., *Citový svet mladého človeka*, Smena, Bratislava 1988.
- BORSE, U., *První a druhý list Timoteovi; List Titovi*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.
- BOSIO, G., *Iniziazione ai Padri. La dottrina della Chiesa negli scritti dei Padri postniceni*, II, Società editrice internazionale, Torino 1964.
- BOSSUYT, P. – RADERMAKERS, J., *Lettura pastorale degli Atti degli Apostoli. Testimoni della Parola di grazia*, EDB, Bologna 2001.
- BOURGEIOS, H., *Teologia catechumenale*, Queriniana, Brsecia 1993.
- BRAMER, L., *The helping relationship, process and skills*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1973.
- BRIGHT, W.R., How you can tell others about Christ, in SMITH, G.S., *Evangelizing youth*, Paulist national catholic evangelization association, Washington 1985.
- BUBÁK, M., *Stavať na pevnom základe*, UPC BA, Bratislava 2001.

- BUBLINEC, M., *Ohlasovať, ale ako?*, Diecézne katechetické centrum Banská Bystrica, Slovenská Ľupča 2002.
- BYRNE, B., *Romains*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1996.
- CACITTI, R., Ambrogio nella cultura del suo tempo, in *Un ponte tra Occidente e Oriente. La visita di Bartolomeo I a Milano, Il Convegno «Ambrogio tra Occidente e Oriente»*, Centro Ambrosiano, Milano 1998.
- CACUCCI, F., *La mistagogia. Una scelta pastorale*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2006.
- CALCATERRA, C., *La catechesi pasquale di Ambrogio di Milano. Motivazioni di pastorale liturgica*, Pontificia Università Lateranese, Roma 1972.
- CALTAGRIONE, C.L., *Friendship as Sacrament*, Alba House, New York 1988.
- CAMPATELLI, M., *Čteme bibli s církevními otci. Jak číst Písmo s vírou*, Refugium, Olomouc 2011.
- CAMPATELLI, M., *Il battesimo. Ogni giorno alle fonti della vita nuova*, Lipa, Roma 2007 (český preklad *Křest. Každý den u pramenů nového života*, Refugium, Olomouc 2010).
- CAMPATELLI, M., La forza creativa e formativa della liturgia, in ŠPIDLÍK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005 (český preklad *Tvůrčí a utvářející síla liturgie*, in *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Refugium, Olomouc 2008, s. 488–523).
- CAPRIOLI, A., *Battesimo e confermazione. Studio storico sulla liturgia e catechesi di s. Ambrogio*, Varese 1977.
- CAPRIOLI, A., *Battesimo e confermazione in S. Ambrogio – Studio storico sul «Signaculum»*, in *Miscelina Carlo Figini*, La Scuola cattolica, Venegono Inferiore 1964, s. 49–57.
- CASPANI, P., *Rinascere dall'acqua e dallo Spirito, Battesimo e cresima sacramenti dell'iniziazione cristiana*, EDB, Bologna 2009.
- CATTANEO, E., ai., *Patres ecclesiae. Una introduzione alla teologia dei Padri della Chiesa*, Il pozzo di Giacobbe, Trapani 2008.
- CAVALLOTTO, G., *Catechumenato antico. Diventare cristiani secondo i Padri*, EDB, Bologna 2005.
- CAVOLLOTTO, G., La catechesi mistagogica. Suggestioni dai Padri edlla Chiesa, in *Catechesi*, 5 (2008–2009), s. 42–61.
- CENCINI, A., *Il cuore del mondo. Accompagnare un giovane al centro della vita*, Paoline, Milano 2006.
- CENCINI, A., *L'albero della vita. Verso un modello di formazione iniziale e permanente*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 2005 (slovenský preklad *Strom života. Náčrt modelu vstupnej a stálej formácie*, Serafín, Bratislava 2012).
- CERESA-GASTALDO, A., Introduzione, in GIOVANNI CRISOSTOMO, *Le catechesi battesimali*, Quacquarelli (ed.), Città Nuova, Roma 2001, s. 5–15.
- CLERCK, P. de, *Mystagogie – postupné uvádění do tajemství*, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 9–10.
- COLLINS, R.F., *First Corinthians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1999.

- CONZELMANN, H., „χάρισμα“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, IX, W. Kohlhammer, Stuttgart – Berlin – Köln – Mainz 1973, s. 393–397.
- COPPA, G., Svatý Ambrož a Tertio millenio adveniente. Život a nauka svatého Ambrože podle Jana Pavla II., in *Salve*, 1 (1998), s. 2–6.
- COPPA, G., Život a nauka sv. Ambróza v učení Jána Pavla II., in *Duchovný pastier*, 3 (1998), s. 109–112.
- CORSATO, C., *Lecture patristiche della Scrittura*, Messaggero, Padova 2004.
- CULLMANN, O., „πέτρα“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, VI, W. Kohlhammer, Stuttgart 1959, s. 94–99.
- CUSKELLY, E.J., *Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska současné psychologie*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1994.
- ČÁP, J. – MAREŽ, J., *Psychologie pro učitele*, Portál, Praha 2001.
- DANČÁK, P., *Otázka výchovy v náuce Jána Pavla II.*, Náboženské vydavateľstvo Petra, Prešov 2001.
- DANIÉLOU, J., *From Shadows to Reality. Studies in the Biblical Typology of the Fathers*, Newman Press, Westminster 1960.
- DANIÉLOU, J., *La catechesi nei primi secoli*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1970.
- DANIÉLOU, J., *The Bible and the Liturgy*, University of Notre Dame Press, Notre Dame (Indiana) 2009.
- DARMO, A., Formácia animátorov a animátorské školy, in *Duchovný pastier*, 4 (2008), s. 248–249.
- DARMO, A., *Nové definovania programových priorít Diecézneho centra mládeže Banskobystrickej diecézy vo svetle apoštolského listu Novo millenio nieunte*, licenciátka práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2007.
- DÖPP, S. – GEERLINGS, W. (ed.), *Dizionario de letteratura cristiana antica*, Urbaniana University Press, Città Nuova, Roma 2006.
- DRÁPAL, D., Úvod k Učení dvanácti apoštolů. Didaché, in *Spisy apoštolských otců*, Kalich, Praha 2004, s. 12–14.
- DRAVECKÁ, M., *Per una catechesi mistagogica dell'Eucharistia oggi. L'apporto di sant'Ambrogio di Milano*, licenciátka práca, Università Pontificia Salesiana, Roma 2009–2010.
- DROBNER, R.H., *Patrologia*, Piemme, Casale Montferrato 1998 (český překlad *Patrologie. Úvod do studia starokřesťanské literatury*, Oikoymenh, Praha 2011).
- DŘÍMAL, L., Žít velikonoce křesťanů. Náměty k průběhu mystagogie, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 22–23.
- DUDOVÁ, A. – KAPLÁNEK, M. – MACKŮ, R., Mnohotvárný fenomén animace, in *Pedagogická orientace*, 3 (2001), s. 284–305.
- DURRWELL, F.X., *La Risurrezione di Gesù, mistero di salvezza. Teologia biblica della Risurrezione*, Paoline, Roma 1962.

- DZURENDA, V., *Permanentná formácia laikov v diecéznej animátorskej škole v Spišskej Belej vo svetle pokoncilového učenia cirkvi*, dizertačná práca, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2005.
- EGERIA, *Puť do Svätej zeme. Itinerarium Egeriae*, Trnavská univerzita – Teologická fakulta, Bratislava 2006.
- EISENBERG, N., *The development of prosocial behavior*, Academic Press, New York 1982.
- ELIADE, M., *Dějiny náboženského myšlení. II. Od Gautamy Buddha k triumfu křesťanství*, Oikoymenh, Praha 1996.
- ELLIOTT, J.H., *1 Peter. A new Translation with Introduction and Commentary*, Doubleday, New York – London – Toronto – Sydney – Auckland 2000.
- Evangelisation Principles for Current Youth Culture*, Maryvale Institut, Birmingham 2007.
- FACCIN, G., *L'animatore chi é? Alla scoperta della vocazione educativa*, Edizioni Paoline, Milano 1998.
- FALSINI, R., *Iniziazione cristiana e i suoi sacramenti*, Edizioni O.R., Milano 1986.
- FARKAŠ, P., *Ježišova reč na vrchu*, Rímskokatolícka cyrilometodská fakulta univerzity Komenského, Bratislava 2001.
- FARMER W.R. (ed.), *The international Bible Commentary. A Catholic and Ecumenical Commentary for the Twenty-First Century*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 1998.
- FAUSTI, S., *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu*, Paulínky, Praha 2009.
- FIORES, S. DE – GOFFI, T., *Slovník spirituality*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999.
- FISCHER, E., *Problémy mladej generácie*, Mladé letá, Bratislava 1964.
- FLORENSKIJ, P.A., *Sloup a opora pravdy*, Refugium, Velehrad 2003.
- FLORES PRADO, J.H., *Formovanie učeníkov*, Jas, Zvolen 1996.
- FLORES PRADO, J.H., *Za obzorom púšte*, RM, Prešov 1996.
- FONTANA, D. *Cesty ducha v moderním světě*, Portál, Praha 1999.
- Foundations for Ministry and Evangelisation*, Maryvale Institut, Birmingham 2006.
- FRANCESCONI, G., *Storia e simbolo. «Mysterium in figura». La simbolica storico – sacramentale nel linguaggio e nella teologia di Ambrogio di Milano*, Morcelliana, Brescia 1981.
- FRANKL, V.E. – LAPIDE, P., *Ricerca di Dio e domanda di senso. Dialogo tra un teologo e un psicologo*, Claudiana, Torino 2006.
- FRANKL, V.E., *Psychoterapie pro laiky*, Cesta, Brno 1998.
- FRANTA, H. – SALONIA, G., *Comunicazione interpersonale*, Libreria dell' Ateneo Salesiano, Roma 1981.

- FRIEDRICH, G., „προφήτης κτλ“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, VI, W. Kohlhammer, Stuttgart 1959, s. 783–865.
- GALIS, T., *Počiatočná formácia kandidátov kňazstva*, Otava, Badín 2002.
- GÄDE, G., *Battesimo e confermazione. Teologia dell'iniziazione*, FTSEL, Palermo 2002.
- Genezis. Komentáre k Starému zákonu*, I, Dobrá kniha, Trnava 2008.
- GEORGE, A., „Kňazstvo“, in LÉON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krašćanska Sadašnojst, Zagreb 1990, s. 438–449.
- GERARDI, R., *Rinati nell'acqua e nello Spirito. Battesimo e confermazione*, EDB, Neapoli 1982.
- GIGOLINI, P., *Svätosti Krista a cirkve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996.
- GRAUBNER, J. – ŠIMÁČEK, M. – MARTÍNEK, M., *Křesťanské společenství mládeže*, Česká biskupská konference, Praha 1993.
- GREZEGORZEK, G., *Formacja młodzięzy w swietle oredzi Ojca Swietego Jana Pawla II. do mlodych calego swiata*, Czestochowa 1999 (rukopis).
- GROESCHEL, B.J., *Etapy duchovného rastu*, Serafín, Bratislava 2002.
- GROSSI, V., Sacramenti nei Padri della Chiesa, in BERNARDINO, A. DI. – FEDALTO, G. – SIMONETTI, M., (ed.), *Letteratura patristica*, San Paolo, Cinisello Balsamo 2007.
- GRÜN, A. – ROBBENOVÁ, R., *Ztroskotals? Máš šanci!*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004.
- GRÜN, A., *Duchovné vedenie u Otcov púšte*, Serafín, Bratislava 2004.
- GUARDINI, R., *Vom Geist der Liturgie*, Herder, Freiburg 1961.
- GUAZZELLI, V., Neokatechumenát, in *Teologické texty*, 6 (1995), s. 192.
- HALLON, J., *Jedno srdce a jedna duša. Tajomstvo malého spoločenstva a jeho zapojenie do života farnosti*, Oto Németh, Bratislava 1996.
- HAMMAN, A., La svolta del IV secolo, in *Patrologia. III. Dal concilio di Nicea (325) al Concilio di Calcedonia (451). I Padri latini*, Bernardino (ed.), Marietti, Roma 1978.
- HAMMANOVÁ, J., *Práce s rizikovou mládeží*, Portál, Praha 1996.
- HASLINGER, H., Was ist Mystagogie, in KNOBLOCH, S., – HASLINGER, H., *Mystagogische Seelsorge. Eine lebensgeschichtlich orientierte Pastoral*, Matthias Grünewald, Mainz 1991, s. 15–75.
- HAUCK, F., „καθαρός“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, III, W. Kohlhammer, Stuttgart 1938, s. 427–430.
- HELLWIG, M., *Sign of Recociliation and Conversation, the Sacrament of Penance for our Times Message of the Sacraments*, IV, Glauber, Delaware 1982.
- HESKE, J., *Hnutie Svetlo – Život na Slovensku*, Grafotlač, Bardejov 1999.

- HÖDL, P., Křest dospělých – katechumenát rozvržený do stupňů, in *Theophil.cz. Revue pro život víry* [online], [cit. 2012-05-21], dostupné z WWW: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1758>>.
- HOPPE, R., *List Efezanům; List Kolosanům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000.
- HUŠEK, V., Nauka o milosti u Ambrože Milánského, in KARFÍKOVÁ, L. – MRÁZEK, J., (ed.), *Milost podle písma a starokřesťanských autorů*, Mlýn, Jihlava 2004.
- HUŠEK, V., Peccata haereditaria u Ambrože Milánského, in *Studia theologica*, 17 (2004), 29–36.
- CHAUVET, L.-M., Kam až vede cesta mystagogie dnes?, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 10–13.
- IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*, Refugium, Velehrad 2002.
- Il cammino neocatechumenale. Statuto*, Centro neocatechumenale di Roma, Roma 2002.
- INFORMAČNÉ CENTRUM HKSM, *Hnutie kresťanských spoločností mládeže*, (propagačný leták), Bratislava.
- IVANČIĆ, T., *Vnútorne oslobodenie a uzdravenie východisko šťastného života*, JAS, Zvolen 2001.
- JÁN Z KRÍŽA, *Duchovní píseň*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000.
- JEREMIAS, J., „ἀμνός, ἀρῆν, ἀρνίον“, in KITTEL, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, I, W. Kohlhammer, Stuttgart 1933, s. 342–345.
- JEREMIAS, J., „ἄνθρωπος, ἀνθρώπινος“, in KITTEL, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, I, W. Kohlhammer, Stuttgart 1933, s. 365–367.
- JURINA, J., *Kriza postmoderne kultúry*, DaVel, Bratislava 2002.
- JURINA, J., *Postmodernizmus a jeho civilizačno-kultúrne konzekvencie*, Dobrá kniha, Bratislava 2004.
- JURINA, J., *Život v postmodernej spoločnosti*, DaVel, Bratislava 2002.
- KAMIŃSKI, R., *Wprowadzenie do teologii pastoralnej*, Wydawnictwo „M“, Kraków 2001.
- KAPLÁNEK, M., *Animace jako výchovná metoda* [online], [cit. 2012-02-11], dostupné z WWW: <[www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b](http://www.tf.jcu.cz/getfile/45c7a6da7068476b)>.
- KAPLÁNEK, M., *Pastorace mládeže*, Salesiánská provincie Praha, Praha 1999.
- KEHL, M., *Kam kráčí církev? Diagnóza doby*, CDK, Brno 2000.
- KELLY, J.N.D., Křest v prvních stoletích, in *Communio*, 2 (2004), s. 128–135.
- KISIEL, S., *Duszpasterstwo na tle potrzeb psycho-duchowych*, Wyższe Seminarium Duchowne, Siedlce 1977.
- KLČOVANSKÁ, E., Hodnotová orientácia súčasnej mládeže a jej význam v pedagogickom procese, in *Radosť a Nádej. Spoločensko-duchovná revue*, 1 (2004), s. 18–22.
- KLIESCH, K., *Skutky apoštolů*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999.

- KOMISIA PRE LAIKOV KBS, *Kresťanské hnutia, združenia a inštitúcie laikov na Slovensku*, Lúč, Bratislava 1999.
- Komunita Emanuel, in *Komunita Emanuel* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.emanuel.sk/komunita-emanuel>>.
- KORHERR, E.J., *Pedagogická psychológia pre teológov*, RK CMBF UK, Bratislava 1996.
- KORMÚTHOVÁ, A., *Pojem animácia – porovnávanie súčasných pojatí animácie v Českej republike, na Slovensku a v zahraničí*, bakalárska práca, Jihočeská univerzita v Českých Budejovicích, České Budejovice 2009.
- KOŠÍČKOVÁ, S., Chápání a prožívání křtu v prvokřesťanské době, in *Teologické texty*, 2 (1996), s. 41–44.
- KRUPA, J., Eucharistia v mystagogických katechézách sv. Ambróza Milánskeho, in *Revue Logos* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://revue.logosnet.biz/logos1-2005-05>>.
- KŘIVOHLAVÝ, J., *Mít pro co žít*, Návrat domů, Praha 1994.
- KUNETKA, F., Karl Rahner SJ a jeho poděty pro liturgickou teologii, in *Všechno je milost. Sborník k počtĚ 80. narozenin Ludvíka Armbrustera*, Karolinum, Praha 2008, s. 124–134.
- KUNETKA, F., *Liturgika. Úvod do liturgie svátostí*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.
- KUNETKA, F., Podněty systematické liturgiky pro liturgickou mystagogii, in *Liturgia*, 2 (2011), s. 117–140.
- KUNETKA, F., *Slavnost našeho vykoupení*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997.
- Kurzy, in *Koinonia Ján Krstiteľ* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.koinonia.sk/sk/aktivity/kurzy/>>.
- Kvetná nedela a veľkonočné trojdnie*, Kňazský seminár svätého Gorazda, Nitra 1998.
- KYSELICA, J., *Odovzdávať vieru v súčasnej spoločnosti*, Dobrá kniha, Trnava 2006.
- LACAN, M.-F., „Jednota“, in LEON-DUFOUR, X. (ed.), *Slovník biblickej teológie*, Krašćanska Sadašnojst, Zagreb 1990, s. 394–396.
- LACHMANOVÁ, K., *Zamknuté zvnútra*, Lúč, Bratislava 1997.
- LANE, W.L., *Hebrews 1–8*, Word Books, Dallas (Texas) 1991.
- LAUB, F., *List Židům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.
- LAZZATI, G., *Il valore letterario della esegesi Ambrosiana*, Archivio Ambrosiano, Milano 1960.
- LÄNGLE, A., *Smysluplně žít*, Cesta, Brno 2002.
- LEMAITORIVÁ, N. – QUINSONOVÁ, M. – SOTOVÁ, V., *Slovník křesťanské kultury*, Garamond, Praha 2002.
- LIMBECK, M., *Evangelium podle sv. Matouše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996.



- LIMBECK, M., *Evangelium sv. Marka*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997.
- LUTHER, M., Babylonské zajetí, in *Lutherův odkaz*, Jan Laichter, Praha 1935, s. 205–411.
- MACDONALD, M.Y., *Colossians and Ephesians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 2000.
- MANNUCCI, V., *Giovanni il vangelo narrante. Introduzione all'arte narrativa del quarto vangelo*, EDB, Bologna 1993.
- MARCKSCHIES, C., „Ambrogio di Milano“, in DÖPP, S. – GEERLINGS, W., (ed.), *Dizionario de letteratura cristiana antica*, Urbaniana University Press, Città Nuova, Roma 2006, s. 49–60.
- MARRA, J.A., *The Notition of solidarity in Saint Ambrose's teaching on creation, sin and redemption*, Typis Pontificae Universitatis Gregoriana, Roma 1970.
- MARSCH, M., *Uzdravení skrze svátosti*, Portál, Praha 1992.
- MARTIN, M.A., *The use of indirect discourse in eorks of St Ambrose*, The Catholic University of America, Washington 1930.
- MARTÍNEK, M., Animace, in *Naim*, 1 (1994), s. 11–14.
- MARTÍNEK, M., *Ztracená generace? O duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví*, Trinitas, Svitavy 2006.
- MARTINI, C.M., *Dramata víry*, Refugium, Olomouc 2011.
- MARTINI, C.M., *Radosť z evanjelia. Meditácie pre mladých*, Kňazský seminár biskupa J. Vojtaššáka Spišská Kapitula, Špišské Podhradie 1994.
- MATEOS, J. – BARRETTO, J., *Il vangelo di Giovanni. Analisi linguistica e commento esegetico*, Cittadella Editrice, Assisi 1990.
- MATERA, F.J., *Galatians*, The Liturgical Press, Collegeville (Minesota) 1992.
- MAZZA, E., All' origine della catechesi mistagogiche, in *Notitiae*, 23 (2006), s. 491–492.
- MAZZA, E., *Elementi di teologia liturgica nelle maggiori catechesi mistagogiche del quarto secolo*, Pontificium atheneaum s. Anselmi de urbe, Pontificium institutum liturgicum, Roma 1988.
- MAZZA, E., *La mistagogia. Una teologia della liturgia in epoca patristica*, C.L.V. – Edizioni Liturgiche, Roma 1988.
- MEISNER, J., *Myšlenky k nové evangelizaci Evropy*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998.
- METZGER, B.M. – HUBBARD, D.A. – BARKER, G.W., *Hebrews 1–8*, Word Books, Dallas (Texas) 1991.
- MEYER, R., „καθάρως“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, III, W. Kohlhammer, Stuttgart 1938, s. 421–430.
- MIDALI, M. – TONELLI, R. – POLLO, M., (ed.), *L'esperienza religiosa dei giovani*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1995–1997.

- MIDALI, M. – TONELLI, R., (ed.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1992.
- MIKLUŠČÁK, P., *Teológia sviatostí*, I, Teologický inštitút v Spišskej Kapitule, Spišské Podhradí 1995.
- MOENS, J., *Evanjelizovať znamená milovať*, Garmond, Nitra 1995.
- MONACHINO, V., *Ambrogio e la cura pastorale a Milano nel secolo IV*, Centro ambrosiano di documentazione e studii religiosi, Milano 1973.
- MONTISCI, U., La mistagogia nell'iniziazione cristiana. Visione teologica e pastorale, in *Catechesi*, 3 (2007–2008), s. 66–78.
- MORDEL, Š., Mystagogické kázne sv. Ambróza neofytom, in *Duchovný pastier*, 6 (2004), s. 297–308.
- MRÁZEK, J., Křest dětí z pohledu Nového zákona, in *Teologická reflexe*, 2 (1996), s. 10–16.
- MÜHLER, P.-G., *Evangelium podle Lukáše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998.
- Naděje na spásu pro děti, které umírají jako nepokřtěné*, Krystal OP, Praha 2008.
- NAKONEČNÝ, M., *Úvod do psychologie*, Academia, Praha 2003.
- NANNI, C. – DEL CORE, P., La formazione dell' operatore pastorale, in UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA (ROMA), ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2003, s. 395.
- NAZZARO, A.V., *Simbologia e poesia dell'acqua e del mare in Ambrogio di Milano*, Loffredo, Neapoli 1977.
- NEUNER, J. – ROSS, H., *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, Dobrá kniha, Trnava 1995.
- NEWMAN, J.H., Křest dětí, in *Communio*, 2 (2004), s. 163–171.
- NICASSIO, F.B., *Gioia di educare. L'arte di far crescere l'uomo*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2004.
- O'COLLINS, G. – FARRUGIA, E.G., *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002, dostupné i z WWW: <[http://www.opoka.org.pl/slownik/ltk/lex\\_orandi.html](http://www.opoka.org.pl/slownik/ltk/lex_orandi.html)>.
- ΟΕΡΚΕ, Α., „ἀνίστημι, ἐξάνίστημι“, in KITTEL, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, I, W. Kohlhammer, Stuttgart 1933, s. 368–372.
- ΟΕΡΚΕ, Α., „βάπτω, βαπτίζω, βαπτισμός, βαπτισμα, βαπτιστής“, in KITTEL, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, I, W. Kohlhammer, Stuttgart 1933, s. 527–544.
- ONDREJKOVIČ, P., *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*, VEDA – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 2007.
- OPATRŇÝ, A., *Malá společnost*, Pastorační středisko, Praha 2000.
- OPATRŇÝ, A., *Pastorace v postmoderní společnosti*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.

- OPATRŇY, A., *Pastorační situace u nás*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996.
- ORTKEMPER, F.-J., *První list Korintánům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999.
- Otvárame nový ročník Godzone School, in *godzoneschool* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://school.godzone.sk/>>.
- PADOIN, G., « *Battezzati in un solo Spirito per formare un solo corpo*». *Teologia del Battesimo e della Confermazione*, EDB, Bologna 2008.
- PADOVANI, M.H., *Hojenie zranených emócií*, Spoločnosť Božieho Slova, Nitra 2000.
- PANIMOLLE, S.A., *Lettura pastorale del vangelo di Giovanni*, I, EDB, Bologna 2002.
- PARENT, L.M., *It is possibile to get slony with others!*, Éditions Paulines, Sherbrooke 1992.
- PASQUATO, O., „Crisostomo Giovanni“, in GEVAERT, J. (ed.), *Dizionario di catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1987, s. 185–186.
- PASQUATO, O., „Teodoro di Mopsuestia“, in GEVAERT, J. (ed.), *Dizionario di catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1987, s. 629–631.
- PASQUATO, O., *Morte in Adamo e novità di vita in Cristo nella dottrina di s. Ambrogio*, Ventiis 1967.
- PÁVKOVÁ, J., ai., *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*, Portál, Praha 1999.
- PIÁČKOVÁ, G., *Hymnická tvorba sv. Ambrože z Milána. Literárně-teologická analýza*, licenciátní práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2004.
- PIAČKOVÁ, G., Sv. Ambrož: Deus creator omnium, in *Studia theologica*, 15 (2004), s. 20–38.
- PIAČKOVÁ, G., Světelné atributy Krista v hymnu sv. Ambrože Splendor paternae gloriae, in *Studia theologica*, 31 (2008), s. 78–96.
- PIZZOLATO, L.F., *La dottrina esegetica di sant' Ambrogio*, Vita e pensiero, Milano 1978.
- PLATTIG, M., *Doprovázení Božím Duchem*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.
- POKORNÝ, P., *List Efezským*, Centrum biblických studií, Praha 2005.
- POLLO, M., *Il volto giovane della ricerca di Dio*, Piemme, Casale Monferrato 2003.
- POLLO, M., *L'animazione culturale, teoria e metodo*, LAS, Roma 2002.
- POLLO, M., „Animazione“, in MIDALI, M. – TONELLI, R., (ed.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1992, s. 67–68.
- POLLO, M., *Comunicazione educativa*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2004.
- POLLO, M., *Giovani e sacro. L'esperienza religiosa dei giovani alle soglie del XXI secolo*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2010.
- POLLO, M., *Le sfide educative dei giovani d'oggi*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2000.

- POLLO, M., Modello di relazione pastorale, in UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA (ROMA), ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2003, s. 349–350.
- PORSCH, F., *Evangelium sv. Jana*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998.
- POSPÍŠIL, C.V., *Ježíš z Nazareta. Pán a Spasitel*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006.
- PRADO FLORES, J.H., *Formovanie učeníkov*, Združenie Jas, Zvolen 1996.
- PRADO FLORES, J.H., *Za obzorom púšte*, RM, Prešov 1996.
- PRAŽÁK, J. – NOVOTNÝ, F. – SEDLÁČEK, J., *Latinsko-český slovník*, Česká grafická unie, Praha 1948.
- PRIETO, J., *Smer – človek*, Vydavateľstvo don Bosco, Bratislava 1996.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*, Portál, Praha 1995.
- PUNCH, F.K., *Základy kvantitatívneho šetření*, Portál, Praha 2008.
- Rád Jednoty*, 1QS, 3,7–9, in Die Texte aus Qumran. Hebräisch und Deutsch, Lohse (ed.), Kösel, München 1971.
- RADA PRE RODINU A MLÁDEŽ PRI KBS, *Osnovy animátorských škôl*, Bratislava 2003.
- RADL, W., *List Galat'anum*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999.
- RAHNER, K., Frömmigkeit früher und heute, in RAHNER, K., *Schriften zur Theologie*, VII, Herder, Einsiedeln – Züch – Köln 1966, s. 11–31.
- RAHNER, K., *Kriche und Sakramente*, Herder, Freiburg 1960.
- RAHNER, K., *Základy křesťanské víry. Uvedení do pojmu křesťanství*, Trinitas – Křesťanská akademie, Svitavy – Řím 2004.
- RATZINGER, J. (BENEDIKT XVI.), *Ježíš Nazaretský. I. Od krstu v Jordáne po premenenie*, Dobrá kniha, Trnava 2007.
- RATZINGER, J., *Církev jako společenství*, Zvon, Praha 1994.
- RATZINGER, J., *Duch liturgie*, Dobrá kniha, Trnava 2005.
- RATZINGER, J., *Európa. Jej základy v súčasnosti a v budúcnosti*, SSV, Trnava 2005.
- RATZINGER, J., *Nadejě pro Evropu?*, Scriptum, Praha 1993.
- RATZINGER, J., *O víre dnes. Rozhovor s Vittorioem Messorim*, Zvon, Praha 1994.
- REICHEL, J., *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Grada, Praha 2009.
- RILEY, H.M., *Christian initiation. Comparative study of the interpretation of the Baptesimal liturgi in the mystagogical writings of Cyril of Jerusalem, John Chrysostom, Theodore of Mospusestia and Ambrose of Milan*, The Catholic University of America Press, Washington 1974.
- ROCCHETTA, C., *Sacramentaria Fundamentale. Dal «Mysterion» al «Sacramentum»*, EDB, Bologna 2007.
- ROSKOVEC, J., Problém křtu ve světle Nového zákona, in *Teologická reflexe*, 4 (1998), s. 32–53.

- RÖWEKAMP, G., „Cirillo di Gerusalemme“, in DÖPP, S. – GEERLINGS, W., (ed.), *Dizionario di letteratura cristiana antica*, Urbaniana University Press, Città Nuova, Roma 2006, s. 195–197.
- Rozpoznať povolania. Zborník z Tretieho kurzu pre koordinátorov pastorácie povolaní na Slovensku*, Lúč, Badín 2006.
- RUFFINI, E., *Il battesimo nello spirito. Battesimo e confermazione nell'iniziazione cristiana*, Marietti, Torino 1975.
- RUOTOLO, D., *La Sacra Scrittura. Psicologia, commento, meditazione*, 22/a, Apostolato Stampa, Napoli – Riano – Sessa Aurunca 1980.
- RUPNIK, M.I., Hriech – dynamika vzdialenia sa od Boha, skúsenosť hriechu in *Formácia formátorov na Slovensku*, Kňazský seminár svätého Františka Xaverského, Sliač 2002.
- RUPNIK, M.I., *O duchovním otcovství a rozlišování*, Refugium, Velehrad 2001.
- RUPNIK, M.I., Očisťovanie sa a integrácia vo vzťahu, in *Formácia formátorov na Slovensku*, Kňazský seminár svätého Františka Xaverského, Sliač 2002.
- RUTA, G., *Progettare la pastorale giovanile oggi*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2002.
- ŘÍHA, K., Slovníček filozofických a teologických pojmů k Základům křesťanské víry, in RAHNER, K., *Základy křesťanské víry. Uvedení do pojmu křesťanství*, Trinitas – Křesťanská akademie, Svitavy – Řím 2004, s. 623–641.
- SAK, P. – SAKOVÁ, K., *Mládež na křižovatce*, Svoboda Servis, Praha 2004.
- SALIJ, J., *Hriech, milost, sviatosť zmierenia*, Lúč, Bratislava 2003.
- SARTORE, D., Mistagogia, in SARTORE, D. – TRIACCA, A.M. – CIBIEN, C. (ed.), *Liturgia*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano) 2001, s. 1208–1215.
- SATTERLEE, C.A., *Ambrose of Milan's. Method of Mystagogical preaching*, The Liturgical Press, Collegeville (Minnesota) 2002
- SEETHALER, P.-A., *První a druhý list Pertův; List Judův*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.
- SHULTZ, T. – SHULTZ, J., *Involving youth in youth ministry*, Group Books, Loveland 1987.
- SCHILSON, A., Theologie als Mystagogie. Der theologische Neuaufbruch nach der Jahrhundertwende, in SCHILSON, A. (ed.), *Gottes Weisheit im Mysterium. Vergessene Wege christlicher Spiritualität*, Matthias Grünewald, Mainz 1989.
- SCHMITZ, J., Einleitung, in AMBROSIUS, *De sacramentis = Über die Sakramente; De mysteriis = Über die Mysterien*, Herder, Freiburg im Breisgau 1990.
- SCHMITZ, J., *Gottesdienst in altchristlichen Mailand*, P. Hanstein Verlag, Köln – Bonn 1975.
- SCHÖNBORN, CH., *Cestou proměnění*, CDK, Brno 1998.
- SCHÖNBORN, CH., *Milovat církve*, Nové město, Praha 1998.
- SCHRENK, G., „ἀρχιερέυς“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, III, W. Kohlhammer, Stuttgart 1938, s. 265–284.

- SCHWEIZER, E., „πνεῦμα, πνευματικός“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, VI, W. Kohlhammer, Stuttgart 1959, s. 330–452.
- SIGALINI, D., *Animatore. Dalla parte delle ragioni ddi vita*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2004.
- SIGALINI, D., *Deset základních bodů pastorace mládeže*, Sekce pro mládež ČBK, Praha 2003.
- SIGALINI, D., *Neformální prostředí evangelizace*, Sekce pro mládež ČBK, Praha 2001.
- SMAHEL, R., *Duševní vývoj a duchovní zrání dítěte*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1997.
- SMIDT, K.L., „ἐκκλησία“, in FRIEDRICH, G. (ed.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, III, W. Kohlhammer, Stuttgart 1938, s. 502–527.
- SMITH, G.S., *Evangelizing youth*, Paulist national catholic evangelization association, Washington 1985.
- Spisy sv. otcův apostolských a Justina mučeníka*, Dědictví sv. Prokopa, Praha 1874.
- Sprevádzat' povolania. Zborník z Druhého kurzu pre koordinátorov pastorácie povolaní na Slovensku*, Lúč, Badín 2006.
- STINISSEN, W., *Terapie duchem. O duchovním vedení a pastoraci*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004.
- STRÍŽENEC, M., *Psychológia náboženstva*, Veda, Bratislava 1996.
- STROBEL, A., *La Lettera agli Ebrei*, Paidea, Brescia 1997.
- SUDBRAK, J., *Duchovní vedení*, Herder, Freiburg im Breisgau 1981.
- SÝKORA, J., *Duchovné sprevádzanie*, Exercičný dom – CIS, Český Těšín 2000.
- SZENTMARTONI, M., *Svet mladých*, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 1996.
- Škola života, in *Komunita Blahoslavenstiev* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW:  
<[http://www.blahoslavenstva.sk/index.php?option=com\\_content&task=view&id=22&Itemid=43](http://www.blahoslavenstva.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=43)>
- ŠPIDLÍK, T., *Duše poutníka*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004.
- ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského východu – Mnišství*, Refugium, Velehrad 2004.
- ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského východu – Modlitba*, Refugium, Velehrad 1999.
- ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského východu – systematická příručka*, Refugium, Velehrad 2002.
- ŠPIDLÍK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005 (český překlad Tvůrčí a utvářející síla liturgie, in *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Refugium, Olomouc 2008).
- TAFT, R.F., *Lo Spirito della liturgia Christiana orientale*, in TAFT, R.F., *Oltre l'oriente e l'occidente. Per una tradizione liturgica viva*, Lipa, Roma 1999, s. 153–171.
- THEOBALD, M., *List Římanům*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

- TOMKA, F., *Sviatostná pastorácia a „nová evanjelizácia“*. Seberealizácia Cirkvi vo sviatostiach, Vienala, Košice 2009.
- TOMKO, J., *Misie do tretieho tisícročia*, Lúč, Bratislava 2000.
- TONELLI, R., *Dalla parte della vita. I giovani progettano il loro futuro. E Gesù Cristo?*, Edizioni Paoline, Milano 1998.
- TONELLI, R., *Educhiamo i giovani a vivere da cristiani adulti*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2000.
- TONELLI, R., *L'avventura di diventare cristiani adulti*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1994.
- TONELLI, R., *Per una pastorale giovanile al servizio della vita e della speranza. Educazione alla fede e animazione*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2002.
- TONELLI, R., *Ringiovanire la Chiesa. Lettura pastorale di pagine scelte degli „Atti degli Apostoli“*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2005.
- TRENTI, Z., *La fede dei giovani. Linee di un progetto di maturazione alla fede dei giovani*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2003.
- TRACCA, A.M., „Ambrosiana (liturgia)“, in BERNARDINO, A. di (ed.), *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane*, I, Marietti, Genova – Milano 2006.
- VALLABARAJ, J., *Animazione e pastorale giovanile. Un'introduzione al paradigma olistico*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 2008.
- VANIER, J., *Komunita, I*, Serafín, Bratislava 1998.
- VANIER, J., *Komunita, II*, Serafín, Bratislava 1998.
- VANIER, J., *Rodí se nová naděje*, Zvon, Praha 1997.
- VELLA, E., *Uzdravenie a oslobodenie v Kristovi*, Jas, Zvolen 2002.
- VENTURI, V., Iniziazione cristiana: unico mistero in tre sacramenti. Visione teologica e adeguamento pastorale, in *Catechesi*, 77/3 (2007–2008), s. 49–65.
- Viac o projekte. Vízia a cieľe, in *godzone.sk* [online], [cit. 2012-08-02], dostupné z WWW: <<http://www.godzone.sk/vizia-a-ciele>>
- VIGNOLO, R., *Personaggi del quarto vangelo. Figure della fede in San Giovanni*, Glossa, Milano 1994.
- VOPŘADA, D., Mystagogie jako uvedení do tajemství Krista v ranné církvi, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 6–8.
- VOPŘADA, D., Planus atque suavissimus doctor. Milánský biskup Ambrož coby kazatel, in *Salve*, 1 (2008), s. 17–32.
- VRABLEC, J., *Pastorálka pre kresťanských laikov*, III/2, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 1993.
- Výklady ke Starému zákonu. I. Zákon*, Evangelické nakladatelství, Praha 1991.
- ZEVINI, G., *Commenti spirituali del Nuovo testamento. Vangelo secondo Giovanni*, Città Nuova, Roma 2009.

- ZEVINI, G., *La lectio divina nella comunità cristiana. Spiritualità – Metodo – Prassi*, Queriniana, Brescia 2006.
- ZIMMERMANNOVÁ, M., Je za pět minut dvanáct, nebo pět minut po dvanácté?, in *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*, 3 (2010), s. 5.
- ZULEHNER, P., *Rozhovor s Karlovi Rahnerom o pastorálnej teológii dnes*, Serafín, Bratislava 2005.
- ŽIAKOVÁ, K., ai., *Ošetrovatel'stvo. Teória a vedecký výskum*, Osveta, Martin 2003.
- ŽUST, M., L'esperienza religiosa e spirituale, in ŠPIDLÍK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005 (český překlad Náboženská a duchovní zkušenost', in ŠPIDLÍK, T., ai., *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Refugium, Olomouc 2008, s. 385–410).



## ZOZNAM SKRATIEK

### Skratky diel

- AA *Apostolicam actuositatem*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 145–182.
- AG *Ad gentes*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 207–262.
- AuIn AUGÉ, M., *L'iniziazione cristiana. Battesimo e Confermazione*, LAS, Roma 2010.
- AZim AMBROS, P., Zbožnosť, iniciácie a mystagogie. Poznámky k fundamentálnej strategii pastoračie svätosťami, in *Studijní texty ze spirituální teologie. V. Duchovní život a liturgie*, Refugium, Olomouc 2011, s. 40–120.
- CBat CAMPATELLI, M., *Il battesimo. Ogni giorno alle fonti della vita nuova*, Lipa, Roma 2007.
- CLit CAMPATELLI, M., La forza creativa e formativa della liturgia, in ŠPIDLÍK, T., ai., *Teologia pastorale. A partire dalla bellezza*, Lipa, Roma 2005, s. 488–523.
- CT *Catechesi tradendae*, SKS, Bratislava 1993.
- DBiLit DANIÉLOU, J., *The Bible and the Liturgy*, University of Notre Dame Press, Notre Dame (Indiana) 2009.
- DC *Deus caritas est*, SSV, Trnava 2006.
- DDCM DARMO, A., *Nové definovania programových priorít Diecézneho centra mládeže Banskobystrickej diecézy vo svetle apoštolského listu Novo millennio nieunte*, licenciátna práca, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2007.
- DFL DZURENDA, V., *Permanentná formácia laikov v diecéznej animátorskej škole v Spišskej Belej vo svetle pokoncilového učenia cirkvi*, dizertačná práca, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2005.
- DH HÜNERMANN, P. – DENZINGER, H., (ed.), *Enchiridion Symbolorum*, EDB, Bologna 1996.
- DPat DROBNER, R.H., *Patrologia*, Piemme, Casale Monferrato 1998.
- EE *Ecclesia de Eucharistia*, SSV, Trnava 2003.
- EN *Evangelii nuntiandi*, SSV, Trnava 1999.
- ESC *Sacramentum caritatis*, SSV, Trnava 2007.
- GE *Gravissimum educationis*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 281–298.
- HMys HASLINGER, H., Was ist Mystagogie, in KNOBLOCH, S., – HASLINGER, H., *Mystagogische Seelsorge. Eine lebensgeschichtlich orientierte Pastoral*, Matthias Grünewald, Mainz 1991, s. 15–75.
- ChD *Christus Dominus*, in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 27–58.
- ChL *Christifideles laici*, Lúč, Bratislava 1990.
- KKC *Katechismus Katolíckej cirkvi*.
- LG *Lumen gentium*, in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 59–153.

MMis	MAZZA, E., <i>La mistagogia. Una teologia della liturgia in epoca patristica</i> , C.L.V. – Edizioni Liturgiche, Roma 1988.
NMI	<i>Novo millenio ineunte</i> , SSV, Trnava 2001
OICA	<i>Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života. Krst dospelých</i> , SSV, Trnava 1993.
OOSAM	<i>Opera omnia di sant' Ambrogio</i> , Città Nuova, Roma 1977–1996.
PDV	<i>Pastores dabo vobis</i> , SSV, Trnava 1994.
PEP	KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, <i>Pastoračný a evanjelizačný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2001–2006</i> , Vydavateľstvo Michala Vaška, Bratislava 2001.
PG	MIGNE, J.P. (ed.), <i>Patrologiae cursus completus. Series graeca</i> , Migne, Paris 1857–1866.
PL	MIGNE, J.P. (ed.), <i>Patrologiae cursus completus. Series latina</i> , Migne, Paris 1844–1864.
PO	<i>Presbyterorum ordinis</i> , in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 59–102.
PP	KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, <i>Pastoračný plán katolíckej cirkvi na Slovensku 2007–2013</i> , SSV, Trnava 2007.
RP	<i>Reconciliatio et peanitentia</i> , SSV, Trnava 1994.
RZv	RAHNER, K., <i>Základy kresťanskej víry. Uvedení do pojmu kresťanství</i> , Trinitas – Kresťanská akademie, Svitavy – Rím 2004.
SC	<i>Sacrosanctum consilium</i> , in Dokumenty, I, SÚSCM, Rím 1968, s. 177–223.
SCh	<i>Sources Chrétienne</i> , Paris 1941n.
ThW	KITTEL, G. – FRIEDRICH, G., (ed.), <i>Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament</i> , W. Kohlhammer, Stuttgart 1933–1979.
UR	<i>Unitatis redintegratio</i> , in Dokumenty, II, SÚSCM, Rím 1970, s. 183–206.
VD	<i>Verbum Domini</i> , SSV, Trnava 2011.
VDK	<i>Všeobecné direktorium pre katechizáciu</i> , SSV, Trnava 1999.

*Skratky kníh Svätého písma sú citované podľa liturgického prekladu*

### **Ostatné skratky**

Aa.Vv.	<i>autori vari</i>
ai.	a iní
a.	<i>articulus</i> – článok
atď.	a tak ďalej
C	cieľ
cit.	citované
č.	číslo
ČBK	Česká biskupská konference

DCM	Diecézne centrum mládeže – Maják
ed.	vydavateľ, editor
H	hypotéza
HKSM	Hnutie kresťanských spoločenstiev mládeže
in	v
Kap.	kapitola
KBS	Konferencia biskupov Slovenska
pod.	podobne
q.	<i>quaestio</i> – otázka
s.	strana/strany
SPM	Sekcia pre mládež banskobystrickej diecézy
SSV	Spolok svätého Vojtecha
SÚSCM	Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda
UPC BA	Univerzitné pastoračné centrum Bratislava
ZKSM	Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže

## ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A	Dotazník orientačného výskumu.....	I
Príloha B	Učebné osnovy – Základy teológie I. ....	IX
Príloha C	Učebné osnovy – Základy teológie II. ....	XI
Príloha D	Učebné osnovy – Praktická teológia I. ....	XII
Príloha E	Učebné osnovy – Praktická teológia II. ....	XIV
Príloha F	Model mystagogickej formácie.....	XV
Príloha G	Fotodokumentácia kaplnky Najsvätejšej Trojice v DCM Maják.....	IX

# Príloha A

## Dotazník orientačného výskumu

---

### *Prežívanie krstnej milosti*

Študenti animátorských škôl

\* Povinné

### **Milý(á) animátor(ka),**

Pozývam ťa odpovedať na otázky v dvoch častiach (cca 20 minút), ktoré sa týkajú tvojho života viery. Ten je z veľkej časti ovplyvnený formáciou akú si v danej oblasti v minulosti dostal/a. Cieľom výskumu je zistiť situáciu v danej oblasti a pozrieť sa na jej príčiny u animátorov na Slovensku a následne napomôcť ich (tvojej) lepšej formácii v animátorských školách, aby oni sami (aj ty) dobre rástli a pomáhali tak rásť aj iným. Prosím ťa o úprimné odpovede, aby náš vzájomný čas tomu venovaný, nebol zbytočný. Prosím ťa o jasné odpovede a pri viacerých možnostiach o zakrúžkovanie iba jednej z nich, tej najpravdivejšej. Veľmi ti za celú Radu pre mládež KBS ďakujem. Andrej Darmo, supervízor AŠ na Slovensku.

### **Pohlavie \***

- žena
- muž

### **Animátorská škola, ktorú si navštevoval \***

- Bratislava
- Trnava
- Žilina
- Banská Bystrica
- Spiš
- Košice
- Nitra
- Godzone
- Eparchia
- Exarchát
- Iné:

### **Vek \***

### **Ročník AŠ \***

## ČASŤ A

### 1. Kedy si prijal sviatosť krstu? \*

- ako dieťa
- ako dospelý
- Iné:

### 2. KEDY si počul hovoriť o sviatosti krstu mimo Animátorskej školy? \*

### 3. KDE si počul hovoriť o sviatosti krstu mimo Animátorskej školy? \*

- v rodine
- v spoločenstve
- v kostole
- počas kázne
- na náboženstve
- Iné:

### 4. Čo ťa natom najviac oslovilo? \*

### 5. Čo si získal krstom? \*

### 6. Čo by si získal tým, keby si nebol pokrstený? \*

### 7. Kedy a kde Ti boli vysvetlené symboly (obrad) krstu? \*

### 8. Akú službu konáš vo svojom cirkevnom spoločenstve (napr. farnosti)? \*

### 9. Čo ti pomáha konať službu vo farnosti? \*

- spoločenstvo
- rodina
- konkrétna služba
- kňaz
- Iné:

**10. Čo ti bráni? \***

**11. Čo ti najviac pomáha dobre prežiť svätú omšu? \***

- spoločenstvo priateľov
- hudba organová
- mládežnícka hudba
- vysvetlenie symbolov
- kázeň
- kadidlo
- služba
- príprava
- Iné:

**12. Čo Ťa v poslednej dobe v oblasti viery oslovilo? \***

**13. Kto ti najviac pomáha mimo animátorskej školy prehľbovať vieru? \***

**14. Kto (čo) ťa najviac inšpirovalo prijať sviatosť birmovania? \***

**15. Čo ťa najviac oslovilo počas prípravy na birmovku? \***

**16. Čo ti to dalo (naučilo) pre osobný duchovný život? \***

**17. Mali ste stretnutia vo farnosti aj po prijatí sviatosti birmovania? \***

- áno
- nie

**18. Ak áno, ako dlho trvali? \***

**19. Kto u vás v rodine najviac odovzdával vieru? \***

- otec
- mama
- starý otec
- stará mama
- súrodenci
- krstní rodičia
- Iné:

**20. Kedy a kto ťa učil ako sa máš modliť? \***

**21. Patríš alebo navštevuješ okrem animátorskej školy nejaké spoločenstvo? \***

- áno
- nie

---

## **ČASŤ B**

**1. Čoho si sa vo svojom živote už zriekol pretože si kresťanom? \***

**2. Ako (v čom, kde) vnímaš vo svojom živote pôsobenie Boha? \***

**3. Urobil si už radikálne rozhodnutie pre Krista? \***

- áno
- nie
- neviem

**4. Ak si už urobil radikálne rozhodnutie pre Krista, kedy to bolo?**

**5. Máš pocit, že Kristus mení tvoje vzťahy? \***

- áno
- nie
- neviem

**6. Považuješ sa za menejcenného človeka? \***



- vôbec
- zriedka kedy
- niekedy
- často
- stále
- Iné:

**7. V čom prežívaš svoju vlastnú hodnotu? \***

**8. Ako často sa modlíš? \***

- stále
- často cez deň
- denne
- niekoľko krát v týždni
- raz za týždeň
- raz za mesiac
- raz za rok
- Iné:

**9. Akým spôsobom sa najradšej modlíš? \***

- písané (naučené) modlitby
- vlastnými slovami
- meditácia z Božieho slova
- ruženec
- chvály
- Iné:

**10. Ako oslovuješ Boha vo svojej modlitbe? \***

- Otec
- Pán
- Ježiš
- Duch Svätý
- Bože
- nijako
- Iné:

**11. V čom konkrétne sa snažíš napodobňovať Krista? \***

**12. Ako často čítaš Božie slovo? \***

- stále
- často cez deň
- denne

- niekoľko krát v týždni
- raz za týždeň
- raz za mesiac
- raz za rok
- Iné:

**13. Čo znamená pre Teba byť kresťanom? \***

- úloha
- povinnosť
- bremeno
- výsada
- zodpovednosť
- nuda
- Iné:

**14. Dokážeš sa prejavit' ako veriaci v spoločnosti neveriacich? \***

**15. Ako sa cítiš v Cirkvi? Cirkev je pre Teba najviac: \***

- domovom
- inštitúciou
- spoločenstvom
- chaosom
- strážkyňou poriadku
- skorumpovaou inštitúciou
- spoločenstvom pokrytco
- skupinou vyvolených
- spoločenstvom hriešnikov
- Iné:

**16. Do čoho ťa Pán pozýva, do akej úlohy (služby)? \***

**17. Ako často chodíš na sväté prijímanie? \***

- denne
- niekoľkokrát v týždni
- raz za týždeň
- raz za mesiac
- raz za rok
- Iné:

**18. Čím je pre Teba osobne svätá omša? \***

**19. Čo ti najčastejšie dáva svetlo do Tvojich rozhodnutí? \***

- priatelia
- ja sám/a
- rodičia
- Boh
- Božie slovo
- kňaz
- Iné:

**20. Čo je cieľom tvojho života? \***

**21. Máš konkrétny plán čo v živote (kam sa chceš posunúť, čo teraz a čo neskôr)? \***

- áno
- nie
- zatiaľ nie
- Iné:

**22. Podľa čoho rozlišuješ dobré od zlého? \***

**23. Keď ti je ťažko, kde čerpáš silu? \***

- priatelia
- rodičia
- partner/ka
- kňaz
- spoločenstvo
- modlitba
- hudba
- šport
- Iné:

**24. Čo je najčastejšou a skutočnou motiváciou Tvojho konania? \***

**25. Čo môže prerušiť lásku Boha k Tebe? \***

- hriech
- osoba kňaza
- závislosť
- Cirkve

- moja nedokonalosť
- nič
- Iné:

**26. Ako často máš istotu božej lásky? \***

- stále
- často
- niekedy
- zriedka
- vôbec
- Iné:

**27. Máš strach zo smrti? \* áno/nie/neviem a prečo**

**28. Si vo svojich myšlienkach viac v: \***

**29. Učenie Cirkvi je pre Teba najviac: \***

- darom
- nedôležité
- zastaralé
- obmedzujúce
- nedokonalé
- chybné
- povzbudzujúce
- náročné
- Iné:

**Veľmi ti ďakujem a prajem požehnaný čas na animátorskej škole.**

o. Andrej Darmo

## Príloha B

### Učebné osnovy – Základy teológie I.

<b>Základy teológie I.</b>	<b>prednášky</b>	<b>cvičenia</b>
<b>Božia láska</b>	<b>1,5</b>	<b>1,5</b>
Boh - Otec Nekonečnosť Božej lásky Vlastnosti Božej lásky Prijat' seba ako milované Božie dieťa Prekážky Božej láske Skúšky ako súčasť Božej lásky		
<b>Ježiš Kristus</b>	<b>1,5</b>	<b>1</b>
Obraz Ježiša Krista Krstné povolanie a poslanie Ježiš Kristus - jediný Spasiteľ Hriech ako koreň narušeného vzťahu s Bohom		
<b>Duch Svätý</b>	<b>1,5</b>	<b>1,5</b>
Obrazy Ducha Svätého Biblické základy o Duchu Svätom Duch Svätý v dejinách spásy Ovocie, dary a prejavy Ducha Svätého Prijatie Ducha Svätého Spoločenstvo s Duchom Svätým		
<b>Božie slovo</b>	<b>1,5</b>	<b>1,5</b>
Základné poznatky o Biblii, vznik, základné delenie Formy biblických textov Formy čítania a práce so Svätým písmom Obrazová meditácia, obrazy Božieho slova		
<b>Sviatosti</b>	<b>1</b>	<b>1,5</b>

Základné pojmy Iniciačné sviatosti Eucharistia		
<b>Spoločenstvo, Cirkev</b>	<b>1</b>	<b>1,5</b>
Dôležitosť spoločenstva v osobnom živote Budovanie a rast spoločenstva Základy dejín Cirkvi Aktuálny život v Cirkvi (Diecézne centrá) Spolupráca a vytváranie jednoty v Cirkvi Cirkev - Boží ľud		
<b>Dekalóg</b>	<b>2</b>	<b>1</b>
<b>Hriech, pokánie, odpustenie</b>	<b>1</b>	<b>1,5</b>
Obrátenie a pokánie Hriech		
<b>SPOLU</b>	<b>11</b>	<b>11</b>

## Príloha C

### Učebné osnovy – Základy teológie II.

<b>Základy teológie II.</b>	<b>prednášky</b>	<b>cvičenia</b>
<b>Krízy viery</b>	<b>3</b>	<b>3</b>
Predmet a podmet viery, predpoklady a pohnútky viery Cesty poznávania Boha Hriechy proti viere Prečo nastávajú krízy viery Ako posilňovať vieru a zabezpečiť jej rozvoj a rast Ako prekonávať krízy vo viere		
<b>Falošné predstavy o Bohu</b>	<b>3</b>	<b>3</b>
Možné falošné predstavy o Bohu Aký Boh je a aký nie je Viera a povera		
<b>Sekty, okultizmus, mágia</b>	<b>4</b>	<b>3</b>
Okultizmus, mágia, astrológia Exorcizmus Veštenie, spiritizmus Sekty		
<b>Panna Mária</b>	<b>2</b>	<b>3</b>
Mária - obraz Cirkvi a vzor kresťana Biblické základy úcty k Panne Márii Mária - symbol učeníka		
<b>SPOLU</b>	<b>12</b>	<b>12</b>

## Príloha D

### Učebné osnovy – Praktická teológia I.

<b>Praktická teológia I.</b>	<b>prednášky</b>	<b>cvičenia</b>	<b>Praktické cvičenia</b>
<b>Kerygma</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>3</b>
Kerygma ako základné posolstvo viery Kerygma a Ježiš Kristus Kerygma a ohlasovanie apoštolov Kerygma v dejinách cirkvi Kerygma súčasnosti			
<b>Hriech, pokánie, odpustenie</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>5</b>
Nevera ľudu, príčiny nevery Sviatosť zmierenia Odpustenie sebe aj iným Psychologický aspekt odpustenia			
<b>Utrpenie, bolesť, zranenia v živote</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>2</b>
Utrpenie a jeho hodnota, dar utrpenia Tri dimenzie človeka a uzdravenie cez duchovný rozmer Chorí - poklad Cirkvi Vplyv zranení v živote Poznanie vlastných zranení Vnútorne zranenia – zárodky negatívnych citov			
<b>Modlitba</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>11</b>
Vlastnosti modlitby Formy a druhy modlitby Modlitbový rytmus Prostriedky k duchovnému rastu Osobná modlitba, spoločná modlitba Postoje a gestá pri modlitbe			
<b>Liturgia</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>9</b>



Prehľadenie vzťahu k liturgii Pochopenie sviatosti oltárnej a liturgie sv. omše Slávenie kresťanského tajomstva v liturgii Liturgický rok a jeho rytmy			
<b>Pôsobenie animátora a skupín v miestnom cirkevnom spoločenstve</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>3</b>
<b>Svedectvo a služba</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>7</b>
Dôležitosť služby v živote kresťana a spoločenstva Služba v Cirkvi, služba animátora Nebezpečenstvá služby iným Svedectvo, dôležitosť vydávania svedectvo			
<b>SPOLU</b>	<b>15</b>	<b>12</b>	<b>40</b>

## Príloha E

### Učebné osnovy – Praktická teológia II.

<b>Praktická teológia II.</b>	<b>prednášky</b>	<b>cvičenia</b>	<b>Praktické cvičenia</b>
<b>Spiritualita</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>17</b>
Spiritualita animátora, spiritualita laika			
<b>Učenie, vodcovstvo</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>12</b>
Budovanie vzťahu k Bohu Učiteľ a učeník Deň s Ježišom Odovzdanie všetkého Kristovi			
<b>Povolanie</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
Motivácia k hľadaniu svojho miesta v živote Kde ma chce Boh mať?			
<b>Hnutia, rehole</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>
Spiritualita rôznych katolíckych hnutí			
<b>Misie a nová evanjelizácia</b>	<b>6</b>	<b>6</b>	<b>12</b>
Špeciálna pastorácia Misijnosť - podstata Cirkvi Nová evanjelizácia, prostriedky a ich použitie Formovanie okolia "mojou misiou" Misie vo svetle spoločensko - politických premien Nová evanjelizácia - nová v zápale, formách, výrazoch a metódach Evanjelizácia v teréne Evanjelizácia a vízia Projekt o evanjelizácii			
<b>SPOLU</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>48</b>

# **Príloha F**

## **Model mystagogickej formácie**

Prvý rok	Druhý rok
<p><b>1. Spoločenstvo – pozvanie</b></p> <p><b>Cieľ:</b> dať zažiť animátorovi prijatie, dotyk lásky, lásky Najsvätejšej Trojice. Pozvať cez predstavenie programu dvojročnej formácie a s povzbudením k rozhodnutiu.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> príprava hostiny – večere pre animátorov a konkrétne prejavy záujmu o jednotlivca, ...</p> <p><b>Krstná referencia:</b> živé spoločenstvo miestnej cirkvi ako predpoklad a základ.</p> <p><b>Biblický text:</b> Podobenstvo o svadbe kráľovho syna – Mt 22,1–14.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Božia láska, trojica ako východisko všetkého; Boh človeka pozval do vzťahu a k nasledovaniu; odpoveď človeka; pozvanie a záväzok; učencstvo...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> október – mesiac Panny Márie; zasvätenie celého kurzu animátorskej školy.</p> <p><b>Úloha:</b> skúmať motívy, zväziť ich, urobiť rozhodnutie a záväzok pre dvojročnú formáciu.</p>	<p><b>Druhá rovina reflexie</b></p> <p><b>1. Koinonia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pozvanie pre animátorov vytvárať prijatie medzi sebou navzájom aj voči prichádzajúcim.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> animátori pripravujú hostinu, niekomu inému.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> živé spoločenstvo miestnej cirkvi.</p> <p><b>Biblický text:</b> spoločenstvo Cirkvi – Sk 2,42–47; pohostinnosť Abraháma – Gn 18,1–15; R1:– Mt 22,1–14.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Boh pozýva človeka, aby vytváral spoločenstvo; povolanie žiť svoje miesto v spoločenstve; pozvanie k darovaniu; <i>reflexia zážitku z minuloročného víkendu.</i></p> <p><b>Impulz obdobia:</b> október – mesiac Panny Márie; prosba o jej ďalšie sprevádzanie.</p> <p><b>Úloha:</b> žiť spoločenstvo vo svojom okolí a napísať správu o tom, čo sa konkrétne podarilo.</p>
<p><b>2. Vidieť svoj hriech a potrebu očistenia – Siloe</b></p> <p><b>Cieľ:</b> poviesť animátora k poznaniu jeho hriechnej situácie a nutnej potreby očistenia.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> príbeh slepca (rozotrenie blata, umytie, s čítaním príslušného textu).</p> <p><b>Krstná referencia:</b> čas intenzívnej prípravy katechumenov počas pôstu.</p> <p><b>Biblický text:</b> uzdravenie slepého od narodenia – Jn 9,1–40.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Kristus rozotiera blato a posla k Siloe; Kristus ako nástroj účinnok očistenia; definícia osobného hriechu a dedičného hriechu a ich dôsledkov; desatora a sedem hlavných hriechov; potreba očistenia a slobody...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> november – koniec cirkevného roku – rekapitulácie a hodnotenia.</p> <p><b>Úloha:</b> celý mesiac si robiť spytovanie svedomia podľa predloženého zrkadla.</p>	<p><b>2. Projektívnosť – minulnosť, prítomnosť eschatológia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> vytvorenie plánu života z definitívneho zacelenia a reflexie prežitého. Potreba rastu.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> kajúca pobožnosť v piatok a slávnosť v nedeľu.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> čas intenzívnej prípravy katechumenov počas pôstu.</p> <p><b>Biblický text:</b> posledný súd – Mt 25,31–46; naučiť sa rátať dni – Ž 90; R1: Jn 9,1–40.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Boh pozýva človeka k oslávenej eschatológii, k naplneniu <i>veritas</i>; prijatie pozvania; kde je človek na tejto ceste; význam každého momentu k dosiahnutiu cieľa...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> november – koniec liturgického roku, sviatok Všetkých svätých.</p> <p><b>Úloha:</b> spraviť si plán.</p>
<p><b>3. Vidieť viac – otvorenie očí slepcovi</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorovi vidieť božie konanie v jeho živote. Učiť ho vidieť viac, vidieť neviditeľné.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> bibliodráma uzdravenia slepca, aby animátor mohol pocítiť na očiach dotyk Krista.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> prítomnosť božej moci v krstnej vode a služobníci cirkvi ako boží anjeli.</p> <p><b>Biblický text:</b> uzdravenie slepca v Betsaide – Mk 8,22–26.</p> <p><b>Tematizácia:</b> existenciálne božie sebazdieľanie v živote človeka; potreba otvorenia očí pre schopnosť vidieť viac; viera – okno do sveta božieho konania, prekážky vnímania...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> december – Advent a očakávanie, narodenia svetla – Krísta – Slnka, zimný slnovrat.</p> <p><b>Úloha:</b> objavovať božie konanie v živote počas mesiaca a urobiť z toho záznam.</p>	<p><b>3. Chudoba</b></p> <p><b>Cieľ:</b> oslobodenie od vecí, aby človek videl viac. Ukázať zmysel chudoby v živote.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> písanie vecí, na ktorých animátorovi záleží a ich postupné vzdávanie sa.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> prítomnosť božej moci v krstnej vode a služobníci cirkvi ako boží anjeli.</p> <p><b>Biblický text:</b> bohatý mladík – Mt 19,16–22; kenotický hymnus – Flp 2,5–11; R1: Mk 8,22–26.</p> <p><b>Tematizácia:</b> vidieť podstatné; od materiálneho k duchovnému; chudoba ako sloboda od vecí, istôt, predstáv, očakávaní, ...; vedieť sa vzdať toho, čo bráni vidieť svetlo...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> december je čas Adventu a nového svetla; očakávanie vianočného Svetla narodeného v chudobe.</p> <p><b>Úloha:</b> vzdať sa konkrétnych vecí, ktoré nepotrebuje, a zvlášť tých, ktoré bránia vidieť viac.</p>

<p><b>4. Zrieknutie sa – odkladanie masiek</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorovi odhaliť rodinné korene. Dešifrovať zaužívané a očakávané modely správania, ktoré majú vplyv na jeho súčasnosť a budúcnosť.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> objavenie a nakreslenie masky a jej odhodenie. Možno použiť obrad <i>Zriekania sa</i> z krstných obradov.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> prinesenie dieťaťa na krst, vyslovenie mena, zrieknutie sa zlého a predkrstné pomazanie.</p> <p><b>Biblický text:</b> vyzlečenie Krista zo šiat – <i>Jn 19,23–24</i>; rodokmeň Ježiša Krista – <i>Mt 1,1–17</i>; potopa – <i>Gn 6,1–8</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> korene človeka; modely otcovského a materského správania; modely výchovy a spoločnosti; osobné dejiny hriechu a milosti; inhibitory ľudského rastu; vplyv osobných skúsenosti na boží obraz...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> január a február – obdobie maskarných plesov, a oslavy svätého Valentína.</p> <p><b>Úloha:</b> nakresliť čiaru života a zaznačiť všetko, čo animátora ovplyvnilo v jeho minulosti.</p>	<p><b>4. Čistota</b></p> <p><b>Cieľ:</b> ukázať slobodu vzťahov vo všetkých úrovniach; učiť sa ísť rásť od postoja vlastnenia ľudí a sexuality k slobode čistoty; pomôcť objaviť úlohu materstva a otcovstva animátorov.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> divadlo – objatie v špinavom tričku, lámanie a spájanie sadrových srdiečok.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> zrieknutie sa zlého a predkrstné pomazanie.</p> <p><b>Biblický text:</b> voda v Máre – <i>Ex 16,22–27</i>; kráľ Dávid a Betsabe – <i>2Sam 11,1–12</i>; hymnus na lásku – <i>1Kor 13</i>, nové srdce – <i>Ez 36,16–29</i>; <i>Rl: Jn 19,23–24</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Mária ako ikona čistoty; čistota ako sloboda od vlastnenia človeka ako vnímanie totality jeho života; narušenia čistoty a chybné prežívacie sexuality; uzdravenie v sexualite; Boh ako nový prameň (aj stratenej) čistoty; náčrt teológie tela...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> február – slávenie Valentína ako výzva pre nové pochopenie vzťahov.</p> <p><b>Úloha:</b> žiť novú kvalitu vzťahov – slobodných; definovať si nezdružené a neslobodné vzťahy.</p>
<p><b>5. Nový pohľad v Kristovi</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorovi spolu s Kristom dať nový zmysel niektorým podstatným udalostiam jeho života cez paschalizáciu.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> adorácia kríža, prípadne výroba vlastného kríža, krížová cesta.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> poliatie vodou (ponorenie a vynorenie krstenca v krstnom prameni).</p> <p><b>Biblický text:</b> prechod cez Červené more – <i>Ex 14,1–15,21</i>; umučenie Krista – <i>Mt, Mk, Lk, Jn</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Kristus ako nové pochopenie a realita dejín; pascha ako prechod k novému; povolanie človeka k novej realite a k daniu zodpovednej odpovede...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> marec je obdobím pôstu, očisťovania a nájdania nového zmyslu; slávenie veľkonočnej vigílie ako krstnej mystagógie; jar ako obnova života prírody.</p> <p><b>Úloha:</b> nanovo prečítať niektoré momenty života.</p>	<p><b>5. Poslušnosť</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorovi kráčať v línii Krista – poslušný syn, trpiaci služobník, nevinný baránok, objaviť poslušnosť ako slobodu od vlastnej vôle a dôveru v Božie vedenie.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> vkladanie rúk animátora do rúk kňaza.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> poliatie vodou (ponorenie a vynorenie krstenca v krstnom prameni).</p> <p><b>Biblický text:</b> obetovanie Izáka – <i>Gn 22,1–19</i>; <i>Rl: umučenie Krista – Mt, Mk, Lk, Jn</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Kristus – poslušný syn, vedomý si lásky Otca a konajúci otcovu vôľu; Kristus – trpiaci služobník, schopný trpieť pre konanie božej vôle; Kristus – nevinný baránok, nevinný prijateľ akékoľvek utrpenie ako znak a vyjadrenie lásky a dôvery k Otcovi...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> marec – pôstne obdobie – pripodobňovanie sa Kristovi.</p> <p><b>Úloha:</b> učiť sa ísť v načrtnutej línii a žiť jeden zo stupňov cesty, napísať čo sa podarilo.</p>
<p><b>6. Byť vôňou Krista</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pozvať k nasledovaniu Krista a učiť ho žiť prorocký, kňazský a kráľovský úrad.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> mazanie voňavým olejom alebo „vedenie Duchom Svätým“.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> pomazanie olejom – krizmou.</p> <p><b>Biblický text:</b> olej na Áronovej brade – <i>Ž 133</i>; iné výročky o oleji: <i>Prísł 21,20</i>, <i>Pies 1,3</i>, <i>Ž 23 (23, 5)</i>; vyvolené kňazstvo a svätý národ – <i>1Pt 2,9–10</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> nasledovanie Krista, ísť za vôňou jeho šiat a byť jeho vôňou; vôňa, ktorá oživuje a dotýka sa myslenia, duchovnej mladosti, sviežosti, začlenená do vyvoleného kňazstva; čo to znamená žiť trojitý úrad Krista....</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> vo veľkonočnom období apoštoli objavovali Krista, stále viac ho poznávajú.</p> <p><b>Úloha:</b> žiť konkrétnu vlastnosť Krista.</p>	<p><b>6. Liturgia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorom naučiť sa žiť na Božiu slávu a žiť liturgiu ako miesto Božej oslavy a divinizácie človeka.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> slávnostná liturgia.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> pomazanie olejom – krizmou.</p> <p><b>Biblický text:</b> Dávid tancuje pred archou – <i>2Sam 6,11–23</i>; Dávidova pútnická pieseň – <i>Ž 122</i>; <i>Rl: 1Pt 2,9–10</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> život na božiu oslavu, radosť a oslava ako základné charakteristiky života kresťana; dôvody oslavy; negatívizmus a beznádej ako choroba kresťanstva...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> apríl – čas veľkonočného obdobia, teda oslavy Boha.</p> <p><b>Úloha:</b> mať službu pri liturgii vo farnosti, pripraviť komentáre a pomôcť iným zažiť liturgiu.</p>

<p><b>7. Dovršenie očistenia v umývaní nôh</b></p> <p><b>Cieľ:</b> Dať animátorovi účasť na zážitku úplného očistenia a služby Boha človeku. Pomôcť mu odpustiť všetkým, ktorí mu ublížili.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> umývanie nôh všetkým účastníkom.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> umývanie nôh biskupa Ambróza novokrstencom.</p> <p><b>Biblický text:</b> umývanie nôh Krista apoštolom – <i>Jn 13,1–20</i>; Adamova päta – <i>Gn 3,15</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Boh v Kristovi ide do krajnosti v láske k človeku, aby mu ju dal osobne zakúsiť, aby nemal pochybnosť; prosí človeka o odpustenie; oslobodenie cez odpustenie...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> máj – lásky čas, skutočná láska sa prejavuje v službe a odpustení každému.</p> <p><b>Úloha:</b> napísať listu tomu, komu potrebuje animátor odpustiť.</p>	<p><b>7. Diakonia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pozvať animátora ku stále konkrétnejšej službe a reflektovať jeho službu a motívy; najstť potreby a možnosti služby v jeho farnosti.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> pomoc ľuďom v okolí, aby sa cítili Božiu lásku; umývanie nôh medzi sebou.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> umývanie nôh biskupa Ambróza novokrstencom.</p> <p><b>Biblický text:</b> Zachej – <i>Lk 19,1–10</i>, posledný súd – <i>Mt 25,31–46</i>; <i>R1: Jn 13,1–20</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> rôzne chápania služby; podstata a motívy služby; zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte; nebezpečenstvá služby; Kristus a apoštoli ako vzor služby</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> máj – lásky čas, skutočná láska sa prejavuje v konkrétnej službe biednym.</p> <p><b>Úloha:</b> urobiť zoznam nových konkrétnych služieb vo farnosti a nejakú z nich zrealizovať.</p>
<p><b>8. Objavenie krásy novej identity a prijatie svetla</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť uvedomiť si hodnotu a krásu prijatú v krste.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> oblečenie do bieleho rúcha, čítanie textu Piesne piesní o kráse pokrsteného.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> odovzdanie bieleho rúcha a zažatej sviece.</p> <p><b>Biblický text:</b> podobenstvo o pannách – <i>Mt 25,1–13</i>; krásna duša – <i>Pies 4,1–7</i>; <i>7,7–8</i>, <i>Ž 5,7</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> hodnota a krása nového stvorenia v Kristovi; základ kresťanskej identity; svetlo Krista na cestu každodennosti a úloha kresťana byť svetlom...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> jún – čas letnej rovnodennosti, postupné ubúdanie svetla; krstenec má v rukách svetlo Krista a má byť týmto svetlom; cirkvev – luna pre čas noci a veriaci – hviezdy.</p> <p><b>Úloha:</b> Sledovať svoju cestu svetla a d'akovať za ňu. Budovať vedomie hodnoty.</p>	<p><b>8. Martyria</b></p> <p><b>Cieľ:</b> pomôcť animátorovi najstť svoj priestor ohlasovania a naučiť ho vydať svedectvo.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> vigília k Duchu Svätému a modlitba za odvalu pri hlásaní Krista.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> odovzdanie bieleho rúcha a zažatej sviece.</p> <p><b>Biblický text:</b> zoslanie Ducha – <i>Sk 2,1–13</i>; misijný príkaz – <i>Mt 28,18–20</i>, <i>Mk 16,14–18</i>; <i>R1: Pies 4,1–7</i>; <i>7,7–8</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> nová evanjelizácia; spôsoby novej evanjelizácie; tvorenie svedectva; spoločenstvo cirkvi a misijné ohlasovanie; roky v animátorskej škole ako materiál pre svedectvo...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> jún – letný slnovrat – veriaci je svetlom Krista; Turíce a odvaha apoštolov hlásať evanjelium.</p> <p><b>Úloha:</b> napísať vlastné svedectvo a doniesť ho na posledný výkend.</p>
<p><b>Vďaky vzdávanie a prijatie novej sily – Eucharistia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> ukázať animátorovi rozmanitosť jeho darov i darov ostatných a naučiť ho d'akovať za ne v Eucharistii ako v ich prameni a naplnení.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> praktická realizácia pripravených „strečiek“ a postupové skúšky.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> prijatie eucharistie po krste.</p> <p><b>Biblický text:</b> rozmanitosť povolání a darov – <i>IKor 12–14</i>; voda zo skaly – <i>Ex 17,1–7</i>, <i>IKor 10,1–5</i>; krásna zasľubenej zeme – <i>Ex 11,10–17</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> bohatstvo života človeka vyvíera z Boha a ním sa živí; bohatstvo rozmanitosti darov jednotlivca i spoločenstva, po ktorých Kristus túži a chce sa nimi sýtiť...</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> júl, august – mesiac žatvy; chlieb a eucharistia; príroda je v plnom rozkvetve.</p> <p><b>Úloha:</b> vedieť vychutnávať a radovať sa z božích darov (hlavne z eucharistie) a urobiť zápis.</p>	<p><b>Vďaky vzdávanie za dva roky – Eucharistia</b></p> <p><b>Cieľ:</b> zhodnotiť dva roky formácie a poďakovať za prijaté milosti.</p> <p><b>Zážitková aktivita:</b> záverečné testy a večer svedectiev.</p> <p><b>Krstná referencia:</b> vďaky vzdávanie v liturgii.</p> <p><b>Biblický text:</b> magnifikat – <i>Lk 1,46–55</i>.</p> <p><b>Tematizácia:</b> Božia milosť a vďačnosť; pamäť (opakovanie, pripomínanie) a viera, pokračovanie nekončiaceho putovania, stálosť a vernosť, sám sebe mystagógom.</p> <p><b>Impulz obdobia:</b> júl, august – mesiac žatvy.</p> <p><b>Úloha:</b> žiť naplno – rozvíjať kresťanskú identitu.</p>

## Príloha G

### Fotodokumentácia kaplnky Najsvätejšej Trojice v DCM Maják



Obrázok číslo 1



Obrázok číslo 2





Obrázok číslo 3



Obrázok číslo 4





Obrázok číslo 5



Obrázok číslo 6